

Leo Trotskij:

Tredje Internationalen efter Lenin

Innehållsförteckning

Trotskijs förord till 1929 års franska upplaga.....	5
Del I. Kommunistiska internationalens programförslag – <i>en kritik av grunderna</i>	9
Kapitel 1. Den internationella revolutionens program eller ett program för socialismen i ett land?.....	9
Programmets allmänna struktur.....	10
USA och Europa.....	11
Parollen om Europas förenade sovjetstater.....	13
Internationalismen som kriterium.....	17
Partiets teoretiska traditioner.....	20
Var finns den ”socialdemokratiska avvikelserna”?.....	28
Sovjetunionens beroende av världsekonomin.....	30
Motsättningen mellan produktivkrafterna och nationens gränser som orsak till den reaktionära karaktären på teorin om ”socialismen i ett land”.....	34
Frågan kan bara lösas på världsrevolutionens arena.....	39
Teorin om socialismen i ett land som en rad patriotiska misstag.....	41
Kapitel 2. Strategi och taktik under den imperialistiska epoken.....	45
Programförslagets centrala kapitel gör total bankrutt.....	45
De grundläggande kännetecknen hos en strategi för den revolutionära epoken och partiets roll.....	48
Den tredje kongressen och frågan om revolutionen är permanent – enligt Lenin och enligt Bucharin.....	51
Händelserna i Tyskland 1923 och lärdomarna från oktober.....	54
Den femte kongressens grundläggande strategiska misstag.....	58
Den ”demokratiskt-pacifistiska tidsåldern” och fascismen.....	63
Den ultravänsteristiska politikens högersurdeg.....	67
Perioden av högercentristiskt förfall.....	71
Den revolutionära strategins manövrerande karaktär.....	76
Inbördeskrigets strategi.....	80
Frågan om den inre partiregimen.....	82
Orsakerna till oppositionens nederlag och dess perspektiv.....	89
Kapitel 3. Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen.....	93
Om den koloniala borgarklassens natur.....	93
Den kinesiska revolutionens stadier.....	101
Demokratisk diktatur eller proletariats diktatur?.....	106
Äventyrspolitik som ett resultat av opportunismen.....	111
Sovjeterna och revolutionen.....	114
Frågan om den kommande kinesiska revolutionens karaktär.....	117
Angående den reaktionära teorin om ”arbetarnas och böndernas tvåklasspartier” för Orienten.....	119
De fördelar som uppnåtts med Bondeinternationalen måste undersökas grundligt.....	125
Avslutning.....	127
Del II. Och sedan?.....	129
Ändamålet med detta brev.....	129
Varför har det inte sammankallats någon Komintern-kongress på mer än fyra år?.....	131
Politiken 1923-27.....	135

Radikaliseringen av massorna och frågor om ledarskapet.....	141
Hur den nuvarande vänstersvängen i SUKP förbereddes.....	145
Ett steg framåt, ett halvt steg tillbaka.....	149
En manöver eller en ny inriktning?.....	154
Den nuvarande krisens samhälleliga grundval.....	157
Partikrisen.....	161

Översättarens anmärkning.

Översättningen är gjord utifrån bokens engelska utgåva (Pathfinder, 1972). I den utgåvan följde alla källhänvisningar Trotskijs ryska originaltext, där han hänvisar till ryska utgåvor av böcker etc. I föreliggande översättning har vi i möjligaste mån hänvisat till svenska texter, och när sådana inte finns om möjligt till engelska utgåvor.

Under översättningen har jag haft tillgång till en tidigare gjord översättning av Fredrik Rodhe, som varit till mycket stor hjälp. Ansvar för eventuella fel är dock helt och hållet mitt.

Böcker som ofta citeras är:

Lenin, **Collected Works**, Moskva 1960-69. Hädanefter **CW**.

Lenin, **Valda Verk i 10 band**, Moskva-Stockholm 1980-91. Hädanefter **VV10**.

Lenin, **Valda Verk i 3 band**, Moskva-Stockholm 1974-75. Hädanefter **VV3**.

Stalin, **Works**, Moskva 1952-55.

Stalin, **Leninismens problem**, Moskva 1951.

Degras, **The Communist International, Documents**, vol 2, London 1961. Hädanefter **Degras**.

Kommunistiska internationalens program (1928), Nytryck Arkiv 1980. Hädanefter **KI:s program**. Visserligen skriver Trotskij om programförslaget till 1928 års kongress, men förslaget verkar ha antagits i princip utan förändringar, åtminstone i de stycken som citeras i boken.

När det gäller kinesiska namn och orter har vi i möjligaste mån använt den moderna stavningen. För att underlätta jämförelser med tidigare texter, med den gamla stavningen, har vi här en lista med de vanligaste namnen med båda stavningar:

Chen Duxiu – Chen Tu-hsiu	Beijing - Peking
Feng Yuxiang – Feng Yu-hsiang	Guangdong - Kwangtung
Guomindang – Kuomintang	Hubei – Hupeh
He Long – Ho Lung	Jiangxi – Kiangsi
Liao Zhongkai – Liao Chung-kai	Jiujiang – Kiukiang
Qu Qiubai – Chiu Chiu-pei	Shandong – Shantung
Shao Lizi – Shao Li-tze	Shantou - Swatow
Su Zhaozheng – Hsu Chao-jen	Yangzi – Yangtze
Tan Pingshan – Tang Ping-shen	
Zhang Zuolin – Chang Tso-lin	
Zhou Enlai – Chou En-lai	

(Översättning: Göran Källqvist, efter en förlaga av Fredrik Rodhe.)

Trotskyjs förord till 1929 års franska upplaga

Denna bok består av fyra inbördes oberoende delar, vilka dock utgör en olöslig enhet: helheten ägnas den Kommunistiska (Tredje) internationalens grundläggande problem. Boken spänner över samtliga aspekter av Kommunistiska internationalens aktiviteter: dess program, dess strategi och taktik, dess organisering och medlemmarna i dess ledning. Eftersom det sovjetiska kommunistpartiet (SUKP), Sovjetunionens regeringsparti, i alla avseenden spelar en avgörande roll som Kommunistiska internationalens viktigaste parti, innehåller denna bok också en bedömning av SUKP:s inre liv under den senaste perioden, som inleddes med Lenins sjukdom och död. På så sätt hoppas jag att boken utgör en harmonisk enhet.

Mitt verk har inte publicerats på ryska. Det skrevs under den period (1928) då marxistiska verk som handlade om aktuella frågor hade blivit en ytterst förbjuden form av litteratur i Sovjetrepubliken. För att i någon omfattning sprida mina skrifter gjorde jag bokens första två delar till officiella dokument som ställdes till Kommunistiska internationalens sjätte kongress, vilken hölls i Moskva förra sommaren. De tredje och fjärde delarna¹ skrevs efter kongressen, och gick från hand till hand i manuskriptform. Att sprida dessa manuskript bestraffades och bestraffas fortfarande med förvisning till något bortglömt hörn av Sibirien, och på allra senaste tid även med stränga isoleringsstraff i fängelset i Tobolsk.

Endast del två,² det vill säga ”Kommunistiska internationalens programförslag – en kritik av grunderna”, har givits ut på tyska. Hittills har boken i sin helhet existerat i ofullgången manuskriptform. Den utkommer för första gången i den form som den fått i den franska utgåvan. Eftersom mina manuskript på olika sätt redan har sipprat ut i en del länder i Europa och Amerika och i västra Kina, vill jag här slå fast att denna franska utgåva är den enda utgåva för vilken jag bär ansvaret.

Efter den sjätte kongressens beslut har det programförslag som kritiseras i denna bok blivit internationalens officiella program. Men min kritik blir i och med det inte mindre relevant. Tvärtom. Förslaget ödesdigra misstag kvarstår. De har bara fått en laglig grund och blivit helgade som trosartiklar. Vid kongressen frågade programkommissionen vad man skulle göra med en kritik där författaren inte bara hade uteslutits från Kommunistiska internationalen utan också hade förvisats till Centralasien. Några försagda och isolerade röster försökte säga att man också borde lära från sina motståndare, och att riktiga tankar var riktiga oavsett vem som uttryckte dem. Men en annan mycket starkare grupp segrade, nästan utan motstånd och kamp. En respektabel gammal dam – hon var tidigare Clara Zetkin³ – sa att inga teorier som hade sitt ursprung hos Trotsky kunde anses vara korrekta. Hon utförde bara en uppgift som tilldelats henne bakom kulisserna. Att tilldela människor med ett obestridligt rykte vanhedrande uppgifter är en del av Stalins system. Än en gång tystades förnuftets försagda röst. Kommissionen blundade och bortsåg på detta sätt från min ”kritik”. Så allt jag sa om förslaget gäller helt och hållet det nuvarande officiella programmet.

1 Del tre och fyra i den franska upplagan finns inte med i denna bok. Del tre utgörs av Trotskyjs artikel ”*Den kinesiska frågan efter sjätte kongressen*”, på marxistarkiv.se. Del fyra var en skiss över Kommunistiska internationalens dåvarande ledning.

2 I den franska utgåvan från 1929 placerades ”Kommunistiska internationalens programförslag – en kritik av grunderna” efter uppsatsen ”Och sedan?”. I den engelska upplagan (varifrån den svenska upplagan översatts) kastades de om för att stämma med kronologin.

3 **Clara Zetkin** (1857-1933) var en veteran i den tyska arbetarrörelsen, framstående i sitt arbete som grundare, teoretiker och aktivist inom kvinnorörelsen. Hon var knuten till Rosa Luxemburg inom den tyska socialdemokratin före [första världs-]kriget och hjälpte efter kriget till att grunda Spartakistförbundet [föregångarna till kommunistpartiet]. Hon var medlem i Kominterns [Kommunistiska internationalens] exekutivkommitté (EKKI). Efter Lenins död anslöt hon sig stalinisterna.

Programmet har ingen teoretisk stadga och är politiskt skadligt. Det borde och kommer att förändras.

Som vanligt fördömde deltagarna vid den sjätte kongressen ännu en gång ”trotskismen” ”enhälligt”. Det var därför de hade kallats till Moskva. Majoriteten av dem har inträtt på den politiska scenen igår eller förrgår. Inte en enda av dessa delegater deltog i grundandet av Kommunistiska internationalen. Ytterst få av de närvarande hade deltagit i en eller två av de fyra kongresser som ägde rum under Lenins ledning. De har alla rekryterats till den nya politiska inriktningen och är ombud för den nya organisatoriska regimen. När de anklagar mig – eller rättare sagt, när de skriver under anklagelserna mot mig – för att ha brutit mot de leninistiska principerna ger delegaterna till den sjätte kongressen prov på foglighet snarare än klart teoretiskt tänkande eller kunskap om Kommunistiska internationalens historia.

Fram till den sjätte kongressen hade internationalen inget fastslaget program. I dess ställe fanns manifest och resolutioner om principer: de första och andra kongresserna riktade manifest till den internationella arbetarklassen (i synnerhet den andra kongressens manifest hade ett programs alla kännetecken). Jag skrev dessa dokument.¹ Vår centralkommitté antog dem utan förändringar och de stadfästes av de två första kongresserna – vars betydelse som konstituerande församlingar var anmärkningsvärda.

Den tredje kongressen antog teser om program och taktik som gällde de grundläggande problem som världens arbetarrörelse stod inför. Vid tredje kongressen försvarade jag de teser jag hade utarbetat.² De föreslagna förändringarna, som hade framlagts mot bättre vetande, riktades lika mycket mot Lenin som mot mig. I hård kamp mot den tidens opposition – företrädare av Thälmann, Bela Kun, Pepper³ och andra förvirrade personer – lyckades vi, Lenin och jag, få mina teser antagna av kongressen, nästan enhälligt.

Tillsammans med Lenin presenterade jag den viktigaste rapporten till den fjärde kongressen, en rapport om situationen i Sovjetrepubliken och världsrevolutionens perspektiv. Vi framträdde sida vid sida, och det föll på min lott att hålla de sammanfattande talen efter de två rapporterna.⁴ Jag behöver inte tillägga att dessa dokument – den Kommunistiska internationalens hörnstenar – som utarbetades av mig eller i samarbete med mig, lade fram och tillämpade själva de marxistiska grundvalar som Stalinperiodens rekryter nu fördömer som ”trotskism”.

Men man bör tillägga att den nuvarande ledaren för dessa rekryter inte på minsta sätt – varken direkt eller indirekt – deltog i Kommunistiska internationalens arbete, varken under kongresserna

1 Återges i band 1 av Trotskijs **The First Five Years of the Communist International**. Finns på svenska på marxistarkiv.se.

2 **Ibid.**

3 **Ernst Thälmann** var ledare för det tyska kommunistpartiet när Hitler kom till makten. Han fängslades av nazisterna och gick under i koncentrationslägret Buchenwald 1944. Under den period (1921) som Trotskij syftar på ledde han det tyska partiets vänsterflygel. Senare svängde han åt höger och stödde Stalin. Under perioden då nazismen växte följde han orubbligt Stalins katastrofala ultravänsteristiska linje.

Bela Kun ledde det ungerska kommunistpartiet under den kortvariga ungerska sovjetrepubliken 1919. Upproret besegrades genom att de rumänska och tjeckiska arméerna och franska experter kom till kontrarevolutionens hjälp. Bela Kun flydde till Moskva och var under en period framträdande inom Komintern. Han rapporterades skjuten under utrensningarna på 30-talet.

John Pepper var pseudonym för Josef Pogany, en ungersk kommunist som spelade en obetydlig roll under händelserna i Ungern 1919. Han kom till USA 1922 tillsammans med en delegation från Komintern och stannade kvar. Han placerades i det amerikanska kommunistpartiets högsta kommitté tills han återkallades till Moskva 1924. Vid Kominterns tredje kongress 1921 framträdde han som ultravänsterist. Senare svängde han åt höger och stödde Bucharin och blev utesluten.

4 Se **The First Five Years of the Communist International** band 2.

eller i kommissionerna, eller ens under förberedelsearbetet, som till största delen utfördes av det ryska partiet. Det existerar i de fyra första kongressernas arbete inte ett enda dokument som bär spår av Stalins kreativa aktivitet, eller ens spår av något intresse för detta arbete.

Och det slutar inte där. Om vi närmare tittar på listan av delegater till de fyra första kongresserna, det vill säga listan över Oktoberrevolutionens första och mest hängivna vänner, Kommunistiska internationalens grundare, Lenins närmaste internationella medarbetare, finner vi att efter Lenins död blev alla, med ett enda undantag, inte bara avlägsnade från ledningen utan också uteslutna ur Kommunistiska internationalen. Det är lika sant för Sovjetunionen som för Frankrike, Tyskland, Italien, Skandinavien eller Tjeckoslovakien, för Europa liksom för Amerika.¹ Ska vi alltså tro att den leninistiska linjen attackerades av dem som hade utarbetat den tillsammans med Lenin? Och ska vi följaktligen tro att den leninistiska linjen försvarades av dem som hade kämpat mot den medan Lenin fortfarande levde, eller som har anslutit sig till Kommunistiska internationalen först under de senaste åren, och inte vet vad som hände tidigare eller tänker på imorgon?

Konsekvenserna av den förändrade politiken och utbytet av personerna i ledningen är bara alltför välkända. Från början av 1923 har Kommunistiska internationalen bara lidit nederlag: i Tyskland, Bulgarien, Storbritannien och Kina. I andra länder var motgångarna lika allvarliga, om än inte lika dramatiska. Överallt var den omedelbara orsaken ledningens opportunistiska blindhet. Det allvarligaste av dessa nederlag är det som Stalin förbereder i Sovjetrepubliken: man kan tro att han har föresatt sig att bli ihågkommen som den store organisatören av nederlag.

I Sovjetrepubliken blir den leninistiska internationalens kämpar landsförvisade, fängslade eller bannlysta. I Tyskland och Frankrike har inte saker och ting gått lika långt, men det är definitivt inte Thälmanns eller Cachins förtjänst.² Dessa ”ledare” kräver att den kapitalistiska polisen inte accepterar Lenins medarbetare i kampen på den borgerliga demokratins territorium.³ 1916 rättfärdigade Cachin utvisningen av mig från Frankrike med våldsamt chauvinistiska argument. Idag kräver han att jag förbjuds komma in i Frankrike. Han utför alltså sitt arbete precis som jag utför mitt.

Det är välbekant att jag under de fyra första kongresserna var särskilt indragen i frågor om Frankrike. Jag och Lenin var ofta tvungen att studera den franska arbetarrörelsens problem. Ibland frågade Lenin mig, halvt på skämt men i grunden helt allvarligt, ”Behandlar du inte parlamentariska vindflöjlar som Cachin alltför skonsamt?” Jag svarade att personer som Cachin bara var tillfälliga gångbroar för att komma i kontakt med arbetarmassorna i Frankrike, och när de verkliga revolutionärerna kom fram och organiserade sig skulle de sopa Cachin och hans gelikar ur vägen. Av skäl som vi går igenom i denna bok har saker och ting dragit ut på tiden, men jag betvivlar inte det minsta att vindflöjlarna kommer att få det öde de förtjänar: proletariatet behöver verktyg av stål och inte av tenn.

Det är ett obestriddigt och inte oviktigt politiskt faktum att det i Europa av idag existerar en enhetsfront mellan Stalin, den borgerliga polisen, Thälmann och Cachin mot Lenins följeslagare...

Vilka övergripande slutsatser ska dras av denna bok? Från olika håll försöker man tillskriva oss ett projekt att skapa en Fjärde international. Detta påstående är helt fel.⁴ Kommunismen och den

1 Se nästa avdelning.

2 **Marcel Cachin** (1869-1958) stödde som ledare inom den franska socialdemokratin det första världskriget. Han anslöt sig till kommunistpartiet 1920 och blev en osviklig stalinist. Under lång tid var han redaktör för *l'Humanité*.

3 När Trotskij 1929 landsförvisades till Turkiet försökte han utan framgång få uppehållstillstånd i något av de borgerligt demokratiska länderna i Europa. Kommunistpartierna i dessa länder drev kampanjer mot att regeringarna skulle erbjuda honom visum.

4 Händelser under de kommande åren fick Trotskij att ändra uppfattning om att bilda en Fjärde international. Trotskij

demokratiska ”socialismen” är två djupgående historiska strömningar som har djupa rötter i klassförhållandena. Det faktum att Andra och Tredje internationalen existerar och kämpar är en lång process som är knuten till det kapitalistiska samhällets öde. Vid vissa tillfällen kan mellanliggande eller ”centristiska” strömningar få ett stort inflytande, men aldrig särskilt länge. Friedrich Adler och kompanis försök att skapa en mellanliggande – 2,5 – international verkade lovande till en början, men den blev snabbt bankrutt.¹ Stalins politik utgår visserligen från andra grundvalar och andra historiska traditioner, men den är ändå en variant av samma centrism. Med måttstock och kompass försökte Friedrich Adler konstruera en politisk diagonal linje mellan bolsjevismen och socialdemokratin. Stalin, å sin sida, har inga sådana teoretiska visioner. Den stalinistiska politiken består av en rad empiriska sicksacklinjer mellan Marx och Vollmar,² mellan Lenin och Chiang Kai-shek,³ mellan bolsjevism och en nationell socialism. Men om vi summerar grunden hos dessa sicksackrörelser blir totalsumman: två och en halv. Efter alla de misstag den begått och de grymma nederlag den orsakat skulle den stalinistiska centrismen⁴ ha krossats politiskt för länge sedan, om den inte hade kunnat lita till de ideologiska och materiella resurserna hos den stat som uppstod ur Oktoberrevolutionen. Men inte ens den allra starkaste apparat kan rädda en hopplös politik. Det finns ingen plats för stalinismen mellan marxismen och socialpatriotismen. Efter en rad prövningar och kriser kommer Kommunistiska internationalen att befria sig från det byråkratiska oket, från den principlösa byråkratin som bara är förmögen att vilt vrida rodret än hit och än dit, gå i sicksack, förtrycka och förbereda nederlag. Vi behöver inte alls bygga en Fjärde international. Vi fortsätter att utveckla Tredje internationalens linje, den linje som vi förberedde under kriget och vilken vi tillsammans med Lenin grundade efter Oktoberrevolutionen. Inte för ett ögonblick har vi tappat greppet om vårt ideologiska arv. Våra bedömningar och vårt förutseende har bekräftats av fakta av mäktigt historisk betydelse. Aldrig tidigare, ens under dessa år av förföljelser och landsförvisning, har vi varit så osvikligt övertygade om det korrekta i våra teorier och det oundvikliga i att de kommer att segra.

Konstantinopel, 15 april 1929.

Leo Trotskij.

och hans anhängare bildade Fjärde internationalen 1938.

- 1 Vid en konferens i Wien 1920 försökte man bilda en organisation för de centristpartier som hade brutit med Andra (socialdemokratiska) internationalen, men var mot att ansluta sig till den Tredje (kommunistiska) internationalen. Ironiskt benämnd ”2,5 internationalen” existerade den bara till 1923 då den åter gick samman med Andra internationalen.
- Friedrich Adler**, som var en av initiativtagarna till denna international, var son till Victor Adler, en av det österrikiska socialdemokratiska partiets grundare och ledare. 1916 mördade Friedrich Adler den österrikisk-ungerska premiärministern greve Stuergh. Han dömdes till döden, men straffet förvandlades senare till livstids fängelse. Han släpptes ur fängelset som resultat av den revolutionära utvecklingen 1918.
- 2 **Georg von Vollmar** (1850-1922) var ledare för socialdemokratin i Bayern och ombud för München. 1879 presenterade och försvarade han i en artikel under rubriken ”Den isolerade socialistiska staten” tanken på socialism i ett land. Han föregrep också Bernstein och var en av den tyska reformismens pionjärer. Under Första världskriget var han socialpatriot.
- 3 I mitten av 20-talet betraktade stalinisterna Chiang Kai-shek som en stor revolutionär. I denna bok för Trotskij en uttömmande diskussion om stalinisternas politik i Kina.
- 4 Senare skulle Trotskij överge denna karakteristik av stalinismen som en centristisk rörelse.

Del I. Kommunistiska internationalens programförslag – en kritik av grunderna.

Programförslaget, det vill säga det grundläggande dokument som ska bestämma Kominterns verksamhet under många år framåt, publicerades bara några veckor innan kongressen samlades, en kongress som ska genomföras fem år efter den femte kongressen. Denna sena publicering går inte att rättfärdiga med hänvisningar till att det första förslaget¹ utgavs redan innan den femte kongressen, eftersom det har gått flera år sedan dess. Det andra förslaget skiljer sig till sin struktur helt från det första och försöker sammanfatta de senaste årens utveckling. Ingenting kunde vara mer överilat och förhastat än att anta detta förslag vid den sjätte kongressen. Förslaget bär tydliga spår av ett hastverk, till och med hafsverk, och har inte utsatt för någon första seriös och vetenskaplig kritik i pressen eller en uttömmande diskussion i Kominterns samtliga partier.

På de få dagar vi haft till vårt förfogande från den tidpunkt då vi fick tillgång till förslaget tills vi skickade detta brev, kunde vi bara uppehålla oss vid några få av de viktiga frågor som programmet måste behandla.

På grund av tidsbrist har vi tvingats att helt förbise ett antal viktiga problem som berörs i förslaget och vilka kanske är mindre brännande idag men kan bli av oerhörd vikt imorgon. Det innebär ingalunda att det är mindre nödvändigt att kritisera dem än de delar av förslaget som denna bok tillägnas.

Vi måste också tillägga att vi tvingas arbeta med det nya förslaget under förhållanden som gör det omöjligt att få tillgång till absolut nödvändig information. Det räcker att nämna det faktum att vi inte ens lyckades utverka det första programförslaget, och när vi behandlade det tvingades vi precis som i två eller tre andra fall förlita oss till vårt minne. Det är självklart att alla citat har tagits ur ursprungskällorna och har kontrollerats omsorgsfullt.

Kapitel 1. Den internationella revolutionens program eller ett program för socialismen i ett land?

Den viktigaste frågan på sjätte kongressens dagordning är att anta ett program. Programmets

1 Kominterns första programförslag lades fram inför den fjärde kongressen (nov-dec 1922) av Bucharin. Andra förslag lades fram samtidigt av Thalheimer, för det tyska kommunistpartiet, ett förslag som främst skilde sig från Bucharins genom att förespråka Rosa Luxemburgs teori om kapitalackumulation, av Kabaktchieff, för det bulgariska kommunistpartiet, och ett kritiskt aktionsprogram av det italienska kommunistpartiet. Kongressen röstade mot att antaga något program, och att istället överlämna alla förslag och dokument till en programkommission, som skulle gå igenom och studera dem, med villkoret att den femte kongressen skulle ta ett slutgiltigt beslut i frågan. Vid den femte kongressen (juni 1924) antogs motioner om Bucharins programrapport som sa att programkommissionens förslag skulle antas som en grund för fortsatta diskussioner i partierna, för att en kommission skulle få ansvar för den slutliga redigeringen av dokumentet, att en permanent programkommission skulle publicera förslaget och leda den internationella diskussionen om det, och för att programmet slutligen skulle antas vid den kommande kongressen. Vid den sjätte kongressen (juli-sept 1928) hade alla de gamla förslagen försvunnit och ett nytt förslag, huvudsakligen skrivet av Bucharin och presenterat i hans och Stalins namn, presenterades. Det antogs med smärre förändringar av kongressen som Kominterns program. Det är detta förslag som Trotskij kritiserar.

karaktär kan för lång tid framåt avgöra och slå fast Internationalens karaktär. Dess betydelse ligger inte så mycket i det sätt på vilket det formulerar allmänna teoretiska begrepp (i sista hand är det i sak bara frågan om att ”kodifiera”, det vill säga i koncentrerad form utveckla de sanningar och generaliseringar som bestämt och klart har uppnåtts). I mycket större grad handlar det om att göra en balansräkning över den senaste periodens världsekonomiska och politiska erfarenheter, i synnerhet de fem senaste årens revolutionära strider – så rik på händelser och misstag. Under de kommande få åren beror Kommunistiska internationalens öde – i ordets bokstavliga mening – på hur dessa händelser, misstag och diskussioner tolkas och bedöms i programmet.

Programmets allmänna struktur

Under vår epok, imperialismens epok, det vill säga en epok där *världsekonomin* och *världspolitiken* befinner sig under finanskapitalets herravälde, kan ett enskilt kommunistiskt parti inte fastställa sitt program genom att enbart eller huvudsakligen utgå från villkor och utvecklingstendenser i sitt eget land. Detta gäller också helt och hållet för det parti som utövar statsmakten inom Sovjetunionens gränser. 4 augusti 1914¹ innebar den slutgiltiga dödsstöten för nationella program. Proletariatets revolutionära parti måste grunda sig på ett internationellt program som motsvarar den nuvarande epokens karaktär, kapitalismens yttersta utveckling och sammanbrott. Ett internationellt kommunistiskt program är aldrig en summa av de nationella programmen eller en blandning av deras gemensamma drag. Det internationella programmet måste utgå direkt från en analys av världsekonomin och världspolitikens villkor och utvecklingstendenser i sin helhet och alla dess samband och motsättningar. Världsekonomin och världspolitikens olika delar är ömsesidigt motverkande och beroende av varandra. Under den nuvarande epoken måste proletariatets nationella inriktning i mycket högre utsträckning än tidigare utgå från en internationell inriktning och inte tvärtom. Här ligger den grundläggande och främsta skillnaden mellan en kommunistisk internationalism och alla varianter på en nationell socialism.

Utifrån dessa överväganden skrev vi i januari detta år:

”Vi måste börja utarbeta ett program för Komintern (Bucharins program är ett dåligt program för ett nationellt parti i Komintern och inte ett program för ett världskommunistiskt parti).” (*Pravda*, 15 januari 1928.)

Vi har bestämt hävdad dessa uppfattningar ända sedan 1923-24, när frågan om USA framträdde i full omfattning som ett världs- och i ordets mest direkta mening europeiskt politiskt problem.

I ett stöd till det nya förslaget skrev *Pravda* att ett kommunistiskt program ”skiljer sig radikalt från den internationella socialdemokratins program inte bara i andemeningen hos sina centrala grundprinciper utan också i strukturens karakteristiska internationalism.” (*Pravda*, 29 maj 1928.)

Denna något luddiga formulering uttrycker uppenbarligen de tankegångar som vi slog fast ovan och vilka tidigare har förkastats envist. Man kan bara välkomna denna brytning med det första programförslaget från Bucharin, som inte ens orsakade ett allvarligt meningsutbyte, eller ens gav anledning till det. Medan det första förslaget innehöll en torftig schematisk beskrivning av hur ett

1 4 augusti 1914 anses allmänt i revolutionära kretsar markera datum för Andra internationalens sammanbrott. Denna dag röstade socialdemokraterna i den tyska riksdagen för de krigskrediter som kejsaren och kanslern hade begärt, och uttryckte med denna handling inte bara stöd för det kapitalistiska fäderneslandet under kriget utan också upprättandet av *Burgfrieden* (inbördesfred). Samma dag gjorde den socialistiska gruppen i den franska deputeradekammaren exakt samma sak, och inrättade en *Union Sacrée* (helig union) med sin härskande klass. De belgiska, österrikisk-ungerska, brittiska och delvis de italienska, bulgariska och ryska socialdemokratiska partierna följde samma väg. Internationalisterna, med bolsjevikerna i spetsen, drog slutsatsen att den Andra internationalen var död och att en ny måste byggas upp.

abstrakt land utvecklas mot socialismen, försöker det nya förslaget tyvärr, och som vi ska se utan inre samband och utan framgång, använda världsekonomin i sin helhet som grund för att avgöra ödet för dess individuella delar.

Världsekonomin knyter samman länder och kontinenter på olika utvecklingsnivåer i ett system av ömsesidigt beroende och motsättningar. Den jämnar ut de olika stadierna i ländernas utveckling samtidigt som den omedelbart ökar skillnaderna mellan dem och skoningslöst ställer ett land mot ett annat. På så sätt blir världsekonomin en mäktig verklighet som härskar över enskilda länders och kontinenters ekonomiska liv. Själva detta grundläggande faktum ger tanken på ett kommunistiskt världsparti en enastående kraft. Imperialismen driver världsekonomin i sin helhet till den högsta utvecklingsfas som kan uppnås på grundval av privategendomen, och som förslaget helt riktigt slår fast i inledningen ”skärper [imperialismen] i utomordentlig grad motsättningen mellan tillväxt en av världsekonomin produktivkrafter och nationalstaternas skrankor.”

Om vi inte inser innebörden i detta påstående, som mänskligheten tydligen kunde se under det senaste imperialistiska kriget, kan vi inte ta ett enda steg mot att lösa världspolitikens och den revolutionära kampens viktigaste problem.

Vi hade bara kunnat välkomna denna radikala förändring av programmets själva axel om det inte vore för det faktum att försöken att sammanjämka denna korrekta ståndpunkt med direkt motstridiga uppfattningar har lett till att förslaget innehåller de värsta motsägelser. De utplånar fullständigt den principiella betydelsen av det nya sätt på vilket programmet närmar sig frågans grundläggande aspekter.

USA och Europa

För att beskriva det första lyckligtvis förkastade förslaget räcker det att säga att såvitt vi minns nämnde det överhuvudtaget inte namnet USA. Den imperialistiska epokens grundläggande problem – som på grund av själva karaktären hos denna epok inte bara kan analyseras på ett abstrakt och teoretiskt sätt utan också måste sättas in i sitt konkreta och historiska sammanhang – upplöstes i det första förslaget i ett livlöst schema för ett kapitalistiskt land ”i allmänhet”. Men det nya förslaget talar nu om (och det är naturligtvis ett stort steg framåt) ”att världens ekonomiska tyngdpunkt förflyttats till Amerikas Förenta stater”, och ”att 'dollarrepubliken' förvandlats till en världsexploator”, och slutligen att fiendskapen (förslaget talar löst om ”konflikt”) mellan den nordamerikanska och europeiska, först och främst brittiska, kapitalismen ”blir den axel kring vilken de världsomfattande konflikterna kommer att röra sig”(KI:s program, s 28.). Det står idag helt klart att ett program som inte innehåller en klar och exakt definition av dessa världssituationens grundläggande fakta och faktorer inte har något gemensamt med det internationella revolutionära partiets program.

Tyvärr nämns dessa den moderna världsutvecklingens avgörande fakta och tendenser bara vid namn i förslagets text, som om de skrivits in i efterhand på ett teoretiskt sätt, utan att ha något inre samband med förslagets struktur och utan att leda till några slutsatser vad gäller perspektiv och strategi.

USA:s nya roll i Europa efter det tyska kommunistpartiets kapitulation och det tyska proletariats nederlag 1923 har absolut inte utvärderats. Det görs inga som helst försök att förklara att perioden av ”stabilisering”, ”normalisering” och ”pacifiering” av Europa har genomförts i nära materiellt och ideologiskt samband med USA:s första steg att ingripa i Europas angelägenheter.

Dessutom har man inte visat att USA:s oundvikliga fortsatta expansion, det europeiska kapitalets minskande marknad inklusive själva den europeiska marknaden, medför enorma militära,

ekonomiska och revolutionära omvälvningar, som kommer att få alla tidigare omvälvningar att förblekna i bakgrunden.

Vidare klargörs inte att USA:s fortsatta obehagliga påtryckningar ytterligare kommer att minska det kapitalistiska Europas allt mindre del av världsekonomin. Det betyder naturligtvis inte att de mellanstatliga relationerna i Europa kommer att dämpas utan tvärtom skärpas oerhört, och kommer att åtföljas av våldsamma militära konflikter. Stater såväl som klasser kämpar nämligen hårdare om magra och minskande ransoner än om rikliga och växande.

Förslaget förklarar inte att detta kaos av statliga motsättningar i Europa gör det hopplöst med något allvarligt och framgångsrikt motstånd mot den alltmer centraliserade nordamerikanska republiken, och att en av den proletära revolutionens första uppgifter är att lösa detta europeiska kaos med hjälp av Europas förenade sovjetiska stater. Just på grund av att det existerar gränser ligger denna oändligt mycket närmare i tiden i Europa än i Amerika,¹ och kommer därför högst sannolikt att tvingas försvara sig mot den nordamerikanska borgarklassen.

Å andra sidan nämns inte alls det faktum (och det är en lika viktig del av samma världsproblem) att det är just USA:s internationella styrka och den oemotståndliga expansion som uppstår ur denna, som tvingar henne att inlemma hela världens krutdurkar i sina grundvalar, det vill säga alla motsättningar mellan öst och väst, det gamla Europas klasstrider, de koloniala massornas uppror och alla krig och revolutioner. Å ena sidan förvandlar detta den nordamerikanska kapitalismen till vår moderna epoks grundläggande kontrarevolutionära kraft, ständigt ute efter att upprätthålla ”ordningen” i varje vrå på jordklotet. Men å den andra sidan lägger detta grunden till en gigantisk revolutionär explosion i denna redan dominerande och fortfarande växande världsimperialistiska makt. Världsförhållandenas logik gör att tidpunkten för denna explosion inte kan komma långt efter den proletära revolutionen i Europa.

Vår beskrivning av dessa dialektiska samband mellan USA och Europa har under de senaste åren gjort oss till måltavla för de mest skiftande anklagelser, från påståenden om att vi likt pacifister har förnekat förekomsten av motsättningar i Europa, till att ha accepterat Kautskys teori om ultra-imperialismen, och många andra försyndelser. Det finns ingen orsak till att här lägga ner tid på dessa ”anklagelser”, som i bästa fall beror på en total okunnighet om de verkliga processerna och vår inställning till dem. Men vi kan inte avhålla oss från att anmärka att det måste vara svårt att ödsla mer kraft på att förvirra och blanda ihop detta ytterst viktiga världsproblem än vad som slösades bort (för övrigt av författarna till programförslaget) i deras småaktiga kamp mot vårt sätt att formulera problemet. Dessutom har händelseförloppet fullständigt bekräftat våra formuleringar.

Det är inte alls länge sedan som ledande kommunistiska organ – på pappret – försökte minimera

1 Uppfattningen att den socialistiska revolutionen ligger ”oändligt mycket närmare i Europa än i Amerika” anpassades och förändrades av Trotskij några år efter att detta hade skrivits. 1930 sa han: ”I mitt arbete om den ryska revolutionen 1905 påpekade jag det faktum att Marx hade skrivit att kapitalismen går från feodalismen via skråsystemet till fabriken. Men i Ryssland fanns aldrig något skråsystem, möjligen med undantag för *kustari* [hantverkare]. Eller man kan jämföra arbetarklassens utveckling i England och Tyskland med den i Ryssland. I de två första länderna har proletariatet upplevt en lång period av parlamentarism. I Ryssland å andra sidan fanns det nästan inget parlamentariskt system för arbetarna. Det vill säga det ryska proletariatet lärde sig sin parlamentariska historia med hjälp av en förkortad handbok. I många avseenden liknar historien om USA:s utveckling den ryska arbetarklassens. Ingenstans står det skrivet, och man kan inte teoretiskt bevisa, att de amerikanska arbetarna nödvändigtvis måste genomgå en längre period av reformistisk skolning. De lever och utvecklas under en annan tidsperiod, deras mognande äger rum under andra omständigheter än till exempel den engelska arbetarklassen... Det är inte alls varaktigt fastslaget att USA kommer att bli sist i revolutionär ordning, och är dömt att uppnå sin proletära revolution först efter länderna i Europa och Asien. Det är möjligt med en situation, en kombination av krafter, som förändrar ordningen och skyndar på utvecklingen i USA enormt. Men det innebär att man måste förbereda sig.” (*The Militant*, 10 maj 1930.)

betydelsen av USA:s herravälde genom att hänvisa till landets stundande kommersiella och industriella kris. Vi kan inte här undersöka den speciella frågan om USA:s kris och hur djup den kan bli. Det är en konjunkturrell och inte programmatisk fråga. Givetvis är det enligt vår uppfattning fullständigt tveklöst så att en kris är oundviklig. Med tanke på den amerikanska kapitalismens omfattning i världsskala är det inte heller någon tvekan om att nästa kris kommer att bli ytterst djup och uttalad. Men det rättfärdigar ingalunda försöken att utifrån detta dra slutsatsen att USA:s herravälde kommer att begränsas eller försvagas. En sådan slutsats kan bara leda till betydande strategiska misstag.

Fallet är det helt motsatta. *I en period av kris kommer USA att dominera ännu mer fullständigt, ännu mer öppet, och ännu mer skoningslöst än under en uppgångsperiod.* USA kommer i första hand att försöka övervinna och klara sig ur svårigheterna och problemen på Europas bekostnad, oavsett om det sker i Asien, Kanada, Sydamerika, Australien eller i Europa självt, eller om det sker fredligt eller genom krig.

Vi måste klart inse att om den första perioden av amerikanskt ingripande innebar att Europa stabiliserades och pacificerades, en situation som i stor utsträckning kvarstår än idag, och till och med periodvis kan återuppstå och bli starkare (i synnerhet i händelse av nya nederlag för proletariatet), så kommer den amerikanska politikens allmänna inriktning, särskilt i tider av egna ekonomiska svårigheter och kris, att orsaka djupgående omvälvningar i Europa liksom över hela världen.

Av detta drar vi den inte oviktiga slutsatsen att det under nästa årtionde inte kommer att uppkomma färre revolutionära situationer än under det föregående. Det är därför ytterst viktigt att på ett riktigt sätt förstå utvecklingens drivkrafter så att vi inte blir överraskade av deras verkningar. Om den främsta källan till revolutionära situationer under det föregående årtiondet härstammade direkt ur det imperialistiska kriget, så kommer källan till revolutionära uppror under det andra årtiondet efter kriget att vara förhållandena mellan Europa och USA. En större kris i USA kommer att vara varningssignal för nya krig och revolutioner. Vi upprepar: det kommer inte att saknas revolutionära situationer. Hela frågan hänger på proletariatets internationella parti, på Kominterns mognad och kampförmåga, och på att dess strategiska ståndpunkter och taktiska metoder är korrekta.

I Kominterns programförslag finns absolut inga spår av detta sätt att tänka. Ett kan man tycka så viktigt faktum som ”att världens ekonomiska tyngdpunkt förflyttas till Amerikas Förenade stater” slätas över med en journalistisk anmärkning i förbigående. Det går naturligtvis inte att rättfärdiga med utrymmesbrist, för vad ska få plats i ett program om inte de grundläggande frågorna? Man bör dessutom tillägga att alltför mycket utrymme i programmet ges till andra- och tredjehandsfrågor, för att inte tala om den allmänna litterära slappheten och de oräkneliga upprepningarna, som om de avlägsnades skulle minska programmet med minst en tredjedel.

Parollen om Europas förenade sovjetstater

Det går inte att rättfärdiga att parollen om Europas förenade sovjetstater har strukits i det nya programförslaget. Denna paroll antogs av Komintern 1923, efter en ganska långdragen intern strid.¹

¹ Så sent som 1926 utgav Kominterns förlag en officiell pamflett om Europas socialistiska förenade stater, som sa: ”Det är mycket viktigt att vi inte bara har en kritisk hållning till denna borgerligt-demokratiska paroll ('pan-Europa') genom att krossa dess falska pacifistiska innehåll, utan att vi samtidigt mot den ställer en positiv paroll som faktiskt kan bli en sammanfattande politisk paroll för våra övergångskrav. Under den kommande perioden måste parollen om Europas socialistiska förenade stater fungera som en uttömmande politisk paroll för de europeiska kommunistpartierna.” (John Pepper, *Die Vereinigten Staaten des Sozialistischen Europa*, Hamburg 1926, s 67.) Men parollen fördes alltmer sällan fram av EKKI och de europeiska partierna, och övergavs slutligen helt som en konsekvens av fraktionsstriderna mot parollens främste förespråkare – Trotskij.

Eller kanske författarna vill ”återvända” till Lenins ståndpunkt i just denna fråga 1915? Om så är fallet måste de först förstå den rätt.

Det är välkänt att Lenin i början av kriget var tveksam till parollen om Europas förenta stater. Parollen fanns ursprungligen bland tidningen *Sotsial-Demokrats* (partiets centralorgan vid denna tidpunkt) teser, men förkastades då av Lenin. Detta i sig självt visar att frågan om att anta parollen inte var en principiell fråga, utan enbart en taktisk bedömning, att väga frågans positiva och negativa aspekter utifrån en given situation. Det är inte nödvändigt att påpeka att Lenin förkastade möjligheten att det gick att förverkliga ett *kapitalistiskt* Europas förenta stater. Det var också min utgångspunkt i frågan när jag presenterade parollen om Europas förenta stater som en framtida statsform för proletarietets diktatur i Europa.

Vid den tiden skrev jag:

”Ett mer eller mindre fullständigt ekonomiskt enande av Europa *genomfört uppifrån* med hjälp av en överenskommelse mellan kapitalistiska regeringar är en utopi. På denna väg kan saker och ting inte gå utöver delvisa kompromisser och halvmesyurer. Men detta ekonomiska enande av Europa skulle medföra enorma fördelar både för producenter och konsumenter och för kulturens utveckling överhuvudtaget, och blir en *revolutionär uppgift för det europeiska proletarietet* i dess kamp mot den imperialistiska protektionismen och dess verktyg – militarismen.” (Trotskij, ”Fredsprogrammet”, **Verk** (ryska utgåvan), band III, del 1, s 85.)

Vidare:

”Europas förenta stater utgör först och främst en form – den enda tänkbara formen – för proletarietets diktatur i Europa.” (**Ibid**, s 92.)

Men till och med i detta sätt att ställa frågan såg Lenin *vid denna tidpunkt* en viss fara. I frånvaro av erfarenheter av proletarietets diktatur i något enskilt land och utan någon teoretisk klarhet i denna fråga ens inom dåtidens socialdemokratiska vänster, kunde parollen om Europas förenta stater ha givit upphov till tanken att den proletära revolutionen måste börja samtidigt åtminstone på hela den europeiska kontinenten. Det var mot denna fara Lenin höjde ett varnande finger, och på den punkten fanns inte skuggan av motsättning mellan Lenin och mig. Jag skrev vid denna tid:

”Att inget enda land bör 'invänta' de andra länderna i sin kamp är en grundläggande tanke som det är nyttigt och nödvändigt att upprepa för att inte idén om en parallell internationell aktion skall utbytas mot en förhållande internationell inaktivitet. Vi måste inleda och fortsätta kampen på nationell grund utan att vänta på andra, i full tillförsikt om att vårt initiativ skall ge en impuls åt kampen i andra länder.” (**Ibid**, s 89-90.)

Sedan följde de ord som Stalin lade fram inför exekutivkommitténs sjunde plenarmöte som det allra värsta uttrycket för ”trotskism”, det vill säga ”bristande tilltro” till revolutionens inre krafter och förhoppningarna på hjälp utifrån:

”Och om detta [revolutionens utveckling i andra länder] inte skulle ske, är det hopplöst att tänka sig (det visar både historiska erfarenheter och teoretiska överväganden) att exempelvis ett revolutionärt Ryssland kunde hålla ut mot ett konservativt Europa, eller att ett socialistiskt Tyskland kunde förbli isolerat i en kapitalistisk värld.” (**Ibid**, s 90.)

På grundval av detta och två eller tre liknande citat grundade man det sjunde plenarmötets fördömande av ”trotskismen”, som i denna ”grundläggande fråga” påstods ha en uppfattning ”som inte har något gemensamt med leninismen”. Låt oss därför för ett ögonblick stanna upp och lyssna på Lenin själv.

7 mars 1918 sa han apropå freden i Brest-Litovsk:

”Det är en läxa, därför att det är en absolut sanning att utan den tyska revolutionen kommer vi att gå

under...” (VV3, band 2 s 510-11.)

En vecka senare sa han:

”Världsimperialismen kan inte leva sida vid sida med en segerrik framryckande social revolution.” (Lenin, **Samlade verk** (gamla ryska utgåvan), band 15, s 175.)

Några veckor senare, 23 april, sa Lenin:

”Vår *efterblivenhet* har kastat oss framåt och vi kommer att gå under om vi inte kan hålla ut tills vi får ett kraftfullt stöd från de *upproriska* arbetarna i andra länder.” (CW, band 27, Trotskijs kursiveringar.)

Men kanske allt detta sades under de speciella förhållanden som rådde under Brest-Litovsk-krisen? Nej! I mars 1919 upprepade Lenin återigen:

”Vi lever inte bara i en stat utan i ett system av stater, och att Sovjetrepubliken kan existera sida vid sida med imperialistiska stater *under någon längre tid är otänkbart.*” (CW, band 29 (ur centralkommitténs rapport till 8:e kongressen.))

Ett år senare, 7 april 1920, upprepar Lenin på nytt:

”I internationell skala är kapitalismen även nu inte bara militärt utan också i ekonomisk mening starkare än sovjetmakten. Vi måste utgå från denna grundläggande faktor och får aldrig glömma den.” (CW, band 30 s 505. Ur tal inför tredje allryska fackföreningskongressen.)

27 november 1920 sa Lenin i frågan om koncessioner:

”Vi har nu gått från krig till fred och har inte glömt att det kommer att bli krig igen. Så länge kapitalismen och socialismen existerar sida vid sida kan vi inte leva i fred – till slut kommer den ena eller andra att segra. Antingen kommer det att skrivas en dödsruna över världskapitalismen eller över Sovjetrepubliken. För närvarande har vi bara ett andrum i kriget.” (CW, band 31, s 457. Där anges att talet hölls 6 december.)

Men kanske det faktum att Sovjetrepubliken fortsatte att existera fick Lenin att ”erkänna sitt misstag” och förkasta sin ”bristande tro på [oktoberrevolutionens] inneboende kraft”?

Vid Kominterns tredje kongress i juni 1921 deklarerade Lenin i sina teser om det ryska kommunistiska partiets taktik:

”Resultatet är ett jämviktsläge, som, fastän det är ytterst osäkert och labilt, likväl gör det möjligt för den socialistiska republiken att existera – naturligtvis inte för någon längre tid – i den kapitalistiska omringningen.” (VV10, band 10 s 353-4.)

5 juli 1921 slog Lenin [i sin ”Rapport om ryska kommunistpartiets taktik”] vid ett av kongressens möten återigen kategoriskt fast:

”Det stod klart för oss att utan stöd från den internationella världsrevolutionen var den proletära revolutionens seger omöjlig. Innan revolutionen, och även efter den, tänkte vi: antingen bryter revolutionen ut omedelbart eller åtminstone *mycket snart* i andra efterblivna länder och i de mer utvecklade kapitalistiska länderna, *eller så måste vi gå under.* Trots denna övertygelse gjorde vi vårt yttersta för att under alla omständigheter och vad som än inträffade bevara sovjetsystemet, ty vi vet att vi inte bara arbetar för oss själva utan också för den internationella revolutionen.” (CW, band 32, s 479-80. Trotskijs kursivering.)

Så oändligt fjärran dessa ord är från de falska lärjungarnas nuvarande trångsynta påhitt, så enastående i sin enkelhet och så genomsytrade av en internationalistisk anda!

Hursomhelst har vi rätt att fråga: på vilket sätt skiljer sig dessa Lenins uttalanden från min övertygelse 1915 att den framtida revolutionen i Ryssland eller den kommande socialistiska revolutionen i Tyskland inte skulle kunna hålla ut om den förblev ”isolerad i en kapitalistisk värld”?

Tidsperspektiven visade sig bli andra än både de jag förutsatte och de som fanns i Lenins förutsägelser. Men den underliggande tanken behåller sin fulla kraft än idag – för närvarande kanske ännu mer än tidigare. Istället för att fördöma denna tanke, som Kominterns exekutivkommittés (EKKI) sjunde möte har gjort, och det på grundval av ett okunnigt och hänsynslöst tal, borde den inlemmas i Kommunistiska internationalens program.

När vi 1915 försvarade parollen om Europas förenta stater påpekade vi att lagen om den ojämna utvecklingen i sig inte är ett argument mot denna paroll, eftersom den historiska utvecklingens *ojämnhet* i olika länder och på olika kontinenter *i sig själv är ojämn*. Europas länder utvecklas ojämnt i förhållande till varandra. Ändå kan man med absolut historisk säkerhet slå fast att inte ett enda av dessa länder är förutbestämt, åtminstone inte under den nuvarande historiska epoken, att skaffa sig ett så stort försprång framför de andra länderna som USA har sprungit före Europa. För USA är det *en* sorts ojämnhet, för Europa *en annan*. De geografiska och historiska villkoren har fastställt så nära organiska band mellan länderna i Europa att de inte kan slita sig loss från dem. Europas moderna borgerliga regeringar är precis som mördare som kedjats fast vid samma kärra. Som det redan sagts *kommer* revolutionen i Europa *till slut* även att vara av avgörande betydelse för USA. Men en revolution i Tyskland kommer på ett *direkt* sätt, när det gäller historiens omedelbara förlopp, att ha oändligt större betydelse för Frankrike än för USA. Just ur dessa historiska förhållanden härstammar den politiska kraften i parollen om en Europeisk sovjetisk federation. Vi talar om dess *relativa* livskraft eftersom det säger sig självt att denna federation via Sovjetunionen kommer att sträcka sig till Asien, och då kommer att ge upphov till en union av Världens socialistiska republiker. Men detta är en andra epok eller ett senare mäktigt kapitel i den imperialistiska epoken, och när den tiden närmar sig kommer vi också att hitta de formuleringar som motsvarar det.

Det är inte svårt att hitta ytterligare citat för att bevisa att våra meningsskiljaktigheter med Lenin 1915 i frågan om Europas förenta stater var av begränsad, taktisk och till sitt väsen tillfällig karaktär. Men allra bäst visar det sig i den efterföljande händelseutvecklingen. 1923 antog Kommunistiska internationalen den kontroversiella parollen. Om det är så att parollen om Europas förenta stater var oacceptabel 1915 av principiella skäl, som författarna till programförslaget försöker hävda, skulle Kommunistiska internationalen absolut inte ha kunnat anta den. Man får väl anta att lagen om den ojämna utvecklingen inte hade upphört att verka under dessa år.

Hela det sätt att ställa frågan som skisserats ovan härrör ur den revolutionära processens dynamik. Den internationella revolutionen betraktas som en sammanflätad process som inte kan förutsägas helt konkret, i vilken ordning den kommer att uppstå, men vars övergripande historiska konturer är helt entydiga. Utan att förstå detta går det inte att anta en riktigt politisk inriktning.

Men saker och ting blir helt annorlunda om vi utgår från tanken på en socialistisk utveckling som kan pågå och till och med fulländas i ett land. Det finns idag en ”teori” som säger att det går att bygga socialismen färdigt i ett land och att detta lands inbördes förhållande till den kapitalistiska världen kan upprättas på en grundval av att ”neutralisera” världens borgarklass (Stalin). Om man antar denna i grund och botten nationellt reformistiska och inte revolutionärt internationalistiska ståndpunkt, försvinner behovet av parollen om Europas förenta stater, eller den minskar åtminstone. Men ur vår synvinkel är denna paroll viktig och livsnödvändig eftersom den i sig förkastar tanken på en isolerad socialistisk utveckling. Men för proletariatet i Europas alla länder är denna skillnad, i ännu större utsträckning än för Sovjetunionen, bara en gradskillnad – det kommer att bli livsviktigt att sprida upproret till de angränsande länderna och stöda det med vapen i hand. Inte av hänsyn till en abstrakt internationell solidaritet som i sig själv inte kan sätta klasser i rörelse, utan på grund av livsavgörande överväganden som Lenin uttalade hundratals gånger – nämligen att utan hjälp från

den internationella revolutionen *i tid* kommer vi inte att kunna hålla ut. Parollen om [Europas] förenade sovjetstater motsvarar den proletära revolutionens dynamik. Den bryter inte ut samtidigt i alla länder, utan går från land till land och kräver särskilt på den europeiska scenen nära band mellan länderna, både utifrån att försvara sig mot mäktiga yttre fiender och med hänsyn till det ekonomiska uppbygget.

Man kan förvisso protestera genom att försöka hävda att efter Ruhr-krisen, som var den sista gången denna paroll fick en knuff framåt att antagas, har den inte spelat någon större roll i de kommunistiska partiernas agitation i Europa, och så att säga inte slagit rot. Men det gäller lika mycket paroller som arbetarstaten, sovjeter och så vidare, det vill säga *parollerna för den direkt förrevolutionära perioden*. Förklaringen är att den revolutionära rörelsen på den europeiska kontinenten sedan slutet av 1923 befinner sig på tillbakagång, och det oaktat den femte kongressens felaktiga politiska bedömningar. Men just därför är det ödesdigert att helt eller delvis basera ett program på intryck som man erhållit bara under den perioden. Det var ingen slump att parollen om Europas förenade sovjetstater trots alla fördomar antogs just 1923, vid en tidpunkt när man förväntade sig en revolutionär explosion i Tyskland och när frågan om de mellanstatliga förhållandena i Europa var ytterst brännande. Varje gång krisen i Europa eller världen förvärras kommer de viktigaste politiska problemen att hamna i förgrunden och parollen om Europas förenta stater kommer att få ny dragningskraft. Därför är det i grunden fel att programmet förbigår denna paroll med tystnad utan att förkasta den, det vill säga att behålla den någonstans i reserv för att användas ”i nödfall”. När det handlar om principer är det meningslöst att göra reservationer.

Internationalismen som kriterium

Som vi redan har sett försöker programförslaget i sin uppbyggnad utgå från världsekonomin och dess inre utvecklingstendenser – ett försök som förtjänar ett erkännande. *Pravda* har helt rätt när den säger att det är den grundläggande principiella skillnaden mellan oss och den nationalpatriotiska socialdemokratin. Det internationella proletariats partiprogram måste konstrueras med världsekonomin som utgångspunkt, eftersom världsekonomin dominerar över sina olika delar. Men förslagets analys av världsutvecklingens huvudtendenser uppvisar som vi redan har visat inte bara svagheter som förminskar dess värde. Det är också grovt ensidigt och begår därför allvarliga misstag.

Förslaget hänvisar gång på gång, och inte alltid i rätt sammanhang, till lagen om kapitalismens ojämna utveckling som den viktigaste och nästan allt avgörande lagen för denna utveckling. Det finns ett antal misstag i förslaget, inklusive ett grundläggande fel, som har sin teoretiska grund i en ensidig och felaktig icke-marxistisk och icke-leninistisk tolkning av lagen om den ojämna utvecklingen.

I det första kapitlet slår förslaget fast att ”den ekonomiska och politiska utvecklingens ojämnheter är en ovillkorlig lag för kapitalismen. Denna ojämnheter ökar och skärps i allt högre grad under imperialismens epok.”(**KI:s program**, s 35-36.)

Detta är riktigt. Denna formulering går delvis emot Stalins senare sätt att formulera frågan, enligt vilken både Marx och Engels var okunniga om lagen om den ojämna utvecklingen, som påstås ha upptäckts först av Lenin. 15 september 1925 skrev Stalin att Trotskij inte hade någon anledning att hänvisa till Engels, eftersom denne skrev sina skrifter vid en tidpunkt ”då det *inte kunde vara tal* [!!] om lagen om de kapitalistiska ländernas ojämna utveckling.”(**Works**, band 7, s 238.) Oavsett hur otroliga dessa ord är, har Stalin, en av författarna till förslaget, ändå upprepat dem mer än en gång. Vi har sett att texten i förslaget har tagit ett steg framåt i detta avseende. Men om vi lämnar åt sidan att detta elementära misstag rättas till, är förslagets ord om lagen om den ojämna utvecklingen

i grund och botten ensidiga och otillräckliga.

För det första hade det varit mer korrekt att säga att mänsklighetens hela historia styrs av lagen om den ojämna utvecklingen. Under kapitalismen befinner sig olika delar av mänskligheten på olika utvecklingsnivåer, var och en med sina djupa inre motsättningar. De oerhört varierande utvecklingsnivåerna, och mänsklighetens olika delars extremt ojämna utvecklingstakt under olika tidsperioder, fungerar som kapitalismens *utgångspunkt*. Kapitalismen bemästrar bara gradvis denna medfödda ojämnheter, bryter sönder och förändrar den, med hjälp av sina egna medel och metoder. Till skillnad från alla föregående ekonomiska system har kapitalismen ett inneboende och ständigt mål att expandera ekonomiskt, tränga in på nya områden, höja sig över ekonomiska skillnader, förvandla självförsörjande lokala och nationella ekonomier till ett system av inbördes finansiella förhållanden. Därmed orsakar den ett *närmande* och utjämning av de mest framstående och mest underutvecklade ländernas ekonomiska och kulturella nivåer. Utan denna väsentliga process går det inte att tänka sig den relativa utjämningen mellan först Europa och Storbritannien och sedan mellan USA och Europa. Inte bara Kommunistiska internationals program utan själva dess existens har sin grund i industrialiseringen av kolonierna, den minskande klyftan mellan Indien och Storbritannien och konsekvenserna av de ovan uppräknade processerna.

Men när kapitalismen ekonomiskt drar länderna närmare varandra och utjämnar deras utvecklingsnivåer använder den *sina egna* metoder, det vill säga anarkistiska metoder som hela tiden undergräver det egna arbetet, ställer ett land mot ett annat, och en industrigren mot en annan, utvecklar vissa delar av världsekonomin och hämmar och slungar tillbaka utvecklingen av andra. Bara de inbördes förhållandena mellan dessa två grundläggande tendenser – som båda uppstår ur kapitalismens natur – kan förklara den historiska processens levande struktur.

Genom att finanskapitalet är allmänt utbrett, har trängt in överallt och är rörligt, samt formas med halsbrytande hastighet och på så sätt utgör imperialismens drivkraft, stärker imperialismen *båda dessa tendenser*. Imperialismen knyter samman de olika nationerna och kontinenterna ojämeförlikt mycket snabbare och hårdare i en enda enhet, gör dem mycket nära och livsavgörande beroende av varandra och gör deras ekonomiska metoder, samhällsformer och utvecklingsnivåer mer likartade. På samma gång uppnår den detta ”mål” med så motverkande metoder, sådana tigersprång och sådana plundringståg mot underutvecklade länder och områden att det uppkomna enandet och utjämningen av världsekonomin kullkastas ännu mer våldsamt och omvälvande än under de tidigare tidsepokerna. Bara med hjälp av en sådan dialektisk och inte mekanisk förståelse av lagen om den ojämna utvecklingen kan man undvika det grundläggande misstag som programförslaget gjort.

Omedelbart efter sin ensidiga beskrivning av lagen om den ojämna utvecklingen säger programförslaget:

”Härav följer att proletariats internationella revolution inte kan betraktas som en engångsakt som sker samtidigt överallt. Härav följer att socialismens seger till att börja med är möjlig i några få länder, t.o.m. i ett enskilt kapitalistiskt land.”(**KI:s program**, s 36.)

Att proletariats internationella revolution inte kan vara en samtidig handling, om detta kan det efter erfarenheterna av oktoberrevolutionen naturligtvis inte finnas några som helst meningsskiljaktigheter bland vuxna människor. Denna revolution uppnådde proletariats i ett underutvecklat land av historisk nödvändighet, utan att på minsta sätt vänta på att proletariats i de utvecklade länderna skulle ”röja vägen”. Inom dessa ramar är hänvisningarna till lagen om den ojämna utvecklingen helt riktig och på sin plats. Men den andra halvan av slutsatsen är något helt annat – nämligen det ihåliga påståendet att socialismens seger är möjlig ”i ett enskilt kapitalistiskt land”. För att bevisa sitt påstående säger programförslaget bara: ”Härav följer...” Man får intrycket att det följer av lagen om den ojämna utvecklingen. Men det gör det inte alls. ”Härav följer” något

helt annat. Om den historiska processen vore sådan att vissa länder utvecklades inte bara ojämnt utan till och med *oberoende av varandra*, isolerade från varandra, då skulle det från lagen om den ojämna utvecklingen tveklöst följa att det vore möjligt att bygga socialismen i ett enda kapitalistiskt land – först i de mest utvecklade länderna och sedan, allteftersom de mognar, i de mer underutvecklade. Sådan var den vanliga och så att säga normala tanken inom socialdemokratien före [första världs-]kriget om hur övergången till socialismen skulle ske. Just denna tanke utgjorde socialpatriotismens teoretiska grundval. Programförslaget har givetvis inte den uppfattningen. Men det lutar åt det.

Förslagets teoretiska misstag ligger i det faktum att det från lagen om den ojämna utvecklingen försöker härleda något som denna lag inte medför och inte kan medföra. De olika ländernas ojämna eller spridda utveckling *rubbar* hela tiden men *elimineras* ingalunda de ökande ekonomiska banden och beroendet mellan länder som redan dagen efter fyra års helvetisk slakt tvingades byta kol, bröd, olja, krut och hängslen med varandra. Här ställer förslaget frågan som om den historiska utvecklingen bara sker med sporadiska språng. Men den ekonomiska grund som orsakar dessa språng, och på vilken de sker, utelämnas antingen helt eller plockas bort av förslagets författare. Deras enda mål är att försvara den oförsvarbara teorin om socialismen i ett land.

Utifrån detta är det inte svårt att förstå att det enda rätta sättet att formulera frågan borde vara att förklara att Marx och Engels redan före den imperialistiska epoken hade dragit slutsatsen, att ojämnheten, det vill säga den ryckvisa historiska utvecklingen, å ena sidan gör att den proletära revolutionen utsträcks över en hel tidsperiod under vilken länderna ett efter ett kommer att dras med av den revolutionära flodvågen. Samtidigt utvecklades å andra sidan de olika ländernas organiska inbördes beroende utvecklas mot en internationell arbetsdelning, vilket utesluter möjligheten att bygga socialismen i ett land. Det betyder att den marxistiska läran, som förutsätter att den socialistiska revolutionen bara kan påbörjas på nationell basis samtidigt som det är omöjligt att bygga socialismen i ett land, har blivit *dubbelt och tredubbelt sannare* nu i vår moderna epok när imperialismen har utvecklats, fördjupats och skärpt *båda* dessa motstridiga tendenser. På denna punkt utvecklade och konkretiserade bara Lenin Marx' egna formuleringar och Marx' egna svar på denna fråga.

Vårt partiprogram grundas helt och hållet på de internationella förhållanden som låg bakom oktoberrevolutionen och det socialistiska uppbygget. För att bevisa det räcker det att återge hela den teoretiska delen av vårt program. Här kommer vi dock att begränsa oss till att bara påpeka att Lenin vid den åttonde partikongressen, som ett svar på den bortgångna Podbelskij's slutsats att en del formuleringar i programmet bara gällde revolutionen i Ryssland, sa så här i sitt avslutande tal i frågan om partiprogrammet (19 mars 1919):

”Kamrat Podbelskij anmärkte på att det i en av paragraferna talas om den *förestående sociala revolutionen*... En sådan slutledning är klart ohållbar, eftersom *den revolution som åsyftas i vårt program är den världsomfattande sociala revolutionen*.” (VV3, band 3, s 118. Vår kursivering.)

Det är inte helt malplacerat att här påpeka att Lenin ungefär vid samma tidpunkt föreslog att vårt parti skulle byta namn från Ryssland kommunistiska parti till Kommunistpartiet, för att ytterligare betona att det är den *internationella* revolutionens parti. Det var bara jag som röstade för Lenins motion i centralkommittén. Men i och med Tredje internationalens bildande tog han inte upp frågan på kongressen. Denna ståndpunkt är bevis för det faktum att det inte ens fanns en vink om socialism i ett land vid den tiden. Detta är det enda skälet till att partiprogrammet *inte fördömer* denna ”teori” utan bara *utesluter den*.

Men Ungkommunistiska förbundets program, som antogs två år senare, tvingades utfärda en direkt varning mot inhemska illusioner och nationell trångsynthet i frågan om den proletära revolutionen,

för att skola ungdomen i en internationalistisk anda. Vi kommer att återvända till detta senare.

Kominterns nya programförslag ställer frågan helt annorlunda. I linje med dess författares revisionistiska¹ utveckling efter 1924, väljer som vi sett förslaget den direkt motsatta vägen. Men det sätt på vilket man löser frågan om socialismen i ett land avgör om *hela* förslaget är marxistiskt eller revisionistiskt till sin karaktär.

Givetvis presenterar, betonar och förklarar programförslaget noggrant, ihärdigt och flera gånger skillnaden mellan det kommunistiska och reformistiska sättet att ställa frågan. Men dessa försäkringar löser inte problemet. Vi har här en situation som liknar en båt som är utrustad och till och med överlastad med en mångfald marxistiska mekanismer och anordningar, medan huvudseglet har hissats på ett sådant sätt att det medvetet fångar varje revisionistisk och reformistisk vindpust.

Alla som har lärt sig något av de tre senaste decenniernas erfarenheter och i synnerhet från Kinas utomordentliga erfarenheter under de senaste åren, inser det starka dialektiska inbördes sambandet mellan klasskampen och partiets programdokument. De kommer att förstå vårt påstående att det nya revisionistiska seglet kan upphäva marxismens och leninismens samtliga säkerhetsanordningar. Därför tvingas vi uppehålla oss i ännu större detalj vid denna avgörande fråga, som kommer att avgöra Kommunistiska internationals utveckling och öde för lång tid framåt.

Partiets teoretiska traditioner

I det tidigare nämnda citatet använder programförslaget medvetet uttrycket ”socialismens seger i ett land” för att uppnå en ytlig och rent verbal likhet mellan programtexten och Lenins artikel från 1915, som har missbrukats så hänsynslöst, för att inte säga kriminellt, under diskussionen om frågan att bygga ett socialistiskt samhälle i ett land. Förslaget använder samma metod på fler ställen genom

- 1 1897 skrev Eduard Bernstein, en av det tyska socialdemokratiska partiets mest framstående ledare och nära vän till Friedrich Engels fram till dennes död, en rad artiklar för partiets teoretiska organ, *Neue Zeit*, som försökte sig på en ”*Überprüfung*” (revision, därav revisionister och revisionism) av de marxistiska läroerna. Bernsteins ståndpunkter utsattes snart för motangrepp av så kända marxister som Plechanov, Parvus, Kautsky och Luxemburg, som försvarade den revolutionära socialismens uppfattningar. Bernsteins artiklar blev senare förkastade av Kautsky, som var redaktör för *Neue Zeit*. Bernstein lade 1899 fram sina ståndpunkter i systematisk form i en bok med namnet **Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie** (på engelska **Evolutionary Socialism**). Bernstein bestred den marxistiska ”teorin om [kapitalismens] kollaps”, centraliseringen och koncentrationen av kapitalet, medelklassens minskande roll, proletariats ökande fattigdom. Han föreslog att man skulle ersätta klasskampspolitikerna med klassarbete med den ”progressiva” borgarklassen, och istället för proletariats diktatur tänkte han sig en fredlig övergång till socialismen genom att successivt genomsyra en demokratiserad kapitalism. Han förkastade den dialektiska materialismen och lutade starkt mot en ny-Kantiansk idealism. Den tyska partikongressen i Hannover i oktober 1899 fick höra en rapport från August Bebel som angrep Bernsteins uppfattningar (den senare befann sig på grund av de gamla antisocialistiska lagarna från Bismarcks tid i England, och hans ståndpunkt framfördes av David), och kongressen röstade med överväldigande majoritet för att förkasta Bernsteins ståndpunkt, och slog fast att ”det borgerliga samhällets hittillsvarande utveckling ger inte partiet anledning att ge upp eller förändra sina grundläggande uppfattningar om det”, och att det inte fanns ”någon anledning till att partiet skulle ändra vare sig sina principer och grundläggande krav, sin taktik eller sitt namn, det vill säga att bli ett demokratiskt socialistiskt reformparti istället för ett socialdemokratiskt parti.” Kongressen i Lübeck i september 1901 fördömde också Bernsteins revisionism och antog en resolution som lagts fram av Bebel och Kautsky, men i en så mild form att den stridbara och oförsonliga vänsterflygeln under ledning av Luxemburg och Parvus hade fullt fog för sin oro. Trots att även den Andra internationals fördömde Bernstein vid kongressen 1904, blev det alltmer uppenbart att revisionismens teori och ännu mer praktik för varje år blev den egentliga teorin och praktiken för ledningarna i de flesta av de viktiga socialdemokratiska partierna i världen. Denna utveckling kröntes av Andra internationals sammanbrott i samma ögonblick som världskriget bröt ut. Revisionismen är nu Andra internationals officiella lära och skrivs numera under även av en av dess ursprungliga kritiker, Kautsky, som gottgjorde dess främste förespråkare kort innan dennes död.

att ”hänvisa” till Lenins ord som bevis. Sådan är ”förslagets [vetenskapliga] metod”.

Ur den rikhaltiga marxistiska litteratur och skattkista som Lenins arbeten utgör – och utan hänsyn till allt som Lenin sa och gjorde, utan hänsyn till partiprogrammet och ungtkommunisternas program, utan hänsyn till samtliga partiledares uppfattningar under oktoberrevolutionen då frågan ställdes på ett bestämt sätt (och hur bestämt!), och utan hänsyn till vad programförfattarna, Stalin och Bucharin, själva sa fram till 1924 – har två citat från Lenin, det ena från hans artikel om Europas förenta stater från 1915 och det andra från hans ofullbordade verk om Kooperationen från 1923, använts för att försvara teorin om en nationell socialism, en teori som skapades för att användas i kampen mot den så kallade ”trotskismen” i slutet av 1924 och början av 1925. Man bortser helt enkelt från allt det som motsäger dessa två citat på några rader var – nämligen hela marxismen och leninismen. Dessa två på ett konstgjort sätt utplockade och våldsamt misstolkade citat används som grund för en ny och rent revisionistisk teori som helt har frikopplats från sina politiska konsekvenser. Vi bevittnar här ett försök att med hjälp av pedantiska metoder och spetsfundigheter ympa en främmande gren på marxismens träd. Om denna gren får fäste kommer den obönhörligt att döda hela trädet.

Vid EKKI:s sjunde möte deklarerade Stalin (inte för första gången) att ”frågan om den socialistiska hushållningens uppbygge i *ett land första gången* framfördes i partiet av Lenin 1915.” (Stalin, **Än en gång om den socialdemokratiska avvikelsen i vårt parti**, Moskva 1955, s 35. Trotskijs kursivering.)

Alltså medger han här att frågan om socialismen i ett land inte hade nämnts *före* 1915. Följaktligen vågar inte Stalin och Bucharin inkräkta på marxismens och partiets tradition i frågan om den proletära revolutionens internationella karaktär. Låt oss lägga detta på minnet.

Men låt oss se vad Lenin verkligen sa ”första gången” 1915 i motsats till vad Marx, Engels och Lenin själv hade sagt tidigare.

1915 sa Lenin:

”Olikmässig ekonomisk och politisk utveckling är en ovillkorlig lag för kapitalismen. Härav följer, att socialismen till en början kan segra i några få eller t.o.m. i ett enskilt kapitalistiskt land. Efter segern, kapitalismens expropriering och *upprättandet av en socialistisk produktion* i det egna landet, skulle proletariatet i detta land stå *mot* den övriga, kapitalistiska världen, vinna de undertryckta klasserna i andra länder över på sin sida, resa dem till uppror mot kapitalisterna och om det visade sig nödvändigt t.o.m. uppträda med krigsmakt mot utsugarklasserna och deras stater.” (VV3, band 1, s 606-7. Trotskijs kursivering.)

Vad ville Lenin säga? Bara att socialismens seger, i betydelsen att upprätta proletariatets diktatur, är möjlig till att börja med i ett land, som på grund av just detta faktum kommer att hamna i motsättning till den kapitalistiska världen. För att kunna stå emot ett angrepp och själv gå på en revolutionär offensiv, måste den proletära staten först ”upprätta en socialistisk produktion i det egna landet”, det vill säga den måste organisera arbetet i fabriker som tagits från kapitalisterna. Det är allt. En sådan ”socialismens seger” uppnåddes för första gången i Ryssland, och för att försvara sig mot omvärldens intervention tvingades den första arbetarstaten först av allt ”organisera en socialistisk produktion i det egna landet” eller skapa bolag av ”genomgående socialistisk typ”. Lenin hyste aldrig några illusioner om att socialismens seger i ett land skulle bli ett självtillräckligt socialistiskt samhälle, och dessutom i ett underutvecklat land. Han betraktade segern som något mycket mer realistiskt, nämligen det som oktoberrevolutionen hade uppnått i vårt land under de första åren av sin existens.

Behöver vi kanske bevisa detta? Det finns så många bevis att det är svårt att välja det bästa.

I sina teser om krig och fred (7 januari 1918) talade Lenin om ”nödvändigheten av en viss mellantid på minst några månader för socialismens framgång i Ryssland” (VV10, band 7, s 428. Vår kursivering. [I engelska originalet står ”victory of socialism”, det vill säga ”socialismens seger” – öa].)

I början av samma år, det vill säga 1918, skrev Lenin i artikeln ”Om 'vänster'-barnslighet och småborgerlig mentalitet”, som var riktad mot Bucharin:

”Ifall statskapitalismen upprättades hos oss om ungefär ett halvår, så skulle det vara en väldig framgång och den säkraste garantin för att *socialismen* inom ett år slutgiltigt skulle befästas hos oss och bli oöverbunnlig.” (VV10, band 7, s 510. Vår kursivering.)

Hur kunde Lenin sätta upp en så kort tidsperiod för att ”socialismen slutgiltigt skulle befästas”? Vilket materiell, produktiv och social innebörd lade han i dessa ord?

Frågan framstår i ett helt annat ljus om vi påminner oss att Lenin 28 april 1918, i sin rapport till Sovjetregeringens allryska centrala exekutivkommitté, sa:

”Man kan knappast förvänta sig att vår nästa generation, som kommer att vara mer utvecklad, kommer att genomföra en fullständig övergång till socialismen.” (CW, band 27, s 301.)

I sitt tal inför jordbrukskommunernas första kongress 4 december 1919 var Lenin ännu mer rakt på sak:

”Vi vet att vi inte kan införa en socialistisk ordning nu – gud give att den kan upprättas här i våra barns eller kanske rentav först våra barnbarns livstid.” (VV10, band 9, s 213.)

I vilket av dessa två fall hade Lenin rätt? När han talade om att ”socialismen slutgiltigt skulle befästas” inom tolv månader, eller när det var upp inte till våra barn utan till våra barnbarn att ”införa en socialistisk ordning”?

Lenin hade rätt båda gångerna, ty han tänkte på två helt olika och inte jämförbara skeden i det socialistiska uppbygget.

Med det första fallets ”slutgiltiga befästande av socialismen” menade Lenin inte att bygga ett socialistiskt samhälle på ett år eller till och med ”flera månader”, det vill säga han menade inte att klasserna skulle avskaffas, att motsättningarna mellan stad och land skulle avlägsnas. Han menade återupprättandet av produktionen i de verkstäder och fabriker som var i den proletära statens ägo, och att därmed garantera möjligheten för stad och land att byta produkter. Själva den korta tidsrymden är en säker nyckel till att förstå hela perspektivet.

Även för denna grundläggande uppgift var den tidsrymd som sattes upp i början av 1918 alltför kort. Det var denna rent praktiska ”felräkning” som Lenin hånade när han vid Kominterns fjärde kongress sa: ”När detta sades var vi naturligtvis dummare än nu” (VV10, band 10, s 501). Men ”vi hade en korrekt uppfattning om de allmänna perspektiven och trodde inte för ett ögonblick att det gick att införa en fullständig 'socialistisk samhällsordning' inom loppet av tolv månader, och det i ett underutvecklat land.” För att uppnå detta viktiga och slutliga mål – uppbygget av ett socialistiskt samhälle – räknade Lenin med tre hela generationer – vi, våra barn och våra barnbarn.

Är det inte uppenbart att Lenin i sin artikel från 1915 med upprättande av en ”socialistisk produktion” inte menade att skapa ett socialistiskt samhälle, utan en avsevärt mer grundläggande uppgift som vi redan förverkligat i Sovjetunionen? Annars måste man dra den absurda slutsatsen, att Lenin ansåg att det proletära partiet, efter att ha gripit makten ”skjuter upp” det revolutionära kriget till den tredje generationen.

Det är denna bedrövliga ståndpunkt som den nya teorins främsta försvarare hamnar i när det gäller

citaten från 1915. Men ännu ledsammare är det faktum att Lenin inte skrev dessa rader med syftning på Ryssland. Han talade om Europa till skillnad från Ryssland. Den slutsatsen kan man dra inte bara från att den citerade artikeln ägnas åt frågan om Europas förenta stater, utan också från Lenins hela ståndpunkt vid denna tid. Några få månader senare, 20 november 1915, skrev Lenin speciellt om Ryssland:

”Av detta faktiska läge framgår med all tydlighet proletariats uppgift. En hänsynslöst djärv revolutionär kamp mot monarkin (parollerna från konferensen i januari 1912, de 'tre valarna' [i engelska CW översatt med 'pillars' det vill säga 'pelare' – öa])¹ – en kamp som rycker med sig alla demokratiska massor, d.v.s. i främsta rummet bönderna. Men samtidigt en skoningslös kamp mot chauvinismen, kamp för den socialistiska revolutionen i Europa i förbund med dess proletariat... Krigskrisen har förstärkt de ekonomiska och politiska faktorer, som driver småbourgeoisin – däribland även bönderna – åt vänster. Detta är den objektiva grundvalen för den fullständiga möjligheten att den demokratiska revolutionen skall kunna segra i Ryssland. Att de objektiva förutsättningarna för den socialistiska revolutionen helt mognat i Västeuropa, det behöver vi inte bevisa här. Det erkändes före kriget av alla inflytelserika socialister i alla de ledande länderna.” (Lenin, **Samlade skrifter i urval**, band 9, Arbetarkultur 1937, s 55. Trotskijs kursiveringar.)

1915 talade Lenin alltså helt klart om en demokratisk revolution i Ryssland och en socialistisk revolution i Västeuropa. I förbigående, som om han talar om något självklart, nämner han att i Västeuropa, till skillnad från Ryssland, i motsats till Ryssland, har förutsättningarna för en socialistisk revolution ”helt mognat”. Men författarna till den nya teorin, författarna till programförslaget, bortser helt enkelt från detta citat – ett av många – som öppet och direkt syftar på Ryssland, precis som de bortser från hundratals andra stycken, precis som de bortser från Lenins hela verk. Istället för att bry sig om det griper de som vi sett tag i ett annat stycke som gäller Västeuropa, ger det en betydelse som det inte har och inte kan ha, tillämpar denna betydelse på Ryssland, ett land som stycket inte syftar på, och på denna ”grund” reser de sin nya teori.

Vilken ståndpunkt hade Lenin i denna fråga strax innan oktoberperioden? När han lämnade Schweiz efter revolutionen i februari 1917, skrev han ett brev till de schweiziska arbetarna, där han slog fast:

”Ryssland är ett bondeland, ett av de mest efterblivna europeiska länderna. Där kan inte socialismen segra direkt och omedelbart. Men landets bondekaraktär i förening med de adliga godsägarnas väldiga oantastade jordinnehav *k a n* på basis av 1905 års erfarenheter ge en väldig kraft åt den borgerligt demokratiska revolutionen i Ryssland och göra vår revolution till den socialistiska världsrevolutionens *prolog*, ett *trappsteg* till denna revolution... Det ryska proletariatet kan inte enbart med egna krafter föra den socialistiska revolutionen till ett segerrikt *slut*. Men det kan ge den ryska revolutionen en slagkraft, som kommer att skapa de bästa betingelser för en socialistisk revolution och som i viss mening *kommer att inleda* denna. Det kan underlätta uppkomsten av en situation, där dess *viktigaste*, trognaste, pålitligaste medarbetare, det europeiska och det amerikanska socialistiska proletariatet, kan ansluta sig till de avgörande drabbningarna.” (VV10, band 6, s 297 f.)

Frågans alla beståndsdelar ryms i dessa få rader. Om, som man nu försöker övertyga oss om, Lenin 1915, i tider av krig och reaktion, trodde att proletariatet i Ryssland kunde bygga socialismen på egen hand så att det blev förmöget att förklara krig mot de borgerliga staterna, hur kunde då Lenin i början av 1917, efter februarirevolutionen, tala så kategoriskt om att det var omöjligt för det

1 Speciellt under perioden mellan de två första revolutionerna förde bolsjevikerna fram tre grundläggande paroller: för en demokratisk republik, åtta timmars arbetsdag och konfiskering av jorden till förmån för bönderna. Dessa tre paroller kallades populärt för ”bolsjevismens tre pelare”, och ibland ”bolsjevismens tre valar”, efter den gamla den gamla myten att jorden vilar på tre valar. Bolsjevikerna menade att dessa tre paroller bara kunde genomföras genom att störta tsarismen. Kampen om dessa paroller rörde sig i stor utsträckning kring oenigheten med de så kallade ”likvidatorerna” som gick mot dessa paroller och istället föreslog krav på rätt att organisera sig, yttrandefrihet, pressfrihet etc, som de antog till och med kunde förverkligas inom ramen för tsarismen.

efterblivna bondelandet Ryssland att med egna krafter bygga socialismen? Man måste åtminstone vara logisk och, för att tala rakt på sak, visa åtminstone lite respekt för Lenin.

Det är onödigt att ta fram fler citat. För att ge en fullständig överblick över Lenins ekonomiska och politiska ståndpunkter såsom de bestämdes av den socialistiska revolutionens internationella karaktär, skulle det krävas en egen bok. Denna bok skulle spänna över många ämnesområden men inte frågan om att bygga ett självtillräckligt socialistiskt samhälle i ett land, eftersom Lenin inte kände till det ämnet.

Men vi känner oss nödsakade att ägna oss åt en annan av Lenins artiklar – ”Om kooperationen”. Programförslaget citerar nämligen vitt och brett ur denna postuma artikel, det vill säga använder en del uttryck ur den i ett syfte som är helt främmande för artikeln. Vi tänker då på programförslagets femte kapitel, som säger att Sovjetrepublikernas arbetare ”i sitt land förfogade över de nödvändiga och tillräckliga *materiella* förutsättningarna... för ett fullständigt uppbyggande av socialismen” (**KI:s** program, s 62. Trotskijs kursivering).

Om den artikel som Lenin dikterade medan han var sjuk, och som publicerades efter hans död, verkligen säger att sovjetstaten har tillgång till alla de nödvändiga materiella, det vill säga först och främst produktions-, förutsättningarna för ett självständigt fullständigt uppbyggande av socialismen, måste man förmoda att Lenin antingen dikterade fel eller att stenografen gjorde ett misstag vid tolkningen av sina noter. Båda gissningarna är hursomhelst mer sannolika än att Lenin med två snabba streck skulle överge marxismen och sin egen livslånga lära. Lyckligtvis finns inget som helst behov av denna förklaring. Den anmärkningsvärda men ofullbordade artikeln ”Om kooperationen” hör i sitt tänkande ihop med andra inte mindre anmärkningsvärda artiklar från hans sista period, och utgjorde så att säga ett kapitel i en ofullbordad bok som skulle behandla oktoberrevolutionens *plats i raden av revolutioner i väst och öst*. Denna artikel, ”Om kooperationen”, talar inte alls om de saker som leninismens revisionister så lättsinnigt tillskriver den.

I artikeln förklarar Lenin att kooperativ som ”driver handel” kan och måste förändra sin sociala roll i arbetarstaten, och att de med en riktig politik kan styra sammansmältningen av de privata böndernas intressen med de allmänna statliga intressena längs socialistiska linjer. Lenin underbygger denna obestridda tanke så här:

”I själva verket – är inte statens herravälde över alla stora produktionsmedel, statsmakten i proletariats händer, detta proletariats förbund med många miljoner småbönder och mycket små bönder, tryggheten av detta proletariats ledande roll i förhållande till bönderna osv. – är inte det allt som behövs för att av kooperationen, av kooperationen ensam, vilken vi tidigare behandlade som krämaraktig och vilken vi från en viss synpunkt har rätt att också nu, under NEP, behandla som sådan – är inte det allt som behövs för att uppbygga ett fullständigt socialistiskt samhälle? Det är ännu inte detsamma som att bygga upp det socialistiska samhället, men det är allt som erfordras och räcker för att bygga upp det.” (**VV10**, band 10, s 535.)

Texten i den del som innehåller en ofullbordad fras [”av kooperationen ensam”(?)] visar obestriddt att vi här har att göra med ett utkast som inte justerades utan dikterades och skrevs ut. Det är desto mer otillåtet att hänga sig fast vid några få isolerade ord i texten istället för att försöka göra sig en allmän bild av artikeln. Men tack och lov gör till och med *orden* i det citerade stycket och inte bara dess *andemening* att ingen kan missbruka det på det sätt som det missbrukas av programförslagets författare. När Lenin talar om förutsättningar som ”erfordras och räcker”, så avgränsar han strikt ämnet för artikeln. Han behandlar bara frågan om på vilka vägar och med vilka metoder vi utan nya klassomvälvningar ska nå socialismen med hjälp av de uppsplittrade och utspridda bondeföretagen, med sovjetregimens förutsättningar som grund. Artikeln ägnas helt åt övergångens

samhällsorganisatoriska former från privat varuekonomi i liten skala till en kollektiv ekonomi, men inte denna övergångs *materiella och produktiva* villkor. Även om det europeiska proletariatet skulle segra idag och komma till vår hjälp med sin teknologi, så skulle frågan om Kooperationen som Lenin reser den som en samhällsorganisatorisk metod att samordna de privata och samhällseliga intressena fortfarande vara fullt giltig. Kooperationen pekar på hur den avancerade teknologin, inklusive elektriciteten, kan omorganisera och ena de miljontals bondeföretagen, när väl en sovjetregim existerar. Men Kooperationen kan inte ersätta teknologin och skapar inte denna teknologi. Lenin talar inte bara om nödvändiga och tillräckliga förutsättningar i största allmänhet, utan som vi har sett räknar han också upp dem. De är: (1) ”statens herravälde över alla stora produktionsmedel” (en icke rättad fras), (2) ”statsmakten i proletariatets händer”, (3) ”detta proletariats förbund med många miljoner... bönder”, (4) ”säkerställandet av detta proletariats ledande roll i förhållande till bönderna”. Först efter att ha räknat upp dessa rent politiska villkor – inget sägs här om materiella villkor – kommer Lenin fram till sin slutsats, nämligen att ”det” (det vill säga allt det föregående) ”är allt som erfordras och räcker” för att bygga det socialistiska samhället. ”Allt som erfordras och räcker” på det *politiska planet*, inte mer. Men, tillägger Lenin där och då, ”det är ännu inte detsamma som att bygga upp det socialistiska samhället”. Varför inte? Eftersom de politiska villkoren, även om de är tillräckliga, inte ensamma löser problemet. Den kulturella frågan återstår fortfarande. ”*Endast*” detta, säger Lenin, och betonar ordet ”endast” för att visa den oerhörda betydelsen av de förutsättningar vi saknar. Lenin visste likaväl som vi att kulturen är knuten till teknologin. ”[F]ör att uppnå en viss kulturnivå” - han får ner revisionisterna på jorden igen - ”fordras en viss *materiell* basis” (VV10, band , s 540. Trotskijs kursivering.) Det räcker att nämna frågan om elektrifieringen, som Lenin för övrigt medvetet knöt till frågan om den internationella socialistiska revolutionen. Givet de politiska (*men inte materiella*) förutsättningar som ”erfordras och räcker”, skulle kampen för kulturen ta alla våra krafter i anspråk, om det inte vore för att ett land som bygger ett socialistiskt samhälle på en efterbliven grund måste föra en oavbruten och oförsonlig ekonomisk, politisk, militär och kulturell kamp mot världskapitalismen, som visserligen är på nedgång, men ändå är tekniskt mäktig.

”Jag vore beredd [betonar Lenin med särskilt eftertryck i slutet av sin artikel] att säga att tyngdpunkten hos oss förskjutits till upplysningsarbetet, om inte de internationella förhållandena spelade in, om vi inte vore skyldiga att kämpa för vår ståndpunkt i internationell skala.” (VV10, band , s 539.)

Sådan är Lenins verkliga idé om vi analyserar artikeln om Kooperationen, och även om vi bortser från alla hans andra verk. Formuleringen från programförslagets författare kan inte kallas något annat än en förfalskning. De tar medvetet Lenins ord att vi har de förutsättningar som ”erfordras och räcker” och lägger till de grundläggande materiella förutsättningarna, trots att Lenin definitivt talar om de materiella förutsättningarna inom parentes, och säger att det är just det vi saknar och måste uppnå i kampen ”för vår ståndpunkt i internationell skala”, det vill säga i samband med den internationella proletära revolutionen? Så står det till med teorins andra och sista fäste.

Vi har med avsikt inte tagit upp de oräkneliga artiklar och tal mellan 1905 och 1923 där Lenin slår fast och kategoriskt upprepar att utan en segerrik världsrevolution är vi dömda att misslyckas, att det är omöjligt att ekonomiskt besegra borgarklassen i ett land, särskilt i ett efterblivet land, att uppgiften att bygga det socialistiska samhället till sitt väsen är en internationell uppgift. Från detta drog Lenin slutsatser som för den nya nationellt reaktionära utopins förkunnare kan verka ”pessimistiska”, men som utifrån den revolutionära internationalismens synvinkel är tillräckligt optimistiska. Vi har koncentrerat våra argument på de stycken som förslagets författare själv har valt för att skapa de förutsättningar som ”erfordras och räcker” för deras utopi. Och som vi ser rasar hela deras byggnadsverk omkull så fort man rör det.

Men vi anser det vara på sin plats att åtminstone presentera ett av Lenins direkta uttalanden i denna

kontroversiella fråga, ett uttalande som inte behöver kommenteras och inte tillåter några felaktiga tolkningar.

”Att läget i Ryssland är annorlunda, att industriarbetarna utgör en minoritet och småjordbrukarna den stora majoriteten i Ryssland har vi framhållit *i en hel rad skrifter, i alla våra framträdanden, i hela pressen*. I ett sådant land kan en socialistisk revolution segra slutgiltigt endast om två villkor är förhanden. Det första är att den i tid stöds av en socialistisk revolution i ett eller flera framskridna länder... Det andra villkoret är en överenskommelse mellan proletariatet, som utövar sin diktatur eller håller statsmakten i sina händer, och böndernas flertal...

Att endast en överenskommelse med bönderna kan rädda den socialistiska revolutionen i Ryssland, så länge en sådan inte brutit ut i andra länder – det vet vi.” (VV10, band 10 s 286. Trotskijs kursiveringar.)

Vi hoppas att detta stycke är tillräckligt upplysande. För det första betonar Lenin själv att de tankar han för fram har utvecklats ”i en hel rad skrifter, i alla våra framträdanden, i hela pressen”. För det andra tänkte sig inte Lenin detta perspektiv 1915, två år innan oktoberrevolutionen, utan 1921, fyra år efter oktoberrevolutionen.

Vi dristar oss att tro att frågan är tillräckligt klar när det gäller Lenin. Det återstår dock att fråga: vad hade programförslagets författare för uppfattning i denna grundläggande fråga förut?

I november 1926 sa Stalin:

”Partiets har alltid utgått från att socialismens seger i ett land betyder möjligheten att fullständigt bygga socialismen i detta land, och att denna uppgift kan lösas med ett enskilt lands ansträngningar.” (**Works**, band 8, s 343.)

Vi vet redan att *partiet aldrig har utgått från detta*. Tvärtom, ”i en hel rad skrifter, i alla våra framträdanden, i hela pressen”, som Lenin sa, utgick partiet från den rakt motsatta uppfattningen, som fick sitt klaraste uttryck i kommunistpartiets program. Men man skulle tro att åtminstone Stalin själv ”alltid” utgått från den felaktiga uppfattningen att ”socialismen kan byggas med ett enskilt lands ansträngningar”. Låt oss se efter.

Vad Stalin hade för uppfattning 1905 eller 1915 har vi absolut ingen aning om eftersom det inte finns några som helst dokument om detta ämne. Men 1924 beskrev Stalin på följande sätt Lenins uppfattningar om uppbygget av socialismen:

”Men att störta bourgeoisins makt och upprätta proletariatets makt i ett land det innebär likväl inte att fullständigt trygga socialismens seger. Socialismens viktigaste uppgift – att organisera den socialistiska produktionen – är ännu olöst. Kan man lösa denna uppgift, kan man uppnå socialismens slutgiltiga seger i ett land utan gemensamma ansträngningar av proletäerna i flera framskridna länder? *Nej, det kan man inte*. För att störta bourgeoisin är ett lands ansträngningar tillräckliga – om detta vittnar vår revolutions historia. För socialismens slutgiltiga seger, *för organiserandet av den socialistiska produktionen är ett lands ansträngningar, i synnerhet då det är fråga om ett bondeland som Ryssland, inte tillräckliga*, för detta kräves ansträngningar av proletäerna i flera framskridna länder.

Det är i stort sett *de karakteristiska dragen för den leninska teorin om den proletära revolutionen.*” (Stalin, **Leninismens problem**, sid. 204)

Vi måste medge att de ”karakteristiska dragen för den leninska teorin” i stora drag skildras alldeles riktigt. I senare utgåvor av Stalins bok ändrades detta stycke till att lyda det rakt motsatta och ”de karakteristiska dragen för den leninska teorin” förkunnades inom ett år vara... trotskism. EKKI:s sjunde möte beslutade inte utifrån 1924 års upplaga utan på grundval av 1926 års utgåva.

Så står det till med Stalin. Inget kunde vara mer ledsamt. Vi skulle förvisso kunna förlika oss med det om det inte vore för att saker och ting är lika ledsamma med EKKI:s sjunde möte.

Det återstår en förhoppning, och det är att åtminstone Bucharin, programförslagets verkliga författare, "alltid utgått" från att det var möjligt att förverkliga socialismen i ett land. Låt oss se efter.

Så här skrev Bucharin i denna fråga 1917:

"Revolutioner är historiens lokomotiv. Även i det efterblivna Ryssland måste proletariatet vara den oersättlige lokföraren i detta lokomotiv. Men proletariatet kan inte stanna inom det borgerliga samhällets egendomsförhållanden. Det går mot makten och mot socialismen. Men denna uppgift, som 'satts på dagordningen' i Ryssland kan inte genomföras 'inom nationens gränser'. Här hamnar arbetarklassen inför en oöverstiglig mur [Märk väl: "en oöverstiglig mur" - L T] som man bara kan bryta igenom med hjälp av den *Internationella Arbetarrevolutionens* murbräcka." (Bucharin, **Klasskampen och revolutionen i Ryssland**, s 3 f, ryska utgåvan, 1917.)

Han kunde inte ha uttryckt sig klarare. Det var Bucharins uppfattning 1917, två år efter Lenins påstådda "svängning" 1915. Men kanske Bucharin lärde sig något annat av oktoberrevolutionen? Låt oss se efter igen.

1919 skrev Bucharin om "Proletariatets diktatur i Ryssland och världsrevolutionen" i Kommunistiska internationals teoretiska organ. Där står det:

"Under den existerande *världsekonomin* och banden mellan dess olika delar, och i och med de olika nationella borgerliga grupperingarnas ömsesidiga beroende, *är det självklart* [vår kursivering] att kampen i ett land inte kan upphöra utan en avgörande seger för den ena eller andra sidan i *flera* bildade länder."

På den tiden var det till och med "självklart". Han fortsätter.

"I den marxistiska och kvasimarxistiska litteraturen före kriget ställde man många gånger frågan om det var möjligt med socialismens seger i ett land. De flesta skribenter besvarade denna fråga nekande [och hur var det med Lenin 1915? - L T], från vilket man inte alls drar slutsatsen att det är omöjligt eller otillåtet att börja revolutionen och gripa makten i ett land."

Exakt! I samma artikel kan vi läsa:

"En period av uppgång för produktivkrafterna kan börja först med proletariatets seger i flera större länder. Härav följer att det behövs en allsidig utveckling av världsrevolutionen och att det upprättas en stark ekonomisk allians mellan de industriella länderna och Sovjetryssland." (N Bukharin, "The Proletarian Dictatorship in Russia and the World Revolution", *Communist International*, nr 5 1919, s 614.)

Bucharins betydande att en uppgång för produktivkrafterna, det vill säga en *verkligt socialistisk utveckling*, kommer att börja i vårt land först efter proletariatets seger i Europas utvecklade länder, är faktiskt precis samma uttalande som utnyttjades som grundval för alla anklagelser mot "trotskismen", inklusive anklagelserna vid EKKI:s sjunde plenarmöte. Det enda märkliga är att Bucharin, som räddas av sitt korta minne, trädde fram som anklagare. Jämte detta komiska faktum finns ett annat och tragiskt, nämligen att bland de anklagade finns också Lenin, som dussintals gånger uttryckte samma grundläggande tanke.

Slutligen: 1921, sex år efter Lenins påstådda svängning, och fyra år efter oktoberrevolutionen, godkände centralkommittén under Lenins ledning det ungtkommunistiska förbundets program. Detta program utarbetades av en kommission som leddes av Bucharin. Paragraf fyra lyder:

"I Sovjetunionen befinner sig statsmakten redan i arbetarklassens händer. Under loppet av tre års hjältemodig kamp mot världskapitalismen har proletariatet försvarat och stärkt sin sovjetregering. Trots att Ryssland äger oerhörda naturresurser är det ur industriell synvinkel ändå ett efterblivet land, som domineras av en småborgerlig befolkning. Det kan uppnå socialismen bara med hjälp av den proletära världsrevolutionen, vars utvecklingsperiod vi nu trätt in i."

Detta enda stycke från ungtkommunistiska förbundets program (inte en artikel i förbigående utan ett

program!) gör programförfattarnas försök att bevisa att partiet ”alltid” har ansett att det gick att bygga det socialistiska samhället i ett land, och dessutom just i Ryssland, löjliga och verkligt avskyvärda. Om det ”alltid” varit så, varför skrev Bucharin då detta stycke i ungtkommunisternas program? Vad tittade Stalin på vid den tiden? Hur kunde Lenin och hela centralkommittén godkänna en sådan irrlära? Hur kommer det sig att inte en enda i partiet uppmärksammade denna ”bagatell” eller höjde rösten mot den? Ser det inte ut som ett lömskt skämt som förvandlar partiet, dess historia och Komintern till ett föremål för formligt åtlöje? Är det inte hög tid att sätta stopp för detta? Är det inte hög tid att säga till revisionisterna: våga inte gömma er bakom Lenin och partiets teoretiska traditioner!?

Vid EKKI:s sjunde plenarmöte gjorde Bucharin, som räddas av sitt korta minne, följande påstående för att underbygga den resolution som fördömde ”trotskismen”:

”I kamrat Trotskij:s teori om den permanenta revolutionen – som kamrat Trotskij föreslår än idag – finns också påståendet att vi på grund av vår ekonomiska efterblivenhet oundvikligen måste gå under utan världsrevolutionen.” (*Protokoll*, s 115, ryska utgåvan.)

Vid det sjunde mötet talade jag om de luckor som fanns i min utformning av den permanenta revolutionens teori 1905-06. Men det föll mig naturligtvis inte in att förkasta det grundläggande i denna teori – det som fick mig att röra mig mot och faktiskt komma alldeles nära Lenin, och som gjorde att jag absolut inte kan acceptera dagens revisionism av leninismen.

Det fanns två grundläggande påståenden i den permanenta revolutionens teori. För det första: trots Rysslands historiska efterblivenhet kan revolutionen överföra makten i det ryska proletariats händer innan proletariatet i de utvecklade länderna lyckas gripa den. För det andra: utvägen ur de motsättningar som drabbar proletariatets diktatur i ett efterblivet land omgivet av kapitalistiska fiender, finns på världsrevolutionens scen. Det första påståendet grundas på en riktig förståelse av lagen om den ojämna utvecklingen. Det andra utgår från en korrekt förståelse av hur fasta de ekonomiska och politiska banden är mellan de kapitalistiska länderna. Bucharin har rätt när han säger att jag till och med idag vidhåller dessa två grundläggande påståenden i den permanenta revolutionen. Idag mer än någonsin. Ty enligt min uppfattning har de fullständigt bekräftat och bevisats: i teorin, i Marx' och Lenins arbeten. I praktiken av oktoberrevolutionens erfarenheter.

Var finns den ”socialdemokratiska avvikelserna”?

De anförda citaten räcker mer än nog för att slå fast Stalins och Bucharins teoretiska ståndpunkter igår och idag. Men för att avgöra karaktären på deras politiska metoder måste man påminna sig om att Stalin och Bucharin valde uttalanden ur oppositionens¹ dokument som helt motsvarar deras egna

1 Oppositionen (eller vänsteroppositionen, 1923 års Moskvaopposition, bolsjevik-leninisterna, ”trotskisterna”) hade sitt ursprung i Moskva 1923 kring frågan om arbetardemokrati i det ryska kommunistpartiet och den statsplanerade industrialiseringens avgörande roll i Sovjetrepublikens sociala liv. Efter en lång, dämpad strid i partiets politbyrå där Trotskij kraftfullt förespråkade upprättande av arbetardemokrati och kamp mot byråkratiseringen, sammanfattade han slutligen sin ståndpunkt gentemot den härskande trion (Stalin, Zinovjev, Bucharin) i ett brev till centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen 8 oktober 1923. Politbyrån tog kraftigt avstånd från hans ståndpunkter, ett avståndstagande som inledde den öppna kampen mot ”trotskismen”. Ett brev som uttryckte sin solidaritet med Trotskij och hans ståndpunkter kom till centralkommittén 15 oktober 1923, undertecknat av 46 framstående kommunister, bland andra Pjatakov, Preobrazjenskij, Serebrjakov, I Smirnov, Antonov-Ovsejenko, Osinskij, Bubnov, Sapronov, V Smirnov, Bogulavskij, Stuchov, Jakovleva, V Kossior, Rafael, Maximovskij, Bjeloborodov, Alskij, Muralov, Rosengoltz, Sosnovskij, Voronskij, E Bosj, Drobnis, Jeltsin, etc. Rakovskij och Krestinskij skrev inte under brevet på grund av att de var på diplomatiska uppdrag utomlands. Radek skickade ett separat brev som uppmanade till försoning med Trotskij i politbyrån. Det var denna grupp av framstående gamla bolsjevikers som utgjorde grunden och hjärtat i 1923 års Moskvaopposition. 1926 anslöt sig den så kallade Leningradoppositionen, under ledning av Zinovjev, Kamenev, Sokolnikov, Krupskaja, Salutskij och andra. Den

fram till 1925 (*dessa gånger helt i enighet med Lenin*). På grundval av dessa citat byggde de sedan teorin om vår ”socialdemokratiska avvikelse”. I den centrala frågan om förhållandena mellan oktoberrevolutionen och den internationella revolutionen sägs oppositionen ha samma uppfattningar som Otto Bauer, som förnekar att det går att bygga socialismen i Ryssland. Man kan tro att tryckpressen uppfanns först 1924 och att allt som hände före detta datum är dömt att falla i glömska. De satsar allt på ett kort minne!

Men Kominterns fjärde kongress gjorde upp räkningen med Otto Bauer och andra brackor i Andra internationalen i frågan om oktoberrevolutionens karaktär. I min rapport om den Nya ekonomiska politiken¹ och världsrevolutionens framtidsutsikter, värderades Otto Bauers ståndpunkt på ett sätt som uttryckte den dåvarande centralkommitténs uppfattningar. Det var ingen som protesterade mot rapporten vid kongressen och jag tycker att den står sig än idag. Vad gäller Bucharin själv, avstod han från att klargöra frågans politiska sida, eftersom ”många kamrater, inklusive Lenin och Trotskij, redan har talat om detta ämne”. Med andra ord höll Bucharin vid den tiden med om mitt tal. Så här sa jag om Otto Bauer vid den fjärde kongressen:

”Genom att å ena sidan i sina högtidligare artiklar medge att kapitalismen särskilt i Europa har överlevt sig själv och blivit en broms på den historiska utvecklingen, och å den andra uttrycka sin övertygelse att Sovjetrysslands utveckling oundvikligen leder till den borgerliga demokratins seger, faller de socialdemokratiska teoretikerna i en ömklig och banal motsättning som är helt värdig dessa enfaldiga och inbiliska virrpannor. *Den Nya Ekonomiska Politiken är avsedd för vissa i tid och rum bestämda förhållanden. Den är en politisk manöver från en arbetarstat som fortfarande lever i en kapitalistisk omgivning, och som fullt och fast räknar med en revolutionär utveckling i Europa...* Politiska bedömningar kan inte utelämnas tidsfaktorn. Om vi utgår från att kapitalismen verkligen lyckas överleva i Europa i ytterligare ett sekel eller halvsekel och att Sovjetryssland tvingas anpassa sin ekonomiska politik till den, då löser sig frågan automatiskt – ty om vi räknar med detta, så förutsätter vi den proletära revolutionens sammanbrott i Europa och att kapitalismen går mot en ny epok av återhämtning. På vilka

hade uppstått 1925 som ett resultat av Leningradarbetarnas oro över Stalin och Bucharins politik gentemot kulakerna [storbönder] och över teorin om ”socialismen i ett land”. Sammanslagningen gav upphov till Bolsjevik-leninisternas Oppositionella Block. Blocket sammanfattade sina ståndpunkter i den välkända *Plattformen* som lades fram inför den femtonde partikongressen 1927, men blocket förbjöds av kongressen. Majoriteten av Leningradledarna, anförda av Zinovjev och Kamenev, kapitulerade för Stalin och återupptogs slutligen i partiet. Tusentals andra mer motsträviga medlemmar uteslöts, fängslades och landsförvisades. De övergripande uppfattningar som oppositionen utvecklade under de första fem åren behandlas i denna bok.

- 1 På Lenins initiativ antogs den Nya ekonomiska politiken av det ryska kommunistpartiets tionde kongress i början av 1921, och förstärktes av den tionde partikonferensen i maj samma år. Den revolutionära vägen efter kriget hade ebbat ut i Europa, speciellt efter de rödas misslyckade offensiv mot Warszawa, och dessutom hade relationerna till bönderna i Ryssland blivit ansträngda till bristningsgränsen. Den så kallade krigskommunismens ytterst hårda bestämmelser (rekvisitioner och konfiskering av spannmål från bönderna), hade tillsammans med det industriella sammanbrott som orsakats av det förödande inbördeskriget (1920 var industriproduktionen 18% av nivån före kriget, och inom den tunga industrin var situationen ännu mycket sämre), utsatt förbundet mellan arbetare och bönder för hårda påfrestningar. Den tionde kongressen sammanträdde medan Kronstadtupproret pågick, ett uppror som återspeglade det intensiva missnöjet bland bönderna. Lenin föreslog att rekvisitioner skulle ersättas med en naturaskatt, att bönderna skulle tillåtas förfoga över sitt överskott inom ramen för ”lokal handel”, att i begränsad omfattning tillåta utveckling av kapitalistiska koncessioner och statskapitalism, med motiveringen att statskapitalismen var en högre ekonomisk form än den som dominerade i större delen av det jordbrukande Ryssland. Den reträtt som Lenin förkunnade skulle ge möjlighet till ett andrum i väntan på den avgörande hjälpen från revolutionen i Europa, under vilket Ryssland kunde återuppbygga industrin, elektrifiera och modernisera den, och upprätta mer harmoniska förhållanden till den stora befolkningsmajoriteten, bönderna. Man skulle ge kapitalismen inom industrin och jordbruket avsevärda möjligheter att utvecklas, under förutsättning att arbetarstaten behöll kontrollen över de så kallade ”dominerande punkterna”, nämligen de förstatligade nyckelindustrierna, statsbanken, nationaliseringen av jorden, och monopolet på utrikeshandeln. Trots den inneboende risken för ett återupprättande av kapitalismen underlättade den Nya ekonomiska politiken (”NEP”) inte bara återupprättandet av goda relationer mellan arbetare och bönder, utan också återuppbygget av Ryssland industri.

grundvalar kan vi räkna med det? Om Otto Bauer hittar några mirakulösa tecken på kapitalistisk återhämtning i dagens Österrike, då säger det sig självt att Rysslands öde är förutbestämt. Men hittills har vi inte sett några mirakel och vi tror heller inte på dem. Om den europeiska borgarklassen lyckas hålla sig vid makten under flera årtionden till, så skulle det enligt vår uppfattning under nuvarande världsförhållanden inte innebära en ny kapitalistisk blomstringstid utan ekonomisk stagnation och kulturellt förfall i Europa. Det går inte att generellt förneka att en sådan utveckling skulle kunna dra med Sovjetryssland i avgrunden. Huruvida hon i så fall skulle genomgå ett 'demokratiskt' stadium eller tyna bort i andra former är av sekundär betydelse. Men vi ser ingen som helst anledning att anamma Spenglers filosofi. Vi räknar definitivt med en revolutionär utveckling i Europa. *Den Nya Ekonomiska Politiken är bara en anpassning till dess utvecklingstakt.*” (L Trotsky, **The First 5 Years of the Communist International**, vol 2, s 254.)

Detta sätt att ställa frågan för oss tillbaka till vår utgångspunkt när vi började vår utvärdering av programförslaget, nämligen att det under imperialismens epok inte går att närma sig ett lands öde annat än utifrån världsutvecklingen i sin helhet. Och det individuella landet med alla sina nationella säregenheter innefattas i och underordnas denna utveckling. Andra internationalens teoretiker utesluter Sovjetunionen från världssamfundet och från den imperialistiska epoken. De tillämpar det torftiga kriteriet ekonomisk ”mognad” på Sovjetunionen som isolerat land. De förkunnar att Sovjetunionen inte är moget för ett oberoende socialistiskt uppbygge, och drar av det slutsatsen att arbetarstaten oundvikligen kommer att genomgå en kapitalistisk urartning.

Programförslagets författare anammar samma teoretiska grundvalar och tar över de socialdemokratiska teoretikernas metafysiska metodologi med hull och hår. De ”skiljer” också ut från världssamfundet och den imperialistiska epoken. De utgår från fantasin om en isolerad utveckling. De tillämpar ett torftigt ekonomiskt kriterium på världsrevolutionens nationella fas. Men deras ”utlåtande” är ett annat. Författarnas ”vänsterism” består av det faktum att de vänder ut och in på socialdemokraternas bedömningar. Men oavsett hur man förändrar den Andra internationalens teoretikers ståndpunkt så är den värdelös. Man måste anta Lenins ståndpunkt som helt enkelt *förkastar* Bauers bedömning och prognos som lekskoleövningar.

Så står det till med den ”socialdemokratiska avvikelsern”. Det är inte vi utan författarna till förslaget som ska känna sig närbesläktade med Bauer.

Sovjetunionens beroende av världsekonomin

Föregångare till dagens förkunnare av det nationella socialistiska samhället var ingen annan än herr Vollmar. I sin artikel ”Den isolerade socialistiska staten”¹ beskrev Vollmar 1878 framtids-perspektivet på ett oberoende socialistiskt uppbygge i Tyskland, vars proletariat var mycket mer utvecklat än i det utvecklade Storbritannien. På flera ställen i denna artikel hänvisar han definitivt och helt klart till lagen om den ojämna utvecklingen, som enligt Stalin varken Marx eller Engels kände till. På grundval av denna lag drog Vollmar 1878 den obestriddiga slutsatsen att:

”Under rådande förhållanden, som kommer att vara i kraft även i framtiden, kan man förutse att en samtidig seger för socialismen i alla bildade länder är helt utesluten.”

Vollmar vidareutvecklar denna tanke, och säger:

1 Denna artikel återfinns i **Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik**, utgiven av Dr Ludwig Richter, Zürich 1879, s 54-75, och har titeln ”Der Isolierte Sozialistische Staat” av G V[ollmar]. Vollmar var på sin tid framstående talesman för den tyska socialdemokratins högerflygel, och presenterade sin ståndpunkt så här: ”Jag tror – och ska på de följande sidorna försöka visa – att socialismens slutgiltiga seger inte bara är mer trolig i en enskild stat, utan att det inte heller finns något som står i vägen för den isolerade socialistiska statens existens och blomstring.” (s 55.)

”Således har vi nått fram till den *isolerade* socialistiska staten, som jag hoppas att jag har visat är den *mest troliga*, om än inte enda möjliga vägen.”

Om vi med termen ”isolerad stat” förstår en stat under proletariats diktatur, så uttryckte Vollmar här en obestridlig tanke som var välkänd för Marx och Engels, och vilken Lenin uttryckte i den ovan citerade artikeln från 1915.

Men sedan följer något som helt och hållet är Vollmars egen idé, för övrigt inte på långa vägar så ensidigt och felaktigt formulerad som den formulering som anhängarna till teorin om socialismen i ett land använder. Utgångspunkten för Vollmars tankekonstruktion var att det socialistiska Tyskland skulle ha livliga ekonomiska relationer med den kapitalistiska världsekonomin, samtidigt som det hade fördelen av en mycket högre utvecklad teknologi och mycket lägre produktionskostnader. Denna modell grundas på perspektivet av en *fredlig samexistens* mellan de socialistiska och kapitalistiska systemen. Men eftersom socialismen allteftersom den utvecklas har en enorm mycket högre produktivitet, kommer behovet av en världsrevolution att försvinna av sig själv: socialismen kommer att besegra kapitalismen genom att sälja varor billigare på marknaden.

Bucharin, som författade det första programförslaget och är medförfattare till det andra förslaget, utgår i sin tankekonstruktion av socialismen i ett land helt och hållet från tanken på en isolerad självförsörjande ekonomi. Bucharins artikel ”Om karaktären på vår revolution och möjligheten av ett framgångsrikt socialistiskt uppbygge i Sovjetunionen” (*Bolsjevik*, nr 19-20, 1926), är sista skriket i fråga om pedanteri multiplicerat med spetsfundigheter, och hela resonemanget förs inom ramen för en isolerad ekonomi. Det huvudsakliga och enda argumentet lyder så här:

”Eftersom vi har 'allt som erfordras och räcker' för att bygga socialismen, kan det därför under denna process att bygga socialismen inte finnas någon punkt där ett fortsatt uppbygge blir omöjligt. Om vi i vårt land har en sådan kombination av styrkor att vi, jämfört med föregående år, går framåt med en allt större övermakt för vår ekonomis socialistiska sektor, och om ekonomins socialistiska delar växer snabbare än de privata kapitalistiska delarna, då går vi in i varje följande nytt år med en övervikt av styrkor.”

Detta sätt att resonera är oklanderligt: ”Eftersom vi har allt som erfordras och räcker”, *därför* har vi det. Utifrån en punkt som först måste bevisas bygger Bucharin ett fullkomligt system för en självförsörjande socialistisk ekonomi utan ingångar och utan utgångar. Bucharin, liksom Stalin, påminner sig bara om omgivningen, det vill säga hela världen, när det handlar om invasion. När Bucharin i sin artikel talar om behovet att ”avskilja” sig från den internationella faktorn tänker han inte på världsmarknaden utan på militära invasioner. Bucharin behöver inte skilja av sig från världsmarknaden, eftersom han helt enkelt glömmer bort den i sin modell. I linje med detta schema förfäktade Bucharin vid det ryska partiets fjortonde kongress tanken, att om vi inte blev hindrade av invasioner skulle vi kunna bygga socialismen ”om än med en sköldpaddas hastighet”. Han har helt utplånat frågan om den ständiga kampen mellan de två systemen, det faktum att socialismen endast kan grundas på de mest utvecklade produktivkrafterna, med andra ord den marxistiska dynamiken där en samhällsformation ersätts av en annan på grundval av växande produktivkrafter. Den revolutionära och historiska dialektiken har ersatts av en snål reaktionär utopi om en självförsörjande socialism, uppbyggd på en lågutvecklad teknologi, som utvecklas med ”en sköldpaddas hastighet” inom nationens gränser, där de enda banden till den omgivande världen utgörs av rädslan för invasion. Det kallas en ”socialdemokratisk avvikelse” att vägra att acceptera denna bedrägliga karikatyr av Marx' och Lenins läror. Det var Bucharins artikel som för första gången förde fram och ”bevisade” denna karakterisering av våra uppfattningar. Historien kommer att visa att vi hemföll åt en ”socialdemokratiska avvikelse” därför att vi vägrade att gå med på en underlägsen omarbeting av Vollmars teori om socialismen i ett land.

Proletariatet i det tsaristiska Ryssland skulle inte ha kunnat gripa makten i oktober om inte Ryssland

varit en länk – den *svagaste* länken men likväl en länk – i den *världsekonomiska* kedjan. Proletariatets maktövertagande har ingalunda uteslutit Sovjetryssland från den av kapitalismen skapade internationella arbetsdelningen.

Likt den försiktiga gamla ugglan som bara flyger i skymningen, dyker teorin om socialismen i ett land upp vid en tidpunkt då vår industri förbrukar allt större del av det gamla fasta kapitalet, varav två tredjedelar förkroppsligar vår industris beroende av världsindustrin, och har visat symptom på ett överhängande behov att förnya och utvidga sina band till världsmarknaden, och vid en tidpunkt då utrikeshandelns problem har framträtt i full omfattning för våra ekonomiska ledare.

Vid den elfte kongressen, det vill säga den sista kongress där Lenin hade tillfälle att tala till partiet, utfärdade han en läglig varning att partiet skulle tvingas genomgå ännu en prövning:

”... ett prov som förbereds av den ryska och *internationella marknaden*, vilken vi är *underkastade*, till vilken vi är *bundna*, från vilken vi inte kan slita oss lösa.” (VV10, band 10, s 449.)

Ingenting ger teorin om en isolerad ”fullständig socialism” en sådan dödsstöt som det enkla faktum att det är siffrorna för vår utrikeshandel som på senare år har utgjort hörnstenen för våra ekonomiska planer. ”Flaskhalsen” i vår ekonomi, inklusive industrin, är importen, som helt och hållet är beroende av exporten. Och eftersom en kedja aldrig är starkare än sin svagaste länk, anpassas omfattningen på våra ekonomiska planer till storleken på vår import.

I tidskriften *En planerad ekonomi* (den statliga planeringskommissionens¹ teoretiska organ) kan vi läsa i en artikel som ägnas *planeringssystemet*, att:

”... när vi utarbetade kontrollsiffrorna för innevarande år, måste vi metodologiskt använda våra export- och importplaner som utgångspunkt för hela planen. Vi måste anpassa oss efter detta i våra planer för de olika industrigrenarna och följaktligen för industrin i sin helhet och i synnerhet för uppbygget av nya industrianläggningar,” etc, etc. (Januari 1927, s 27.)

Denna den statliga planeringskommissionens metod säger klart och tydligt, för alla som har öron, att kontrollsiffrorna bestämmer vår ekonomiska utvecklings inriktning och tempo, men att dessa kontrollsiffror redan kontrolleras av världsekonomin - inte för att vi skulle ha blivit svagare, utan därför att vi har blivit starkare och därmed brutit oss loss från isoleringens onda cirkel.

Import- och exportsiffrorna visar oss att den kapitalistiska världen har andra övertalningsmetoder än en militär invasion. I så måtto som ett samhällssystems arbetsproduktivitet och produktivitet i sin helhet mäts genom prisernas förhållande på marknaden, så är det kanske inte så mycket en militär invasion som en invasion av billigare kapitalistiska varor som är det största omedelbara hotet mot den sovjetiska ekonomin. Detta ensamt visar att det ingalunda bara handlar om en isolerad ekonomisk seger över ”sin egen” borgarklass: ”En socialistisk revolution blir på så sätt inte bara och huvudsakligen en kamp av de revolutionära proletärerna i varje land mot sin bourgeoisie”. (VV3, band 3, s 230. 1919.) Det rör sig om en fiendskap och kamp på liv och död mellan två samhällssystem, varav det ena just har börjat byggas upp med hjälp av efterblivna produktivkrafter, medan det andra än idag har sin grund i oändligt starkare produktivkrafter.

Var och en som anser det vara ”pessimism” att medge vårt beroende av världsmarknaden (Lenin talade rent ut om vår *underordning* under världsmarknaden), avslöjar därmed sin egen lantliga småborgerliga räddhågsenhet för världsmarknaden, och sin ömkliga primitiva optimism som hoppas kunna gömma sig från världsmarknaden bakom en buske och på något sätt klara sig med sina egna

1 Den statliga planeringskommissionen (”Gosplan”) var ett nationellt organ som ansvarade för att samla ihop, samordna och utarbeta de årliga planerna och femårsplanerna för Sovjetunionens industrialisering. Den var i första hand en teknisk kommission, bestående av kommunister och icke-kommunister, och ramarna för dess arbete fastställdes av kommunistpartiets politbyrå, som också hade vetorätt över dess slutsatser.

tillgångar.

Den nya teorin har gjort en hederssak av den märkliga tanken att Sovjetunionen kan gå under genom en militär invasion men aldrig på grund av sin egen ekonomiska efterblivenhet. Men eftersom de arbetande massorna i ett socialistiskt land måste vara mycket mer beredda att försvara sitt land än vad kapitalismens slavar är villiga att angripa detta land, uppstår frågan: varför skulle en militär invasion hota oss med katastrof? Därför att fienden har en överlägset mycket starkare teknologi. Bucharin medger bara produktivkrafternas överlägsenhet utifrån deras militärtekniska aspekter. Han vill inte inse att en Ford-traktor är lika farlig som ett Creusot-kanon, med den enda skillnaden att medan en kanon bara kan fungera ibland, så utövar traktorn sin press hela tiden. Dessutom vet traktorn att kanonen står bakom den, som en sista utväg.

Vi är den första arbetarstaten, en del av världsproletariatet, och liksom detta är vi *beroende* av världskapitalet. Det betydelselösa, neutrala och byråkratiskt kastrerade ordet ”förbindelser” används bara för att dölja den ytterligt besvärliga och farliga karaktären på dessa ”förbindelser”. Om vi skulle producera till världsmarknadspriser så skulle vårt beroende av denna marknad, utan att upphöra att vara ett beroende, vara mycket mindre allvarligt än vad det är nu. Men tyvärr är så inte fallet. Vårt monopol på utrikeshandeln är i sig ett bevis på hur allvarligt och farligt detta beroende är. Monopolets avgörande betydelse för vårt socialistiska uppbygge beror just på de befintliga styrkeförhållandena, som inte är till vår fördel. Men vi får inte för ett ögonblick glömma att monopolet på utrikeshandeln bara justerar vårt beroende av världsmarknaden, men inte avskaffar det.

”Så länge som vår sovjetrepublik [säger Lenin] förblir ett *ensamt gränsland* till hela den kapitalistiska världen skulle det vara absolut löjligt, fantastiskt och utopiskt att hoppas att vi kan uppnå fullständigt ekonomiskt oberoende och att alla faror kommer att försvinna.” (VV10, band 10, s 159. Trotskijs kursivering.)

De viktigaste farorna var följaktligen Sovjetunionens objektiva ställning som ”isolerat gränsland” i en mot oss fientlig kapitalistisk ekonomi. Men dessa faror kan minska eller öka. Det beror på två faktorer: vårt socialistiska uppbygge å ena sidan, och den kapitalistiska ekonomins utveckling å den andra. Till syvende och sist är den andra faktorn, det vill säga världsekonomins öde i sin helhet, naturligtvis av avgörande betydelse.

Kan det – och i så fall under vilka speciella förhållanden – slumpa sig så att produktiviteten i vårt socialistiska system hela tiden ligger efter det kapitalistiska systemets produktivitet – och till slut osvikligt leda till den socialistiska republikens undergång? Om vi sköter vår ekonomi på ett skickligt sätt under detta nya skede, när vi på egen hand måste skapa en industribas som ställer oändligt större krav på ledningen, då kommer vår produktivitet att öka. Men är det helt otänkbart att produktiviteten i de kapitalistiska länderna, eller mer exakt de dominerande kapitalistiska länderna, kommer att öka snabbare än i vårt land? Utan ett klart svar på denna fråga finns det ingen som helst grund för de intetsägande påståendena att vårt tempo ”i sig själv” är tillräckligt (för att inte tala om den absurda filosofin om ”en sköldpaddas hastighet”). Men själva försöket att besvara frågan om fiendskapen mellan de två systemen för oss till den världsekonomiska och världspolitiska scenen, det vill säga till scenen för den revolutionära internationalens handlingar och beslut. Internationalen innefattar Sovjetrepubliken, men ingalunda en självständig sovjetrepublik utan en republik som då och då lyckas skaffa sig internationalens stöd.

Programförslaget säger om Sovjetunionens statliga ekonomi, att den ”utvecklar en tung industri i en takt som *överstiger* utvecklingstakten i de kapitalistiska länderna.” Vi måste medge att detta försök att placera de två utvecklingstakterna sida vid sida är ett principiellt steg framåt jämfört med när programförfattarna kategoriskt förkastade själva frågan om en jämförelsekoeficient mellan vår

utveckling och världens utveckling. Man behöver inte ”dra in den internationella faktorn”, sa Stalin. Låt oss bygga socialismen ”om än med en sköldpaddas hastighet”, sa Bucharin. Under flera år fördes de principiella diskussionerna längs dessa linjer. *Formellt* har vi segrat i den diskussionen. Men om vi inte bara jämför den ekonomiska utvecklingens olika tempon i texten, utan går till botten med problemet, så kommer det att bli uppenbart att det inte går att tala om ”en tillämplig miniminivå för industrin” i en annan del av förslaget, utan att ställa denna nivå i relation till den kapitalistiska världen och bara ha inre förhållanden som utgångspunkt. Och att det är lika felaktigt att besluta om eller ens ställa frågan om det är ”möjligt eller omöjligt” för ett speciellt land att bygga socialismen på egen hand. Denna fråga avgörs av kampen mellan de två systemen, mellan världens två klasser. Och trots den höga tillväxttakten under vår *återhämningsperiod*, kvarstår ett obestridligt och grundläggande faktum, nämligen att:

”I internationell skala är kapitalismen fortfarande starkare än sovjetmakten och sovjetsystemet både ur militär och ekonomisk synvinkel. *Detta är den grundläggande förutsättning som vi måste utgå från och aldrig får glömma.*” (Lenin, ”Tal vid tredje allryska fackliga kongressen”, 7 april 1920, CW, band 30, s 505.)

Frågan om det inbördes förhållandet mellan utvecklingens olika tempon är en *öppen* fråga för framtiden. Den beror inte bara på vår förmåga att verkligen få till stånd ”*smytjkan*”,¹ att garantera insamlingen av spannmål, och att öka vår export och import. Den avgörs med andra ord inte bara av våra inrikespolitiska framgångar, som naturligtvis är mycket viktiga faktorer i denna kamp, utan också av världskapitalismens öde, av dess nedgång, uppsving eller sammanbrott, det vill säga av världsekonomin och världsrevolutionens utveckling. Följaktligen avgörs inte frågan inom nationens ram utan på världsekonomin och den världspolitiska kampens arena.

Motsättningen mellan produktivkrafterna och nationens gränser som orsak till den reaktionära karaktären på teorin om ”socialismen i ett land”

Som vi har sett utgörs grunden till teorin om socialismen i ett land av å ena sidan en spetsfundig tolkning av några rader från Lenin, och å den andra av en pedantisk tolkning av ”lagen om den ojämna utvecklingen”. Om vi tolkar den historiska lagen liksom citaten i fråga på ett riktigt sätt kommer vi till en rakt motsatt slutsats, det vill säga den slutsats som Marx, Engels, Lenin och alla, inklusive Stalin och Bucharin, drog ända fram till 1925.

Den socialistiska revolutionens icke samtidiga, ojämna och spridda karaktär härrör ur kapitalismens ojämna och spridda utveckling. Den politiska och ekonomiska omöjligheten att bygga socialismen i ett land härrör ur det ytterst spända ömsesidiga beroendet mellan de olika länderna.

Låt oss ur denna synvinkel undersöka programmets text lite närmare. I inledningen har vi redan läst att:

”Imperialismen... skärper i utomordentlig grad motsättningen mellan tillväxten av världsekonomin produktivkrafter och nationalstatens skrankor.”

Vi har redan slagit fast att detta påstående är, eller var snarare tänkt att vara, det internationella programmets grundval. Men just detta påstående utesluter, förkastar och sveper redan på förhand undan teorin om socialismen i ett land som en reaktionär teori, eftersom den är helt oförenlig med inte bara produktivkrafternas grundläggande utvecklingstendens, utan också de redan uppnådda

1 *Smytjka*, det ryska ordet för förbund eller union, används ofta i den ryska politiska terminologin för att benämna förbundet mellan arbetarklassen och den stora majoriteten av bönderna. Lenin och bolsjevikerna betonade starkt behovet att bevara detta förbund, åtminstone så länge socialismen inte hade upprättats, och klasserna – inklusive bönderna – därmed hade avskaffats. ”*Smytjkan*” betraktades därför som en av de viktigaste grundpelarna för proletariats diktatur i Ryssland.

materiella resultat av denna utveckling. Produktivkrafterna är oförenliga med nationsgränser. Därifrån härrör inte bara utrikeshandeln, exporten av människor och kapital, kolonialpolitiken och det senaste imperialistiska kriget, utan också att ett själv tillräckligt socialistiskt samhälle är ekonomiskt omöjligt. De *kapitalistiska* ländernas produktivkrafter har för länge sedan överskridit nationens gränser. Men ett socialistiskt samhälle kan bara byggas på grundval av de mest utvecklade produktivkrafterna, på att elektricitet och kemi utnyttjas i produktionsprocessen inklusive inom jordbruket, på att man till det yttersta kombinerar, generaliserar och utvecklar den moderna teknologins mest utvecklade element. Ända sedan Marx har vi ständigt upprepat att kapitalismen inte kan hantera kraften hos den nya teknologi som den alstrar och som inte bara river itu den borgerliga privategendomens hölje, utan även, som 1914 års krig har visat, den borgerliga statens nationella band. Men socialismen kan inte bara överta kapitalismens mest utvecklade produktivkrafter, utan måste genast föra dem framåt, och lyfta dem till en utvecklingsnivå som aldrig setts under kapitalismen. Då uppstår frågan: hur kan socialismen i så fall tvinga produktivkrafterna tillbaka inom de nationella begränsningar som de på ett våldsamt sätt försökt överskrida under kapitalismen? Eller vi kanske borde överge tanken på ”otyglade” produktivkrafter för vilka nationsgränserna, *och följaktligen också gränserna för teorin om socialismen i ett land*, är alltför tränga, och begränsa oss till låt oss säga kuvade och tämjda produktivkrafter, det vill säga till en ekonomiskt efterbliven teknologi? Om så är fallet borde vi redan nu bromsa utvecklingen inom många industrigrenar och återgå till en nivå som till och med är lägre än vår nuvarande ömkliga tekniska nivå – den nivå som lyckades knyta det borgerliga Ryssland med oskiljaktiga band till världsekonomin och föra in det i det imperialistiska krigets malström. Och kriget handlade just om att *utvidga området för produktivkrafter* som hade vuxit ur de nationella begränsningarna.

Arbetsstaten ärvde och återupprättade dessa produktivkrafter, och är *tvungen* att importera och exportera.

Felet är att programförslaget i sin text mekaniskt inför tesen om den moderna kapitalistiska teknologins oförenlighet med de nationella gränserna, och sedan fortsätter argumentationen som om det inte alls var frågan om någon oförenlighet. Hela förslaget kombinerar i allt väsentligt färdiga revolutionära teser från Marx och Lenin med opportunistiska eller centristiska slutsatser som inte har något samband med dessa teser. Det är därför vi *utan att bli tjusade av de enstaka revolutionära fraserna i förslaget* noggrant måste se efter *vart dess huvudinriktning leder*.

Vi har redan citerat den del av första kapitlet som talar om möjligheten att socialismen kan segra ”i ett enskilt kapitalistiskt land”. Denna tanke formuleras ännu mer grovt och skarpt i fjärde kapitlet, som säger:

”Världsproletariatets diktatur[?]... kan förverkligas endast genom socialismens[?] seger i enskilda länder när de nyupprättade proletära republikerna bildar ett federativt förbund med de redan bestående.” (**KI:s program**, s 37.)

Om vi ska tolka orden ”socialismens seger” som ett annat sätt att säga proletariatets diktatur, då är det ett allmänt uttalande som är omöjligt att bestrida och borde formuleras mindre tvetydigt. Men det är inte vad förslagets författare tänker på. Med socialismens seger menar de inte bara att ta över makten och nationalisera produktionsmedlen, utan att bygga det socialistiska samhället i ett land. Om vi accepterar denna tolkning, då skulle vi inte få en socialistisk världsekonomi som grundas på en internationell arbetsdelning, utan en sammanslutning av själv tillräckliga socialistiska kommuner i en lycklig anarkistisk anda, med den enda skillnaden att kommunerna skulle vara lika stora som de nuvarande nationalstaterna.

I sin ängsliga strävan efter att eklektiskt skyla över de nya formuleringarna med gamla invanda formler, tar programförslaget sin tillflykt till följande tes:

”Först efter proletarietets fullständiga världsomfattande seger och befästandet av dess makt i hela världen kommer en långvarig epok av forcerat uppbyggande av den socialistiska världshushållningen.” (**KI:s program**, s 36.)

Att använda denna förutsättning som teoretiskt skydd avslöjar i själva verket bara den grundläggande motsättningen. Om vi tolkar tesen som att epoken av ett verkligt socialistiskt uppbygge kan börja först efter proletarietets seger i åtminstone flera utvecklade länder, då är det helt enkelt ett tillbakavisande av teorin om att bygga socialismen i ett land och en återgång till Marx' och Lenins ståndpunkter. Men om vi använder Stalins och Bucharins nya teori såsom den framläggs i programförslagets olika delar, uppstår följande perspektiv: fram till proletarietets fullständiga världsomfattande seger bygger ett antal enskilda länder en fullkomlig socialism i sina respektive länder. Dessa socialistiska länder kommer därefter att bygga en socialistisk världsekonomi på samma sätt som barn skapar byggnader av färdiga byggklossar. Men den socialistiska världsekonomin kommer inte alls att vara en summa av de nationella socialistiska ekonomierna. Den kan i sina väsentligaste delar bara uppstå ur den världsomspännande arbetsdelning som hela den föregående kapitalistiska utvecklingen givit upphov till. I allt väsentligt kommer den inte att upprättas och byggas efter att den ”fullständiga socialismen” har byggts i ett antal enskilda länder, utan den kommer att skapas under ett antal årtionden av proletära revolutionära stormar och uppror över hela världen. Hur ekonomiskt framgångsrika de första proletära diktaturerna blir kommer inte att mätas i vilken omfattning de har närmat sig en självförsörjande ”fullständig socialism”, utan hur politiskt stabil diktaturen är och hur framgångsrik den är i att förbereda den framtida socialistiska världsekonomin.

Programförslagets revisionistiska teori uttrycks ännu mer definitivt och därmed om möjligt ännu grövre i kapitel fem. Författarna till förslaget gömmer sig bakom en och en halv rad ur Lenins postuma artikel, och förkunnar att Sovjetunionen:

”... förfogar över de nödvändiga och tillräckliga *materiella* förutsättningarna inte endast för att störta godsägarna och bourgeoisin, utan också för fullständigt uppbyggande av socialismen.” (**KI:s program**, s 62.)

Vilka omständigheter kan vi tacka för en så utomordentlig historisk fördel? Svaret finns i förslagets andra kapitel:

”Den imperialistiska fronten genombröts [genom revolutionen 1917] på sin *svagaste punkt*, det tsaristiska Ryssland.” (**Ibid**, s 20, Trotskijs kursivering.)

Det är Lenins lysande formulering. Den betyder att Ryssland var den mest efterblivna och ekonomiskt svagaste imperialistiska staten. Just därför var hennes härskande klasser de första att bryta samman, eftersom de hade lagt på landets *otillräckliga* produktivkrafter en börda som de inte orkade bära. Den ojämna och spridda utvecklingen tvingade således proletariet i det mest efterblivna imperialistiska landet att gripa makten först av alla. Tidigare fick vi lära oss att den ”svagaste punktens” arbetarklass därför skulle få det mycket svårare att utvecklas framåt mot socialismen jämfört med proletariet i de utvecklade länderna. Proletariet där kommer att få det svårare att gripa makten, men när de väl har gripit makten kommer de, långt innan vi har övervunnit vår efterblivenhet, inte bara att gå om oss utan också bära oss med sig framåt mot ett verkligt socialistiskt uppbygge på grundval av världens mest utvecklade teknologi och den internationella arbetsdelningen. Det var vår tanke när vi vågade oss på oktoberrevolutionen. Partiet hade formulerat denna tanke tiotals, nej hundratals och tusentals gånger i pressen och på möten, men efter 1925 har det gjorts försök att ersätta den med en rakt motsatt tanke. Nu får vi höra att det faktum att Tsarryssland var ”den svagaste punkten” ger proletariet i Sovjetunionen, arvtagare till Tsarryssland med alla dess svagheter, en ovärderlig fördel, nämligen att ha tillgång till varken mer

eller mindre än sina egna nationella förutsättningar för ett ”fullständigt uppbyggande av socialismen”.

Tyvärr har inte Storbritannien denna fördel eftersom den överdrivna utvecklingen av hennes produktivkrafter tvingar nästan hela världen att förse henne med nödvändiga råvaror och vara avsettningsmarknad för hennes produkter. Om Storbritanniens produktivkrafter vore mer ”rimliga” och hade upprätthållit en relativ balans mellan industrin och jordbruket, då skulle det brittiska proletariatet uppenbarligen ha kunnat bygga en fullständig socialism på sin egen ”isolerade” ö, skyddad från utländsk invasion av sin flotta.

I programförslagets fjärde kapitel delas de kapitalistiska staterna in i tre grupper:

- 1) ”Högutvecklade kapitalistiska länder (Förenta staterna, Tyskland, Storbritannien, etc)”, 2) ”Länder med kapitalistisk utvecklingsnivå av mellantyp (Ryssland före 1917, Polen, etc)”, 3) ”Koloniala och halvkoloniala länder (Kina, Indien, etc).” (**Kl:s program**, s 57-58.)

Även om ”Ryssland före 1917” stod mycket närmare dagens Kina än dagens USA, finns inga allvarigare invändningar mot denna schematiska uppdelning, om det inte vore för det faktum att den i förhållande till andra delar av förslaget används som en källa till felaktiga slutsatser. Eftersom förslaget säger att länderna ”av mellantyp” har ”ett visst minimum” av industriella förutsättningar för ett självständigt socialistiskt uppbygge, så gäller det i ännu högre grad för de högutvecklade kapitalistiska länderna. Det är *endast* de koloniala och halvkoloniala länderna som behöver hjälp utifrån. Som vi senare ska se är det just så de beskrivs i ett annat kapitel i programförslaget.

Men om detta är det enda kriteriet för att närma sig det socialistiska uppbyggets problem, och om man bortser från andra villkor, såsom landets naturresurser, förhållandet mellan industrin och jordbruket, dess plats i det världsekonomiska systemet, då kommer man att göra ännu grövre misstag och hamna i ännu värre motsättningar. Vi har just talat om Storbritannien. *Just på grund av* att det utan tvekan är ett högutvecklat kapitalistiskt land kan det inte framgångsrikt bygga socialismen på sin egen begränsade ö. Om Storbritannien skulle utsättas för blockad så skulle det strypas på några få månader.

Visst är de högt utvecklade produktivkrafterna, om alla andra förhållanden är samma, en oerhörd fördel under det socialistiska uppbygget. De ger det ekonomiska livet en utomordentlig flexibilitet även när det utsätts för en blockad. Det såg vi i det borgerliga Tyskland under kriget. Men för dessa framskridna länder skulle ett socialistiskt uppbygge på nationell grundval leda till en allmän tillbakagång, en betydande minskning av produktivkrafterna, det vill säga raka motsatsen till socialismens uppgifter.

Programförslaget glömmer den grundläggande tesen om att de nuvarande produktivkrafterna är oförenliga med nationens gränser. Från den följer att högt utvecklade produktivkrafter är ett lika stort hinder för socialismens uppbygge i ett enskilt land som låga produktivkrafter, om än av motsatt orsak. Medan de lågt utvecklade produktivkrafterna är otillräckliga som grund, så är det grunden som är otillräcklig för de högt utvecklade. Just när lagen om den ojämna utvecklingen behövs som mest och är som viktigast glömmer programförslaget bort den.

Problemen med uppbygget av socialismen avgörs inte bara av ett lands industriella ”mogenhet” eller ”omogenhet”. Denna ”omogenhet” är i sig själv *ojämn*. I Sovjetunionen kan vissa industribranscher inte tillfredsställa de mest grundläggande inhemska behoven (i synnerhet maskintillverkning). Andra branscher kan under nuvarande förhållanden tvärtom inte utvecklas utan en omfattande och ökande export. Bland dessa finns så viktiga branscher som timmer, olja och mangan, för att inte tala om jordbruket. Å andra sidan kan inte de ”otillräckliga” branscherna utvecklas ordentligt om inte ”överskottsbranscherna” (relativt sett) kan exportera. Det faktum att det

inte går att bygga ett isolerat socialistiskt samhälle, inte i Utopia eller Atlantis, under vår jordiska ekonomiska konkreta geografiska och historiska villkor, beror på olika saker i olika länder – av vissa industrigrenars otillräckliga utveckling liksom andras ”överdrivna” utveckling. På det stora hela innebär det att de moderna produktivkrafterna inte är förenliga med nationens gränser.

”Vad var det imperialistiska kriget? Det var produktivkrafternas uppror mot inte bara de borgerliga egendomsförhållandena utan också mot de kapitalistiska staternas nationella gränser. Det imperialistiska kriget var ett bevis på att dessa gränser blivit för trånga för produktivkrafterna. Vi har alltid hävdat att den kapitalistiska staten inte kan bemästra de produktivkrafter som den själv skapar, och att endast socialismen kan koordinera dessa produktivkrafter som vuxit utöver de kapitalistiska staternas gränser till en högre och mer kraftfull ekonomisk helhet. Det finns ingen väg tillbaka till den isolerade staten...” (Tal av Trotskij vid EKKI:s sjunde plenarmöte. Trotsky, **The Challenge of the Left Opposition (1926-27)**, Pathfinder Press, New York 1980, s 181.)

I sitt försök att bevisa teorin om socialismen i ett land gör programförslaget ett dubbelt, tredubbelt eller fyrdubbelt misstag: det överdriver Sovjetunionens produktivkrafter, blundar för lagen om de olika industrigrenarnas ojämna utveckling, bortser från den internationella arbetsdelningen, och glömmer slutligen bort den imperialistiska epokens viktigaste motsättning, nämligen den mellan produktivkrafterna och nationalstatens gränser.

För att inte lämna ett enda argument oanalyserat återstår bara att påminna om ett annat och mer generellt påstående, som Bucharin använder för att försvara den nya teorin.

I världsskala, säger Bucharin, är det inbördes förhållandet mellan proletariatet och bönderna lika ogynnsamt som i Sovjetunionen. Om det alltså på grund av efterblivenhet inte går att bygga socialismen i Sovjetunionen, så är det följaktligen lika omöjligt att förverkliga den i världsekonomisk skala.

Detta argument förtjänar att tas med i alla läroböcker om dialektik, som ett klassiskt exempel på formalistiskt (skolastiskt) tänkande.

För det första är det fullt troligt att styrkeförhållandena mellan proletariatet och bönderna i världsskala inte skiljer sig särskilt mycket från de i Sovjetunionen. Men världsrevolutionen förverkligas inte i enlighet med det matematiska medelvärdesmetoden, vilket för övrigt inte heller de nationella revolutionerna gör. Således ägde oktoberrevolutionen rum och befäste sig först av allt i det proletära Petrograd, istället för att välja en region där det inbördes förhållandet mellan arbetare och bönder motsvarade medelvärdet i hela Ryssland. Efter att först Petrograd och sedan Moskva hade skapat en revolutionär regering och revolutionär armé måste de sedan under en tidsperiod av flera år störta borgarklassen på den omgivande landsbygden. Först som ett resultat av denna process – som kallas för revolution – upprättades inom Sovjetunionens gränser det nuvarande inbördes förhållandet mellan proletariatet och bönderna. Revolutionen uppstår inte i enlighet med den matematiska medelvärdesmetoden. Den kan starta i en mindre gynnsam sektor, men innan den har fått fäste i de både nationellt och internationellt avgörande sektorerna, går det inte att säga att den segat fullständigt.

För det andra är inte det inbördes förhållandet mellan proletariatet och bönderna, vid en ”genomsnittlig” teknologisk nivå, den enda faktor som behövs för att lösa problemet. Det pågår också ett klasskrig mellan proletariatet och borgarklassen. Sovjetunionen omges inte av arbetarnas och böndernas värld, utan av en kapitalistisk värld. Om borgarklassen skulle störtas över hela världen, då skulle detta faktum i sig själv varken förändra det inbördes förhållandet mellan proletariatet och bönderna, eller den genomsnittliga tekniska nivån i Sovjetunionen och i hela världen. Men ändå skulle det socialistiska bygget i Sovjetunionen genast få helt andra möjligheter och proportioner, som inte går att jämföra med de nuvarande möjligheterna och proportionerna.

För det tredje, om produktivkrafterna i alla utvecklade länder i någon mån har vuxit utöver de nationella gränserna, då borde det enligt Bucharin därav följa att alla länders produktivkrafter tillsammans har vuxit ur vår planets begränsningar, och att socialismen följaktligen inte kan byggas på annat sätt än i hela solsystemets skala.

Vi upprepar att Bucharins argument om det genomsnittliga förhållandet mellan arbetare och bönder måste tas med i alla politiska ABC-böcker, givetvis inte som nu för att försvara teorin om socialismen i ett land, utan som bevis för att ett formalistiskt resonemang absolut inte går att förena med den marxistiska dialektiken.

Frågan kan bara lösas på världsrevolutionens arena

Den nya läran förkunnar att socialismen kan byggas på grundval av en nationalstat *om det bara inte sker någon invasion*. Trots programförslagets alla pompösa deklamationer kan och måste av detta följa en samarbetspolitik gentemot den utländska borgarklassen i syfte att undvika en invasion, eftersom det skulle garantera uppbygget av socialismen, det vill säga lösa den viktigaste historiska frågan. Kominterns partier får därför en hjälpfunktion. De har till uppgift att skydda Sovjetunionen från invasion och inte att kämpa för ett maktövertagande. Här talar vi naturligtvis inte om de subjektiva avsikterna, utan om det politiska tänkandets objektiva logik.

”Meningsskiljaktigheten”, säger Stalin, ”ligger i det faktum att partiet anser att dessa [inre] motsättningar och möjliga *konflikter helt och hållet kan övervinnas* på basis av vår revolutions inre krafter, medan kamrat Trotskij och oppositionen anser att dessa motsättningar och konflikter 'bara [kan övervinnas] i internationell skala, på den proletära världsrevolutionens arena'.” (**Works**, band 8, s 363.)

Ja, just där ligger meningsskiljaktigheten. Det går inte att beskriva skillnaden mellan den nationella reformismen och den revolutionära internationalismen på ett bättre och mer korrekt sätt. Om våra inre svårigheter, hinder och motsättningar, som i grund och botten återspeglar motsättningarna i världen, kan lösas med enbart ”vår revolutions inre krafter” utan att beträda ”den proletära världsrevolutionens arena”, då är Internationalen delvis ett stöd och delvis en prydnad, vars kongresser kan sammankallas vart fjärde år, vart tionde år, eller kanske inte alls.¹ Även om vi skulle lägga till att proletariatet i andra länder har till uppgift att skydda vårt bygge från militär invasion, så måste Internationalen enligt detta schema fungera som ett *pacifistiskt* verktyg. Dess viktigaste funktion, att vara verktyg för världsrevolutionen, förpassas då oundvikligen i bakgrunden. Och vi upprepar att detta inte beror på någons medvetna avsikter (tvärtom visar ett antal punkter i programmet på författarnas mycket goda avsikter), men det härrör ur den nya teoretiska ståndpunktens inre logik, som är tusen gånger farligare än de värsta subjektiva avsikter.

Vi EKKI:s sjunde möte blev Stalin faktiskt så djärv att han utvecklade och försvarade följande tanke:

”Men just för att vårt parti inte har rätt att bedraga[!] arbetarklassen, vore det tvunget att öppet säga ut att *den bristande tillförsikten*[!] beträffande möjligheten att bygga socialismen i vårt land leder till att vårt parti avträder från makten och övergår från det styrande partiets ställning till ett oppositionsparti

1 På Lenins tid ägde Tredje internationalens kongresser rum i medeltal en gång per år, trots sovjetrepublikens ytterst svåra inhemska och internationella situation. Den första kongressen hölls i mars 1919, den andra i juli 1920, den tredje i juni 1921 och den fjärde i november 1922. Efter att Lenin försvann ur ledningen blev intervallerna mellan kongresserna allt längre. Sålunda hölls den femte kongressen i juli 1924. Men det tog fyra år innan den sjätte kongressen hölls, i juli 1928. Artikel II, sektion 8, i Kominterns stadgar som antogs vid 1928 års kongress slog definitivt fast att ”världskongressen sammanträder vartannat år” (**KI:s program**, s 93). Trots denna bestämmelse samlades inte den sjunde – och sista! – kongressen förrän sju år efter den sjätte. Det gavs ingen officiell förklaring till detta uttryckliga brott från Kominterns ledning mot de stadgar som den själv antagit 1928. Komintern upplöstes slutligen 1943.

ställning.” (Stalin, *Än en gång om den socialdemokratiska avvikelserna i vårt parti*, s 24. Trotskijs kursivering.)

Alltså har vi bara rätt att sätta vår tillförsikt till den nationella ekonomins begränsade resurser, men får inte drista oss till att sätta vår tillförsikt till det internationella proletariats outtömliga resurser. Om vi inte kan klara oss utan en internationell revolution, så ge upp makten, ge upp oktobers makt som vi erövrade i den internationella revolutionens intressen. Det är denna sorts ideologiska sammanbrott man kommer fram till om man utgår från en genomfalsk formulering!

Programförslaget uttrycker en odiskutabel tanke när det säger att Sovjetunionens ekonomiska framgångar utgör en oskiljaktig del av den proletära världsrevolutionen. Men den politiska faran med den nya teorin ligger i den felaktiga jämförelsen av världssocialismens två hävstänger – de ekonomiska framstegen och den världsomfattande proletära revolutionen. Utan en segerrik proletär revolution kan vi inte bygga socialismen. Europas och världens arbetare måste inse detta. Det ekonomiska uppbyggets hävstång är av oerhörd betydelse. Utan ett korrekt ledarskap skulle proletariats diktatur försvagas. Och om den faller så vore det ett slag mot den internationella revolutionen som det skulle ta många år att hämta sig från. Men utgången för den historiska huvudkampen mellan socialismen och kapitalismen beror på den andra hävstången, det vill säga den proletära världsrevolutionen. Sovjetunionens kolossala betydelse ligger i det faktum att det är världsrevolutionens oomstridda stödjepunkt, och inte alls i antagandet att det går att bygga socialismen oberoende av världsrevolutionen.

Med en helt ogrundad ytterst överlägsen ton har Bucharin mer än en gång frågat oss:

”Om det redan existerar förutsättningar, och utgångspunkter, och en tillräcklig grund, och till och med vissa framgångar i byggandet av socialismen, var finns då gränsen bortom vilken allting 'hamnar upp och ner'. Det finns ingen sådan gräns.” (*Protokoll*, EKKI:s sjunde möte, s 116.)

Detta är dålig geometri och definitivt inte historisk dialektik. Det kan finnas en sådan ”gräns”. Det kan finnas flera sådana begränsningar, inhemska såväl som internationella, politiska såväl som ekonomiska, och även militära. Den viktigaste och mest förfärliga ”gränsen” vore en allvarlig och långvarig stabilisering av världskapitalismen och ett nytt ekonomiskt uppsving. Följaktligen förskjuts frågan politiskt och ekonomiskt till världsscenen. Kommer borgarklassen att kunna säkra sig en ny epok av kapitalistisk tillväxt och makt? Att bara förneka denna möjlighet, och räkna med kapitalismens ”hopplösa ställning”, vore revolutionärt munväder. ”[A]bsolut hopplösa situationer existerar inte.” (Lenin, *VV10*, band 10, s 67. Tal inför Kominterns andra kongress 1920.) Den nuvarande ostadiga jämvikten mellan klasserna i Europa kan inte fortsätta i all evighet just därför att den är ostadig.

När Stalin och Bucharin hävdar att Sovjetunionen kan klara sig utan ”statlig” hjälp från de andra ländernas proletariat, det vill säga utan att det besegrar borgarklassen, därför att arbetarmassornas nuvarande aktiva sympati skyddar oss från invasion, då ger de prov på samma blindhet som i de övriga konsekvenserna av sitt grundläggande misstag.

Det är helt obestridligt, att sovjetrepubliken räddades av arbetarmassornas aktiva sympati sedan socialdemokratin hade saboterat det europeiska proletariats uppror mot borgarklassen efter kriget. Under dessa år kunde den europeiska borgarklassen inte föra krig i stor skala mot arbetarstaten. Men att tro att dessa styrkeförhållanden kommer att kvarstå i flera år, låt oss säga tills socialismen har byggts i Sovjetunionen, är att vara så kortsynt att man bedömer hela utvecklingskurvan utifrån en liten del av den. En situation som är så ostadig att proletariatet inte kan gripa makten samtidigt som borgarklassen inte känner sig tillräckligt säker som herre i sitt eget hus, måste förr eller senare plötsligt lösas på det ena eller andra sättet, antingen till förmån för proletariats diktatur eller till förmån för en allvarlig och långvarig kapitalistisk stabilisering på folkmassornas ryggar, de

koloniala folkens ben och... kanske på våra egna ben. ”Absolut hopplösa situationer förekommer inte!” Den europeiska borgarklassen kan bara lösa sina allvarliga motsättningar genom att besegra proletariatet och med hjälp av det revolutionära ledarskapets misstag. Men motsatsen är lika giltig. Världskapitalismen kan få ett nytt uppsving (som naturligtvis också innehåller framtidsutsikter av nya mäktiga uppror) bara om proletariatet inte hittar en revolutionär utväg ur den nuvarande ostadiga jämvikten.

”Det gäller nu för de revolutionära partierna”, sa Lenin vid andra världskongressen 19 juli 1920, ”att genom sin praktiska verksamhet 'bevisa' att de är tillräckligt medvetna, välorganiserade, och förbundna med de utsugna massorna, tillräckligt beslutsamma och kunniga för att utnyttja denna kris till en framgångsrik och segerrik revolution.” (VV10, band 10, s 67.)

Men våra inhemska motsättningar, som är direkt beroende av utvecklingen av kampen i Europa och världen, kan regleras rationellt och dämpas med hjälp av en riktig inrikespolitik som grundas på marxistiskt förutseende. Men de kan övervinnas slutgiltigt först när klassmotsättningarna övervinnas, och det är uteslutet utan en segerrik revolution i Europa. Stalin har rätt. Meningsskiljaktigheterna ligger just i denna fråga och det är den grundläggande skillnaden mellan en nationell reformism och en revolutionär internationalism.

Teorin om socialismen i ett land som en rad patriotiska misstag.

Teorin om socialismen i ett land medför obönhörligen att man underskattar de svårigheter som måste övervinnas och överskattar de framgångar som uppnåtts. Det finns inget mer antisocialistiskt och antirevolutionärt påstående än Stalins uttalande att ”socialismen har redan förverkligats till 90 procent i Sovjetunionen.”¹ Detta uttalande tycks speciellt avpassat för en självbelåten byråkrat. Så misskrediterar man fullständigt tanken på det socialistiska samhället i de arbetande massornas ögon. Det sovjetiska proletariatet har uppnått storslagna framgångar, om vi betänker under vilka villkor de har uppnåtts och den låga kulturella nivå det ärvde. Men framgångarna väger mycket lätt i de socialistiska idealens vågskål. För att stärka arbetarna, lantbruksarbetarna och fattigbönderna måste vi ge den hårda sanningen och inte sockrade lögner. Under revolutionens elfte år ser dessa klasser att fattigdom, misär, arbetslöshet, brödköer, analfabetism, hemlösa barn, alkoholism och prostitution fortfarande inte har avskaffats. Istället för att berätta lögner om att vi har uppnått 90% av socialismen, måste vi säga att vår ekonomiska nivå, våra sociala och kulturella villkor, idag ligger mycket närmare kapitalismen, och dessutom en efterbliven och okultiverad kapitalism, än socialismen. Vi måste berätta för dem att vi inte kommer att inleda det *verkliga* socialistiska uppbygget förrän proletariatet i de mest framskridna länderna har gripit makten. Och att vi oförtrutet måste arbeta för detta med båda hävstångerna – våra inhemska ekonomiska ansträngningars korta hävstång och den internationella proletära kampens långa hävstång.

Kort sagt, istället för de stalinistiska fraserna om att socialismen uppnåtts till 90%, måste vi tala

1 I sitt slutanförande angående sin rapport om ”den socialdemokratiska avvikelserna i vårt parti” vid kommunistpartiets femtonde kongress i november 1926, hänvisade Stalin till Friedrich Engels första utkast till **Kommunistiska manifestet**, så småningom utgivet under titeln **Grundsätze des Kommunismus**. Engels räknade upp de punkter som ingick i kommunistpartiets program på hans tid, och vars genomförande skulle föra till den nya samhällsordningen. Han betonade att dessa punkter inte kunde förverkligas före den proletära revolutionen och utan att den segrat i flera länder. Stalin räknade upp dessa punkter och försökte underbygga sin teori om ”socialismen i ett land” genom att argumentera att Sovjetryssland redan hade genomfört praktiskt taget samtliga av dem. ”Detta, kamrater, är den proletära revolutionens program som det sattes upp av Engels i **Kommunismens grundprinciper**. Ni ser att nio tiondelar av detta program redan har genomförts av vår revolution... Engels sa att den proletära revolutionen inte kunde segra med ovan anförda program i ett enda land. Men faktum är att vi, under de nya betingelserna för proletariatets klasskamp, under imperialismens betingelser, i det väsentliga redan har genomfört en sådan revolution i ett enda land, och genomfört nio tiondelar av detta program.” (Works, band 8, s 315-16.)

med dem med Lenins ord:

”Ryssland blir sådant [mäktigt och rikt], om det överger all modlöshet och alla fraser, om det biter ihop tänderna och samlar alla sina krafter, om det spänner varje nerv och varje muskel, om det förstår, att räddningen är möjlig *endast* på den internationella socialistiska revolutionens väg, som vi slagit in på.” (VV10, band 7, s 496-7.)

Vi har tvingats lyssna på argument från framstående ledare i Komintern i stil med: teorin om socialismen i ett land är givetvis ogrundad, men den ger de ryska arbetarna ett perspektiv under de svåra förhållanden de arbetar och ingjuter på så sätt mod i dem. Det är svårt att mäta djupet på dessa personers teoretiska katastrof, när de i programmet inte söker en vetenskaplig grund till sin klass' inriktning utan istället letar efter moralisk tröst. Trösterika teorier som motsäger fakta tillhör religionens sfär och inte vetenskapen, och religionen är opium för folket.

Vårt parti gick igenom sin hjältemodiga period med ett program som helt och hållet inriktades på den internationella revolutionen och inte på socialismen i ett land. Ungkommunisterna genomled inbördeskrigets ytterst krävande år, svält, köld, hårt arbete på lördagar och söndagar, epidemier, studier på svältransoner, och oräkneliga offer under en programmatisk fana där det stod inristat att det efterblivna Ryssland inte ensamt, av egna krafter, kunde bygga socialismen. Partiets och ungtkommunistiska förbundets medlemmar kämpade inte vid fronten eller släpade timmer till järnvägsstationerna, därför att de hoppades på att kunna bygga socialismen med dessa stockar, utan därför att de tjänade den internationella revolutionens sak. Det innebar att det var av avgörande betydelse att den sovjetiska fästningen höll ut – och varje stock är viktig för denna fästning. Så brukade vi närma oss frågan. Tiderna har ändrats, saker och ting har förändrats (om än inte så särskilt mycket), men även nu behåller denna principiella inställning sin fulla kraft. Arbetaren, fattigbonden och frihetskämpen, och ungtkommunisten visade med hela sitt uppträdande ända fram till 1925, när den nya läran förkunnades för första gången, att de inte behöver denna nya lära. Det är funktionären som tittar ner på massorna som behöver den, den lille tjänstemannen som inte vill bli störd, apparatens trotjänare som försöker styra dold av en försonande och tröstande formulering. Det är de som tror att det okunniga folket behöver ”goda nyheter”, och att det behövs tröstande läror för att ha med folket att göra. Det är de som rycks med av de falska orden om ”90% socialism”, ty den formeln bekräftar deras privilegierade ställning, deras rätt att dominera och bestämma, deras behov att slippa kritiken från ”skeptiker” och personer med ”svag tro”.

Klagomålen och anklagelserna om att vi kyler ner stämningen och dödar entusiasmen genom att förneka möjligheten att bygga socialismen i ett land, har teoretiskt och psykologiskt ett nära samband med de anklagelser som reformister alltid har riktat mot revolutionärer, oavsett de olika förhållanden under vilka de har sitt ursprung. Reformisterna sa: ”Ni säger till arbetarna att de egentligen inte kan förbättra sitt öde inom det kapitalistiska samhället, och på så sätt dödar ni deras motiv att kämpa.” I själva verket var det först under revolutionärernas ledning som arbetarna verkligen kämpade för ekonomiska framsteg och parlamentariska reformer.

Den arbetare som inser att det inte går att bygga det socialistiska paradiset som en oas i det världskapitalistiska helvetet, att sovjetrepublikens och därmed hans eget öde helt och hållet beror av den internationella revolutionen, kommer att fullfölja sin plikt mot Sovjetunionen mycket mer energiskt än den arbetare som blir tillsagd att vi till 90% redan har socialism. ”Om det är så, är det verkligen värt att sträva framåt mot socialismen?” Som alltid går den reformistiska inriktningen även här mot inte bara revolutionen utan också mot reformer.

I den redan tidigare citerade artikeln från 1915 som behandlade parollen om Europas förenta stater, skrev vi:

”Att se perspektivet på en social revolution inom nationella gränser är att falla offer för den nationella

trångsynthet som utgör socialpatriotismens själ. Ända till sin död ansåg Vaillant att Frankrike var den sociala revolutionens förlovade land. Och just utifrån denna ståndpunkt stod han ända till slutet för nationens försvar. Lensch och company anser (vissa hycklande och andra ärligt) att ett nederlag för Tyskland först och främst skulle betyda att grunden för en social revolution dras undan... Man får inte glömma att det i socialpatriotismen liksom den mest vulgära reformismen finns en nationellt revolutionär missionärsanda, som anser att deras egen nationalstat, antingen på grund av sin industriella nivå eller sina 'demokratiska' former och revolutionära erövringar, är kallad att leda mänskligheten framåt mot socialismen eller framåt mot 'demokratin'. Om det verkligen gick att tänka sig en segerrik revolution inom gränserna för ett enda mer utvecklat land, så skulle detta missionerande tillsammans med ett program för nationellt försvar ha någon form av relativt historiskt berättigande. Men det är i själva verket otänkbart. Att med metoder som undergräver proletarietets internationella band kämpa för att bevara revolutionens nationella bas är i själva verket att undergräva revolutionen själv. Revolutionen kan börja på nationell grund, men i och med de europeiska staternas nuvarande ekonomiska, militära och politiska ömsesidiga beroende (som aldrig visat sig så kraftfullt som under det nuvarande kriget) kan den aldrig fullbordas på denna grund. Detta ömsesidiga beroende, som på ett direkt och omedelbart sätt kommer att forma det europeiska proletarietets gemensamma aktioner i revolutionen, uttrycks i parollen om Europas förenta stater." (Trotskij, *Verk*, ryska upplagan, vol III, del 1, s 90 f.)

Utifrån en felaktig tolkning av diskussionen 1915 har Stalin flera gånger försökt visa att jag med "nationell trångsynthet" syftade på Lenin. Det är svårt att föreställa sig något mer absurt. I mina diskussioner med Lenin argumenterade jag alltid öppet, ty jag vägledades enbart av ideologiska överväganden. I det aktuella fallet var Lenin inte alls inblandad. Artikeln nämner de personer mot vilka anklagelserna riktades – Vaillant, Lensch och andra. Man ska komma ihåg att det under året 1915 ägde rum en socialpatriotisk orgie som krossade vår kamp. Det var för oss provostenen för varje fråga.

I föregående stycke formulerades den grundläggande frågan otvivelaktigt rätt: *uppfattningen om att bygga socialismen i ett land är en socialpatriotisk uppfattning.*

De tyska socialdemokraternas patriotism började som en legitim patriotism mot sitt eget parti, Andra internationalens starkaste parti. På grundval av den högt utvecklade tyska teknologin och det tyska folkets överlägsna organisatoriska kvalitéer, förberedde sig den tyska socialdemokratin för att bygga sitt "eget" socialistiska samhälle. Om vi lämnar de förhårdade byråkraterna, karriärister, och överhuvudtaget de parlamentariska bondfångarna och politiska skurkarna åt sidan, så härstammade de socialdemokratiska gräsrotternas socialpatriotism just ur denna tro på att bygga en tysk socialism. Det är omöjligt att tänka sig att hundratusentals socialdemokratiska basmedlemmar (för att inte tala om miljontals gräsrotsarbetare) ville försvara Hohenzollern eller borgarklassen. Nej. De ville skydda den tyska industrin, de tyska järnvägarna och landsvägarna, den tyska teknologin och kulturen, och i synnerhet den tyska arbetarklassens organisationer, som de nationella förutsättningar som "erfordras och räcker" för socialismen.

En liknande utveckling ägde rum i Frankrike. Guesde, Vaillant och tusentals av partiets bästa gräsrotsmedlemmar, och hundratusentals vanliga arbetare trodde att just Frankrike med sina revolutionära traditioner, hjältemodiga proletariat, kulturellt högtstående, smidiga och talangfulla folk var socialismens förlovade land. Gamle Guesde och [Pariskommunmedlemmen] Vaillant, och med dem hundratusentals ärliga arbetare kämpade inte för att försvara bankirerna eller ockrarna. De trodde ärligt att de försvarade det framtida socialistiska samhällets jord och kreativa makt. De utgick helt och hållet från teorin om socialismen i ett land och i namn av denna tanke offrade de den internationella solidariteten, som de trodde "tillfälligt".

Denna jämförelse med socialpatrioterna kommer naturligtvis att besvaras med argumentet att patriotism gentemot sovjetstaten är en revolutionär plikt, medan patriotism gentemot en borgerlig

stat är förräderi. Helt rätt. Kan det ens förekomma någon diskussion om denna fråga bland vuxna revolutionärer? Men allteftersom vi fortsätter förvandlas denna obestridliga grundprincip alltmer till en skolastisk ridå för att dölja en medveten lögn.

Den revolutionära patriotismen måste ha en klasskaraktär. Den börjar som patriotism mot partiorganisationen, mot fackföreningen, och utvecklas till statspatriotism när proletariatet griper makten. När makten är i händerna på arbetarna är patriotism en revolutionär plikt. Men denna patriotism måste vara en oskiljaktig del av den revolutionära internationalismen. Marxismen har alltid lärt arbetarna att även kampen för högre löner och kortare arbetstid bara kan bli framgångsrik om den förs som en internationell kamp. Och nu verkar det plötsligt som om det idealiska socialistiska samhället kan uppnås med hjälp av endast nationella krafter. Det är ett dödligt slag mot Internationalen.

Den fasta övertygelsen att klassens grundläggande mål, i ännu högre grad än delmålen, inte kan förverkligas med nationella medel eller inom nationens gränser, utgör själva kärnan i den revolutionära internationalismen. Men om slutmålet kan förverkligas inom nationens gränser genom ett nationellt proletariats ansträngningar, då knäcker det ryggen på internationalismen. Teorin att det är möjligt att förverkliga socialismen i ett land förstör det inre sambandet mellan det segerrika proletariatets patriotism och defaitismen hos de borgerliga ländernas proletariat. Proletariatet i de framskridna kapitalistiska länderna är fortfarande på väg mot makten. Hur och på vilket sätt de marscherar mot makten beror helt och hållet på om de anser att uppbygget av det socialistiska samhället är en nationell eller internationell uppgift.

Om det alls är möjligt att förverkliga socialismen i ett land, så bör man tro på den teorin inte bara *efter* utan också *före* maktövertagandet. Om socialismen kan förverkligas inom det efterblivna Rysslands gränser, så finns det desto större anledning att tro att den kan förverkligas i det utvecklade Tyskland. Imorgon kommer det tyska kommunistpartiets ledare att lägga fram denna teori. Programförslaget ger dem rätt att göra det. I övermorgon är det det franska partiets tur. Det kommer att bli inledningen till Kominterns sönderfall efter socialpatriotiska linjer. Ett kommunistparti, det spelar ingen roll i vilket land, som genomsyrats av tanken att deras speciella land har de förutsättningar som "erfordras och räcker" för att självständigt bygga det "fullständiga socialistiska samhället", kommer inte i något avgörande hänseende att skilja sig från den revolutionära socialdemokratin. Inte heller den började med en Noske, utan snubblade definitivt först 4 augusti 1914, och det över exakt samma fråga.

Att påstå att Sovjetunionens existens är en garanti mot socialpatriotism, eftersom patriotism gentemot en arbetarrepublik är en revolutionär plikt, är att uttrycka den nationella trångsyntheten i en ensidig tillämpning av en riktig tanke. De som säger så tänker bara på Sovjetunionen och blundar för hela världsproletariatet. Det enda sättet att få proletariatet att inta en defaitistisk hållning gentemot den borgerliga staten är att ge programmet en internationell inriktning i denna fråga, och skoningslöst förkasta det socialpatriotiska smuggelgodset, som än så länge är dolt men som försöker bygga ett teoretiskt näste för sig i Internationalens program.

Det är inte försent att återvända till Marx' och Lenins väg. Att återvända är den enda tänkbara vägen till framgång. Vi lägger fram kritiken mot programförslaget till Kominterns sjätte kongress för att göra det möjligt att genomföra denna vändning, där räddningen står att finna.

Kapitel 2. Strategi och taktik under den imperialistiska epoken.

Programförslagets centrala kapitel gör total bankrutt.

Kominterns programförslag innehåller ett kapitel som ägnas åt frågan om revolutionär *strategi*. Vi måste erkänna att tanken med detta kapitel är helt korrekt och motsvarar syftet och andemeningen med proletariats internationella program under den imperialistiska epoken.

Idén om en revolutionär strategi slog rot först under åren efter kriget, och till en början otvivelaktigt under inflytande från den militära terminologin. Men det var absolut ingen slump att den slog rot. Före kriget talade vi bara om det proletära partiets taktik. Detta begrepp överensstämde tillräckligt väl med de då förhärskande fackliga, parlamentariska metoderna, som inte överskred dagskraven och dagsfrågorna. Med begreppet taktik menar man ett system av åtgärder som tjänar en enda aktuell uppgift eller ett enda avsnitt av klasskampen. Till skillnad från det utgör den revolutionära strategin ett sammansatt system av aktioner som genom sin inbördes förening, sammanhang och utveckling måste leda proletariatet till maktövertagandet.

Naturligtvis formulerades den revolutionära strategins grundläggande principer för första gången redan när marxismen tilldelade proletariatets revolutionära partier uppgiften att gripa makten på grundval av klasskampen. Men Första internationalen¹ lyckades strängt taget bara formulera dessa principer i teorin, och kunde bara delvis pröva dem i erfarenheter i olika länder. Under den Andra internationalens² epok uppstod de metoder och uppfattningar enligt vilka, med Bernsteins ökända ord, ”rörelsen är allt, målet intet.” Med andra ord försvann de strategiska uppgifterna och upplöstes i den dagliga ”rörelsen” med dess delvisa taktik som ägnades dagsproblemen. Först Tredje internationalen³ återupprättade kommunisternas revolutionära strategi och underordnade de taktiska

- 1 Arbetarnas internationella förbund, eller Första internationalen, grundades i St Martin's Hall, London, 28 september 1864, av representanter från brittiska fackföreningar, franska arbetarorganisationer, italienska mazzinister och enskilda företrädare från Polen och Tyskland. Karl Marx deltog, och valdes in i dess första Högsta råd, och han skrev också dess första offentliga uttalande. Trots dess brokiga sammansättning inte bara stödde Marx och Engels Internationalen, utan genom sitt ihärdiga arbete och oerhörda intellektuella överlägsenhet blev de snart dess ledare och talesmän. Men nederlaget för Pariskommunen 1871 förebådade Första internationalens sammanbrott, och det påskyndades av de alltmer våldsamma motsättningarna mellan Marx' anhängare och de som stödde den ryska anarkisten Michail Bakunin. Vid Internationalens konferens i Haag 1872 segrade marxisterna över Bakunins anhängare, och man röstade för att flytta Internationalens centrum till USA, där den sista konferensen hölls i Philadelphia, 15 juli 1876. Bakunin-anhängarna fortsatte under en period att betrakta sig som Internationalen, höll flera kongresser som inte ledde till något, och upplöstes så småningom också.
- 2 Till skillnad från Första internationalens otvetydiga revolutionära inriktning och centraliserade karaktär, var Andra internationalen ett lösligt förbund av allehanda nationella socialistiska partier. Dess grundningsår anses allmänt vara 1889, då de franska och tyska marxistiska grupperingarna tillsammans med flera andra samlades vid en kongress i Paris. Internationella socialistiska byrån, som var Andra internationalens enda centrala organ, bildades först 1900, och hade sitt högkvarter i Bryssel. Andra internationalens revolutionära höjdpunkt var Amsterdam-kongressen 1904, då Bernsteins revisionism och Millerand-Jaurès parlamentarism i allt väsentligt förkastades. Men trots att det formellt förkastades och den revolutionära marxismen erkändes, fick reformismens praktik och teori alltmer överhanden i Andra internationalen. Klimax nåddes när världskriget bröt ut och Internationalen föll samman i sina nationella delar, vars majoritet kom att stöda det imperialistiska kriget. Efter kriget och efter bildandet av Tredje internationalen gjordes ett försök att återuppliva den Andra. Till sist lyckades detta i Hamburg 1923, när reformistpartiernas International gick samman med den så kallade ”Wien-internationalen” under ledning av den österrikiska socialdemokratin, som hade stått utanför och till vänster om de största europeiska socialistpartierna. Sammanslagningen i Hamburg gjordes helt och hållet på grundval av klassiska reformistiska ståndpunkter.
- 3 Den kommunistiska Tredje internationalen grundades vid kongressen i Moskva i mars 1919, som svar på ett upprop från det ryska, polska, lettiska, ukrainska och liknande kommunistiska partier. På order från sitt parti protesterade de tyska kommunisternas (Spartakistförbundets) delegat mot att man redan då skulle konstituera Internationalen, med motiveringen att representationen i Moskva var otillräcklig och att det var för tidigt. Men Internationalen grundades

metoderna under den. Tack vare de första två internationalernas ovärderliga erfarenheter, på vars axlar den tredje vilar, och tack vare den nuvarande epokens revolutionära karaktär och oktoberrevolutionens kolossala historiska erfarenheter, fick Tredje internationalens strategi omedelbart en fullblodig kampinriktning och den mest omfattande historiska räckvidd. Samtidigt har vi under den nya Internationalens första årtionde inte bara upplevt stora strider utan också de största nederlag för proletariatet, med början 1918. Därför borde i viss mening frågan om strategi och taktik ha utgjort den centrala punkten i Kominterns program. Men det kapitel i programförslaget som ägnas åt strategi och taktik, med underrubriken ”Vägen till proletariatets diktatur”, är i själva verket ett av de sämsta kapitlen, nästan helt utan mening. Den del av kapitlet som handlar om orienten består egentligen bara av en generalisering av redan begångna misstag och förberedelser för nya.

Kapitlets inledning ägnas åt en kritik av anarkism, revolutionär syndikalism, konstruktiv socialism, gillesocialism,¹ etc. Denna inledning utgör bara en upprepning av **Kommunistiska manifestet**, som på sin tid inledde den vetenskapliga politikens tidsålder med en genialiskt kortfattad beskrivning av den utopiska socialismens viktigaste varianter. Men att idag, på Kominterns tioårsdag, ge sig i kast med en osammanhängande och blek kritik av Cornelissens, Arturo Labriolas, Bernard Shaws och andra mindre kända gillesocialisters ”teorier” är att bli offer för rent litterärt pedanteri snarare än att besvara politiska behov. Denna barlast kan utan vidare flyttas från programmet till den propagandistiska litteraturen.

Vad gäller strategiska problem i ordets egentliga mening, inskränker sig programförslaget till grundläggande visdomsord som:

”Att öka sitt inflytande över majoriteten inom den egna klassen...”

”Att öka sitt inflytande över breda skikt av de arbetande massorna i allmänhet...”

”Särskilt viktigt är det dagliga arbetet att erövra fackföreningarna...”

”Att vinna de bredaste skikt av de fattigaste bönderna är också[?] enormt viktigt...” (Jmfr **KI:s program**, s 80.)

Alla dessa plattityder är i sig själva omöjliga att bestrida, men räknas bara upp i tur och ordning, det vill säga de förs in utan samband med den historiska epokens karaktär och kan därför i sin

trots det som ”världsrevolutionens generalstab” och ”arvtagare till Första internationalen”, och antog bolsjevikernas principer som sina. Förvisso var representationen vid denna kongress oansenlig, med undantag för de ryska och tyska partierna. Men vid den tredje kongressen 1921 hade majoriteten av det franska socialistpartiet, det oberoende socialdemokratiska partiet i Tyskland, de tjeckiska socialdemokraterna, det norska arbetarpartiet, det brittiska socialistpartiet, det amerikanska socialistpartiet och betydande minoriteter i socialistpartier som det italienska, spanska och andra anslutit sig.

- 1 **Anarkism** är en lära som spreds av Michail Bakunin och Peter Kropotkin, och enligt vilken samhällets organiseras på grundval av de jämlika producenternas fria, autonoma, lösligt förbundna kommuner. Oavsett skillnaderna mellan olika anarkistiska grupper, skiljer de sig i allmänhet från marxismen i att de är mot all parlamentarisk verksamhet, mot alla politiska partier, mot alla centraliserade, eller ”auktoritära” politiska och regeringsorgan, ens under revolutionen när upprorsmakarna ställs inför kontrarevolutionens samordnade motstånd. **Revolutionär syndikalism** är en sorts anarkism på det fackliga området (särskilt i Frankrike och Spanien, delvis också i USA i form av IWW) som också är mot parlamentariska aktioner och alla politiska partier. Den betonar fackföreningarnas (på franska *syndicats*) ”fullständiga oberoende” och menar att de är allt som behövs för arbetarklassens kamp att befria sig från kapitalismen, vilken ska ersättas av en icke profitskapande samhällsordning som styrs av fack- eller industri-föreningar. **Konstruktiv socialism** är de uppfattningar som utvecklades av Andra internationalens yttersta höger (MacDonald, Vandervelde, Wels), och enligt vilka kapitalismen gradvis, på ett icke våldsamt sätt inlemmas i det socialistiska samhället, genom att man undviker klasskamp och ”genomsyrar” den kapitalistiska statsapparaten. **Gillesocialism** är en uppfattning som främst utvecklades i England (av Hobson, Cole med flera), enligt vilken ”produktionsmedlen ska ägas av samhället, men fackföreningarna uttryckligt ska erkännas av staten som industrins normala styresmän”, det vill säga en ”demokratisk stat” ska äga produktionsmedlen i ”konsumenternas” namn, i samarbete med ett nationellt parlament av ”gillen” för alla skrän, branscher och yrken, vilka ska sköta förvaltningen.

nuvarande läroboksaktiga form utan svårighet skrivs in i en resolution från Andra internationalen. På ett torrt och skissartat sätt behandlas programmets centrala problem i ett enda schematiskt stycke som är mycket kortare än det stycke som behandlar den ”konstruktiva” och ”gille-”socialismen. Strategin för en revolutionär omvälvning, betingelserna för och vägen till det väpnade upproret och maktövertagandet – allt detta presenteras på ett abstrakt och pedantiskt sätt, utan minsta hänsyn till vår epoks levande erfarenheter.

Proletariatets mäktiga strider i Finland, Tyskland, Österrike, den ungerska sovjetrepubliken, septemberdagarna i Italien, händelserna 1923 i Tyskland, generalstrejken i England, och så vidare räknas bara upp i torr, kronologisk ordning. Och uppräknningen finns inte ens i det sjätte kapitlet, som handlar om proletariatets strategi, utan i det andra om ”Kapitalismens allmänna kris och världsrevolutionens första fas”. Med andra ord betraktas proletariatets mäktiga strider bara som objektiva händelser, som ett uttryck för ”kapitalismens allmänna kris”, men inte som proletariatets strategiska erfarenheter. Det räcker att nämna det faktum att programmet bara förkastar den revolutionära äventyrspolitiken (kupppolitiken) utan att försöka besvara frågan om exempelvis upproret i Estland, bombningen av katedralen i Sofia 1924, eller det senaste upproret i Kanton¹ var heroiska uttryck för revolutionär äventyrspolitik, eller tvärtom planerade aktioner som en del av proletariatets revolutionära strategi. Ett programförslag som inte besvarar denna brännande fråga när det behandlar problemet med ”kuppolitik” är inte ett kommunistiskt strategidokument utan ett diplomatiskt kontorsjobb.

Det är naturligtvis ingen slump att förslaget formulerar frågan om proletariatets revolutionära kamp på detta abstrakta, icke historiska sätt. Utöver att Bucharin brukar behandla frågor på ett litterärt, pedantiskt, undervisande och inte aktivt revolutionärt sätt, finns ytterligare en anledning: programförslaget författare föredrar av lättförståeliga skäl att undvika att alltför noga ta itu med de fem senaste årens strategiska lärdomar.

Men det går inte att ge sig i kast med ett revolutionärt handlingsprogram som om det vore bara en samling abstrakta förslag utan samband med allt som hänt under dessa epokgörande år. Ett program kan givetvis inte gå in på en beskrivning av tidigare händelser, men det måste utgå från dessa händelser, basera sig på dem, omfatta dem och förhålla sig till dem. Utifrån programmets ståndpunkter måste det gå att förstå alla viktiga fakta i proletariatets kamp och alla viktiga fakta angående den ideologiska kampen i Komintern. Om det gäller för programmet i sin helhet, så är det ännu sannare när det gäller den del av programmet som ägnas åt frågan om strategi och taktik. Med Lenins ord får man här inte bara räkna upp det man *erövrar* utan också det som förlorats, vilket kan förvandlas till en ”erövring” om man förstår det och anammar det. Den proletära förtruppen behöver inte en katalog av självklarheter utan en manual för handling. Vi ska därför behandla problemen med det ”strategiska” kapitlet och knyta dem till erfarenheterna från efterkrigsperioden

1 Upproret i Estland var en kupp, det vill säga ett konspiratoriskt äventyr bakom ryggen på massorna i ordets verkliga och fulla mening. Tidigt på morgonen 1 december 1924 samlades totalt 227 beväpnade kommunister på speciella ställen i huvudstaden Tallinn för att angripa officersskolan, vapenförråd, flygplatsen, järnvägsstationen, regeringsbyggnader etc. Aktionen inleddes 5.15 och klockan nio samma morgon hade kuppen krossats fullständigt av regeringstrupperna. ”*Vad som spelade den avgörande rollen för upprorets utgång var att de små grupperna av revolutionära, militärt organiserade, arbetare som utlöste upproret förblev isolerade från proletariatets flertal... Revels [Tallinns] arbetarklass förblev som helhet ointresserade åskådare till striderna.*” (A Neuberg, **Det väpnade upproret**, Cavefors 1971, s 75.) I Bulgarien hade kommunistpartiet förhållit sig helt ”neutralt” när reaktionen under ledning av Zankov störtade bondeledaren Stambuilskijs ”radikala” regering. Efter att helt ha missat chansen att aktivt ingripa i kampen spred sig adventuristiska stämningar bland kommunistpartiets medlemmar, stämningar vars mest desperata yttringar tog sig formen av individuella terrorhandlingar. Morden på ökända reaktionärer och till sist sprängningen av katedralen i Sofia i april 1925 visade att en del revolutionärer hade blivit ursinniga på de bulgariska kommunistledarnas passivitet och opportunism under den avgörande perioden 1923, och att de på ett missriktat sätt försökte rätta till det med hjälp av individuella aktioner. Angående upproret i Kanton i december 1927 se not nedan.

kamp, i synnerhet från de fem senaste åren, då ledningen har gjort flera tragiska misstag.

De grundläggande kännetecknen hos en strategi för den revolutionära epoken och partiets roll.

Det kapitel som ägnas åt strategi och taktik ger inte ens en sammanhängande ”strategisk” karakteristik av den imperialistiska epoken som en epok av proletära revolutioner, till skillnad från epoken före kriget.

Förvisso karakteriserar programförslaget första kapitel den industrikapitalistiska kapitalismen i sin helhet som en ”period av relativt ostörd utveckling och utbredning av kapitalismen över hela jordklotet under det de ännu fria kolonierna delades och annekterades med vapenmakt.” (**KI:s program**, s 13.)

Denna beskrivning är förvisso ganska motsägelsefull och ger uppenbarligen en idealiserad bild av hela den industrikapitalistiska epoken, som kännetecknades av enorma omvälvningar, krig och revolutioner som vida överträffade mänsklighetens hela tidigare historia. Denna idylliska karakterisering behövdes uppenbarligen för att åtminstone delvis rättfärdiga författarnas absurda påstående att det på Marx' och Engels tid ”ännu inte kunde vara tal om” lagen om den ojämna utvecklingen.¹ Men samtidigt som det är felaktigt att karakterisera industrikapitalismens hela historia som en ”ostörd utveckling”, är det oerhört viktigt att avgränsa en speciell europeisk epok som omfattar åren 1871 till 1914, eller åtminstone 1905. Under denna epok ägde det rum en organisk ansamling av motsättningar, som när det gäller Europas inre klassförhållanden nästan aldrig överskred den lagliga kampens gränser, och vad de internationella förhållandena beträffar höll sig inom ramarna för en väpnad fred. Det var under denna period som Andra internationalen bildades, utvecklades och stelnade, och i och med det imperialistiska krigsutbrottet fullständigt förlorade sin progressiva historiska roll.

Politiken betraktad såsom historisk masskraft, sackar alltid efter ekonomin. Finanskapitalet och monopoltrusterna började härska redan i slutet av artonhundratalet, men den nya epok som återspeglar detta faktum inom världspolitiken inleds först med det imperialistiska kriget, oktoberrevolutionen och grundandet av Tredje internationalen.

Orsaken till den nya tidsålderns explosiva karaktär, de tvära kasten mellan politiska upp- och nedgångar, de ständigt uppflammande klasstriderna mellan fascism och kommunism, ligger i det faktum att det internationella kapitalistiska systemet redan har uttömt sin kraft och – *som helhet betraktad* – inte längre är förmöget till framåtskridande. Det innebär inte att enskilda industribranscher och enskilda länder är oförmögna att växa och inte kommer att växa mer, och kanske till och med snabbare än någonsin förr. Men denna utveckling sker och måste ske på bekostnad av andra industrigrenar och andra länder. Det världskapitalistiska produktionssystemets slöseri förtär en allt större del av sina inkomster. Europa, som hade vant sig vid att dominera världen, stöter nu, på grund av att ha slöat till efter den snabba och nästan obrutna tillväxten före kriget, häftigare än de andra kontinenterna emot de nya styrkeförhållandena, den nya uppdelningen

1 I november 1926 sa Stalin i sin rapport till Sovjetunionens kommunistiska partis femtonde kongress: ”Hur besvarade marxister denna fråga tidigare [om socialismens möjligheter i ett land], låt oss säga på 40-talet, eller 50- och 60-talet förra århundradet? På den tiden fanns inte monopolkapitalismen, lagen om kapitalismens ojämna utveckling kunde ännu inte ha blivit upptäckt, och följaktligen hade frågan om socialismens seger i enskilda länder ännu inte rests ur samma synvinkel som senare. Vid den tiden ansåg alla marxister, från Marx och Engels och framåt, att socialismens seger i ett enskilt land var omöjlig, och att det för att socialismen skulle bli segerrik krävdes en samtidig revolution i ett antal länder, åtminstone i ett antal av de mest utvecklade och civiliserade länderna. Och vid den tiden var detta riktigt.” (**Works**, band 8, s 259.)

av världsmarknaden, och de av kriget förvärrade motsättningarna. Därför är det just i Europa som övergången från den ”organiska” epoken till den revolutionära epoken blev särskilt abrupt.

Ur teoretisk synvinkel är det visserligen inte uteslutet med ett nytt kapitel av *allmänna* kapitalistiska framsteg i de mäktigaste, styrande och ledande länderna. Men då måste kapitalismen först övervinna enorma hinder, både av klasskaraktär och mellanstatlig natur. Den måste kväva den proletära revolutionen för en lång period. Den måste helt förslava Kina, störta sovjetrepubliken och så vidare. Det är fortfarande en lång väg dit. Teoretiska möjligheter är något helt annat än politiska sannolikheter. En hel del beror naturligtvis också på oss, det vill säga på Kominterns revolutionära strategi. Frågan kommer till syvende och sist att avgöras av kampen mellan internationella krafter. Men faktum kvarstår, under den nuvarande epoken, för vilken programmet utarbetats, står den kapitalistiska utvecklingen inför oöverstigliga hinder och motsättningar och den stöter rasande mot dem. Det är just detta som ger vår epok dess revolutionära karaktär och revolutionen dess permanenta karaktär.

Epokens revolutionära karaktär ligger inte i att det hela tiden är möjligt att genomföra revolutionen, det vill säga gripa makten. Den revolutionära karaktären består av djupa och skarpa svängningar och plötsliga och täta övergångar från en omedelbart revolutionär situation (som gör det möjligt för kommunistpartiet att kämpa för makten) till en seger för den fascistiska eller halvfascistiska kontrarevolutionen, och från denna till den gyllene medelvägens regim (”vänsterblocket”, koalition med socialdemokratin, överföra makten till MacDonalds parti, och så vidare), för att omedelbart därefter åter ställa motsättningarna på sin spets och skarpt ställa frågan om makten.

Vad upplevde vi i Europa under de sista årtionena innan kriget? På ekonomins område ägde det rum en kraftfull utveckling av produktivkrafterna med ”normala” konjunktursvängningar. Inom politiken växte socialdemokratin ganska konstant på liberalismens och ”demokratins” bekostnad. Med andra ord var det frågan om en process där de ekonomiska och politiska motsättningarna systematiskt skärptes och i denna mening skapade förutsättningarna för den proletära revolutionen.

Vad upplever vi i Europa under efterkrigsperioden? Inom ekonomin oregelbundna, ryckvisa nedskärningar och utvidgningar av produktionen, som trots avsevärda tekniska framsteg inom vissa industribranscher på det stora hela rör sig kring nivån före kriget. Inom politiken våldsamma svängningar i den politiska situationen mot vänster och mot höger. Det är helt uppenbart att de skarpa omsvängningarna i den politiska situationen under loppet av ett, två eller tre år inte beror på förändringar av de grundläggande ekonomiska faktorerna. De beror på och får sina impulser från överbyggnaden, och visar därmed hur ytterst instabilt hela systemet är, och att dess grund är helt genomfränt av oförsonliga motsättningar.

Härifrån härstammar den revolutionära strategins stora betydelse till skillnad från taktiken. Därur härstammar också partiets och partiledningens nya betydelse.

Förslaget nöjer sig med en rent formell definition av partiet (förtrupp, marxismens teori, förkroppsliga erfarenheter och så vidare). Det hade inte varit så illa om det handlat om ett program för ett vänstersocialdemokratiskt parti före kriget. Idag är det fullständigt otillräckligt.

Under kapitalismens tillväxtpåskott kunde även det bästa partiledarskap bara skynda på bildandet av ett arbetarparti. Och tvärtom kunde ledningens misstag bromsa denna process. De objektiva förutsättningarna för en proletär revolution mognade sakta, och partiets arbete hade en förberedande karaktär.

Idag har tvärtom det revolutionära partiet avgörandet i sina händer varje gång det sker en ny skarp förändring av den politiska situationen till vänster. Om partiet missar den avgörande situationen så förvandlas den till sin motsats. Under dessa omständigheter får partiledningens roll en utom-

ordentlig betydelse. På Andra internationalens tid hade Lenins ord att två eller tre dagar kan avgöra den internationella revolutionens öde varit helt obegripliga. Under vår epok har dessa ord tvärtom alltför ofta bekräftats, och fränsett oktoberrevolutionen alltid på ett negativt sätt. Det är dessa och endast dessa allmänna villkor som kan förklara den oerhört viktiga ställning som Komintern och dess ledning har för hela den nuvarande historiska epokens utveckling.

Man måste klart förstå att den första och grundläggande orsaken – till den så kallade ”stabilisering” - är motsättningen mellan den allmänna desorganiseringen av det kapitalistiska Europas och den koloniala Österns ekonomiska och samhällliga ställning å ena sidan, och kommunistpartiernas svaghet, dåliga förberedelser, obeslutsamhet och deras ledarskaps fruktansvärda misstag å den andra.

Det var inte en så kallad stabilisering som kom från ingenstans som hejdade utvecklingen av den revolutionära situationen 1918-19, eller på senare år. Tvärtom är det därför att den revolutionära situationen inte utnyttjades som den förvandlades till sin motsats, och på så sätt gav borgarklassen möjlighet att med relativ framgång kämpa sig till stabilisering. I varje nytt skede av denna kamp för ”stabilisering” eller snarare kamp för kapitalismens fortsatta existens och utveckling, ger de allt hårdare motsättningarna förutsättningar för nya internationella uppror och klassomvälvningar, det vill säga för nya revolutionära situationer vars utveckling helt beror på det proletära partiet.

Under perioder av långsam, organisk utveckling kan den subjektiva faktorns roll vara ganska underordnad. Då uppstår diverse talesätt om gradvis utveckling, såsom ”sakta men säkert”, och ”man får inte köra huvudet i väggen”, och så vidare. De sammanfattar den organiska epokens hela taktiska visdom, en epok som avskydde att ”hoppa över stadier”. Men så fort de objektiva förutsättningarna har mognat ligger nyckeln till hela den historiska utvecklingen i händerna på den subjektiva faktorn, det vill säga partiet. Opportunismen, som medvetet eller omedvetet frodas och inspireras av den föregående epoken, tenderar alltid att underskatta den subjektiva faktorns roll, det vill säga partiets och den revolutionära ledningens betydelse. Det visade sig tydligt under diskussionen om lärdomarna från oktoberhändelserna i Tyskland, den engelsk-ryska kommittén och den kinesiska revolutionen. I samtliga dessa fall, liksom i mindre viktiga fall, avslöjade sig opportunisterna genom att anta en inriktning som helt och hållet förlitade sig på ”massorna” och därmed fullständigt struntade i frågan om det revolutionära ledarskapets ”toppar”. En sådan inställning är i allmänhet felaktig, och under den imperialistiska epoken blir den fullkomligt ödesdiger.

Oktoberrevolutionen var ett resultat av de särskilda styrkeförhållandena mellan klasserna i Ryssland och i hela världen och deras speciella utveckling under det imperialistiska kriget. För en marxist är detta påstående ABC. Ändå finns det ingen motsättning mellan marxismen och att till exempel ställa frågan: skulle vi ha gripit makten i Ryssland om inte Lenin hade anlänt i tid? Mycket talar för att vi inte hade kunnat gripa makten. Motståndet från partiledningen – som för övrigt till största delen är samma personer som bestämmer dagens politik – var mycket starkt även på Lenins tid. Och utan Lenin hade det otvivelaktigt varit oändligt mycket starkare. Partiet kanske inte hade lyckats anta den rätta inriktningen i tid, och vi hade inte mycket tid till vårt förfogande. Under sådana perioder kan några få dagar vara avgörande. Förvisso hade arbetarmassorna pressat på med stort hjältemod, men utan ett självsäkert ledarskap som medvetet ledde framåt mot målet hade segern knappast varit trolig. Och under tiden kunde borgarklassen ha överlämnat Petrograd till tyskarna, och efter att ha tryckt ner det proletära upproret kunde den ha återupprättat sin makt, troligen i form av en bonapartistisk regim, med hjälp av en separat fred med Tyskland och andra åtgärder. Hela händelseutvecklingen kunde ha tagit en annan inriktning för flera år framåt.

Under den tyska revolutionen 1918, den ungerska revolutionen 1919, septemberrörelsen i det

italienska proletariatet 1920, under den engelska generalstrejken 1926, upproret i Wien 1927 och den kinesiska revolutionen 1925-27 – överallt har vi under det senaste årtiondet sett samma politiska motsättning, om än i olika skeden och olika former. Under dessa objektivt mogna revolutionära situationer, inte bara vad gäller den sociala basen utan ofta även vad gäller massornas kampvilja, saknades den subjektiva faktorn, det vill säga ett revolutionärt massparti, eller så saknade partiet en framsynt och oförskräckt ledning.

Kommunistpartiernas och ledarskapens svaghet föll naturligtvis inte från himlen. Snarare är de en produkt av Europas hela historia. Men under de nuvarande objektivt mogna revolutionära motsättningarna kan kommunistpartierna utvecklas mycket snabbt, givetvis under förutsättning att Komintern står för ett korrekt ledarskap som skyndar på istället för att bromsa utvecklingen. Om i allmänhet motsättningar är utvecklingens viktigaste drivkraft, så borde drivkraften för Kominterns marsch framåt, åtminstone för dess europeiska delar, vara en klar förståelse av motsättningen mellan den objektiva situationens övergripande revolutionära mognad (trots dess upp- och nedgångar) och det proletära internationella partiets omognad.

Utan att på ett djupgående och övergripande dialektiskt sätt förstå att den nuvarande epoken är en epok av tvära kast, går det inte att verkligen skola de unga partierna, ge dem en korrekt strategisk ledning av klasskampen, välja en riktig kombination av olika taktiker, och framförallt på ett snabbt, modigt och beslutsamt sätt byta vapen vid varje brytningspunkt i situationen. Och det är just vid sådana plötsliga brytpunkter som två eller tre dagar ibland kan avgöra den internationella revolutionens öde för årtal framåt.

Det kapital i programförslaget som ägnas åt strategi och taktik talar om partiets kamp för proletariatet *i allmänhet* och om generalstrejken och det väpnade upproret *i allmänhet*. Men det analyserar på inget sätt den nuvarande epokens särskilda karaktär och inre rytm. Utan att teoretiskt förstå dessa frågor och politiskt ”känna” dem, är ett verkligt revolutionärt ledarskap inte möjligt.

Det är därför detta kapitel är så pedantiskt, så tunt, så bankrutt från början till slut.

Den tredje kongressen och frågan om revolutionen är permanent – enligt Lenin och enligt Bucharin.

Det går att urskilja tre perioder i Europas politiska utveckling efter kriget. Den första perioden går från 1917 till 1921, den andra från mars 1921 till oktober 1923, och den tredje från oktober 1923 fram till den engelska generalstrejken, eller till och med fram till idag.

Den revolutionära massrörelsen efter kriget var stark nog att störta borgarklassen. Men det fanns ingen som kunde fullborda den. Socialdemokratin som stod i ledningen för arbetarklassens traditionella organisationer gjorde allt för att rädda den borgerliga regimen. När vi på den tiden såg framåt mot proletariatets omedelbara maktövertagande, räknade vi med att det revolutionära partiet skulle mogna snabbt i inbördeskrigets eld. Men dessa två villkor sammanföll inte.

Efterkrigsperiodens revolutionära våg ebbade ut innan kommunistpartierna, i sin kamp mot socialdemokratin, hade vuxit upp och mognat tillräckligt för att kunna leda upproret.

I mars 1921 försökte det tyska kommunistpartiet använda den nedåtgående vågen för att i ett slag störta den borgerliga staten. Den tyska centralkommittén tänkte i första hand rädda Sovjetrepubliken (på den tiden hade teorin om socialismen i ett land inte förkunnats ännu). Men det visade sig att det inte räcker med ledarskapets beslutsamhet och massornas missnöje för att segra. Det krävs en rad andra villkor, framförallt nära förbindelser mellan ledarskapet och massorna och att dessa har ett stort förtroende för ledarskapet. Vid den tiden saknades detta villkor.

Kominterns tredje kongress var en milstolpe mellan den första och andra perioden. Den slog fast att kommunistpartiernas resurser, varken politiskt eller organisatoriskt var tillräckliga för att erövra makten. Den lanserade parollen ”Till massorna”, det vill säga att erövra makten genom att *först erövra massorna* på grundval av deras dagliga liv och kamp. Ty även under en revolutionär epok fortsätter massorna att leva sitt dagliga liv, om än på ett något annorlunda sätt.

Detta sätt att ställa frågan stötte på ett hästskt motstånd vid kongressen, ett motstånd som teoretiskt inspirerades av Bucharin. På den tiden stod han för en egen variant av den permanenta revolutionen som inte motsvarade Marx' uppfattning. ”Kapitalismen hade förbrukat sig själv, och *därför* måste segern uppnås med hjälp av en oavbruten revolutionär offensiv.” Bucharins uppfattningar inskränker sig alltid till denna sorts slutledningar.

Jag höll givetvis aldrig med om Bucharins version av den ”permanenta” revolutionens teori, enligt vilken det inte är tänkbart med några avbrott, nedgångsperioder, reträtter, övergångskrav eller liknande i den revolutionära processen. Tvärtom kämpade jag ända från de första dagarna av oktober mot denna karikatyr av den permanenta revolutionen.

När jag liksom Lenin talade om att Sovjetryssland var oförenligt med den imperialistiska världen, tänkte jag på den övergripande strategiska kurvan och inte de taktiska vindlingarna. Innan Bucharin omvandlades till sin egen motpol förde han tvärtom ständigt fram en läroboksaktig karikatyr av den marxistiska uppfattningen om en oavbruten revolution. Under sin ”vänsterkommunistiska”¹ period ansåg Bucharin att revolutionen varken kunde tillåta reträtter eller tillfälliga kompromisser med fienden. Långt efter frågan om freden i Brest-Litovsk, där min inställning inte hade något med Bucharins att göra, förespråkade han tillsammans med Kominterns hela ultravänsteristiska flygel den linje som fördes under marsdagarna 1921 i Tyskland.² Han var av uppfattningen att om inte

- 1 I början av 1918 gick Bucharin och hans grupp mot att underteckna fredsfördraget med de tyska imperialisterna i Brest-Litovsk, av principiella skäl, och förkunnade istället att man skulle föra ett revolutionärt krig till det bittra slutet. Vänsterkommunisterna, som även omfattade Radek, Krestinskij, Osinskij, Sapronov, Jakovlev, M N Pokrovskij, Pjatakov, Preobrazjenskij, V Smirnov, Bubnov, Jaroslavskij och andra, gav ut en egen tidskrift (*Kommunist*) i Moskva, där Lenin och hans anhängare fördömdes våldsamt för att ha förrått revolutionen till tyskarna och kulakerna. Bucharin inte bara skrev att sovjetregeringen (efter Brest-Litovsk) var en formalitet, utan det förefaller som om socialistrevolutionärernas vänsterflygel, som också var mot att skriva under fredsfördraget, och vänsterkommunisterna planerade att sätta Lenin i fängelse, upprätta ett nytt folkkommissariernas råd, och förklara ett revolutionärt krig mot Tyskland. Ett brev i *Pravda* 21 december 1923 från nio före detta vänsterkommunistiska ledare stödde dessa påståenden genom att redogöra för socialistrevolutionärerna Kamkova och Proshijans närmanden till Radek och Pjatakov 1918, i syfte att avsätta Lenin och upprätta en tydligare ”vänster”-regering. Trots att, som dessa händelser visar, diskussionen var ytterst hård, hade oppositionen mot Brest-Litovsk upplösts inom ett år.
- 2 Det tyska kommunistpartiets uppmaning i mars 1921 till väpnat uppror för att gripa makten, i samband med kampen i centrala Tyskland, var en direkt yttring av den så kallade ”teorin om offensiv”, vars främsta inspiratörer och teoretiker i Komintern var Bucharin och i viss mån Zinovjev. Partiledningen inte bara kastade in medlemmarna i något som uppenbarligen var dömt på förhand som en fåfång militär aktion från en minoritet av arbetarklassen. Efter marsaktionens sammanbrott förkunnade den dessutom att den vid första bästa tillfälle skulle upprepa aktionen. Ultravänsteristerna slog fast att dessa aktioner skulle egga upp arbetarklassen och få den att mobilisera i allt större styrkor som slutligen skulle störta det kapitalistiska styret. ”Om man frågar sig vad som var nytt med marsaktionen, måste man svara: just vad våra motståndare klandrar oss för, nämligen att partiet inledde kampen utan att bry sig om vilka som skulle följa det.” (A Maslow, *Die Internationale*, Berlin 1921, s 254.) ”Som en isolerad aktion från partiet skulle marsaktionen – i så måtto har våra motståndare rätt – vara ett brott mot proletarietet. Som inledningen till en rad ständigt växande aktioner är marsoffensiven en akt av frälsning.” (A Thalheimer, **Taktik und Organisation der revolutionäre Offensive**, Berlin 1921, s 6.) ”Partiets paroll kan därför bara vara: offensiv, offensiv till varje pris, med alla medel, i varje situation som uppvisar allvarliga möjligheter att lyckas.” (Heyder, *ibid*, s 22.) Kominterns tredje kongress ställdes inför detta problem och stod nästan på gränsen till splittring. Bucharins grupp fick stöd från en majoritet av delegaterna och ledarna, inklusive Pepper [Pogonij] och Rakosi, som hade lett marsaktionen, Bela Kun, Münzenberg, Thalheimer, Frölich, majoriteten av italienarna, etc. Lenin placerade

proletariatet i Europa ”sporrades”, om det inte hela tiden uppstod nya revolutionära utbrott, riskerade sovjetmakten att krossas. Jag var också medveten om de verkliga faror som hotade sovjetmakten, men lät inte detta hindra mig från att vid den tredje kongressen sida vid sida med Lenin föra en oförsonlig kamp mot denna kupppolitiska parodi på en marxistisk uppfattning av den permanenta revolutionen. Vid den tredje kongressen deklarerade vi tiotals gånger till de otåliga vänsteristerna:

”Ha inte alltför bråttom att rädda oss. På det sättet kommer ni bara att förgöra er själva, och därmed också åstadkomma vår undergång. Följ på ett systematiskt sätt masskampens väg för att på så sätt nå fram till kampen om makten. Vi behöver er seger men inte att ni är beredda att kämpa under ogynnsamma förhållanden. Med hjälp av NEP kommer Sovjetrepubliken att klara sig och vi kommer att gå framåt. Om ni samlar era styrkor och utnyttjar de gynnsamma situationerna finns det fortfarande tid att i rätt ögonblick komma till vår hjälp.”

Trots att detta ägde rum efter den tionde partikongressens fraktionsförbud, tog Lenin vid den tidpunkten initiativ till att bilda en kärna till en ny fraktion för att bekämpa ultravänsteristerna, som var starka då. Vid våra förtroliga möten ställde Lenin öppet frågan hur vi skulle föra kampen vidare om tredje världskongressen antog Bucharins ståndpunkter. Vår dåvarande ”fraktion” vidareutvecklades inte eftersom våra motståndare ”klappade ihop” under kongressen.

Bucharin svängde naturligtvis längre till vänster om marxismen än någon annan. Vid den tredje kongressen och även senare stod han i ledningen för kampen mot min uppfattning att det var oundvikligt med en ekonomisk konjunkturuppgång i Europa, och att jag trots en rad nederlag för proletariatet inte förväntade mig att denna oundvikliga uppgång skulle medföra ett slag mot revolutionen, utan tvärtom ett uppsving för den revolutionära kampen. Bucharin intog den läroboksaktiga ståndpunkten att både den ekonomiska krisen och revolutionen i sin helhet var permanent, och förde i denna fråga en långdragen kamp mot mig tills fakta som vanligt till sist tvingade honom att mycket försenat medge att han hade fel.

Utifrån sin mekaniska syn på den permanent revolutionära processen kämpade Bucharin vid de tredje och fjärde kongresserna mot enhetsfrontspolitiken och mot övergångskrav.

Kampen mellan dessa två riktningar – den sammanhängande marxistiska uppfattningen om den proletära revolutionens oavbrutna karaktär och den formalistiska parodi på marxism, som inte bara var Bucharins påfund – kan vi följa genom en hel rad andra frågor, stora såväl som små. Men det är inte nödvändigt. Bucharins nuvarande ståndpunkt är i grund och botten samma ultravänsteristiska formalistiska syn på den ”permanent revolutionen”, men denna gång vänd in och ut. Fram till 1923 ansåg exempelvis Bucharin att utan en permanent ekonomisk kris och ett permanent inbördeskrig i Europa skulle sovjetrepubliken gå under, men idag har han upptäckt ett recept att bygga socialismen utan någon internationell revolution alls. Bucharins uppochnervända oavbrutenhet har sannerligen inte blivit bättre av att Kominterns nuvarande ledare alldeles för ofta kombinerar gårdagens äventyrspolitik med dagens opportunistiska ståndpunkt, och vice versa.

Den tredje kongressen var en stor ledstjärna. Dess lärdomar är än idag livskraftiga och fruktbara. Den fjärde kongressen konkretiserade bara dessa lärdomar. Den tredje kongressens paroll var inte bara ”*Till massorna!*” utan ”*Mot makten genom att först erövra massorna!*” Efter att den av Lenin ledda fraktionen (som han demonstrativt kallade ”högern”) outtröttligt och under hela kongressens

sig demonstrativt inom ”kongressens höger”, hotade med splittring om Bucharins och ”offensivens” anhängare skulle avgå med segern. Med stöd från Trotskij, och med hjälp av medling från Radek som spelade en försonande roll, röstades Zinovjev och Bucharin ner i den ryska delegationen, och slutresultatet blev att Lenins uppfattningar segrade. Den tredje kongressens teser och parollen ”Till massorna!” införde den breda enhetsfrontspolitik som antogs strax därefter, och var ett definitivt slag mot vänsteristerna och satte stopp för en period av idéer om kupppolitik i Internationalen.

förlopp hade tvingats lägga band på den, arrangerade han mot slutet av kongressen en privat sammankomst där han på ett profetiskt sätt varnade: ”Kom ihåg att det bara handlar om att ordna en flygande start för det revolutionära språnget. Kampen om massorna är kampen om makten.”

1923 års händelser visade att det inte bara var ”de ledda” som inte förstod denna leninistiska ståndpunkt, utan också många av ledarna.

Händelserna i Tyskland 1923 och lärdomarna från oktober.

Händelserna i Tyskland 1923 utgör den brytpunkt som inleder en ny post-leninistisk period i Kominterns utveckling. De franska truppernas ockupation av Ruhr i början av 1923 innebar att Europa åter sjönk ner i krigskaos. Även om detta andra sjukdomsangrepp var ojämeförligt svagare än det första, så kunde man ända från början förvänta sig våldsamma revolutionära effekter, eftersom sjukdomen angrep den redan försvagade tyska organismen. Kominterns ledning tog inte i tid hänsyn till detta. Det tyska kommunistpartiet fortsatte att följa sin ensidiga tolkning av parollen från den tredje kongressen, som bestämt lämnat den riskabla kupppolitiken. Vi har redan slagit fast att under vår epok av tvära kast ligger den största svårigheten för ett revolutionärt ledarskap att i rätt ögonblick känna pulsen på den politiska situationen, så att det kan fånga de plötsliga oförutsedda händelserna och vrida rodet i rätt tid. Ett revolutionärt ledarskap kan inte skaffa sig dessa kvalitéer enbart genom att svära trohet mot Kominterns senaste cirkulärbrev. Om de nödvändiga teoretiska förutsättningarna är för handen kan det få dessa kvalitéer genom egna personliga erfarenheter och verklig självkritik. Det var inte lätt att genomföra den skarpa taktiska omsvängningen från marsdagarna 1921 till en systematisk revolutionär aktivitet i pressen, på möten i fackföreningarna och i parlamentet. Efter att ha kämpat sig igenom denna omsvängnings kriser, uppstod risken att det skulle uppstå en rakt motsatt ensidig avvikelser. Den dagliga kampen om massorna kräver all uppmärksamhet, den ger upphov till sin egen taktiska rutin och drar uppmärksamheten från de strategiska uppgifter som uppstår ur en förändring av den objektiva situationen.

På sommaren 1923 antog situationen i Tyskland en katastrofal karaktär, speciellt efter sammanbrottet för det passiva motståndets taktik. Det blev alltmer klart att den tyska borgarklassen bara kunde lösa denna ”hopplösa” situation om kommunistpartiet inte i tid insåg att borgarklassens position var ”hopplös” och om partiet inte lyckades dra alla nödvändiga revolutionära slutsatser. Men kommunistpartiet, som hade nyckeln i sina händer, använde den för att öppna dörren för borgarklassen.

Varför ledde inte den tyska revolutionen till seger? Orsakerna ligger helt i taktiken och inte i de existerande förhållandena. Det rör sig om ett klassiskt exempel på en missad revolutionär situation. Det tyska proletarietet hade under de senaste åren gått igenom mycket, och det enda sättet att få det att inleda en avgörande kamp var att övertyga det om att man denna gång kunde lösa frågan på ett avgörande sätt och att kommunistpartiet var berett att kämpa och förmöget att segra. Men kommunistpartiet gjorde en obeslutsam och ytterligt försenad svängning. Trots att högern och vänstern hade bekämpat varandra bittert, hade båda två en ganska fatalistisk syn på den revolutionära utvecklingen fram till september-oktober 1923.

Nu i efterhand är det bara pedanter och inte revolutionärer som analyserar hur ”säkert” man skulle kunnat gripa makten med en korrekt politik. Här begränsar vi oss till att citera ett anmärkningsvärt vittnesmål ur *Pravda* i denna fråga, ett vittnesmål som är helt oavsiktligt och unikt eftersom det motsäger alla andra uttalanden i denna tidning:

”Om kommunisterna kunde samla 3.7 miljoner röster i maj 1924, när valutan var jämförelsevis stabil och borgarklassen i viss mån hade konsoliderat sig, när medelklassen och småbourgeoisin hade gått över till

Nationalisterna, när partiet hade genomgått en djup kris och proletariatet hade lidit svåra nederlag, så är det uppenbart att kommunistpartiet i oktober 1923, under den exempellösa ekonomiska krisen, när medelklasserna var helt i upplösning, när de stora och hårda motsättningarna inom borgarklassen hade orsakat en fruktansvärd förvirring bland socialdemokraternas medlemmar, och de proletära massorna uppvisade en aldrig tidigare skådad revolutionär glöd, då hade partiet befolkningsmajoriteten på sin sida. Det kunde och borde ha kämpat och hade alla möjligheter att lyckas.” (*Pravda*, 25 maj 1924.)

Och så här sa en av de tyska delegaterna (namn okänt) vid den femte kongressen:

”Det finns inte en enda klassmedveten arbetare i Tyskland som är omedveten om att partiet borde ha kastat sig in i kampen och inte ha ryggat tillbaka för den.

Kommunistpartiets ledning glömde allt om partiets självständiga roll. Det var en av huvudorsakerna till nederlaget i oktober.” (*Pravda*, 24 juni 1924.)

Det har redan sagts en hel del om vad som försiggick i det tyska partiets högsta ledning och Komintern 1923, speciellt under senare delen av året, även om mycket av vad som sades inte på långa vägar motsvarade det som verkligen hände. Särskilt Kuusinen har förvirrat frågan, samme Kuusinen vars uppgift mellan 1924 och 1926 var att bevisa att bara Zinovjevs ledarskap kunde rädda oss, precis som han efter ett visst datum 1926 tog på sig att visa att Zinovjevs ledarskap var katastrofalt. Kuusinen fick troligen befogenhet att göra så ansvarsfulla bedömningar av det faktum att han 1918 gjorde allt i sin makt för att döma det finska proletariatets revolution till undergång.¹

I efterhand har det gjorts flera försök att påstå att jag stödde Brandlers linje. I Sovjetunionen doldes dessa försök eftersom alltför många kände till de verkliga förhållandena. I Tyskland gjordes det öppet eftersom ingen visste någonting där. Av en tillfällighet har jag bland mina tillhörigheter ett skriftligt utdrag ur den ideologiska strid som vid den tiden fördes i vår centralkommitté om den tyska frågan. I dokumenten från konferensen i januari 1924 anklagas jag direkt av politbyrå för att ha en fientlig och skeptisk hållning gentemot den tyska centralkommittén under perioden före dess kapitulation. Så här står det:

”... Innan kamrat Trotskij lämnade centralkommitténs möte [plenarmötet i september 1923] höll han ett tal som djupt oroade centralkommitténs medlemmar. Han påstod där att det tyska kommunistpartiets ledning var värdelös och att det tyska kommunistpartiets centralkommitté var genomsyrad av fatalism, slöhet, etc. Kamrat Trotskij deklarerade sedan att den tyska revolutionen var dömd till undergång. Talet hade en nedslående effekt på alla närvarande. Men den stora majoriteten av de närvarande kamraterna ansåg att detta häftiga angrepp framkallades av en episod[?] utan samband med den tyska revolutionen, en episod som ägde rum under centralkommitténs plenarmöte, och att detta tal *inte motsvarade de objektiva förhållandena*.” (**Dokument från SUKP:s konferens**, januari 1924, ryska utgåvan, s 14. Trotskij kursivering.)

Oavsett hur medlemmarna i centralkommittén försökte förklara min varning, som jag framförde flera gånger, så dikterades den bara av omsorg om den tyska revolutionen. Tyvärr bekräftades min

1 Den finska revolutionen startade i mitten av januari 1918, och krossades slutgiltigt i april samma år. Revolutionärerna fanns framförallt i söder (Helsingfors, Vyborg) och kontrarevolutionen i norr. De senare segrade med hjälp från tyska, svenska och ryska vita trupper, där de förstnämnda, 20.000 man under befäl av general Mannerheim, blev särskilt ökända för den omfattande vita terror som sedan inleddes. Revolutionens socialistiska ledare predikade pacifism och laglighet för arbetarna och vidtog inte någon av de åtgärder som säkrade den bolsjevikiska revolutionens seger i grannlandet Ryssland. Kuusinen, en av de finska ledarna, lyckades fly undan terrorn till Ryssland. Så småningom blev han en av Kominterns viktigaste funktionärer. När han kom till Ryssland skrev han på Lenins förslag en ”studie i självkritik” där han kraftfullt och skoningslöst kritiserade sitt och övriga partiledares ledarskap. ”Vi, som man utan skäl kallat ’marxister’, ville inte gå längre. Utan oss ville återigen Landsorganisationens dåvarande ’revolutionärer’ icke fortsätta... Vi voro ju socialdemokrater och icke marxister. Vår socialdemokratiska ståndpunkt var: 1) en fredlig och successiv men icke revolutionär klasskampsståndpunkt... Vi voro utan tro på revolutionen; vi litade icke på den och strävade icke till den. Detta är överhuvudtaget karakteristiskt för socialdemokratin.” (**Den finska revolutionen**, Aurora, Stockholm 1974, s 13-14.)

uppfattning fullständigt av händelserna, delvis på grund av att centralkommitténs majoritet, som de själva medger, inte i tid insåg att min varning helt och hållet ”motsvarade de objektiva förhållandena.” Jag föreslog givetvis inte att man i all hast skulle ersätta Brandlers centralkommitté med en annan (på randen till avgörande händelser skulle en sådan förändring ha varit ren äventyrspolitik), men från och med sommaren 1923 föreslog jag däremot att man skulle inta en mycket mer lämplig och bestämd ståndpunkt i frågan om att förbereda det väpnade upproret och de nödvändiga styrkemobiliseringarna till stöd för den tyska centralkommittén. Den senare tidens försök att tillskriva mig någon sorts solidaritet med Brandlers centralkommitté, vars misstag bara återspeglade Kominternledningens allmänna misstag, beror främst på det faktum att jag *efter* det tyska partiets *kapitulation* var mot att göra Brandler till syndabock, *trots att* eller mer korrekt *därför att* jag bedömde att nederlaget i Tyskland var mycket allvarligare än vad centralkommitténs majoritet ansåg. I detta liksom i andra fall kämpade jag mot det otillåttna system som bara försöker upprätthålla det centrala ledarskapets ofelbarhet genom att periodiskt avsätta de nationella ledarskapen, och utsätta dem för hänsynslösa förföljelser och till och med utesluta dem ur partiet.

I **Oktoberrevolutionens lärdomar**, som jag skrev efter den tyska centralkommitténs kapitulation, utvecklade jag tankegången, att man under den nuvarande epokens villkor under loppet av några dagar kan missa en revolutionär situation för flera år framåt. Det kanske är svårt att förstå, men denna uppfattning stämplades som ”blanquism”¹ och ”individualism”. Det oräkneliga antal artiklar som skrivits mot **Oktoberrevolutionens lärdomar** visar hur fullständigt man har glömt erfarenheterna från oktoberrevolutionen och hur litet lärdomarna från den har trängt in i medvetandet. Det är ett typiskt mensjevikiskt knep att vältra över ansvaret för ledarnas misstag på ”massorna” eller att minimera betydelsen av ledarskap *i allmänhet*, för att på så sätt minska sin egen skuld. Detta sätt att tänka beror på att man inte alls dialektiskt har förstått ”överbyggnaden” i allmänhet, eller klassens överbyggnad (det vill säga partiet), och partiets överbyggnad i form av dess centrala ledning. Det finns tidsperioder då inte ens Marx eller Engels skulle kunna driva den historiska utvecklingen framåt en tum, och det finns andra tidsperioder då mycket mindre framträdande personer, om de sitter till rors, kan hindra den internationella revolutionen för flera år framåt.

Den senaste tidens försök att framställa det som om jag har förkastat **Oktoberrevolutionens lärdomar** är helt absurda. Förvisso har jag ”medgivit” ett ”misstag” av underordnad betydelse. När jag skrev **Oktoberrevolutionens lärdomar**, det vill säga på sommaren 1924, trodde jag att Stalin på hösten 1923 stod längre till vänster än Zinovjev (det vill säga var vänster-centrist). Jag var inte helt á jour med det inre livet i den grupp som spelade rollen som hemligt centrum i majoritetsfraktionens apparat. De dokument som publicerats efter splittringen av denna fraktionella grupp, i synnerhet Stalins rent brandleritiska brev² till Zinovjev och Bucharin, övertygade mig om att jag

- 1 Efter Louis Auguste Blanqui, en fransk revolutionär på 1800-talet som på sin tid befann sig allra längst ut på vänsterkanten i upprorsrörelsen i Paris. Till skillnad från marxismen var blanquisterna för att den revolutionära rörelsen organiserades i hemlighet och att revolutionen genomfördes av en liten aktiv minoritet. Utan att basera sig på en bred arbetarrörelse skulle denna minoritet gripa makten med hjälp av ett enda plötsligt slag, och efter att ha upprättat proletariatets diktatur skulle den införa den nya samhällsordningen genom att den revolutionära regeringen proklamerade kommunistiska åtgärder. 1917 anklagades Lenin för blanquism, även av en del av sina egna partikamrater. I sina skrifter redogjorde han i stor detalj för skillnaden mellan blanquismen och den marxistiska uppfattningen om ”upproret som en konst”, grundad på förberedelser, vägledning och aktivt deltagande från en bred massrörelse.
- 2 Syftar på Stalins brev till Zinovjev och Bucharin, som vid denna tid (1923) var Rysslands ledande representanter i EKKI. Brevet lästes upp av Zinovjev och antecknades i partiets officiella protokoll vid centralkommitténs och den centrala kontrollkommissionens möte 1927. Stalin skrev: ”Bör kommunisterna [i den nuvarande situationen] sträva efter att gripa makten utan socialdemokraterna? Är de tillräckligt mogna för det? - som jag ser det står frågan så. När vi grep makten i Ryssland hade vi tillgångar som a) fred, b) jord till bönderna, c) stöd från en överväldigande majoritet av arbetarklassen, d) sympatier bland bönderna. För närvarande har de tyska kommunisterna inget av detta. Sovjetunionen finns naturligtvis i deras närhet, vilket vi inte hade, men vad kan vi erbjuda dem? Skulle makten i

hade missbedömt personerna i gruppen, men det hade inget med huvudfrågan att göra. Och detta misstag angående personligheterna är inte avgörande. Förvisso kan centrismen göra kraftiga vänstersvängar, men som Zinovjews ”utveckling” återigen har visat är den helt oförmögen att föra en på minsta sätt systematisk revolutionär linje.

De idéer jag utvecklade i **Oktoberrevolutionens lärdomar** är fullkomligt giltiga än idag. De har dessutom bekräftats gång på gång efter 1924.

Bland den proletära revolutionens många svårigheter finns en speciell, konkret och specifik svårighet. Den härrör ur det revolutionära partiledarskapets ställning och uppgifter under en skarp vändning i händelseutvecklingen. Till och med det mest revolutionära parti riskerar att hamna på efterkälken och ställa gårdagens paroller och stridsåtgärder mot de nya uppgifterna och behoven. Och allmänt sett kan det inte finnas en skarp vändning i händelseutvecklingen än den som gör det nödvändigt med proletariats väpnade uppror. Här uppstår faran att partiledningens och partiets politik i sin helhet inte motsvarar klassens handlingar och situationens behov. Under det politiska livets relativt lugna perioder kan sådana motsägelser rättas till, om än med förluster, men utan att det blir katastrof. Men under akuta revolutionära kriser är det just *tid* som saknas för att lösa denna bristande överensstämmelse och så att säga återupprätta den för eldgivning utsatta fronten. Dessa perioder av maximalt skärpta revolutionära kriser är till själva sin natur övergående. En bristande överensstämmelse mellan ett (tvekande, vacklande, gentemot borgarklassens våldsamma angrepp förhållande) revolutionärt ledarskap och de objektiva uppgifterna kan under loppet av några få veckor och till och med dagar leda till katastrof och förlust av något som det tagit år av arbete att förbereda.

Denna bristande överensstämmelse mellan partiledarskapet och partiet eller mellan partiet och klassen kan naturligtvis vara den rakt motsatta, det vill säga att ledarskapet springer före revolutionens utveckling och blandar ihop graviditetens femte månad med den nionde. Det klaraste exemplet på en sådan bristande överensstämmelse kunde vi se i Tyskland i mars 1921. Partiet led av en allvarlig form av ”radikalismens barnsjukdom”, och som en följd av det kupppolitik (revolutionär äventyrspolitik). Denna fara är fullt påtaglig även i framtiden. Det är därför lärdomarna från Kominterns tredje kongress bibehåller sin fulla kraft. Men de tyska erfarenheterna 1923 visade på ett bister sätt den motsatta faran: situationen är mogen och ledningen halkar efter. Innan ledningen hade hunnit anpassa sig till situationen hade den redan förändrats. Massorna var på reträtt och styrkeförhållandena försämrades snabbt.

Vid nederlaget i Tyskland 1923 fanns det naturligtvis många nationella säregenheter, men det fanns också många väldigt typiska drag som pekar på en allmän fara. Denna fara kan kallas *det revolutionära ledarskapets kris på tröskeln till det väpnade upproret*. Till själva sin natur är det proletära partiets medlemsbas betydligt mindre mottaglig för påverkan från den borgerliga opinionen. Men i de avgörande ögonblicken kommer delar av partitoppen och mellanskikten i partiet ofelbart i större eller mindre utsträckning att duka under för borgarklassens materiella och ideologiska terror. Denna fara kan man inte lösa genom att vifta undan den. Det finns förvisso ingen patentrösning som fungerar under alla förhållanden. Men ett första nödvändigt steg att bekämpa detta hot är att förstå dess orsaker och natur. Det faktum att det oundvikligen uppstår eller utvecklas

Tyskland falla nu, och kommunisterna fånga den, skulle de falla samman med ett brak. Det är 'i bästa fall'. Men i värsta fall kommer de att krossas i småbitar och slås tillbaka. Kärnfrågan är inte Brandlers önskan att 'lära massorna', utan att borgarklassen och socialdemokraternas höger med säkerhet skulle omvandla den praktiska uppvisningen till allmän kamp (de har fortfarande alla odds på sin sida för det) och krossa dem. Givetvis sover inte fascisterna, men det vore till vår fördel att låta dem angripa först: det kommer att ena hela arbetarklassen kring kommunisterna (Tyskland är inte Bulgarien). Enligt alla rapporter är fascisterna dessutom svaga i Tyskland. *Enligt min uppfattning bör tyskarna hållas tillbaka och inte uppmanas.*” (*Arbeiterpolitik*, Leipzig, 9 feb 1929.)

en högergruppering i varje kommunistiskt parti under perioden ”före oktober” återspeglar å ena sidan de oerhörda objektiva svårigheter och faror som finns inneboende i detta ”språng”, och å den andra den borgerliga folkopinionens våldsamma tryck. Här ligger högergrupperingarnas kärnpunkt och betydelse. Och just därför är det oundvikligt att det uppstår tvekan och vacklan i de kommunistiska partierna just i det ögonblick när detta är som farligast. I vårt parti var det bara en minoritet av partitoppen som vacklade 1917, och de besegrades tack vare Lenins hårda energi. I Tyskland vacklade hela ledningen och denna obeslutsamhet fördes vidare till partiet och via det till klassen. Därför missade man den revolutionära situationen. I Kina där arbetarna och fattigbönderna stred för att gripa makten *motarbetade det centrala ledarskapet kampen*. Detta är givetvis inte de sista ledarskapskriserna som en ledning kommer att genomgå under de mest avgörande historiska ögonblicken. Ett av kommunistpartiernas och Kominterns viktigaste uppgifter är att minimera dessa oundvikliga kriser. Och det går bara att uppnå genom att helt och fullt förstå erfarenheterna från oktober 1917 (och det politiska innehållet i vårt partis dåvarande högeropposition), och kontrastera det mot det tyska partiets erfarenheter 1923.

Häri ligger kontentan av **Oktoberrevolutionens lärdomar**.

Den femte kongressens grundläggande strategiska misstag.

Från slutet av 1923 har det skrivits en hel rad dokument och gjorts en hel rad uttalanden från Kominterns ledare över ämnet ”det misstag i tempo” som gjordes på hösten 1923. Samtliga beledsagas de av hänvisningar till Marx, som, förstår ni, ju också gjorde felkalkyleringar i sina dateringar. Samtidigt förbigick de medvetet frågan huruvida Kominterns ”misstag i tempo” var en underskattning eller tvärtom överskattning av hur nära i tiden det kritiska maktövertagandet låg. I likhet med den regim av dubbel bokföring som på senare år har blivit tradition för ledningen, lämnade man en tom ruta för antingen den ena eller den andra tolkningen.

Men det är inte svårt att utifrån Kominterns hela politik för denna period dra slutsatsen att under 1924 och större delen av 1925 ansåg Kominterns ledning att den tyska krisens höjdpunkt fortfarande låg framför oss. Hänvisningen till Marx var därmed knappast passande. Ty medan Marx visioner ibland fick honom att anse att revolutionen låg närmare i tiden än vad den gjorde, så fick han aldrig tillfälle att missa revolutionens huvuddrag när den stod mitt framför honom, eller att därefter halsstarrigt ta ryggen för revolutionens ansikte när den vände baksidan åt honom.

I samband med att Zinovjev vid SUKP:s trettonde konferens presenterade den tvetydiga formuleringen ”misstag i tempo”, så deklarerade han:

”EKKI måste säga till er att om samma händelser skulle återupstå, skulle vi göra exakt samma sak i samma situation.” (*Pravda*, 25 januari 1924.)

Detta löfte lät som ett hot.

20 februari 1924 deklarerade Zinovjev vid en konferens för Internationella röda hjälpen, att situationen i hela Europa var sådan, att ”vi inte behöver förvänta oss en aldrig så kortvarig period av ens en yttre pacifism, eller någon sorts stiltje... Europa går in i ett skede av avgörande händelser.. Uppenbarligen är Tyskland på väg mot ett våldsamt inbördeskrig...” (*Pravda*, 7 februari 1924.)

I början av februari sa EKKI i en resolution om lärdomarna från händelserna i Tyskland:

”Tysklands kommunistparti får inte stryka frågan om upproret och maktövertagandet från dagordningen. *Tvärtom* [!] måste vi ha denna fråga för ögonen på ett konkret och överhängande sätt...” (*Pravda*, 7 februari 1924.)

26 mars 1924 skrev EKKI till det tyska kommunistpartiet:

”Det misstag i bedömningen av händelsernas tempo [vilken sorts misstag? L T] som gjordes i oktober 1923 gav partiet stora svårigheter. Ändå är det *bara en episod*. Den grundläggande bedömningen kvarstår.” (*Pravda*, 20 april 1924. Trotskijs kursivering.)

Av detta drog EKKI följande slutsats:

”Det tyska kommunistpartiet måste som hittills fortsätta att koncentrera alla krafter på att beväpna arbetarklassen...” (*Pravda*, 19 april 1924. De ovan citerade dokumenten finns i **Degras**, s 72-78 och 87-89.)

Den stora historiska tragedin 1923 – att utan strid ge upp en stark revolutionär ställning – ansågs sex månader senare vara en episod. ”Bara en episod!” Än idag lider Europa av de allvarliga konsekvenserna av denna ”episod”. Det faktum att Komintern under fyra år inte behövde sammankalla en kongress, samt det faktum att vänsterflygeln krossades i det ena efter det andra av Kominterns partier är på samma sätt ett resultat av denna ”episod” 1923.

Den femte kongressen sammanträdde åtta månader efter det tyska proletariats nederlag, när alla konsekvenser av denna katastrof redan var uppenbara. Det handlade inte ens om att behöva förutse något som var på väg utan att se det som redan var. Den femte kongressens grundläggande uppgifter var: för det första att klart och obarmhärtigt kalla detta nederlag vid sitt rätta namn och blottlägga dess ”subjektiva” orsaker, och inte tillåta någon att gömma sig bakom förevändningen objektiva villkor. För det andra att slå fast att det hade inletts ett nytt skede där massorna tillfälligt skulle skingras, socialdemokratien växa och kommunistpartiet förlora inflytande. För det tredje förbereda Komintern för att internationalen inte skulle stå oförberedd, utrusta den med de nödvändiga defensiva kampmetoderna och konsolidera organisationen tills situationen förändras på nytt.

Men på alla dessa punkter antog kongressen en rakt motsatt ståndpunkt.

Zinovjev definierade betydelsen av de tyska händelserna på följande sätt: ”Vi väntade oss den tyska revolutionen men den kom inte.” (*Pravda*, 22 juni 1924.)

Men i verkligheten hade revolutionen rätt att svara: ”Jag kom verkligen, men ni mina herrar, kom försent till sammanträffandet.”

Tillsammans med Brandler ansåg kongressens ledare att vi hade ”övervärderat” situationen, när ”vi” i verkligheten hade bedömt den alltför försiktigt och alltför sent. Zinovjev förlikade sig lättvindigt med sin så kallade ”övervärdering”. Han såg missförhållandena någon annanstans.

”Att övervärdera situationen var inte det värsta. Vad som är mycket värre, vilket exemplet Sachsen visade, är det faktum att det fortfarande finns många socialdemokratiska rester kvar i partiets led.” (*Pravda*, 24 juni 1924.)

Zinovjev såg inte katastrofen och han var inte den ende. Tillsammans med honom förbigick hela den femte kongressen helt enkelt detta världsrevolutionens allra största nederlag. Händelserna i Tyskland analyserades främst utifrån kommunisternas politik... i Sachsens Landtag.¹ Kongressens

1 12 oktober 1923 gick tre tyska kommunister, Heckert, Brandler och Böttcher som minoritet in i en koalitionsregering i provinsen Sachsens riksdag [Landtag], tillsammans med vänstersocialisterna under ledning av minister Zeigner. I ett brev till tyskarna gav exekutivkommittén i Moskva ett kategoriskt stöd till att delta i denna typ av regering, den första i sitt slag i Kominterns historia. Förmodligen gick man med i syfte att underlätta beväpningen av arbetarna som förberedelse för ett uppror i hela Tyskland. På grund av Zeigners hårda motstånd och de kommunistiska ministrarnas passivitet påbörjades inte ens beväpningen av arbetarna, och inte heller genomfördes upproret, annat än av misstag i Hamburg. Koalitionsregeringen varade i nio dagar, varefter den sopades undan av väpnade trupper som skickades in av centralregeringen. Trupperna hade till synes mobiliserats i syfte att ta itu med fascisterna i Bayern, men i själva verket var syftet att kväva arbetarnas upprorsrörelse i Sachsen och Thüringen i sin linda. Kominterns femte kongress ägnades till stor del åt kapitulationen i Tyskland, men den främsta domen mot

resolution lovsjöng EKKI för att den:

”... fördömt den tyska centralkommitténs opportunistiska hållning, och *framförallt* dess felaktiga tillämpning av enhetsfronttaktiken under experimentet med regeringen i Sachsen.” (*Pravda*, 29 juni 1924. **Degras**, s 103.)

Det är lite som att ”framförallt” döma en mördare för att han inte tog av sig hatten när han gick in i sitt offers hem.

”Experimentet i Sachsen”, insisterade Zinovjev, ”skapade en ny situation. Den innebar en risk att Kommunistiska internationalens revolutionära taktik skulle likvideras.” (*Pravda*, 24 juni 1924.)

Och eftersom ”experimentet i Sachsen” fördömdes och Brandler blev avsatt, var det bara att gå vidare till nästa punkt på dagordningen.

”De allmänna politiska perspektiven”, sa Zinovjev, och kongressen med honom, ”är i huvudsak desamma som tidigare. Situationen är mogen för revolution. Nya klasstrider utvecklas redan. En gigantisk strid är i antågande...” etc. (*Pravda*, 24 juni 1924.)

Tänk vad skröplig och opålitlig den ”vänsterism” är som silar mygg och iskallt sväljer en kamel.

De som klart såg situationen och förde fram betydelsen av nederlaget i oktober, de som pekade på att det oundvikligen skulle leda till en längre period av revolutionär ebb och en tillfällig konsolidering (”stabilisering”) av kapitalismen (med alla därav följande konsekvenser), försökte femte kongressens ledning brännmärka som opportunisterna och revolutionens dödgrävare. Zinovjev och Bucharin gjorde det till sin huvuduppgift. Ruth Fischer, som precis som dem underskattade föregående års nederlag, ansåg att den ryska oppositionen ”har förlorat perspektivet på världrevolutionen, och saknar tro på att den tyska och europeiska revolutionen är nära, och uppvisar en hopplös pessimism och likviderar den europeiska revolutionen, etc.” (*Pravda*, 25 juni 1924.)

Vi behöver inte förklara att de som var mest skyldiga till nederlaget ylade allra högst mot ”likvidatorerna”, det vill säga mot de som vägrade kalla nederlag för segrar. Således dundrade Kolarov mot Radek, som var djärv nog att anse att det bulgariska partiet hade lidit ett avgörande nederlag:¹

”Partiets nederlag var inte avgörande varken i juni eller september. Bulgariens kommunistiska parti står fast och förbereder sig för nya strider.” (Kamrat Kolarovs tal vid femte kongressen.)

Brandlers ledning gällde inte dess allmänna uppfattningar, tveksamhet, brist på linje för och förberedelser av upproret, utan de kommunistiska ministrarnas opportunistiska tal i den saxiska riksdagen, att de inte lyckades driva igenom bevapning av arbetarna, att de inte lyckades sammankalla någon kongress för fabriksråden, etc.

1 I början av juni 1923 störtades bondeledaren Stambuilskijs regering av ett väpnat uppror av ytterst reaktionära element. I sin deklaration från 16 juni slog det bulgariska kommunistpartiet fast: ”Med hjälp av undantagslagarna arresteras hundratals och tusentals arbetare och bönder och överlämnas till domstolarna under förevändning att de gjorde motstånd mot statens åtgärder. Vi deklarerar att i den oklara situation som uppstod under inbördeskriget mellan de två borgerliga klickarna försvarade en del av arbetarna sina liv och familjer, men de deltog inte i kampen om makten.” Det av tradition stela och formella bulgariska kommunistpartiet ignorerade bönderna och frågan om Makedonien, och intog en fullständigt neutral ståndpunkt i kampen och deltog inte, varken självständigt eller på annat sätt. Det förhindrade inte den segerrika reaktionen att inleda en nästan aldrig tidigare skådad vit terror mot kommunisterna. Radek rapporterade om händelserna i Bulgarien inför ett utvidgat EKKI-möte, och det var denna rapport som Kolarov senare attackerade våldsamt: ”Vi är av uppfattningen att statens åtgärder i Bulgarien utgör ett avgörande nederlag för vårt parti. Vi vill tro att det inte kommer att bli ett förintande nederlag. Men det är förvisso det svåraste nederlag som ett kommunistparti någonsin har drabbats av... Det bulgariska partiet försöker inte förstå sitt nederlag, utan smyckar tvärtom ut det. Vi har framför oss det bulgariska partiets appeller. De är det mest sorgliga i hela nederlaget. Vi har appellen från 9 februari, appellen från 15 och en hel rad artiklar. I dem försvarade partiet sin ståndpunkt: två klickar ur borgarklassen kämpar, vi arbetarklassen står vid sidan om, och vi hoppas och kräver att vi ska förunnas pressfrihet och alla möjliga bra saker...” (Karl Radek, ”Der Umsturz in Bulgarien”, **Die Kommunistische Internationale**, vol IV, nr 27, Petrograd 1923, s 115, 118.)

Istället för en marxistisk analys av nederlagen får vi oss till livs ett oansvarigt byråkratiskt skrävande jubel över hela linjen. Men den bolsjevikiska strategin är oförenlig med en självbelåten och andefattig kolarovism.

En stor del av den femte kongressens arbete var riktigt och nödvändigt. Kampen mot de framväxande högertendenserna var absolut nödvändig. Men kampen leddes in på ett sidospår, förvirrades och förvreds av den fullständiga missbedömningen av situationen. Som ett resultat av det blandades allting ihop i ett virrvarr och de som kunde se gårdagens, dagens och morgondagens händelser bättre och klarare placerades tillsammans med högern. Om den tredje kongressens vänster hade segrat, så hade Lenin på samma grunder placerats ihop med Levi, Clara Zetkin och de andra inom högern. Den ideologiska röra som orsakades av den femte kongressens felaktiga politiska inriktning blev senare en källa till nya stora motgångar.

Kongressens bedömningar på det politiska området tillämpades också helt och hållet på det ekonomiska området. Man antingen förnekade eller förbisåg de redan tydliga tecknen på den tyska borgarklassens ekonomiska konsolidering. Som vanligt presenterade Varga ekonomiska fakta på ett sådant sätt att de passade den dominerande politiska tendensen, och i en rapport vid denna tid förklarade han också att "... det finns ingen utsikt för en kapitalistisk återhämtning." (*Pravda*, 28 juni 1924.)

Men ett år senare, sedan "återhämtningen" *alltför senkommet* hade döpts om till "stabilisering", upptäckte Varga den tjänstvilligt i efterhand. Vid den tiden tvingades oppositionen redan stå ut med anklagelser om att inte erkänna stabiliseringen, eftersom den var djärv nog att slå fast att den påbörjats ett och ett halvt år tidigare, och att den redan 1925 hade kunnat urskilja tendenser som undergrävde denna stabilisering (*Vart går Storbritannien?*).¹

Den femte kongressens syn på politiska processer och ideologiska grupperingar återspeglade den felaktiga inriktningen. Och det var också den som gav upphov till resolutionen som kallade den ryska oppositionen en "småborgerlig avvikelse". Historien har på sitt eget sätt korrigerat detta misstag genom att tvinga Zinovjev, den femte kongressens huvudåklagare, att två år senare offentligt medge² att oppositionens kärna 1923 hade haft rätt i alla grundläggande frågor.

Med nödvändighet ledde den femte kongressens grundläggande strategiska misstag också till en bristande förståelse för de processer som ägde rum inom den tyska och internationella socialdemokratin. Vid kongressen talade man bara om dess förfall, sönderfall och sammanbrott. Zinovjev hade följande att säga om de senaste riksdagsvalen där det tyska kommunistpartiet fick 3.7 miljoner röster:

"Om vi på det parlamentariska området i Tyskland har en proportion av 62 kommunister på 100

1 "... vi [utgår] från att den engelska kapitalismens nuvarande internationella och inhemska situation inte kommer att förbättras utan tvärtom kommer att bli allt värre. Om denna prognos skulle visa sig vara felaktig, om den engelska borgarklassen skulle visa sig förmögen att stärka imperiet, återge det sin tidigare ställning på världsmarknaden, återuppliva industrin, ge arbete till de arbetslösa och höja lönerna så kommer naturligtvis den politiska utvecklingen att få en annan karaktär: återigen skulle fackföreningarnas aristokratiska konservatism stärkas, Labourpartiet skulle halka utför, dess höger skulle stärkas och närma sig liberalismen vilken i sin tur skulle uppleva att livsandarna vaknade.

Men det finns inte den minsta grund för en sådan framtidssyn. Oavsett svängningarna i den ekonomiska och politiska situationen talar allt tvärtom för en skärpning och fördjupning av de svårigheter som England genomlever, och därmed samtidigt en allt snabbare revolutionär utveckling." (Leo Trotskij, *Vart går Storbritannien, del 1*, på marxistarkiv.se, s 76.)

2 Vid SUKP:s centralkommittémöte i juli 1926 gjorde Zinovjev följande deklARATION: "Det kan inte längre finnas några tvivel om att 1923 års opposition helt riktigt varnade för riskerna med att avvika från den proletära linjen och för den alarmerande tillväxten av apparatens makt, något som visat sig i den linje som den ledande fraktionen har antagit." (*Intercontinental Press Correspondence*, vol 6, nr 77, 20 nov 1926, s 1318.)

socialdemokrater, bör det bevisa för alla *hur nära vi är att vinna* majoriteten av den tyska arbetarklassen.”
(*Pravda*, 22 juni 1924.)

Zinovjev förstod absolut ingenting av processens dynamik: det tyska kommunistpartiets inflytande ökande inte under detta och följande år, utan minskade. De 3.7 miljoner rösterna utgjorde bara en imponerande *återstod* av det avgörande inflytande som partiet hade haft över det tyska proletariats majoritet i slutet av 1923. Det var ingen tvekan om att detta antal skulle minska i de följande valen.

Samtidigt började socialdemokratin, som 1923 föll sönder som en ruttan halmmatta, att systematiskt återhämta sig efter revolutionens nederlag i slutet av 1923. Den fick nya krafter och började växa, framförallt på kommunisternas bekostnad. Vi förutsåg detta – och hur var det möjligt att inte förutse det? – men våra förutsägelser tillskrevs vår ”pessimism”. Behöver vi efter de senaste valen i maj 1928, där socialdemokraterna fick mer än 9 miljoner röster, fortfarande bevisa att vi hade rätt när vi i början av 1924 talade och skrev att det under en period var oundvikligt att socialdemokratin skulle återhämta sig, och att ”optimisterna” som redan hade dödförklarat socialdemokratin gjorde ett allvarligt misstag? Framförallt gjorde Kominterns femte kongress ett allvarligt misstag.

Socialdemokratin andra ungdomsperiod uppvisar den gaggiga senilitetens alla kännetecknen, och den kommer inte att bli långvarig. Socialdemokratin frångående är oundvikligt. Men ingenstans står det skrivet hur lång tid det kommer att ta innan den dör. Även detta beror på oss. För att skynda på det måste vi kunna se fakta i ögonen, i tid upptäcka den politiska situationens vändpunkter, kalla ett nederlag för ett nederlag, och lära oss att förutse morgondagen.

Det finns två direkta orsaker till att den tyska socialdemokratin än idag utgör en styrka på många miljoner, och dessutom inom arbetarklassen. För det första det tyska partiets nederlag, som kapitulerade på hösten 1923, och för det andra den femte kongressens felaktiga strategiska inriktning.

I januari 1924 var förhållandet mellan kommunistiska och socialdemokratiska röster nästan 2 till 3, men fyra månader senare hade denna proportion minskat betydligt till lite över 1 till 3. Under denna period hade vi med andra ord inte kommit närmare att erövra arbetarklassens majoritet, utan tvärtom glidit längre från det. Och det trots att partiet under förra året otvivelaktigt hade stärkts. Med en korrekt politik kan och måste detta stärkande vara utgångspunkten för att verkligen erövra majoriteten.

Vi kommer senare att få tillfälle att dröja vid de politiska konsekvenserna av den ståndpunkt som antogs vid den femte kongressen. Men är det inte redan uppenbart att det inte kan vara tal om en bolsjevikisk strategi, som varken kan överblicka vår epoks grundläggande utvecklingskurva eller dess enskilda delar, en egenskap som i varje givet ögonblick är lika viktig för partiledarskapet som järnvägskurvor är för lokförare? Att gasa på för fullt i en skarp kurva innebär med säkerhet att tåget spårar ur.

Men för bara några månader sedan tvingades *Pravda* mer eller mindre klart medge att de bedömningar vi gjorde så tidigt som 1923 var korrekta. 28 januari 1928 skrev *Pravda*:

”Den fas av viss[!] apati och nedstämdhet som satte in efter nederlaget 1923 och tillät det tyska kapitalet att stärka sina positioner, *börjar* gå över.”

En ”viss” depression som inleddes på hösten 1923 börjar gå över först 1928. Dessa ord som publiceras efter ett dröjsmål på fyra år är ett skoningslöst fördömande av den felaktiga inriktning som slogs fast av den femte kongressen, och även det ledarskap som inte blottlägger och belyser de begångna felen utan tvärtom döljer dem och därmed förvärrar den ideologiska förvirringen.

Ett programförslag som går vidare utan att utvärdera varken händelserna 1923 eller femte

kongressens grundläggande misstag vänder helt enkelt ryggen åt de frågor som proletariats revolutionära strategi ställer under den imperialistiska epoken.

Den "demokratiskt-pacifistiska tidsåldern" och fascismen

Den tyska kommunismens kapitulation på hösten 1923, som undanröjde den hotande proletära faran med ett minimum av inbördeskrig, måste oundvikligen försvaga inte bara kommunistpartiets utan också fascismens ställning. Ty även ett för borgarklassen framgångsrikt inbördeskrig undergräver den kapitalistiska utsugningens villkor. Redan då, det vill säga i slutet av 1923, kämpade vi mot att överdriva hotet från den tyska fascismen och dess styrka. Vi betonade att fascismen skulle förpassas till bakgrunden och att den europeiska politiska scenen under en period skulle intas av demokratiska och pacifistiska grupper: vänsterblocket i Frankrike, Labourpartiet i England. Och i och med att dessa grupper stärktes skulle den tyska socialdemokratin i sin tur få ett nytt uppsving och växa. Istället för att förstå denna oundvikliga process och organisera kampen längs en *ny* front, fortsatte den officiella ledningen att likställa fascismen och socialdemokratin och förutspådde att de båda skulle falla samman i ett omedelbart förestående inbördeskrig.

Frågan om det inbördes förhållandet mellan USA och Europa var mycket nära knuten till frågan om fascismen och socialdemokratin. Först i och med den tyska revolutionens nederlag 1923 blev det möjligt för det amerikanska kapitalet att börja förverkliga sina planer på att (för tillfället) "fredligt" underkupa Europa. Under dessa förhållanden skulle den amerikanska frågan ha ställts i hela sin omfattning. Istället förbigick den femte kongressens ledarskap helt enkelt den. De utgick bara från Europas inre situation utan att ens lägga märke till att den långa fördröjningen av revolutionen i Europa omedelbart hade flyttat de internationella förhållandenas tyngdpunkt mot en amerikansk offensiv mot Europa. Offensiven antog formen av en ekonomisk "konsolidering", normalisering och pacificering av Europa, och ett "återupplivande" av demokratiska principer. Både den ruinerade småborgaren och den vanliga arbetaren sa till sig själva: eftersom det kommunistiska partiet inte lyckades gripa makten, så kanske socialdemokratin kan ge oss om inte seger (ingen väntar sig det) så åtminstone lite bröd, genom att med hjälp av amerikanskt guld blåsa nytt liv i industrin. Efter den tyska revolutionens nederlag var det nödvändigt att inse, att den usla fiktionen om en amerikansk pacifism klädd i dollar skulle bli och verkligen blev den viktigaste faktorn i Europas liv. Tack vare denna surdeg reste sig inte bara den tyska socialdemokratin igen, utan i stor utsträckning också de franska radikalerna och det engelska Labourpartiet.

Som en motvikt mot denna nya fiendefront, skulle man ha pekat på att det borgerliga Europa bara kunde existera och hävda sig som ekonomisk lydstat till USA, och att den senares pacifism är liktydigt med att sätta Europa på svältransoner. Istället för att ha detta perspektiv som utgångspunkt för den nya kampen mot socialdemokratin med dess nya tillbedjan av USA, vände Kominterns ledning sin eldgivning i motsatt riktning. Den tillskrev oss den enfaldiga teorin om en normaliserad imperialism, utan krig och revolutioner, satt på amerikanska ransoner.

Under samma presidiummöte i februari där EKKI – fyra månader innan kongressen – förkunnade att det väpnade upproret "står konkret och överhängande" på dagordningen för det tyska partiet, gjorde den också följande bedömning av situationen i Frankrike, som just då närmade sig "vänsterns" parlamentariska val:

"Denna valfeber påverkar också de mest betydelselösa och svaga partierna och *döda politiska grupperingarna*. Under inverkan från de stundande valen har *Socialistpartiet* väckts till liv och återupstått..."(*Pravda*, 7 februari 1924.)

Vid en tidpunkt då den småborgerliga pacifistiska vänstern helt uppenbart var på uppgång i

Frankrike, och drog med sig stora delar av arbetarna, och försvagade både proletarietets parti och kapitalets fascistiska grupper, med andra ord inför framtidsutsikterna av ”vänsterblockets” seger, utgick Kominterns ledning från ett rakt motsatt perspektiv. De vägrade blankt inse den pacifistiska fasen, och talade just innan valen i maj 1924 om det franska socialistpartiet, den småborgerliga pacifismens fanbärare på vänsterkanten, som en redan ”död politisk gruppering”. Redan då protesterade vi i ett brev till SUKP:s delegation mot denna lättsinniga bedömning av det socialpatriotiska partiet. Men förgäves. Kominterns ledning framhärddade envist i att kalla detta åsidosättande av fakta för ”vänsterpolitik”. På så sätt uppstod, som vanligt under senare år, en förvirrad och tarvlig diskussion om den demokratiska pacifismen som ledde till stor förvirring i Kominterns partier. Oppositionens talesmän anklagades för pacifistiska fördomar bara därför att de inte delade fördomarna hos Kominterns ledning, och på grund av att de i tid insåg att det tyska proletarietets nederlag utan strid (efter att fascismen under en kort period stärkts), oundvikligen skulle leda till att de småborgerliga partierna trädde i förgrunden och till att socialdemokratien stärktes.

Vi har redan nämnt att Zinovjev (vid en konferens med Internationella Röda hjälpen tre eller fyra månader innan Labourpartiet vann i England och vänsterblocket segrade i Frankrike), i ett uppenbart angrepp på mig förkunnade:

”I praktiskt taget hela Europa är situationen sådan att vi inte behöver förvänta oss en aldrig så kortvarig period av en yttre pacifism, eller någon sorts stiltje... Europa går in i ett skede av avgörande händelser.. Uppenbarligen är Tyskland på väg mot ett våldsamt inbördeskrig...”(*Pravda*, 2 februari 1924.)

Tydligt hade Zinovjev helt och hållet glömt bort att jag vid den fjärde kongressen 1922, trots Zinovjevs och Bucharins ganska envetna motstånd, lyckades få igenom ett tillägg (förvisso avsevärt förändrat) till kongressens resolution. Detta tillägg talar om att det var troligt med en omedelbart förestående ”pacifistiskt-demokratisk” tidsålder på vägen till den borgerliga statens politiska förfall och som ett första steg mot kommunismen – eller fascismen.

Vid den femte kongressen, som sammanträdde efter att ”vänster”-regeringarna kommit till makten i England och Frankrike, påminde Zinovjev – mycket lämpligt – om detta mitt tillägg, och förkunnade med hög röst:

”För närvarande kännetecknas den internationella situationen av fascism, undantagstillstånd, och en ökande vit terror mot proletariet. Men det utesluter inte möjligheten att borgarklassens öppna reaktion inom kort i de viktigaste länderna kan ersättas av en 'demokratiskt-pacifistisk tidsålder'.”

Och Zinovjev tillade med tillfredsställelse:

”Detta sa vi 1922. För ett och ett halvt år sedan förutsade Komintern alltså definitivt en demokratiskt-pacifistisk tidsålder.”(*Pravda*, 22 juni 1924.)

Det är sant. Den prognos som så länge har använts mot mig som en ”pacifistisk” avvikelse (som *min avvikelse* och inte en avvikelse i den historiska utvecklingen) kom vid den femte kongressen väl till pass under smekmånaden med MacDonalds och Herriots regeringar. Tyvärr var det så det stod till med prognoser överhuvudtaget.

Vi bör tillägga att Zinovjev och den femte kongressens majoritet tolkade perspektivet på en ”demokratiskt-pacifistisk tidsålder” som ett steg på vägen mot kapitalismens sönderfall alltför bokstavigt. Således deklarerade Zinovjev vid den femte kongressen: ”Den demokratiskt-pacifistiska tidsåldern är ett symptom på kapitalismens sönderfall.”

Och i sitt avslutningstal sa han återigen: ”*Jag upprepar att just den demokratiskt-pacifistiska tidsåldern är ett symptom på [kapitalismens] sönderfall och obotliga kris.*”(*Pravda*, 1 juli 1924.)

Det hade varit riktigt om det inte hade funnits någon Ruhr-kris och om utvecklingen hade fortsatt mjukare utan ett sådant historiskt ”språng”. Det hade varit dubbelt och tredubbelt mer korrekt om det tyska proletariatet hade segrat 1923. I så fall hade regeringarna MacDonald och Herriot bara varit Englands och Frankrikes ”Kerenskij-period”. Men Ruhr-krisen bröt ut och ställde rakt ut frågan om vem som skulle vara herre i huset. Det tyska proletariatet segrade inte utan led ett avgörande nederlag, och det på ett sätt som med nödvändighet i allra högsta grad skulle uppmuntra och stärka den tyska borgarklassen. För flera år framåt krossades tilltron till revolutionen i hela Europa. Under sådana förhållanden innebar inte regeringarna MacDonald och Herriot på något sätt varken en Kerenskij-period eller överhuvudtaget ett sönderfall av borgarklassen. Tvärtom skulle och kunde de bara bli kortlivade föregångare till mer seriösa, solida och självsäkra borgerliga regeringar. Den femte kongressen lyckades inte förstå detta eftersom den inte lyckades inse katastrofens omfattning i Tyskland. Och genom att begränsa den till en fråga om komedin i riksdagen i Sachsen förblev de omedvetna om det faktum att proletariatet i Europa redan slagit till politisk reträtt längs hela fronten, och att vår uppgift inte var att inleda väpnade uppror utan slå in på en ny inriktning, genomföra reträttstrider, och stärka partiets organisatoriska positioner, framförallt i fackföreningarna.

I samband med frågan om ”tidsåldern” uppstod en inte mindre förvriden och samvetslös debatt om fascismen. Oppositionen hävdade att borgarklassen bara sätter fram sin fascistiska skuldra när grundvalarna för dess makt hotas av en omedelbar revolutionär fara, och när den borgerliga statens normala organ visar sig vara otillräckliga. I denna mening innebär fascismen det kapitalistiska samhällets inbördeskrig mot det upproriska proletariatet. Omvänt tvingas borgarklassen sätta fram sin vänstra, socialdemokratiska skuldra, antingen under den period som föregår inbördeskriget, för att lura, lugna och demoralisera proletariatet, eller under perioden efter en allvarlig och varaktig seger över proletariatet, det vill säga när den för att återupprätta sin normala regim tvingas gripa tag i folkets breda massor parlamentariskt, bland dem också de arbetare som blivit besvikna på revolutionen. Mot denna analys, som är teoretiskt ovedersäglig och som har bekräftats av kampens hela utveckling, ställde Kominterns ledning den vettlösa och överförenklade uppfattningen om att socialdemokratin och fascismen är *identiska*. Utifrån det ovedersägliga faktum att socialdemokratin kryper lika mycket för det borgerliga samhällets grundvalar som fascismen, och i farans stund alltid är beredda att stå till tjänst med en Noske, så utplånade Kominterns ledning fullständigt de politiska skillnaderna mellan socialdemokratin och fascismen, och samtidigt med det också skillnaden mellan en period av öppet inbördeskrig och en period av ”normalisering” av klasskampen. Med andra ord vändes allting upp och ner, trasslades ihop och rördes ihop, bara för att upprätthålla bluffen om utvecklingen av ett omedelbart överhängande inbördeskrig. Som om ingenting utöver det vanliga hade hänt i Tyskland och Europa på hösten 1923. En episod – och det var allt!

För att visa inriktningen och nivån på denna polemik måste vi citera ur Stalins artikel ”Om den internationella situationen” (Publicerad i *Pravda* och *Bolsjevik*, 20 september 1924. **Works**, band 6, s 292-314.):

”En del människor tror”, skrev Stalin i polemik mot mig, ”att borgarklassen lade sig till med 'pacifism' och 'demokrati' inte för att den var tvingad därtill, utan frivilligt, så att säga av fritt val.”

Denna grundläggande historiskt-filosofiska teori, som det faktiskt är genant att behöva uppehålla sig vid, följs av två väsentliga slutsatser:

”För det första är det inte sant att fascismen bara är borgarklassens kamporganisation. Fascismen är inte bara en militärteknisk kategori[?!].”

Det är obegripligt varför det borgerliga samhällets kamporganisation måste betraktas som en teknisk och inte en politisk ”kategori”. Men vad är fascismen? Stalins indirekta svar blir:

”Socialdemokratin är objektivt sett fascismens moderata flygel.”

Man skulle kunna säga att socialdemokratin är det borgerliga samhällets vänsterflygel. Den definitionen vore helt korrekt under förutsättning att man inte tolkar den på ett överförenklat sätt, och glömmer att socialdemokratin fortfarande leder miljontals arbetare och inom vissa gränser är tvungen att ta hänsyn till inte bara sin borgerliga herres vilja utan också sin vilseledda proletära väljarbas intressen. Men det är helt vettlöst att karakterisera socialdemokratin som ”fascismens moderata flygel”. Vad blir i så fall det borgerliga samhället självt? För att på det mest elementära sätt kunna orientera sig inom politiken går det inte att slänga allt i en enda hög. Istället måste man skilja på socialdemokratin och fascismen, som utgör två poler i den borgerliga fronter – *enade i farans stund* – men trots det två *poler*. Är det verkligen nödvändigt att understryka det nu, efter valen i maj 1928, som på en och samma gång kännetecknas av nedgång för fascismen och uppgång för socialdemokratin? För övrigt föreslog kommunistpartiet också en arbetarnas enhetsfront med dem.

”För det andra”, fortsätter artikeln, ”är det inte sant att de avgörande striderna redan har utkämpats, att proletariatet besegrades i dessa strider, och att borgarklassen som ett resultat av det har stärkts. Några avgörande strider har ännu inte ägt rum, om inte annat [?] så för att det inte funnits några verkliga bolsjevikiska masspartier.”

Så borgarklassen kunde inte stärka sig därför att det inte varit några strider ännu, och det har inte varit några strider ”om inte annat” därför att det ännu inte funnits ett bolsjevikiskt parti. Det som hindrar borgarklassen från att stärka sig är alltså... frånvaron av ett bolsjevikparti. Men i verkligheten var det just frånvaron – inte så mycket av ett parti som ett bolsjevikiskt ledarskap – som hjälpte borgarklassen att stärka sig. Om en armé i ett kritiskt läge kapitulerar till fienden utan strid, då träder denna kapitulation inom politiken såväl som i krig in i den ”avgörande stridens” ställe. Redan 1850 lärde Engels att ett parti som missar en revolutionär situation försvinner från scenen för lång tid framåt. Men finns det någon som fortfarande är omedveten om att Engels, som levde ”före imperialismen”, är omodern idag? Så Stalin skriver så här: ”Utan sådana [bolsjevikiska] partier är avgörande strider för diktaturen omöjliga under imperialismens villkor.”

Man måste därför anta att sådan strider var fullt möjliga på Engels tid, när lagen om den ojämna utvecklingen ännu inte hade upptäckts.

Lämpligt nog kröns hela denna tankekedja av en politisk prognos:

”Slutligen är det inte heller sant... att 'pacifismen' måste resultera i en befästning av den borgerliga makten och att revolutionen skjuts upp på obestämd tid.”

Ändå blev just ett sådant uppskjutande resultatet, inte enligt Stalin det är sant, men enligt Engels. När det ett år senare till och med för en blind stod klart att borgarklassen hade blivit starkare och att revolutionen hade bordlagts på obestämd tid, började Stalin anklaga oss för att vägra erkänna denna stabilisering. Denna anklagelse blev särskilt ihärdig när ”stabiliseringen” redan höll på att rämna på nytt, när en ny revolutionär våg närmade sig i England och Kina. Och hela denna hopplösa soppa var ägnad att fungera som en ledande linje! Man bör anmärka att trots de tvetydigheter som medvetet finns med (för att fixa det förflutna), är den definition av fascismen och dess förhållande till socialdemokratin som finns i programförslaget (Kapitel 2) betydligt förnuftigare och mer korrekt än Stalins schema som citerats ovan, som i stora drag var den femte kongressens schema. Men detta lilla steg framåt löser inte problemet. Efter det senaste årtiondets erfarenheter kan inte Kominterns program klara sig utan en karakterisering av en revolutionär situation, av hur den uppstår och försvinner, utan att peka ut de klassiska misstag som kan begås vid bedömningen av en sådan situation, utan att förklara hur lokföraren ska bete sig i kurvorna, och utan att inskräpa i partierna sanningen att det finns situationer där världsrevolutionens framgång beror på två eller tre

dagars kamp.

Den ultravänsteristiska politikens högersurdeg

Efter den stormiga flodvågen 1923 inleddes en period av långvarig ebb. Inom strategin innebär det en ordnad reträtt, reträttstrider, att stärka våra positioner i massorganisationerna, gå igenom våra led, och rengöra och skärpa våra teoretiska och politiska vapen. Denna ståndpunkt brännmärktes som likvidationspolitik. Detta begrepp, liksom andra bolsjevikiska begrepp, har under senare år missbrukats grovt. Det handlar inte längre om att skola eller lära ut, utan bara om att så förvirring och misstag. Likvidationspolitik innebär att avsvära sig revolutionen, att försöka ersätta revolutionens vägar och metoder med reformismens vägar och metoder. Den leninistiska politiken har inget gemensamt med likvidationspolitik. Men den har lika lite att göra med att inte ta hänsyn till förändringar i den objektiva situationen och fortsätta inriktningen på väpnat uppror efter att revolutionen har vänt oss ryggen, och det blir nödvändigt att återuppta det långvariga, envetna, systematiska och mödosamma arbetet bland massorna för att förbereda partiet för en ny revolution i framtiden.

När man går upp för trapporna använder man en helt annan rörelse än när man går ner för. Det är ytterst farligt att, när ljuset är släckt, lyfta foten för att ta ett steg upp för när trappan går neråt. Det leder oundvikligen till fall, skador och stukningar. 1924 gjorde Kominterns ledning allt i sin makt för att stoppa kritiken av de tyska oktobererfarenheterna, och överhuvudtaget all kritik. Och den upprepade envist: arbetarna går framåt mot revolutionen – trappan leder uppåt. Det är inte att undra på att den femte kongressens direktiv, som tillämpades under den revolutionära ebbperioden, ledde till allvarliga politiska fall och stukningar!

Nummer 5-6 av *Tyska oppositionens informationsbulletin*,¹ från 1 mars 1927, slog fast:

”Vänsterns värsta misstag vid denna partikongress [Frankfurt-kongressen på våren 1924, där de övertog ledningen] var att de *inte tillräckligt obevekligt talade om för partiet hur allvarligt nederlaget 1923 var, att de inte drog de nödvändiga slutsatserna, att de inte på ett sakligt och icke förskönande sätt förklarade för partiet kapitalismens relativa stabilisering, och att de inte formulerade ett program som motsvarade den stundande periodens strider och paroller*. Det var helt möjligt att göra detta och, vilket var både riktigt och absolut nödvändigt, framhäva programteserna.” (Trotskijs kursivering.)

För oss var vid denna tidpunkt dessa rader ett tecken på att en del av den tyska vänstern, som under den femte kongressen deltog i kampen mot vår påstådda ”likvidationspolitik”, verkligen hade förstått lärdomarna från 1924-25. Och det förde oss senare närmare varandra på en principiell grund.

Det avgörande året för *den skarpa omsvängningen i situationen var 1924*. Ändå erkändes denna skarpa omsvängning (”stabilisering”) först ett och ett halvt år senare. Det är alltså inte överraskande att vänstermisstagen och experimenten med kupppolitik gjordes under åren 1924-25. De terroristiska äventyren i Bulgarien, liksom den tragiska historien med det väpnade upproret i Estland i december 1924, var ett utbrott av förtvivlan som berodde på en felaktig inriktning. Det faktum att det aldrig gjordes någon kritisk analys av dessa försök att med hjälp av en kupp göra våld på den historiska processen, ledde fram till återfallet i Kanton mot slutet av 1927. Inom politiken bestraffas även det

1 *Mitteilungsblatt (Linke Opposition der K.P.D.)* börjades ge ut i början av 1927 av några tidigare ledare i det tyska kommunistpartiets centralkommitté, som just hade blivit uteslutna: Ruth Fischer, A Maslow, W Scholem, Hugo Urbahns, etc. Efter några nummer omvandlades den till *Fahne des Kommunismus*, och gavs ut veckovis som teoretisk bilaga till *Volkswille* i Suhl (senare i Berlin). Den gavs ut nästan utan uppehåll som organ för den ryska oppositionens anhängare, organiserade i Leninbund, under ledning av Hugo Urbahns, fram till Hitlers maktövertagande.

minsta misstag, och än mer de allvarliga. Och det största misstag man kan göra är att dölja misstag, att mekaniskt försöka undertrycka kritiken och en riktig marxistisk utvärdering av misstagen.

Vi skriver inte de fem senaste åren av Kominterns historia. Vi ger bara en faktisk beskrivning av de två strategiska linjerna under periodens avgörande skeden, och illustrerar samtidigt hur livlöst programförslaget är eftersom dessa frågor inte existerar i det. Vi kan därför inte ge ens en övergripande beskrivning av de hopplöst tilltrasslade motsättningar som drabbade Kominterns partier, vilka ställdes mellan å ena sidan den femte kongressens direktiv och å den andra den politiska verkligheten. Dessa motsättningar gav givetvis inte överallt upphov till så ödesdigra omvälvningar som i Bulgarien och Estland 1924. Men ständigt och överallt kände sig partierna bundna, de lyckades inte svara mot massornas strävanden, de gick omkring med skyggglappar, och snavade. I den rena partipropagandan och agitationen, i det fackliga arbetet, i det parlamentariska arbetet – överallt tvingades kommunisterna släpa på den tunga fotboja som den femte kongressens felaktiga ståndpunkt var. I större eller mindre grad föll alla partier offer för denna felaktiga utgångspunkt. Alla jagade efter spöken, bortsåg från de verkliga processerna, förvandlade revolutionära paroller till högljudda fraser, komprometterade sig i massornas ögon och tappade fotfästet. Som kronan på verket var Kominterns tidningar, då som nu, berövade varje möjlighet att samla ihop, sammanställa och publicera fakta och siffror över kommunistpartiernas arbete under de senaste åren. Efter alla nederlag, misstag och misslyckanden föredrar epigonernas¹ ledare att genomföra reträtten och ta itu med motståndarna med alla ljus släckta.

Eftersom ledningen stod i en våldsamt och ständig motsättning till de verkliga förhållandena, tvingades den hänga upp sig på alltmer påhittade förhållanden. EKKI tappade fotfästet och blev tvungen att hitta revolutionära krafter och tecken där det inte fanns några. För att hålla balansen tvingades den gripa tag i ruttna rep.

I samma mån som proletariet allt tydligare och alltmer uttalat gick åt höger, påbörjades i Komintern en fas av idealisering av bönderna, där varje symptom på att de höll på att ”bryta” med det borgerliga samhället överdrevs på ett fullständigt okritiskt sätt, där varenda flyktig bondeorganisation förskönades, och varje ”bonde”-demagog smickrades grovt.

Den proletära förtruppens *uppgift* att föra en långvarig och envis kamp mot borgarklassen och den falska bondedemagogen och för ett inflytande bland fattigbönderna ersattes alltmer av en *förhoppning* om att bönderna skulle kunna spela en direkt och självständig revolutionär roll i nationell såväl som internationell skala.

Under 1924, det vill säga under året av ”stabilisering”, var den kommunistiska pressen fylld av helt fantastiska uppgifter om den nyligen organiserade Bondeinternationalens styrka. Sex månader efter dess bildande rapporterade representanten Dombal att Bondeinternationalen redan omfattade flera miljoner medlemmar.

Sedan utspelade sig den skandalösa händelsen med Radič, ledare för det kroatiska ”bonde”-partiet, som under en resa från det gröna Zagreb ansåg det lämpligt att visa upp sig i det röda Moskva för att stärka sina chanser att bli minister i det vita Belgrad. 9 juli 1924 berättade Zinovjev om denna ”seger” i sin rapport till partiarbetarna i Leningrad om den femte kongressens resultat:

”Det äger rum viktiga förändringar bland bönderna. Ni har nog alla hört talas om Radič bondeparti. Radič befinner sig nu i Moskva. Han – är en äkta folkledare... Alla fattig- och mellanbönder i Kroatien står enade bakom Radič... Radič har i sitt partis namn beslutat sig för att ansluta sig till Bondeinternationalen. Vi anser det vara en mycket viktig händelse... Bildandet av Bondeinternationalen är en ytterst viktig händelse. Vissa kamrater trodde inte att den skulle växa till en stor organisation... Nu får vi en stor

1 Epigon = imitator, efterapare – öa.

hjälptrupp – bönderna...” (*Pravda*, 22 juli 1924.)

Och så vidare, och så vidare, och mer därtill.

Den ”äkta folkledaren” Radič' motsvarighet på andra sidan oceanen var ledaren LaFollette. För att snabbare sätta ”hjälptrupperna” – de amerikanska bönderna – i rörelse drog Kominterns representant Pepper in det unga och svaga amerikanska kommunistpartiet i det vettlösa och ökända äventyret att skapa ett ”bonde- och arbetarparti” kring LaFollette, i syfte att snabbt störta den amerikanska kapitalismen.

Talen och artiklarna från EKKI:s officiella ledare var vid denna tid fyllda av glada nyheter om att en på bönderna grundad revolution var nära förestående i USA. Vid ett möte på den femte kongressen rapporterade Kolarov:

”I USA har småbönderna grundat ett bonde- och arbetarparti som blir alltmer radikalt, närmar sig kommunisterna och genomsyras av tanken på att skapa en arbetar- och bonderegering i USA.” (*Pravda*, 6 juli 1924.)

Varken mer eller mindre!

Från Nebraska kom Green – en av ledarna i LaFollettes organisation – till Bondekongressen i Moskva. Green ”anslöt” sig också till ett eller annat, och som brukligt är hjälpte han senare till med att kväsa kommunistpartiet vid St Paul-konferensen,¹ när det gjorde ett kraftlöst försök att förverkliga Peppers storslagna planer. Samme Pepper var rådgivare åt greve Karolyi, en extrem vänsteranhängare vid den tredje kongressen, en marxismens reformatör, en av dem som skar halsen av den ungerska revolutionen.

I sitt nummer från 29 augusti 1924 klagade *Pravda*:

”Det amerikanska proletariats stora massa har så låg medvetenhet att det inte inser behovet av ens ett så samarbetsvänligt parti som det engelska Labourpartiet.”

Och ungefär en och en halv månad tidigare rapporterade Zinovjev till partiarbetarna i Leningrad:

”Jordbrukskrisen tvingar flera miljoner bönder, frivilligt eller ofrivilligt, alla på en gång[!] till arbetarklassens sida.” (*Pravda*, 22 juli 1924.)

”Och till en arbetar- och bonderegering!”, lade Kolarov genast till.

Pressen fortsatte att upprepa att ett bonde- och arbetarparti snart skulle bildas i USA, ”inte rent proletärt” men ändå ett ”klassparti” för kapitalismens störtande. Vad denna karaktär, ”inte proletär, men ändå klassmässig”, skulle innebära kunde ingen astrolog på någon sida av Atlanten förklara. I det långa loppet var det bara Peppers upplaga av teorin om ett ”tvåklassers arbetar- och bondeparti”, som vi kommer att ha tillfälle att diskutera i större detalj i samband med lärdomarna från den kinesiska revolutionen. Här räcker det att påpeka att denna reaktionära idé om icke-proletära men

1 17 juni 1924 samlades det ”förenade bonde- och arbetarpartiet” som hade grundats av USA:s arbetares (kommunistiska) parti i St Paul för att utse presidentkandidater. De icke-kommunistiska delegater som deltog representerade alla möjliga massorganisationer som var med i ”bonde- och arbetarpartiet”, men de styrdes helt av senator LaFollette. Kommunisterna nominerade två icke-kommunistiska partimedlemmar, Duncan MacDonald till president och William Bouck till vice-president, i förhoppningen att på detta sätt behålla sina LaFollette-vänliga bondekompanjoner inom ramen för det kommunistkontrollerade partiet. I samma anda skrev kommunisterna också en vänlig, halvt LaFollette-vänlig plattform. Men inom några veckor stod det klart att alla de viktiga icke-kommunistiska delarna av ”bonde- och arbetarpartiet” hade gått över till LaFollettes rörelse och stödde Wisconsin-senatorns presidentkampanj. 8 juli 1924 förkunnade därför kommunistpartiets centralkommitté att det ”förenade bonde- och arbetarpartiet” hade dragit tillbaka sina kandidater och att kommunistpartiet skulle genomföra en egen kampanj med egna kandidater, William Z Foster och Benjamin Gitlow. För ytterligare detaljer, se Alexander Bittleman, *Workers Monthly*, december 1924, och M S, *The New International*, mars 1935.

klassmässiga partier helt och hållet hade sitt ursprung i 1924 års pseudo”vänster”-politik, som efter att ha tappat fotfästet högg tag i Radič, LaFollette och Bondeinternationalens uppblåsta figurer.

”Vi bevittnar nu”, berättade Miljutin, denna expert på plattityder, ”en oerhört viktig och betydelsefull process där bondemassorna avskiljer sig från borgarklassen, där bondemassorna marscherar mot borgarklassen, och där enhetsfronten mellan bönderna och arbetarklassen i de kapitalistiska länderna förstärks alltmer i kampen mot det kapitalistiska systemet.” (*Pravda*, 27 juli 1924.)

Under hela 1924 berättade Kominterns press outtröttligt om en internationell ”radikalisering av bondemassorna”, som om man kunde förvänta sig något självständigt från denna oftast bara skenbara radikaliserings av bönderna samtidigt som arbetarna uppenbarligen gick åt höger, socialdemokratin blev starkare och borgarklassen befäste sin ställning!

Vi återfinner samma bristande politiska klarsyn vad gäller Kina i slutet av 1927 och början av 1928. Efter varje större och mer djupgående revolutionär kris där proletariatet lider ett avgörande och långvarigt nederlag fortsätter utbrotten av oroligheter under lång tid bland de halvproletära massorna på landsbygden och i städerna, på samma sätt som en sten gör ringar på vattenytan när den har fallit i. Om ledarskapet tillskriver dessa ringar en självständig betydelse och, i motsättning till stämningarna inom arbetarklassen, tolkar dem som tecken på en annalkande revolution, bär då i minnet att detta är ett osvikligt tecken på att ledarskapet är på väg mot äventyr, som dem i Estland och Bulgarien 1924 eller Kanton 1927.

Under samma ultravänsteristiska period drevs det kinesiska kommunistpartiet under flera år in i Guomindang, som den femte kongressen kallade ett ”sympatiserande parti” (*Pravda*, 25 juli 1924), utan att göra något allvarligt försök att bestämma dess klasskaraktär. Vartefter tiden går upptäcker vi att ”den nationellt revolutionära borgarklassen” idealiseras mer och mer. I Orienten lade på så sätt den felaktiga vänsterinriktningen, med slutna ögon och brinnande av otålighet, grunden till den efterföljande opportunisten. Det var Martynov själv som fick i uppdrag att formulera den opportunistiska linjen. Martynov var en än mer pålitlig rådgivare till det kinesiska proletariatet, eftersom han under de tre ryska revolutionerna själv hade svansat efter småbourgeoisin.

I sökandet efter ett sätt att på konstgjord väg skynda på perioderna klamrade man sig inte bara fast i Radič, LaFollette, Dombals bondemiljoner, Bondeinternationalen och till och med Pepper, utan utarbetade också ett helt felaktigt perspektiv för England. Eftersom det engelska kommunistpartiet vid denna tidpunkt var alltför svagt behövde man så snabbt som möjligt ersätta det med en mer värnadsbjudande faktor. Så föddes den felaktiga bedömningen av strömningarna inom de engelska fackföreningarna. Zinovjev lät oss förstå att han inte räknade med att revolutionen skulle ta sig in igenom det brittiska kommunistpartiets trånga valv, utan genom fackföreningarnas breda portaler. Kampen för att via kommunistpartiet vinna de organiserade fackföreningsmassorna ersattes med förhoppningen om att på snabbast möjliga sätt använda den redan färdiga fackföreningsapparaten för revolutionens syften. Ur denna felaktiga uppfattning uppkom senare politiken med den Anglo-ryska kommittén,¹ som blev ett hårt slag för både Sovjetunionen och den engelska arbetarklassen,

1 I november 1924 anlände en stor delegation av brittiska fackföreningsledare, under ledning av ordföranden för landsorganisationen TUC A A Purcell, till Moskva. Efter att ha granskat situationen i Ryssland återvände de hem och avgav en rapport som prisade bolsjevikregeringens landvinningar. I maj 1925 anlände en rysk utbytesdelegation till England, under ledning av ordföranden för de ryska fackföreningarnas centrala råd M Tomskij, till de brittiska fackföreningarnas kongress i Hull. 14 maj 1925 utarbetades ett protokoll där de två fackföreningsledarna kom överens om att bilda den Anglo-ryska fackliga enhetskommittén, med lika representation från båda organisationerna. Man lät förstå att syftet med denna kommitté var att gynna den internationella fackliga enheten, kampen för att motverka reaktionens seger, och mot krigsfaran. Kommittén fortlevde under ett år efter den brittiska delens skändliga uppträdande under generalstrejken i maj 1926, trots att den ryska oppositionen krävde att de ryska ledarna demonstrativt skulle lämna kommittén och på så sätt beröva de brittiska labourledarna den revolutionära täckmantel de fick av de vänskapliga förbindelserna med ryssarna. Kommittén upplöstes till slut, men inte på ryskt initiativ,

ett slag som bara överträffas av nederlaget i Kina.

I **Oktoberrevolutionens lärdomar**, som skrevs så tidigt som på sommaren 1924, tillbakavisades tanken på en snabbare väg – en väg som skulle bli snabbare med hjälp av vänskap med Purcell och Cook, som den vidare utvecklingen av denna tanke visade – på detta sätt:

”Den proletära revolutionen kan inte segra utan partiet, mot partiet eller med hjälp av ett surrogat för partiet. Det är den huvudsakliga lärdomen av de senaste tio åren. Det är sant att de engelska fackföreningarna kan bli en mäktig hävstång för den proletära revolutionen; de kan t.ex. under vissa omständigheter och för en viss period även ersätta arbetarsovjeterna. Men de kan inte göra det utan det kommunistiska partiets stöd, än mindre mot dess vilja; de kommer endast att kunna spela denna roll om det kommunistiska inflytandet blir övervägande inom dem. *Denna lärdom om partiets roll och betydelse i den proletära revolutionen har vi fått betala alltför dyrt för att låta något av den försvinna ur minnet.*”
(**Oktoberrevolutionens lärdomar**, s 28)

Samma problem analyseras på ett mer omfattande sätt i min bok *Vart går England?** Denna bok ägnas från början till slut åt att visa att inte heller den engelska revolutionen kan undvika kommunismens portaler, och att det engelska kommunistpartiet med en riktig, modig och oförsonlig politik som undviker alla illusioner i fråga om avstickare kan växa med stormsteg och mogna så att det inom loppet av några år kan bli vuxet sina uppgifter.

1924 års vänsterillusioner växte fram tack vare högersurdegen. För att både inför andra och sig själv dölja hur betydelsefulla 1923 års misstag och nederlag var, måste man förneka den högervridning som ägde rum inom proletariatet och på ett optimistiskt sätt överdriva de revolutionära processerna inom andra klasser. Det blev inledningen på ett förfall från en proletär till en centristisk, det vill säga småborgerlig linje. Efterhand som stabiliseringen ökade avlägsnade denna linje sitt ultra-vänsteristiska skal och visade sig i Sovjetunionen, Kina, England, Tyskland och på andra ställen vara en grov samarbetslinje.

Perioden av högercentristiskt förfall

De viktigaste kommunistpartiernas politik anpassades till den femte kongressen, som mycket snabbt visade vara fullständigt ineffektiv. Pseudo”vänsterns” misstag hämmade kommunistpartiernas utveckling, och gav senare upphov till nya empiriska svängningar, närmare bestämt en ännu snabbare glidning åt höger. En katt som bränt sig på varm mjölk skyr kallt vatten. Ett antal partiers ”vänster”-ledningar avsattes lika våldsamt som de hade tillsatts före den femte kongressen.¹ Den vänsteristiska äventyrspolitiken lämnade plats för en öppen opportunistisk av högercentristisk sort.

utan när de brittiska fackföreningarnas ledning drog sig tillbaka från den.

* Finns på marxistarkiv.se, i samlingen **Om Storbritannien** – öa.

- 1 De främsta europeiska partierna påtvingades sina centralkommittéer strax efter att kampen mot ”trotskismen” hade inletts i internationell skala. I Frankrike ersattes ledningen under Souvarine, Rosmer och deras anhängare, som hade uttryckt starka sympatier med den ryska oppositionen, av en ”vänster”ledning under Albert Treint och Suzanne Girault, som stödde Zinovjevs regim. I Tyskland ersattes Brandler-Thalheimers ledning, som hade vad Trotskij kallade ”missriktade sympatier” med den ryska oppositionen och som oppositionen vägrade göra till syndabock för misslyckandet i Tyskland, av Zinovjev-anhängarna Fischer och Maslow. I Polen ersattes Varsky-ledningen av Domskys ”vänster”ledning. Dessa ledarskap blev välsignade av Kominterns femte kongress 1925, men ingen av dem överlevde mycket längre än ett år. När Stalin-Bucharin förberedde sig för att eliminera Zinovjev från ledningen, speciellt i Komintern, och allteftersom det blev allt klarare att den senare skulle ena sig med Trotskij, avlägsnades ”vänster”ledningarna från perioden efter den femte kongressen lika raskt och godtyckligt som de hade tillsatts. Gruppen kring Domsky ersattes och uteslöts så småningom av Varsky-Kostrzevas ledning. Fischer och Maslow uteslöts och ersattes av fraktionen kring Thälmann-Neumann. Treint och Girault avlägsnades och uteslöts senare, och ersattes av gruppen kring Doriot-Barbé-Thorez. I vart och ett av dessa fall stödde de uteslutna ”vänster”ledningarna efter en period av utveckling och självkritik den trotskistiska oppositionen under längre eller kortare tid. Uteslutningarna sammanföll givetvis med att Kominterns politik började utvecklas åt höger.

För att inse hur omfattande och snabb denna organisatoriska högersväng var, måste vi påminna oss om att Stalin, som ledde omsvängningen, i september 1924 hyllade överlämnandet av parti-ledningen till Maslow, Ruth Fischer, Treint, Suzanne Girault och andra, som ett uttryck för partiernas bolsjevisering och ett svar på kraven från de bolsjevikiska arbetarna, som marscherar fram mot revolutionen och "vill ha revolutionära ledare".

Stalin skrev:

"Det senaste halvåret är anmärkningsvärt för det faktum att det åstadkom en radikal förändring i de västerländska kommunistpartiernas liv, i fråga om elimineringen av socialdemokratiska kvarlevor, bolsjeviseringen av partikadern och isoleringen av opportunistiska element." (*Pravda*, 20 september 1924. **Works**, band 6, s 305.)

Men tio månader senare förklarades de verkliga "bolsjevikerna" och "revolutionära ledarna" vara socialdemokrater och överlöpare, avlägsnades ur partiledningarna och drevs ut ur partiet.

Trots detta panikartade ledarskifte, som ofta beledsagades av grova och illojala åtgärder från apparatens sida, går det inte att dra någon strikt ideologisk gränslinje mellan den ultrvänsteristiska perioden och det opportunistiska förfall som följde.

När det gäller frågan om industrin och bönderna i Sovjetunionen, borgarklassen i kolonierna, "bonde"-partierna i de kapitalistiska länderna, socialismen i ett land, partiets roll under den proletära revolutionen, stod de revisionistiska tendenserna i full blom redan 1924-25. De dolde sig bakom kampen mot "trotskismen" och fick sitt tydligaste opportunistiska uttryck i resolutionerna från SUKP:s konferens i april 1925.

På det hela taget var högerlinjen ett halvblint, rent empiriskt och försenat försök att anpassa sig till det revolutionära bakslag som orsakades av nederlaget 1923. Bucharins tidigare nämnda formulering grundades på revolutionens "permanenta" utveckling i ordets mest bokstavliga och mekaniska betydelse. Bucharin accepterade inga som helst "andhämtningspauser", avbrott eller reträtter. Han ansåg det vara en revolutionär plikt att under alla omständigheter fortsätta "offensiven".

Stalins artikel "Om den internationella situationen" som vi citerade ovan, är ett sorts program och utgör Stalins debut i internationella frågor. Den visar att även programförslagets andre författare hade samma rent mekaniska "vänster"uppfattning under den inledande kampen mot "trotskismen". Enligt denna uppfattning fanns det bara och beständigt en socialdemokrati som "höll på att falla samman", arbetare som "radikaliserades", kommunistpartier som "växte", och revolutionen som "närmade sig". Och alla som tittade sig runt och försökte urskilja saker och ting var och är "likvidatorer".

Det tog denna "tendens" ett och ett halvt år att märka att något nytt hade hänt efter förändringen av den europeiska situationen 1923, och den förvandlades då panikartat till sin motsats. Ledarskapet orienterade sig utan någon sammanhängande förståelse av vår epok och dess inre utvecklings-tendenser. Den trevade sig fram (Stalin) och ersatte de på detta sätt uppnådda fragmentariska slutsatserna med pedantiska scheman som förnyades för varje tillfälle (Bucharin). Den politiska linjen utgörs därför i sin helhet av en rad sicksacksvängar. Den ideologiska linjen är ett kalejdoskop av scheman som tenderar att göra varje del av de stalinistiska svängarna helt absurda.

Det enda rätta vore om den sjätte kongressen beslutade sig för att utse en specialkommission med uppgift att samla ihop alla de teorier som Bucharin har skapat för låt oss säga grunden för den anglo-ryska kommitténs olika stadier. Dessa teorier skulle ställas upp i kronologisk ordning och arrangeras systematiskt så att det gick att dra en temperaturkurva över de tankar som ingår i dem. Det vore ett mycket lärorikt strategiskt diagram. Samma sak gäller den kinesiska revolutionen, den

ekonomiska utvecklingen i Sovjetunionen och alla andra viktiga frågor. *Blind empirism multiplicerad med pedanteri* – sådan är den inriktning som fortfarande väntar på att bli skoningslöst fördömd.

De mest ödesdigra resultaten av denna inriktning visade sig i de tre viktigaste frågorna: i Sovjetunionens inrikespolitik, den kinesiska revolutionen och i den anglo-ryska kommittén. Resultaten var likartade men inte lika uppenbara och omedelbart ödesdigra i Kominterns alla andra övergripande politiska frågor.

Vad gäller Sovjetunionens inrikespolitiska frågor finns en tillräckligt uttömmande beskrivning av förfallets politik i *Den bolsjevik-leninistiska (oppositionens) plattform*.¹ Här kan vi bara hänvisa till den. *Plattformen* bekräftas nu helt oväntat av det faktum att SUKP:s nuvarande ledning försöker undkomma konsekvenserna av 1923-1928 års politik genom att nästan bokstavligen citera ur *Plattformen*, vars författare och anhängare är utspridda i fängelser och landsflykt. Men det faktum att de nuvarande ledarna tillgriper *Plattformen* bara till vissa delar, utan att lägga ihop två och två, gör att den nya vänstersvingen är ytterst instabil och osäker. Men samtidigt ger det *Plattformen* ett större värde än någonsin som det verkliga uttrycket för en leninistisk linje.

Frågan om den kinesiska revolutionen behandlas i *Plattformen* på ett alldeles otillräckligt, ofullständigt och delvis helt felaktigt sätt av Zinovjev. Eftersom denna fråga är av avgörande vikt för Komintern, tvingas vi göra en mer detaljerad genomgång av den i ett speciellt kapitel. (Se del 3.)

Vad gäller den anglo-ryska kommittén, den tredje viktigaste frågan för Kominterns strategiska erfarenheter under senare år, återstår efter allt som oppositionen sagt i en hel rad artiklar, tal och teser bara att göra en kort sammanfattning.

Som vi redan sett var utgångspunkten för den anglo-ryska kommittén en otålig strävan att hoppa över det unga och alltför långsamt växande kommunistpartiet. Redan innan generalstrejken gav det hela erfarenheten en felaktig karaktär.

Man såg inte den anglo-ryska kommittén som ett tillfälligt block på toppnivå som måste brytas, och som vid första bästa provning oundvikligen och demonstrativt måste brytas för att kompromettera TUC-ledningen (General Council). Nej, inte bara Stalin, Bucharin och Tomskij, utan även Zinovjev, såg det som ett långvarigt ”kompanjonskap” – ett verktyg för att systematiskt revolutionera de engelska arbetarmassorna, om inte porten så åtminstone uppgången till den port genom vilken det engelska proletariatet skulle beträda revolutionen. Ju längre den existerade desto mer omvandlades den anglo-ryska kommittén från en tillfällig allians till en oantastlig princip ovanför den verkliga klasskampen. Det visade sig under generalstrejken.

När massrörelsen gick över i ett öppet revolutionärt skede hoppade de liberala labourpolitiker som hamnat lite till vänster snabbt tillbaka till den borgerliga reaktionens läger. De förrådde öppet och medvetet generalstrejken, varefter de undergrävde och förrådde gruvstrejken. Reformismen bär alltid på möjligheten till förräderi. Men det innebär inte att reformism och förräderi är en och samma sak i varje ögonblick. Inte helt. Man kan göra tillfälliga överenskommelser med reformisterna när de tar ett steg framåt. Men att bevara blocket med dem när de skräms av rörelsens utveckling och begår förräderi, är liktydigt med att på ett kriminellt sätt acceptera förrädarna och

1 *Den bolsjevik-leninistiska (oppositionens) plattform* (finns på marxistarkiv.se) lades fram 1927 under diskussionen inför SUKP:s femtonde kongress. Bland undertecknarna fanns Trotskij, Radek, Pjatakov, Rakovskij, Zinovjev, Kamenev, Jevdokimov, Peterson, Bakajev, och ett antal andra medlemmar i partiets centralkommitté och centrala kontrollkommission. Den stalinistiska byråkratin vägrade publicera den i den ryska partipressen med motiveringen att det var ett ”partifientligt dokument”. Flera av oppositionens ledare, inklusive Preobrazjenskij, Serebrjakov och andra uteslöts ur partiet på grund av att de stencilerade och spred dokumentet. Strax därefter uteslöts oppositionens anhängare en masse.

dölja förraderiet.

Eftersom frågan om kolgruveindustrin hade blivit den statliga politikens viktigaste fråga hade generalstrejken till uppgift att sätta ett gemensamt tryck mot arbetsköparna och staten med kraften från fem miljoner arbetare. Ledningens förräderi knäckte strejken redan i dess första skede. Det var en stor illusion att tro att en isolerad ekonomisk strejk bland gruvarbetarna ensam skulle kunna uppnå vad generalstrejken inte lyckades uppnå. *Just däri låg General Councils styrka*. Den räknade kallblodigt med att gruvarbetarna skulle lida nederlag, och att som ett resultat av det stora delar av arbetarna skulle bli övertygade om att General Councils förrädiska råd var ”korrekta” och ”rimliga”.

Att upprätthålla det vänskapliga blocket med General Council och samtidigt stöda gruvarbetarnas långdragna och isolerade ekonomiska strejk som General Council var mot, verkade på förhand vara uträknad för att låta fackföreningarnas ledare komma ur denna mäktiga prövning med minsta möjliga förluster.

Ur revolutionär synvinkel visade sig de ryska fackföreningarnas roll bli ytterst ogynnsam och rent av ynkelig. Förvisso var det helt nödvändigt att stöda en till och med isolerad ekonomisk strejk. Därom råder ingen som helst tvekan bland revolutionärer. Men detta stöd skulle inte bara ha varit ekonomiskt utan också revolutionärt politiskt. De allryska fackföreningarnas centrala råd skulle öppet ha sagt till de engelska gruvarbetarna och hela den engelska arbetarklassen att gruvarbetarnas strejk bara kunde segra om den genom sin envishet, orubblighet och omfattning kunde bereda vägen för *en ny generalstrejk*. Och det kunde man bara uppnå med hjälp av öppen och direkt strid mot General Council, regeringsorganen och gruvägarna. Kampen för att förvandla den ekonomiska strejken till en politisk strejk skulle därmed ha medfört ett våldsamt politiskt och organisatoriskt krig mot General Council. Det första steget i detta krig måste bli att bryta med den anglo-ryska kommittén, som hade blivit ett reaktionärt hinder, en boja om foten på arbetarklassen.

En revolutionär som väger sina ord kan inte påstå att segern *skulle ha varit garanterad* med denna linje. Men segern var *möjlig* längs denna väg. Ett nederlag längs denna väg vore ett nederlag längs en väg som *senare* skulle kunna leda till seger. Ett sådant nederlag är skolande, det vill säga stärker de revolutionära tankarna inom arbetarklassen. Samtidigt innebar det rent finansiella stödet till den tärande och hopplösa fackliga strejken (facklig strejk – till sin metod, revolutionärt politisk – i sitt mål) bara att General Council fick vatten på sin kvarn. De väntade lugnt tills strejken föll samman av svält och bevisade på så sätt att de ”hade rätt”. General Council kunde givetvis inte bida sin tid under flera månader som öppna strejkbrytare. Det var just under denna kritiska period som General Council behövde den anglo-ryska kommittén som politiskt skydd mot massorna. Frågan om den dödliga klasskampen mellan det engelska kapitalet och proletariatet, mellan General Council och gruvarbetarna, förvandlades på så sätt till en fråga om en vänskaplig diskussion mellan allierade inom samma block, det engelska General Council och de allryska fackföreningarnas centrala råd, en diskussion om vilken väg som var bäst just då: att sluta ett avtal eller att föra en isolerad ekonomisk strejk. Det oundvikliga resultatet av strejken ledde till ett avtal, det vill säga löste den vänskapliga ”diskussionen” till General Councils förmån.

Genom sin felaktiga inriktning hjälpte den anglo-ryska kommitténs hela politik, från början till slut, bara General Council. Inte ens det faktum att strejken under lång tid understöddes ekonomiskt tack vare den ryska arbetarklassens stora självupppoffringar hjälpte det engelska kommunistpartiets gruvarbetare, utan bara just detsamma General Council. Resultatet av den mäktigaste revolutionära rörelsen i England sedan chartismens¹ dagar är att det engelska kommunistpartiet knappast har vuxit, medan General Council sitter säkrare i sadeln än före generalstrejken.

1 Chartismen var en valreformrörelse i England mellan 1837-48 – öa.

Sådant blev resultatet av denna unika ”strategiska manöver”.

Den envishet man visade i frågan om att bevara blocket med General Council, och som ledde till en uppvisning i direkt underdånighet vid det skamliga mötet i Berlin i april 1927, bortförklarades återigen med denna ständiga hänvisning till ”stabiliseringen”. Om revolutionens utveckling drabbas av bakslag, förstår ni, då måste man hänga fast vid Purcell. Detta argument förefaller ytterst djupsinnigt för en sovjetfunktionär eller en facklig aktivist som Melnitjanskij, men är i själva verket ett perfekt exempel på empirism – till yttermera visso uppblandat med pedanteri. Vad innebar ”stabiliseringen” för den engelska ekonomin och politiken, i synnerhet under åren 1925-27? Innebar den att produktivkrafterna utvecklades? Att den ekonomiska situationen förbättrades? Att framtidsutsikterna såg ljusare ut? Inte alls. Hela den engelska kapitalismens så kallade stabilisering upprätthålls bara tack vare de gamla arbetarorganisationernas alla olika konservativa krafter, och tack vare det engelska kommunistpartiets svaghet och obeslutsamhet. På det ekonomiska och sociala området är den engelska revolutionen redan helt och fullt mogen. Frågan är rent politisk. Stabiliseringens viktigaste stöttepelare är Labourpartiets och fackföreningarnas ledningar, som i England utgör en enda enhet men praktiserar en arbetsdelning.

Med tanke på de stämningar som arbetarmassorna uppvisade under generalstrejken så leds inte den kapitalistiska stabiliseringen längre av MacDonald och Thomas, utan av Pugh, Purcell, Cook och company. De utför arbetet och Thomas sköter finputsningen. Utan Purcell skulle Thomas hänga i luften, och med honom också Baldwin. Det främsta hindret för den engelska revolutionen är Purcells falska, diplomatiskt förklädda ”vänsterism”, som omväxlande och ibland på samma gång vänslas med kyrkans män och bolsjevikerna och som alltid är beredd att inte bara slå till reträtt utan också begå förräderi. *Stabiliseringen är Purcellism*. Utifrån detta inser vi hur teoretiskt absurda och blint opportunistiska hänvisningarna till ”stabiliseringen” är för att rättfärdiga det politiska blocket med Purcell. För att kunna bryta sönder ”stabiliseringen” måste Purcellismen krossas. I denna situation är även skuggan av solidaritet med General Council det värsta brott och skändligt mot de arbetande massorna.

I sig själv kan inte ens den allra mest korrekta strategi alltid leda till seger. Huruvida den strategiska planen är riktig bekräftas av om den följer klasskrafternas verkliga utveckling och om den bedömer utvecklingens delar på ett realistiskt sätt. Allvarligast och mest vanärande och med de mest ödesdigra konsekvenserna för rörelsen är det nederlag som är typiskt mensjevikiskt, som beror på en felaktig uppskattning av klasserna, en underskattning av de revolutionära faktorerna och en idealisering av fiendens styrkor. Sådant var våra nederlag i Kina och England.

Vad förväntade sig Sovjetunionen från den anglo-ryska kommittén?

I juli 1926 undervisade Stalin oss följande vid det gemensamma mötet mellan centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen:

”Den andra uppgiften för detta block [den anglo-ryska kommittén] är att organisera en bred rörelse i arbetarklassen mot nya imperialistiska krig i allmänhet och mot en intervention i vårt land av (särskilt) den mäktigaste av de imperialistiska krafterna i Europa, av England i synnerhet.”

Samtidigt som han lärde oss, oppositionen, att det var viktigt ”att försvara världens första arbetarrepublik mot intervention” (vi var givetvis omedvetna om detta), tillade Stalin:

”Om Storbritanniens reaktionära fackföreningar är beredda att förena sig med vårt lands revolutionära fackföreningar i ett block mot de kontrarevolutionära imperialisterna i deras land, varför skulle vi inte välkomna ett sådant block?” (**Works**, band 8, s 193-94.)

Om de ”reaktionära fackföreningarna” vore förmögna att föra kamp mot sina egna imperialister då är de inte reaktionära. Stalin kan inte längre skilja mellan begreppen *reaktionära* och *revolutionära*.

Av gammal vana kallar han de engelska fackföreningarna reaktionära, men i själva verket hyser han bedrövliga illusioner om deras ”revolutionära anda”.

I Stalins fotspår undervisade vårt partis Moskvakommitté arbetarna i Moskva:

”Den anglo-ryska kommittén kan, måste och kommer utan tvekan att spela en enorm roll i kampen mot alla interventioner riktade mot Sovjetunionen. Den kommer att bli ett organisatoriskt centrum för proletarietets internationella krafter i kampen mot den internationella borgarklassens alla försök att provocera fram ett nytt krig.” (Moskvakommitténs teser.)

Vad svarade oppositionen? Vi sa:

”Ju mer spänd den internationella situationen blir, ju mer kommer den anglo-ryska kommittén att omvandlas till ett vapen för den brittiska och internationella imperialismen.”

Denna kritik av de stalinistiska förhoppningarna om att Purcell skulle vara arbetarstatens skyddsängel, karakteriserades vid samma möte av Stalin som en avvikelse ”från leninism till trotskism.”

Vorosjilov: ”Riktigt!”

En röst: ”Vorosjilov har satt sin namnteckning under det.”

Trotskyj: ”Lyckligtvis kommer detta med i protokollet.”

Ja, allt detta återfinns i julimötets protokoll, där de blinda, grova och illojala opportunisterna hade mage att anklaga oppositionen för ”defaitism”.

Denna ordväxling som jag i korthet tvingas citera ur min tidigare artikel, ”*Vad vi gav och vad vi fick*”,¹ är en mycket mer användbar strategisk lärdom än hela kapitlet om strategi i programförslaget. Frågan – *vad gav vi (och förväntade oss) och vad fick vi?* - är ett av strategins viktigaste kriterier. Den sjätte kongressen måste tillämpa det på alla de frågor som stått på dagordningen under de senaste åren. Det kommer då slutgiltigt att avslöjas att EKKI:s strategi, speciellt efter 1926, var en strategi bestående av imaginära storheter, felaktiga beräkningar, illusioner om fienden, och förföljelser av de mest pålitliga och orubbliga medlemmarna. Kort sagt var det en höger-centristisk rutten strategi.

Den revolutionära strategins manövrerande karaktär

Vid en första anblick verkar det obegripligt att programförslaget förbigår den bolsjevikiska strategins ”manövrerande” och ”flexibilitet” med fullständig tystnad. Av hela denna enorma fråga nämner det bara en enda punkt – överenskommelser med den koloniala borgarklassen.

Ändå har den nuvarande periodens opportunism, sicksackandet allt längre högerut, först och främst presenterats som en *manöver*-strategi. De som vägrade gå med på principiösa kompromisser som just därför var skadliga i praktiken, anklagades för bristande ”flexibilitet”. Majoriteten förkunnade att manövrar var deras grundläggande princip. 1925 manövrerade Zinovjev med Radič och LaFollette, därefter manövrerade Stalin och Bucharin med Chiang Kai-shek, med Purcell och kulakerna. Hela tiden manövrerade apparaten med partiet. Och nu manövrerar Zinovjev och Kamenev med apparaten.

Det uppstod en hel kår av specialister på manövrar för byråkratins behov. Denna kår består till

1 Precis som de flesta artiklar som under denna period skrevs av företrädare för oppositionen, fick inte heller denna tillstånd att publiceras i den ryska partipressen, utan måste spridas från hand till hand i form av kopior av manuskriptet. Den skrevs 1927, och publicerades för första gången 1934. På svenska återfinns den i L Trotskyj, **Om Storbritannien**, s 142-153.

största delen av personer som aldrig har varit revolutionära kämpar, och nu bugar än mer nitiskt för revolutionen när den redan erövat makten. Borodin manövrerar i Kanton, Rafes i Beijing, D Petrovskij manövrerar kring engelska kanalen, Pepper manövrerar i USA, men Pepper kan också manövrera i Polynesien. Martynov manövrerar på distans, men för att kompensera det gör han det över hela jordklotet. Hela horder av unga manöver-akademiker har skolats upp, och de närmar sig i första hand den bolsjevikiska flexibiliteten genom att vara mjuka i ryggen. Denna strategiska skola försöker med hjälp av manövrar uppnå sådant som bara kan erövas med hjälp av revolutionära styrkor. Trots tidigare misslyckanden hoppades medeltidens alkemister kunna göra guld, och på samma sätt hoppas dagens manövrerande strateger, var och en för sig, kunna lura historien. I sakens natur ligger givetvis att de inte är strateger utan byråkratiska blockmakare av alla storlekar, utom de största. Vissa av dem har studerat hur deras herre löste mindre frågor och inbillar sig att de behärskar strategins hemligheter. Just sådant är epigonernas väsen. Andra lärde sig blockmakeriets hemligheter i andra och tredje hand, och efter att ha blivit övertygade om att de kunde göra mirakel i små frågor, så drog de slutsatsen att dessa metoder även kan tillämpas i stora frågor. Men försöken att använda byråkratisk blockpolitik för att lösa stora frågor, med argumentet att den är ”mer ekonomisk” än revolutionär kamp, har alla utan undantag lett till skamliga misslyckanden. Dessutom har parti- och statsapparaten blockmakeri varje gång knäckt ryggen på de unga partierna och de unga revolutionerna. Chiang Kai-shek, Wang Ching-wei, Purcell, kulakerna – allihopa har de hittills gått segrande ur försöken att hantera dem med hjälp av ”manövrer”.

Det innebär naturligtvis inte att manövrar i allmänhet är otillåtna, det vill säga inte är förenliga med arbetarklassens revolutionära strategi. Men det måste stå helt klart att manövrar bara kan ha en underordnad och stödjande karaktär i förhållande till den revolutionära kampens grundläggande metoder. En gång för alla måste vi inse att en manöver aldrig kan avgöra de stora frågorna. Om politiska block verka lösa de små frågorna, så är det alltid på bekostnad av de stora frågorna. En korrekt manöver kan bara underlätta lösningen genom att vinna tid eller uppnå större resultat med mindre styrkor. Det går inte att undvika de avgörande svårigheterna med hjälp av en manöver.

Motsättningen mellan proletariatet och borgarklassen är grundläggande. Därför är försöken att tygla den kinesiska borgarklassen med hjälp av organisatoriska och personliga manövrar och tvinga den att underkasta sig planer på politiska block inte en manöver utan föraktfullt självbedrägeri, om än i kolossal skala. Det går inte att lura klasser. I historisk mening gäller det alla klasser och det är särskilt och omedelbart sant för de härskande, ägande, utsugande och bildade klasserna. De senares erfarenhet är så stor, deras klassinstinkt så förfinad och deras spionorganisationer så varierade att alla försök att lura dem genom att ge sig ut för att vara någon annan bara innebär att man snärjer sina egna vänner istället för fienden.

Motsättningen mellan Sovjetunionen och den kapitalistiska världen är grundläggande. Det går inte att undfly den med hjälp av manövrar. Det går att utsträcka andrummet och vinna tid med hjälp av klara och öppet erkända eftergifter till kapitalet, och genom att utnyttja motsättningarna mellan dess olika delar. Men det kan bara genomföras under vissa historiska villkor, och ingalunda under alla omständigheter. Det är ett allvarligt självbedrägeri att tro att den internationella borgarklassen kan ”neutraliseras” tills socialismen har byggts färdig, det vill säga att den grundläggande motsättningen kan övervinnas med hjälp av en manöver. Detta självbedrägeri kan kosta sovjetrepubliken huvudet. Det är bara den internationella proletära revolutionen som kan befria oss från denna grundläggande motsättning.

En manöver kan antingen bestå av en eftergift till fienden, en överenskommelse med en tillfällig och därmed alltid suspekt allierad, en reträtt i rätt ögonblick för att hålla fienden borta från strupen, eller slutligen att ställa delvisa krav och paroller i en sådan ordning att det splittrar fiendens läger.

Detta är de viktigaste varianterna på manövrar. Det finns andra, sekundära sorter. Men varje manöver är till sin natur tillfällig i förhållande till kampens grundläggande strategiska linje. Vi bör hålla i minnet att manövrarna med Guomindang och den anglo-ryska kommittén är perfekta exempel på mensjevnikiska men inte bolsjevnikiska manövrar. Det som hände var just motsatsen. Det som skulle ha varit enbart en taktisk episod utvecklades till en strategisk linje och den verkliga strategiska uppgiften (kampen mot borgarklassen och reformismen) splittrades i en rad små och underordnade taktiska episoder som till sin natur dessutom bara var prydnader.

Under en manöver måste man alltid utgå från de värsta och inte de bästa antagandena när det gäller motståndaren man gör eftergifter till, eller den opålitliga allierade man sluter en överenskommelse med. Man måste ständigt hålla i minnet att vår allierade imorgon kan vara vår fiende. Det gäller även en allierad som bönderna:

”Vi måste vara på vår vakt gentemot bönderna, organisera oss självständigt från dem, och vara beredda på att kämpa mot dem, i den utsträckning bönderna agerar på ett reaktionärt eller antiproletärt sätt.” (CW, band 8, s 234.)

Det står inte på något sätt i motsättning till proletariats stora strategiska uppgift, som Lenin var den förste att grundligt och begåvat utarbeta på ett teoretiskt såväl som praktiskt sätt, nämligen att erövra fattigböndernas utsugna skikt från borgarklassens inflytande och leda dem efter oss. Men förbundet mellan proletariats och bönderna är inte en gång för alla given färdig av historien, och den går inte att skapa med hjälp av lissmande manövrar, föraktliga försök till övertalning och patetiska predikningar. Förbundet mellan proletariats och bönderna är en fråga om politiska styrkeförhållanden och därmed proletariats oberoende från alla andra klasser. Först måste den allierade skolas. Detta kan man å ena sidan uppnå genom att vara ytterst uppmärksam på dess progressiva och historiska behov, och å den andra genom att vara organisatoriskt misstrogen mot den allierade, och outtröttligt och oförsonligt bekämpa varje antiproletär tendens och vana hos denne.

Man måste alltid bestämma och avgränsa manövern betydelse och begränsningar. En eftergift måste alltid kallas en eftergift, och en reträtt en reträtt. Det är oändligt mycket mindre farligt att överdriva sina eftergifter och reträtter än att underskatta dem. Man måste upprätthålla klassens vaksamhet och vårt eget partis organisatoriska misstro och inte minska dem.

Precis som när det gäller arbetarklassens historiska aktioner överhuvudtaget är partiet det viktigaste verktyget under manövern. Men partiet är inte bara ett fogligt verktyg i händerna på de som är ”herrar” över manövern, utan ett medvetet verktyg som handlar på egen hand, överhuvudtaget det högsta uttrycket för proletariats egna handlingar. Därför måste partiet själv förstå manövern klart under hela dess tillämpning. Här talar vi naturligtvis inte om diplomatiska, militära eller konspiratoriska hemligheter, det vill säga den teknik som den proletära staten eller det proletära partiet använder i sin kamp under kapitalismen. Det handlar om manövern politiska karaktär. Det är därför de lågmälda förklaringarna att inriktningen mot kulakerna mellan 1924 och 1928 var en stor manöver är så absurda och kriminella. Ingen lurar kulaken. Han dömer inte ord utan handlingar, skatter, priser och nettovinst. Men man kan mycket väl lura sitt eget parti – arbetarklassen och fattigbönderna. Det finns ingenting som är så nedbrytande för det revolutionära partiets revolutionära anda som principlösa manövrar och block bakom dess rygg.

Den viktigaste, mest vedertagna och mest oföränderliga regeln under varje manöver är: man får aldrig slå ihop, blanda eller kombinera sin egen partiorganisation med en främmande organisation, även om denna idag är ytterst ”sympatiskt inställd”. Vidta inga åtgärder som direkt eller indirekt, öppet eller dolt, leder till att ditt parti underordnas andra partier, eller andra klassers organisationer, eller inskränker din egen agitationsfrihet, eller gör dig ansvarig om än bara delvis för andra partiers

politiska linje. Man ska inte blanda ihop fanorna, och än mindre knäböja för en annan fana.

Det värsta och farligaste är om manövern uppstår ur otåliga och opportunistiska försök att springa om sitt eget partis utveckling och hoppa över nödvändiga stadier i dess utveckling (just här kan man inte hoppa över stadier), genom att på ett ytligt, svekfullt, diplomatiskt och bedrägligt sätt knyta ihop, kombinera och ena organisationer och delar som drar åt helt motsatt håll. Sådana experiment är alltid farliga, och för unga och svaga partier är de ödesdigra.

Under en manöver såväl som i krig, är det inte bara den strategiska visheten som avgör (och än mindre blockmakarnas list), utan styrkeförhållandena. I allmänna termer är även en riktigt uttänkt manöver farligare för det revolutionära partiet ju yngre och svagare detta är i förhållande till sina fiender, allierade och halvallierade. Det är därför – och här har vi en punkt som är av största betydelse för Komintern – bolsjevikpartiet inte började med manövrar som ett patentmedel utan närmade sig dem, växte in i dem i den utsträckning det rotade sig i arbetarklassen, stärkte sig politiskt och mognade ideologiskt.

Det olyckliga är att den bolsjevikiska strategins epigoner lyfter fram manövrar och flexibilitet som det mest väsentliga i denna strategi och lovprisar det för de unga kommunistpartierna. På så sätt rycker de manövrarna från sin historiska axel och principiella grund och förvandlar dem till principlösa block som bara alltför ofta liknar en ekorre som rusar runt i en bur. Bolsjevismens grundläggande egenskap var inte (och bör inte vara det heller idag) flexibilitet utan att den var hård som granit. Det var just för denna egenskap som dess fiender och motståndare förebrådde den, och det var just denna egenskap bolsjevismen med rätta var stolt över. Inte lycksalig ”optimism” utan oförsonlighet, mod, revolutionärt mod, och kamp för varje uns av oberoende – det är bolsjevismens grundläggande karaktärsdrag. Det är där kommunistpartierna i väst och öst måste börja. Först måste de erövra rätten att genomföra manövrar genom att förbereda den politiska och materiella grunden för dem, det vill säga sina egna organisationers styrka, stabilitet och hårdhet.

De mensjevikiska manövrarna med Guomindang och General Council är tiofalt kriminella eftersom de påtvingades de fortfarande bräckliga kommunistpartierna i Kina och England. Manövrarna tillfogade inte bara revolutionen och arbetarklassen ett nederlag. De krossade, försvagade och undergrävde också för lång tid framåt den kommande kampens viktigaste verktyg, de unga kommunistpartierna. Samtidigt har de i viss utsträckning politiskt demoraliserat Kominterns äldsta parti, SUKP.

Det kapitel i programförslaget som behandlar strategin tiger envetet om manövrar – de senaste årens käpphäst – som om det hade munnen full med vatten. En overseende kritiker kanske säger ”tala är silver men tiga är guld”. Men att rationalisera på det sättet vore ett gravt misstag. Som vi redan har visat och kommer att visa med fler exempel, är det olyckliga att programförslaget själv har karaktären av en manöver i ordets dåliga det vill säga blockpolitiska mening. Förslaget manövrerar med sitt eget parti. Vissa av de svaga punkterna döljer det med orden ”enligt Lenin”, andra förbigår det med tystnad. Det är så det tar itu med manövrarnas strategi. Det går inte att tala om detta ämne utan att beröra de senaste erfarenheterna i Kina och England. Men att bara nämna manövrar skulle frambesvärja figurer som Chiang Kai-shek och Purcell. Författarna vill inte det. De föredrar att hålla tyst om sitt favorittema och ge Kominterns ledning fria händer. Och det är just vad man inte får göra. Händerna måste bindas på blockmakarna och deras kandidater. Det är just detta syfte programmet ska fylla. Annars är det överflödigt.

Det måste i kapitlet om strategi finnas plats för att gå igenom de grundläggande regler som avgör och begränsar manövrar som en understödjande metod i den revolutionära kampen mot klassfienden, som bara kan vara en kamp på liv och död. De regler som vi framhållit ovan har sin grund i Marx och Lenins läror. Utan tvekan kan de läggas fram på ett mer koncist och exakt sätt. Men de

måste till varje pris med i Kommunistiska internationalens program.

Inbördeskrigets strategi

På tal om det väpnade upproret nämner programförslaget i förbigående:

”Denna kamps högsta form stödjer sig på krigskonstens regler, förutsätter en fälttågsplan, offensiv karaktär hos kampanjoperationerna, samt obegränsad hängivenhet och hjältemod hos proletariatet.” (**KI:s program**, s 83.)

Förslaget nöjer sig med att helt kort upprepa några få tillfälliga anmärkningar av Marx. Sedan dess har vi å ena sidan haft oktoberrevolutionens erfarenheter, och å den andra erfarenheterna av nederlag för de ungerska och bayerska revolutionerna, för kampen i Italien 1920, upproret i Bulgarien 1923, den tyska rörelsen 1923, Estland 1924, den engelska generalstrejken 1926, Wienproletariatets uppror 1927 och den andra kinesiska revolutionen 1925-27. Ett program för Komintern måste på ett oändligt mycket klarare och mer konkret sätt beskriva både det väpnade upprorets samhälleliga och politiska förutsättningar, och de militära och strategiska villkor och metoder som kan garantera segern. Inget avslöjar hur ytligt och litterärt detta dokument är som det faktum att det kapitel som ägnas åt revolutionär strategi behandlar Cornelissen och gillesocialisterna (Orage, Hobson, G D H Cole, alla nämnda vid namn), men varken gör en allmän karakterisering av proletariatets strategi under imperialismens tidsålder eller på grundval av ett levande historiskt material lämnar en definitiv redogörelse för vilka metoder som finns i kampen om makten.

Efter de tragiska erfarenheterna i Tyskland reste vi 1924 återigen denna fråga, och krävde att Komintern skulle ställa frågorna om det väpnade upprorets strategi och taktik och inbördeskrig i allmänhet på dagordningen och arbeta med dem.

”Vi måste säga rent ut att frågan om valet av tidpunkt för det väpnade upproret i många fall har karaktären av lackmuspapper. Den prövar det revolutionära medvetandet hos många västeuropeiska kommunister, som än idag inte har befriat sig från sin passiva, fatalistiska inställning till revolutionens grundläggande uppgifter. En inställning som fick sitt djupaste och mest talangfulla uttryck hos Rosa Luxemburg. Psykologiskt är det fullt förståeligt. Hon formades så att säga i kampen mot den tyska socialdemokratins och fackföreningarnas byråkratiska apparat. Outtröttligt visade hon att apparaten kvävde massornas initiativ, och hon såg ingen annan utväg än en spontan rörelse underifrån som skulle undanröja socialdemokratins alla försvarsverk och barriärer. För Luxemburg blev den revolutionära generalstrejken som översvämmade det borgerliga samhällets bräddar liktydigt med den proletära revolutionen. Men oavsett sin styrka och masskaraktär så avgör inte generalstrejken frågan om makten, den bara ställer den. För att gripa makten måste ett väpnat uppror organiseras på grundval av generalstrejken. Förvisso rörde sig Rosa Luxemburgs hela utveckling i denna riktning. När hon rycktes bort från kampen hade hon inte sagt sitt sista ord, eller ens sitt näst sista ord. Men fram till helt nyligen har det funnits en mycket stark strömning av revolutionär fatalism inom det tyska kommunistiska partiet. Revolutionen är på väg, sades det, revolutionen är nära. Den kommer att föra med sig det väpnade upproret och ge oss makten. Vad gäller partiet, så är dess uppgift att genomföra revolutionär agitation och avvakta resultatet. Att under dessa förhållanden rakt ut ställa frågan om valet av tidpunkt för upproret är att väcka partiet ur sin fatalistiska passivitet och ställa det ansikte mot ansikte med de grundläggande revolutionära uppgifterna, nämligen en medveten organisering av det väpnade upproret för att ta makten ur fiendens händer...”

”Vi ägnar avsevärd tid och energi åt att studera Pariskommunen 1871, men försummar fullständigt det tyska proletariatets kamp som redan har rika erfarenheter av inbördeskrig. Vi bryr oss knappt om erfarenheterna från upproret i Bulgarien i september förra året. Men vad som är allra mest förvånande är att det verkar helt acceptabelt att vi för längesedan har förpassat erfarenheterna från oktoberrevolutionen till arkiven...”

”Oktoberrevolutionens lärdomar, den hittills enda segerrika proletära revolutionen, måste studeras ytterst noggrant. Från strategiska och taktiska utgångspunkter måste vi sammanställa en kalender över oktober. Vi måste visa hur händelserna utvecklades våg för våg, och vilka återverkningarna blev i partiet, sovjeterna, centralkommittén och partiets militärorganisation. Vad betydde den vacklan som visade sig i partiet? Vilken betydelse fick den i det allmänna händelseförloppet? Vilken roll spelade militärorganisationen? Det skulle vara ett helt ovärderligt arbete. Det vore rent kriminellt att fördröja det ytterligare...”

”Nå, vilken är då vår uppgift? Att utarbeta en allmängiltig handbok, eller guidebok, eller lärobok, eller regelbok om inbördeskrigets problem, och följaktligen och framförallt om det väpnade upproret som revolutionens högsta stadium. Vi måste samla och samordna erfarenheterna från inbördeskrig, noggrant analysera under vilka villkor de ägde rum, studera misstagen, framhäva de mest lyckade operationerna, och dra de nödvändiga slutsatserna. Kommer vi därmed att berika vetenskapen, det vill säga kunskapen om de historiska utvecklingslagarna, eller konsten som en helhet av handlingsregler som dragits av erfarenheten? Både och tror jag. I vilket fall som helst är vårt mål strikt praktiskt, nämligen att berika revolutionens militära konst...”

”Sådana 'regler' kommer med nödvändighet att ha en mycket komplicerad struktur. Först och främst är det nödvändigt att slå fast de grundläggande förutsättningarna för proletariats maktövertagande. Här befinner vi oss fortfarande på den revolutionära politikens område, ty upproret är politikens fortsättning med nya medel. Analysen av de nödvändiga förutsättningarna för ett väpnat uppror måste anpassas till olika typer av länder. Det finns länder där proletariats utgör befolkningsmajoriteten, och å andra sidan länder där proletariats är en obetydlig minoritet och bönderna dominerar. Mellan dessa två ytterligheter finns länder av mellantyp. Vi måste därför grunda analysen på åtminstone tre 'typiska' länder: industriländer, jordbruksländer och länder av mellanliggande typ. Inledningen (som ska behandla revolutionens förutsättningar och villkor) måste karakterisera vart och ett av dessa länder utifrån inbördeskrigets synvinkel. Vi måste betrakta upproret på två sätt. Å ena sidan som ett definitivt stadium i den historiska processen, som en definitiv återspeglning av klasskampens objektiva lagar. Å den andra ur subjektiv eller praktisk synvinkel: hur man ska förbereda och genomföra upproret för att på bästa sätt garantera dess seger.” (Trotskij, ”Tal till Militära vetenskapsakademien”, 29 juli 1924. Ur Trotsky, **The Challenge of the Left Opposition (1923-25)**, s 176-98.)

1924 inledde en stor grupp personer kring den Militära vetenskapsakademien ett gemensamt arbete för att utarbeta riktlinjer för inbördeskriget, det vill säga en marxistisk handledning för klassernas öppna sammanstötningar och den väpnade kampen för diktaturen. Men arbetet stötte snart på motstånd från Komintern – som en del av den allmänna kampen mot den så kallade trotskismen. Och så småningom lades arbetet ner helt. Det är svårt att tänka sig en mer lättsinnig och brottslig åtgärd. Under en epok av tvära kast måste inbördeskrigets lagar som de beskrivits ovan vara en del av alla revolutionära medlemmars allmängods, för att inte tala om partiledarnas. Dessa ”regler” behöver ständigt studeras och utvidgas utifrån nya erfarenheter i det egna landet. Bara en sådan studie kan i viss mån motverka panikåtgärder och kapitulation när situationen kräver yttersta mod och beslutsamhet, liksom äventyrliga åtgärder under perioder som kräver försiktighet och tålamod.

Om dessa regler hade funnits i ett antal böcker, om varje kommunist hade varit förpliktigad att studera dem lika noga som Marx', Engels' och Lenins grundläggande teorier, då kunde vi mycket väl ha undvikit de senaste årens absolut inte oundvikliga nederlag. Det gäller inte minst upproret i Kanton som planerades med ett sådant barnsligt lättsinne. Programförslaget behandlar dessa frågor på några rader, nästan lika lite som det talar om Gandhi i Indien. Ett program kan naturligtvis inte helt gå upp i detaljer. Men det måste ställa frågorna i hela deras vidd, formulera dem på ett grundläggande sätt, och behandla de viktigaste landvinningarna och misstagen.

Oavsett detta måste den sjätte kongressen enligt vår uppfattning i en speciell resolution instruera EKKI att utarbeta inbördeskrigets regler i en handbok som grundas på de hittillsvarande

erfarenheterna av segrar och nederlag.

Frågan om den inre partiregimen

Bolsjevismens organisatoriska frågor är oupplösligt knutna till frågor om program och taktik. Programförslaget berör detta ämne bara som hastigast med en hänvisning till behovet att upprätthålla "den demokratiska centralismens strängaste revolutionära ordning". (**KI:s** program, s 79.) Det är det enda som skrivs om den inre partiregimen, och det är dessutom en helt ny formel. Vi visste redan att partiregimen vilar på den demokratiska centralismens principer. I teorin förutsatte detta (och i praktiken genomfördes det också) att den demokratiska centralismen gav fullständiga möjligheter för partiet att diskutera, kritisera, uttrycka missnöje om, välja och avsätta, samtidigt som det innebar järndisciplin i handling under de valda och avsättbara ledande organens fullständigt befullmäktigade ledning. Om vi med *demokrati* menade partiets överhöghet över alla sina organ, så innebar *centralism* en korrekt upprättad, medveten disciplin som garanterade partiets kampförmåga. Men nu har man till den formel för partiets inre regim som har klarat alla tidigare prövningar lagt ett helt nytt kriterium, nämligen "den strängaste revolutionära ordning". Det verkar som om bara demokratisk centralism inte längre räcker för partiet, utan att det nu krävs en viss *revolutionär ordning* hos den demokratiska centralismen. Denna formel sätter den nya självtillräckliga idén om en "revolutionär ordning" ovanför den demokratiska centralismen, det vill säga ovanför partiet.

Vad betyder då denna idé om en revolutionär ordning – och dessutom den "strängaste" ordning – som står *ovanför* idéerna om demokrati och centralism? Den leder till att det uppstår en partiapparat som är helt självständig från partiet eller strävar efter en sådan självständighet – en självtillräcklig byråkrati som antas bevara "ordningen" oberoende av partimassorna och som kan upphäva eller bryta mot partiets vilja, trampa på stadgarna, skjuta upp partikongresser eller förvandla dem till rena skenhändelser när "ordningen" kräver det.

Apparaten har under lång tid och med lömska metoder sökt efter en formel som "revolutionär ordning" som ställs ovanför demokratin och centralismen. Under de senaste två åren har partiledningens mest ansvariga företrädare erbjudit oss en hel rad definitioner av partidemokratin som i själva verket helt enkelt har reducerat demokratin och centralismen till underkastelse under de högre organen. Det som gjordes i praktiken gick en lång bit i denna riktning. Men en centralism som åtföljs av en inskränkt och ihålig demokrati är en byråkratisk centralism. Givetvis måste en sådan "ordning" döljas med demokratiska former och riter. Den måste piskas in med hjälp av cirkulärbrev uppifrån, och befallningar om "självkritik" under hot från artikel 58.¹ Och den måste hela tiden bevisa att det inte är det ledande centralt som bryter mot demokratin utan de så kallade "utförarna". Men det förekommer inga åtgärder mot dessa, eftersom varje "utförare" visar sig vara ledare för alla sina underställda.

Den nya formeln är alltså teoretiskt fullkomligt absurd. Genom sin nyhet och absurditet visar den att den uppfanns bara för att tillfredsställa vissa mognade behov. Den rättfärdigar sin upphovsman, det vill säga den byråkratiska apparaten.

Denna fråga är oupplösligt knuten till frågan om fraktioner och grupperingar. Varje gång det har uppstått en kontroversiell fråga eller olika uppfattningar har ledningen och den officiella pressen, inte bara SUKP:s utan även Kominterns och alla dess sektioners, omedelbart fört över diskussionen

1 Artikel 58 är den paragraf i den sovjetiska brottsbalken som stadgar att straff ska utmätas mot de som är inblandade i kontrarevolutionär aktivitet riktad mot den sovjetiska staten. Dess upphovsmän menade aldrig att den skulle användas som ett fraktionellt vapen mot motståndare i partiet, men den stalinistiska ledningen förvandlade den till just ett sådant verktyg. Den användes som juridisk grund för att fängsla, landsförvisa, utvisa från landet och utdöma dödsstraff mot medlemmar som anklagades för att stöda oppositionen.

till frågan om fraktioner och grupperingar. *Utan tillfälliga ideologiska grupperingar går det inte att tänka sig ett ideologiskt liv i partiet.* Ingen har hittills hittat något annat tillvägagångssätt. Och de som har försökt har bara visat att deras botemedel varit liktydigt med att strypa partiets ideologiska liv.

Givetvis är grupperingar såväl som olika uppfattningar något ”ont”. Men detta onda är en oundgänglig och inneboende del i partiets dialektiska utveckling, på samma sätt som gifter är det i den mänskliga organismens liv.

Att omvandla grupperingar till organiserade och än mer slutna fraktioner är ett mycket värre ont. Konsten att leda partiet består av att just förhindra en sådan utveckling. Det går inte att uppnå med bara förbud. Det bästa beviset på det är SUKP:s erfarenheter.

Vid den tionde partikongressen, under efterdyningarna från Kronstadt-upproret och kulakernas myteri, lade Lenin fram en resolution som förbjöd fraktioner och grupperingar. Med grupperingar menade han inte de tillfälliga tendenser som oundvikligen uppstår i partiets liv, utan just fraktioner som utgav sig för att vara grupperingar. Partimassorna insåg hur livsfarligt läget var och stödde sin ledare genom att anta den hårda och obevekliga resolutionen: att förbjuda fraktioner och fraktionism. Men partiet visste också mycket väl att denna formel skulle tolkas av en centralkommitté under Lenins ledning, att den inte skulle tolkas grovt eller illojalt, och ännu mindre att makten skulle missbrukas (se Lenins ”testamente”).¹ Partiet visste att det exakt ett år senare, eller om en tredjedel av partiet krävde det till och med en månad senare, kunde utvärdera erfarenheterna vid en partikongress och genomföra eventuellt nödvändiga förbehåll. Den tionde partikongressens beslut var en mycket hård åtgärd som framkallades av det härskande partiets kritiska läge vid den farliga svängningen från krigskommunism till NEP. Denna hårda åtgärd visade sig vara helt berättigad, ty den kompletterade bara en korrekt och framsynt politik och ryckte undan marken under de grupperingar som hade uppstått före övergången till den Nya Ekonomiska Politiken.

Men den tionde partikongressens beslut om fraktioner och grupperingar, som redan då krävde en omdömesgill tolkning och tillämpning, är ingalunda en absolut princip som står ovanför alla andra behov i partiets utveckling, oberoende av land, situation och tidpunkt.

För att skydda sig mot all kritik lutade sig partiledningen efter Lenins frånfälle på den tionde partikongressens beslut om fraktioner och grupperingar. Men det gjorde den bara för att kväva partidemokratin ännu mer, och samtidigt blev den i och med det ännu mer oförmögen att uppnå sitt verkliga syfte, med andra ord att eliminera fraktionismen. Ty uppgiften är inte att förbjuda fraktioner utan att bli av med dem. Och partiet har aldrig härjats så mycket och varit så splittrat av fraktioner som när Lenin försvann från ledningen. Samtidigt har det aldrig tidigare härskat en så hundraprocentig och ytterst svekfull monolitism i partiet, en monolitism vars enda syfte är att dölja hur partiets liv stryps.

Redan före den tolfte partikongressen uppstod det en för partiet hemlig apparatfraktion i SUKP.

1 Större delen av det brev som kommit att kallas ”Lenins testamente” skrevs 25 december 1922, med ett tillägg 4 januari 1923. I brevet kallas Trotskij ”den talangfullaste medlemmen i den nuvarande centralkommittén”. ”Stalin”, skriver Lenin i sitt tillägg, ”är alltför grov, och denna brist, som är fullt tolerabel i vår mitt och i relationerna mellan oss kommunister, kan inte tolereras hos en generalsekreterare. Därför föreslår jag kamraterna att överväga ett sätt att förflytta Stalin från denna post och till den utse en annan person, som är överlägsen kamrat Stalin bara i ett avseende, nämligen att han är tolerantare, lojalare, hövligare och mer uppmärksam mot kamraterna, mindre nyckfull osv. Denna omständighet kan förefalla att vara en oväsentlig småsak. Men med tanke på att förebygga en sprängning och med hänsyn till vad jag tidigare skrev om förhållandet mellan Stalin och Trotskij så tror jag att det inte är något småsak eller att det är en sådan småsak som kan få avgörande betydelse.” (VV10, band 10, s 515-518.) Dokumentet var ämnat för partiet eftersom Lenin kände att hans sjukdom gjorde att han hade allt svårare att aktivt ingripa i den uppseglande partikrisen. Men brevet hemlighölls av partiledningen.

Den antog senare karaktären av en konspirativ organisation med en egen centralkommitté ("septumviratet"),¹ egna cirkulärbrev, agenter, koder och så vidare. Partiapparaten handplockar en sluten orden från sina led, en orden som inte är kontrollerad och förfogar över inte bara partiets utan också statsapparatusens enorma resurser. Den förvandlar partimassorna till en ren täckmantel och hjälpverktyg för sina manövrar.

Men ju mer oförskräckt denna slutna fraktion inom apparaten undandrar sig partimassornas kontroll – som genom alla dessa "kampanjer" blir alltmer försvagad – ju djupare och starkare fortsätter denna fraktionella och splittrande process, inte bara under utan också inom apparaten själv. Apparatusens fullständiga och obegränsade makt över partiet, som hade genomdrivits redan vid tiden för den trettonde partikongressen, innebär att de skillnader som uppstår inom apparaten inte har någonstans att ta vägen. Ty om en del av apparaten vädjade till partiet om ett verkligt beslut så skulle det innebära att apparaten åter underställdes partiet. Bara den gruppering inom apparaten som på förhand är säker på att få majoritet är benägen att avgöra en omdiskuterad fråga med hjälp av *apparatdemokrati*, det vill säga att genomföra en sluten omröstning bland den hemliga fraktionens medlemmar. Resultatet är att det uppstår fientliga fraktioner inom den härskade apparatfraktionen, som inte så mycket strävar efter att få majoritet inom den gemensamma fraktionen som att få stöd inom statsapparatusens institutioner. Majoriteten vid partikongressen är automatiskt garanterad, eftersom kongressen kan sammankallas vid den lämpligaste och mest passande tidpunkten. På detta sätt tillskansar sig apparaten makten, och denna utveckling är ett fruktansvärt hot mot både partiet och proletariatets diktatur.

Sedan apparatfraktionen hade genomfört den första "anti-trotskyistiska" kampanjen 1923-24, uppstod en djup schism inom septumviratets underjordiska fraktion.² Den grundläggande orsaken till detta var den proletära Leningrad-förtruppens klassmissnöje med den urartning som börjat ge sig till känna i inre såväl som internationella frågor. Under 1925 fortsatte de avancerade Leningrad-arbetarna det arbete som påbörjats av de avancerade arbetarna i Moskva 1923. Men dessa djupgående klasstendenser kunde inte visa sig öppet i partiet. Istället återspeglades de i en halvkvävd kamp inom apparatfraktionen.

I april 1925 skickade centralkommittén ut ett cirkulärbrev till hela partiet. Brevet dementerade rykten som påstods vara spridda av "trotskyisterna"(!), rykten som sa att det fanns meningsskiljaktigheter i frågan om bönderna inom den "leninistiska" kärnan, det vill säga inom det fraktionella septumviratet. Det var först i och med detta cirkulärbrev som bredare partikretsar fick reda på att dessa meningsskiljaktigheter alls existerade. Men det hindrade inte partiledningen från att fortsätta

- 1 Vid SUKP:s centralkommittémöte i juli 1926 bröt Zinovjev och Kamenev med Stalin och Bucharin, och fullbordade sitt block med Moskvaoppositionen. De förde då också till protokollet det faktum att det sedan en tid vid sidan om den officiella politbyrån hade existerat ett fraktionellt septumvirat, som bestod av den tidigare antitrotskyistiska gruppen Zinovjev, Stalin och Bucharin (samt Kamenev, Vorosjilov, Kalinin och en person som inte var medlem i politbyrån, Kujbysjev. Och det trots att den senare i egenskap av ledare för den centrala kontrollkommissionen antogs ha ansvar för att övervaka partiets moral och anständighet.) Denna grupp hade organiserat en hemlig apparat inom partiets officiella apparat, och i praktiken styrt den senare utan att partiet varken kände till det eller hade godkänt det.
- 2 Denna schism kom i öppen dager vid det ryska kommunistpartiets fjortonde konferens 1925, när delegationen från Leningrad lade fram en otvetydigt egen ståndpunkt, som riktades mot den härskande gruppen kring Stalin och Bucharin. Men Leningrad-delegationen var ensam vid konferensen. Under, och i synnerhet efter den, agerade partiets centrala apparat, och Leningrad-organisationen rensades skoningslöst, snabbt och systematiskt från den nya oppositionen. Ledarna avsattes och spreds ut över hela sovjetrepubliken. Bland den nya oppositionens ledare fanns så framträdande personer som Zinovjev, Kominterns ordförande och Leningradsovjettens president, Kamenev, Moskvasovjettens president och före detta ordförande i politbyrån, Sokolnikov, sovjetiskt sändebud i London, Sarkis, redaktör för *Pravda* i Leningrad, Krupskaja, Lenins änka, Lasjevitj, vice krigskommissarie, Vujovitj, ordförande i Ungkommunistiska internationalen, och flera andra.

att lura partimedlemmarna med påståenden att ”oppositionen” splittrade det ”leninistiska gardets” monolitism. Denna propaganda hamrades fram för fullt när den fjortonde partikongressen överraskade partiet med de formlösa och förvirrade motsättningarna mellan den härskande fraktionens två delar, motsättningar som trots allt hade en djupgående *klassmässig grund*. Just innan partikongressen antog organisationerna i Moskva och Leningrad, med andra ord partiets två främsta fästen, vid sina distriktskonferenser resolutioner som var av *direkt motsatt karaktär*. Det var underförstått att båda resolutionerna antogs *enhälligt*. Moskva förklarade detta mirakel av ”revolutionär ordning” med anklagelser om att apparaten i Leningrad hade använt tvång, och Leningrad svarade med att anklaga Moskva för samma sak. Som om det fanns någon sorts ogenomtränglig mur mellan organisationerna i Moskva och Leningrad! I båda fallen var det partiapparaten som beslutade, och med denna hundraprocentiga monolitism visade den att det i partilivets grundläggande frågor inte finns något parti.

Den fjortonde partikongressen tvingades lösa nya meningsmotsättningar i grundläggande frågor och besluta om en ny sammansättning av ledningen *bakom ryggen på partiet, som aldrig konsulterades*. Kongressen hade inget annat alternativ än att omedelbart överlämna beslutet till en noggrant handplockad grupp partisekreterare. Den fjortonde partikongressen var en ny milstolpe på vägen mot att avskaffa partidemokratien med hjälp av ”ordningens” metoder, det vill säga den maskerade apparatfraktionens despotiska makt. Nästa skede i denna kamp ägde rum alldeles nyligen. Den härskande fraktionens knep är alltid att ställa partiet inför ett redan taget beslut, en ohjälplig situation, ett fullbordat faktum.

Men detta nya och högre stadium, ”revolutionär ordning”, innebar på intet vis att fraktioner och grupper försvann. Tvärtom utvecklades de och fick en ännu större skärpa bland partimassorna såväl som i partiapparaten. Vad partiet beträffar bestraffade byråkratin ”grupperingarna” allt hårdare, och visade med det sin maktlöshet. Byråkratin sjönk så djupt att den tillgrep den ökända Wrangel-officeren¹ och artikel 58. Samtidigt inleddes en *ny uppsplittrings*-process inom den härskande fraktionen, och denna process fortgår fortfarande. Det saknas förvisso inte heller nu lögnaktiga uppvisningar av monolitism och cirkulärbrev som åberopar att ledningen är fullständigt ense. Men i själva verket pekar allt på att den slutna apparatfraktionens halvkvävda kamp, som blir så våldsam bara därför att den är oöverstiglig, är spänd till bristningsgränsen och driver partiet mot en ny sprängning.²

1 Just innan den femtonde partikongressen tillkännagavs det plötsligt i en ryska partipressen att oppositionens block hade avslöjats i en kontrarevolutionär sammansvärjning med en okänd vitgardistisk officer, general baron Peter Wrangel. När oppositionen undersökte detta avslöjades att ”Wrangel-officeren” var en agent från regeringens polis (GPU), som hade placerats i oppositionen för att misskreditera den. Hans ”kontrarevolutionära verksamhet” verkar enbart ha bestått av att föreslå oppositionen att han kunde skaffa fram maskiner för att trycka dokument, som Plattformen, som partiet hade förbjudit. Det finns givetvis officiella dokument där Menzjinskij, GPU:s ledare, och Stalin medger att ”Wrangel-officeren” verkligen var en sovjetisk polisagent som medvetet placerades i oppositionen. Men den stalinistiska pressen i hela världen spred aktivt nyheterna om ”sammansvärjningen” och hänvisar till den än idag, medan sanningen inte tilläts komma utanför den innersta kretsen.

2 Den ”nya sprängning” som Trotskij förutsade ägde faktiskt rum strax därefter. Efter att under lång tid ha förnekat att det fanns någon som helst spricka och ännu mindre en högerflygel i politbyrån, inledde Stalin i slutet av 1929 plötsligt ett offentligt angrepp mot ”högern” inom partiet och tendenser som var för ett (kapitalistiskt) ”återupp-rättande”. Representanten för denna tendens sades vara en okänd tjänsteman vid namn Frumkin. Kort därefter förefaller det som om det fanns viktigare representanter för denna ”återupp-rättande” tendens, ty plötsligt riktades ett nytt angrepp mot sekreteraren i partiets Moskva-kommitté, Uglanov, som avsattes från sin post. På detta sätt riktade inte bara Stalin en ”ideologisk spärrel” mot sina högermotståndare i den politiska kommittén, utan han rensade också ut deras stöd i apparaten innan han tog itu med dem direkt. Först 1930 blev det offentligt känt att målet för Stalins angrepp hela tiden hade varit tre medlemmar i politbyrån: Kominterns ordförande Bucharin, ordföranden i Folkkommisariernas råd Rykov, och ordföranden i de ryska fackföreningarnas centrala råd Tomskij. Alla tre (och deras anhängare) avsattes från sina poster, berövades alla hedersbetygelser, förödmjukades offentligt och tvingades

Sådan är den ”revolutionära ordningens” teori och praktik, som oundvikligen förvandlas till en maktmissbrukets teori och praktik.

Men dessa händelser är inte begränsade till Sovjetunionen. 1923 tog kampen mot fraktionismen sin utgångspunkt i argumentet att fraktioner utgör frön till nya partier, och att den proletära diktaturen i ett land med en överväldigande bondemajoritet omgivet av kapitalistiska länder inte kan tillåta partifrihet. I sig själv är denna grundprincip helt riktig. Men den kräver också en riktig politik och en korrekt regim. Detta sätt att ställa frågan innebar uppenbarligen att man förnekade att resolutionen från det härskande SUKP:s tionde kongress skulle kunna utvidgas till att gälla kommunistpartierna i de borgerliga staterna. Men en byråkratisk regim har sin egen förtärande logik. Om den inte tillåter någon demokratisk kontroll i det sovjetiska partiet, så tillåter den det ännu mindre i Komintern, som formellt står ovanför SUKP. Det är därför ledningen har gjort en universell princip av sin grova och illojala tolkning och tillämpning av den tionde partikongressens resolution (som svarade mot de speciella krav som ställdes i Sovjetunionen just då), och utvidgar den till att gälla alla kommunistiska organisationer över hela världen.

Bolsjevismen var stark just därför att den utarbetade sina organisatoriska former utifrån det konkreta historiska läget. Inga torftiga scheman. Bolsjevikerna förändrade radikalt sin organisatoriska struktur vid varje övergång från ett skede till ett annat. Men idag tillämpas en och samma princip om ”revolutionär ordning” såväl inom den proletära diktaturens mäktiga parti som i det tyska kommunistpartiet som utgör en betydande politisk kraft, det unga kinesiska partiet som hamnade direkt i de revolutionära stridernas malström, och i partiet i USA som bara är ett litet propagandasällskap. Knappt hann det uppstå tvivel om de metoder som den dåvarande ledaren Pepper prackade på det amerikanska partiet, förrän ”tvivlarna” bestraffades för fraktionism. Ett ungt parti som bara är fröet till en politisk organism, utan verklig kontakt med massorna, och utan teoretisk skolning, beväpnas från topp till tå med den ”revolutionära ordningens” alla attribut, och iklädd dessa liknar det en sexårig pojke som bär sin fars utstyrsel.

SUKP har rikliga erfarenheter på ideologins och revolutionens område. Men som de senaste fem åren har visat, kan inte ens SUKP under en enda dag ostraffat leva bara på räntorna av sina sparade tillgångar, utan det måste ständigt förnya och utvidga dem, och det är bara möjligt med hjälp av partimedvetandets kollektiva arbete. Och vad ska man då säga om kommunistpartierna i andra länder, som bildades för några få år sedan och just nu håller på att genomgå det första stadiet av hopsamlande av teoretiska kunskaper och praktisk förmåga? Utan ett verkligt fritt liv i partiet, diskussionsfrihet, och frihet att gemensamt och med hjälp av grupperingar slå fast sin inriktning, kommer dessa partier aldrig att bli någon avgörande revolutionär kraft.

Före den tionde kongressen som förbjöd bildandet av fraktioner hade SUKP existerat under två decennier utan ett sådant förbud. Och dessa två decennier skolade och förberedde partiet så att det kunde acceptera och klara av den tionde partikongressens hårda beslut, som togs vid tidpunkten för en mycket svår omsvängning. Men kommunistpartierna i väst utgår redan från början från denna utgångspunkt.

Det vi tillsammans med Lenin var mest rädda för var att SUKP, med sina mäktiga statliga resurser, skulle få ett alltför stort och hämmande inflytande på de unga partierna i väst, som just höll på att organiseras. Outtröttligt varnade Lenin för att alltför snabbt gå fram på centralismens väg, mot EKKI:s och presidietts överdrivna tendenser i denna riktning, och speciellt mot hjälpformer och -metoder som förvandlades till direkta order som inte gick att överklaga.

Förändringen inleddes 1924 under namnet ”bolsjevisering”. Om man med bolsjevisering menar att

öppet avsäga sig sina uppfattningar innan de tilläts återfå sitt medlemskap i partiet. Deras poster intogs av hundra-procentigt stalinistiska anhängare.

rensa partiet från främmande element och vanor, socialdemokratiska funktionärer som hänger fast vid sina poster, frimurare, pacifistiska demokrater, idealistiska virrpannor, etc, då genomfördes detta arbete från Kominterns första dag. Vid den fjärde kongressen antog detta arbete till och med ytterst hårda former i förhållande till det franska partiet. Men tidigare var denna verkliga bolsjevisering oupplösligt knuten till de nationella sektionernas egna erfarenheter, den växte fram ur dessa erfarenheter, och prövostenen var nationella politiska frågor som blivit så stora att de blivit internationella uppgifter. "Bolsjeviseringen" 1924 blev en fullständig karikatyr. Man höll en revolver mot tinningen på kommunistpartiernas ledande organ och krävde att de omedelbart skulle anta en slutgiltig ståndpunkt i frågan om SUKP:s interna diskussioner utan att ha någon information eller ha fört någon diskussion. Och dessutom visste de på förhand att den ståndpunkt de intog avgjorde om de skulle få bli kvar i Komintern. Men 1924 var de europeiska kommunistpartierna inte på något sätt rustade att ta några snabba beslut i de frågor som diskuterades i Ryssland, där det just vid denna tid höll på att växa fram två principiella tendenser, som hade sina rötter i den proletära diktaturens nya stadium. Givetvis krävdes det även efter 1924 utrensningar, och det var riktigt att främmande element uteslöts i många sektioner. Men på det stora hela bestod "bolsjeviseringen" av detta: att med meningsmotsättningarna i Ryssland som kilar, neddrivna med statsapparatusens hammarslag, om och om igen desorganisera ledarskapen för de framväxande kommunistpartierna i väst. Och det ägde rum under förevändning att bekämpa fraktionismen.

Om det i den proletära förtruppens parti uppstår en fraktion som riskerar att förlama dess kampförmåga, så måste naturligtvis partiet alltid bestämma sig för om det ska lägga ner mer tid på att gå igenom frågorna på nytt eller omedelbart erkänna att en splittring är oundviklig. Ett kämpande parti kan aldrig vara summan av ett antal fraktioner som drar åt varsitt håll. I sin allmänna form är detta ovedersägligt. Men att använda splittring som en förebyggande åtgärd mot meningsmotsättningar och kapa bort varje grupp och gruppering som höjer en kritisk röst, är liktydigt med att förvandla partiets inre liv till en rad organisatoriska aborter. Sådana metoder gynnar inte artens fortlevnad och utveckling utan gör bara modersorganismen, det vill säga partiet, utmattat. Kampen mot fraktionismen blir oändligt mycket farligare än bildandet av fraktionerna.

För närvarande har vi en situation där initiativtagarna till och grundarna av nästan alla kommunistiska partier i världen har ställts utanför Internationalen, till och med dess tidigare ordförande. De ledande grupperna i två på varandra följande utvecklingsstadier i partiets utveckling antingen utesluts eller avsätts ur ledningarna i nästan alla partier. I Tyskland är gruppen kring Brandler fortfarande till hälften medlemmar i partiet. Gruppen kring Maslow befinner sig utanför partiet. I Frankrike är de gamla grupperna kring Rosmer, Monatte, Loriot, Souvarine uteslutna, liksom den efterföljande periodens ledargrupp kring Girault-Trent. I Belgien har den ursprungliga gruppen kring Van Oeverstraeten uteslutits. Om Bordigas grupp, som grundade kommunistpartiet i Italien, fortfarande bara är till hälften uteslutna, så beror det på förhållandena under den fascistiska regimen. I Tjeckoslovakien, Sverige, Norge, USA, kort sagt i nästan samtliga partier i världen upplever vi mer eller mindre liknande fenomen, vilka uppstod under perioden efter Lenin.¹

1 Gruppen kring Brandler-Thalheimer uteslöts till sist ur Komintern 1929. De försökte upprätta ett internationellt förbund av uteslutna högertendenser under namnet Internationella kommunistiska oppositionen. Deras försök att återupptas av Komintern misslyckades. Efter att ha brutit med Leninbund och sökt om förnyat medlemskap i Komintern, gjorde Maslow och Ruth Fischer en nyorientering, speciellt efter det tyska kommunistpartiets kapitulation 1933, och de närmade sig den trotskistiska oppositionen. Efter en längre eller kortare period av aktivt stöd till den ryska oppositionen drog sig Rosmer och Souvarine tillbaka från det politiska livet. Monatte och Loriot förkastade kommunismen och återvände till revolutionärt syndikalistiska uppfattningar. Girault gick åter med i det stalinistiska partiet, medan Treint efter en kortare period i den trotskistiska organisationen lämnade den och bildade en egen liten grupp, som delade många av bolsjevik-leninisternas uppfattningar. Van Overstraeten drog sig tillbaka från det politiska livet 1929-30, men huvuddelen av hans grupp, som hade avsatts från ledningen för det belgiska partiet, förblev nära förbundna med bolsjevik-leninisterna (Internationella kommunistiska förbundet). När Bordiga

Det är utan tvekan så att många av de som uteslöts hade gjort allvarliga misstag, och vi har inte varit sena att peka ut dem. Det är likaså sant att många av de som uteslutits, efter att de stängts ute från Komintern, i stor utsträckning har återgått till sina tidigare utgångspunkter, till vänstersocialdemokratien eller syndikalismen. Men Kominterns ledning har ingalunda till uppgift att ständigt tvinga in de nationella partiernas unga ledarskap i en återvändsgränd, och på så sätt döma de individuella representanterna till ideologiskt förfall. Det byråkratiska ledarskapets ”revolutionära ordning” är ett oerhört hinder för utvecklingen av den Kommunistiska internationals samtliga partier.

* * *

Organisatoriska frågor går inte att skilja från frågor om program och taktik. Vi måste uppenbarligen ta hänsyn till det faktum att en av de främsta källorna till opportunism i Komintern är den byråkratiska apparatens regim i Komintern själv och i dess ledande parti. Efter erfarenheterna 1923-28 kan det inte finnas något tvivel om att byråkratismen i Sovjetunionen är ett uttryck och verktyg för de icke-proletära klassernas tryck på proletariatet. Kominterns programförslag formulerar detta korrekt när det säger att de byråkratiska förvrängningarna ”oundvikligen växer fram ur massornas otillräckliga kulturella nivå och ur inflytandet från klasser utanför proletariatet.” Här har vi nyckeln till att förstå inte bara byråkratiseringen i allmänhet utan också varför den vuxit så oerhört de senaste fem åren. Visserligen är massornas kulturella nivå fortfarande otillräcklig, men under denna period har den utan tvekan hela tiden höjts. Därför måste orsaken till att byråkratismen har *vuxit* vara att inflytandet från klasser utanför proletariatet har *ökat*. Allteftersom de europeiska kommunistpartierna, det vill säga i första hand deras ledande organ, allierade sig organisatoriskt med svängningarna och omgrupperingarna inom SUKP:s apparat, blev byråkratiseringen av de utländska kommunistpartierna till största delen bara en återspeglning och komplettering av byråkratiseringen inom SUKP.

De kommunistiska partiernas ledningar har valts ut och väljes fortfarande i huvudsak ut på grundval av hur beredda de är att acceptera och godkänna den senaste apparatgrupperingen i SUKP. De mer självständiga och ansvarsfulla delar av de utländska partiernas ledningar som vägrade underkasta sig de rent administrativa förflyttningarna och omflyttningarna blev antingen uteslutna ur partiet eller drevs i armarna på högern (ofta den så kallade högern), eller så anslöt de sig slutligen till vänsteroppositionen. På så sätt avbröts, förändrades, förvreds och i viss mån ersattes helt den organiska processen att välja ut och smida samman de revolutionära kadren under Kominterns ledning av att administrativt och byråkratiskt sålla ut dem uppifrån. Naturligt nog fick de

släpptes ur fascisternas fängelse uteslöts han ur Komintern som ”trotskistisk kontrarevolutionär”, precis som hans anhängare hade blivit 2-3 år tidigare. I USA blev Cannon, Swaebeck, Abern, Schachtman, som var medlemmar i kommunistpartiets centralkommitté, uteslutna 1928, tillsammans med ett flertal anhängare, anklagade för ”trotskism”. I Kanada mötte Spector, som var medlem i Kominterns exekutiv, samma öde, för att kort därefter följas av partisekreteraren MacDonald. 1929 inleddes uteslutningarna av de så kallade högergrupperna i hela Internationalen. I USA blev Lovestones, Gitlows och Wolfes partiledning summariskt uteslutna efter att ha fått stöd från 90% av partimedlemmarna. I Mexico uteslöts partiledarna Monzon, Bach och Rivera av olika politiska orsaker. I Italien uteslöts partiledaren Tasca (Serra) som högeranhängare, följd av uteslutning på grund av trotskism av tre andra ledare, Feroci, Santini och Blasco. I Tjeckoslovakien uteslöts de viktigaste parti- och fackliga ledarna Hais och Jilek, och de återvände till socialdemokratien. I Österrike anslöt sig partiledaren Strasser till vänsteroppositionen och Schlamm (för en kort period) till Brandlers opposition. I Frankrike uteslöts Doriot som högeranhängare, tillsammans med Sellier och hans grupp, och inom kort följdes det av uteslutning av den efterföljande partiledningen kring Barbé och Celor. I Kina uteslöts partiets ledare och grundare, Chen Duxiu på grund av ”trotskism”. I Sverige uteslöts större delen av partiledningen och medlemmarna, under ledning av Kilbom, på grund av högeruppfattningar. De stod under en period i kontakt med Brandler, men behöll namnet Sveriges Kommunistiska Parti fram till 1934 då man bytte till Socialistiska Partiet. I Spanien uteslöts partiledare som Nin och Andrade på grund av trotskism, och Maurín, ledare för den kommunistiska rörelsen i Katalonien, uteslöts på grund av högeravvikelser. Den efterföljande ledningen runt Trilla, Adame och Bullejos uteslöts så småningom av oklara orsaker.

kommunistledare som var mest benägna att anta de färdiga besluten och skriva under vilka resolutioner som helst övertaget över de partimedlemmar som genomsyrades av en revolutionär ansvarskänsla. Istället för ett urval av prövade och orubbliga revolutionärer har vi ofta fått ett urval av de mest anpassliga byråkraterna.

Alla frågor om den inhemska och internationella politiken leder undantagslöst tillbaka till frågan om den inre partiregimen. Förvisso utgör avvikelserna från klasslinjen i frågan om den kinesiska revolutionen och den engelska arbetarrörelsen, i frågan om Sovjetunionens ekonomi, löner, skatter etc i sig själva en stor fara. Men denna fara blir tiofalt större eftersom den byråkratiska regimen binder partiet till händer och fötter och berövar det varje möjlighet att på ett normalt sätt rätta till de ledande partitopparnas linje. Samma sak gäller Komintern. Resolutionen från SUKP:s fjortonde partikongress om behovet av ett mer demokratiskt och kollektivt ledarskap i Komintern har i praktiken förvandlats till sin motsats. En förändring av Kominterns inre regim blir en fråga om liv och död för den internationella revolutionära rörelsen. Denna förändring kan komma till stånd på två sätt: antingen hand i hand med en förändring av SUKP:s inre regim, eller i kamp mot SUKP:s ledande roll i Komintern. Vi måste göra allt för att säkerställa att det första sättet väljs. Kampen för en förändring av SUKP:s inre regim är en kamp för att återuppväcka regimen i Komintern och för att bevara vårt partis ledande roll i Komintern.

Av denna orsak måste programmet skoningslöst rensas från varje tanke på att levande, aktiva partier kan underordnas och kontrolleras av en "revolutionär ordning" som bestäms av ett orubbligt regeringspartis byråkrati. Partiet måste återfå sina rättigheter. Partiet måste återigen bli ett parti. Programmet måste slå fast det på ett sådant sätt att det inte finns något utrymme för att teoretiskt rättfärdiga byråkratism och tendenser till maktmissbruk.

Orsakerna till oppositionens nederlag och dess perspektiv

Partiets proletära vänsterflygel har skrivit ner sina uppfattningar i ett antal dokument, varav det viktigaste är Bolsjevik-leninisternas (oppositionens) plattform. Med början på hösten 1923 har oppositionen blivit utsatt för systematiska, organisatoriska utrotningskampanjer. Metoderna för detta förtryck var avhängiga den inre partiregimen, som blev mer och mer byråkratisk, i så hög grad att de icke-proletära klassernas tryck mot proletariatet ökade. Att metoderna lyckades berodde på periodens allmänna politiska karaktär, med proletariatets stora nederlag och socialdemokratins nya liv, samtidigt som de kommunistiska partiernas centristiskt-opportunistiska tendenser stärktes. Till detta ska läggas att centristerna under de senaste månaderna systematiskt har glidit allt längre åt höger. Det första frontalangreppet mot oppositionen genomfördes omedelbart efter den tyska revolutionens nederlag, och utgjorde så att säga en komplettering av detta nederlag. Angreppet hade varit fullständigt omöjligt om det tyska proletariatet hade segrat. En sådan seger hade på ett utomordentligt sätt ökat det sovjetiska proletariatets självförtroende och därmed dess motståndskraft mot trycket från de borgerliga klasserna, både de inhemska och de utländska, och mot partibyråkratin som överför detta tryck.

Om vi steg för steg skulle undersöka hur den ledande gruppen förklarade sina organisatoriska "segrar" över oppositionen under de olika stadierna av sitt politiska förfall, så skulle det avsevärt klargöra innebörden i de omgrupperingar som ägt rum i Komintern sedan slutet av 1923. Vi har inte tillfälle att göra detta inom ramen för en kritik av programförslaget. Men för våra syften räcker det att titta på hur man betraktade och förklarade den första "segern" över oppositionen i september 1924. I sin första artikel om internationella politiska frågor sa Stalin följande:

"Ett av de säkraste tecknen på... *de djupgående revolutionära processer som äger rum i arbetarklassens djup* är de avgörande segrar som vunnits av den revolutionära flygeln i de kommunistiska partierna..."

Och på ett annat ställe i samma artikel:

”Om vi till detta lägger den fullständiga isoleringen av den opportunistiska riktningen i SUKP(b) blir bilden komplett. Kominterns femte kongress endast bekräftade den revolutionära flygelns seger i Kominterns viktigaste sektioner.” (Stalin, **Works**, band 6, s 304 och 306. Ursprungligen i *Pravda*, 20 september 1924. Trotskijs kursivering.)

Oppositionens nederlag i SUKP sades alltså vara ett resultat av att det europeiska proletariatet gick åt *vänster*, marscherade framåt mot revolutionen och gav den revolutionära flygelns segern över opportunisterna i Kominterns samtliga sektioner. Idag, fem år senare, efter det internationella proletariatets omfattande nederlag på hösten 1923, ser sig *Pravda* tvingad att medge att ”den fas av viss apati och nedstämdhet som satte in efter nederlaget 1923 och tillät det tyska kapitalet att stärka sina positioner” först nu börjar försvinna. (*Pravda*, 28 januari 1928.)

Men då uppstår en fråga som är ny för Kominterns nuvarande ledning men inte för oss: borde inte oppositionens nederlag 1923 och de följande åren i så fall förklaras av att arbetarklassen gjort en *högersväng* och inte en *vänstersväng*? Svaret på denna fråga är helt avgörande.

Det svar som den femte kongressen gav 1924 och i efterföljande artiklar och svar var klart och bestämt: det var de revolutionära elementens stärkande i Europas arbetarrörelse, den nya växande vågen, den annalkande proletära revolutionen som ledde till oppositionens ”nederlag”.

Men det är nu ett odiskutabelt, allmänt erkänt och obestridligt faktum att den skarpa och långdragna svängningen i den politiska konjunkturen efter 1923 gick åt höger och inte åt vänster. Följaktligen är ett andra faktum lika obestridligt, nämligen att den inledande och intensifierande kampen mot oppositionen och skärpningen av denna kamp ända till uteslutning och landsförvisning är nära sammanbunden med den borgerliga politiska stabiliseringen i Europa. Denna process har under de fyra senaste åren visserligen avbrutits av stora revolutionära händelser. Men nya misstag från ledarskapets sida, till och med värre än de som gjordes i Tyskland 1923, gav varje gång segern till fienden under de värsta tänkbara förhållanden för proletariatet och kommunistpartiet, och gav därmed ytterligare näring till den borgerliga stabiliseringen. Den internationella revolutionära rörelsen led nederlag, och tillsammans med den drogs SUKP:s och Kominterns proletära, leninistiska vänsterflygel ned i nederlaget.

Denna förklaring skulle inte vara fullständig om vi förbisåg den inre process i Sovjetunionens ekonomiska och politiska liv som härstammar ur denna internationella situation. Nämligen att de motsättningar som NEP gav upphov till förvärrades därför att ledningen inte förstod problemet med den ekonomiska ”*smytjan*” mellan stad och landsbygd, underskattade industrialiseringens bristande proportioner och uppgifter, inte insåg betydelsen av en *planerad* ekonomi etc.

Den proletära revolutionens nederlag i Europa och Asien och de byråkratiska och småborgerliga skiktens ökande ekonomiska och politiska tryck – detta var den historiska kedja som under dessa fyra år knöts runt oppositionens hals. Den som inte förstår det kommer inte att förstå någonting.

* * *

Denna analys har nästan i varje skede tvingats ställa den linje som förkastades under namnet trotskism mot den linje som faktiskt genomfördes. Kampens innebörd står i sina allmänna drag fullständigt klar för varje marxist. Om någon blivit tillfälligt förvirrad av de episodiska och ofullständiga anklagelser för ”trotskism” som har underbyggts med en mängd verkliga och påhittade citat från de senaste tjugofem åren, så visar en sammanhängande och övergripande bedömning av de fem senaste årens ideologiska kamp att det förelåg två linjer. Den ena var medveten och konsekvent. Den var en fortsättning och utveckling av Lenins teoretiska och strategiska principer tillämpade på Sovjetunionens inrikespolitiska frågor och världsrevolutionens

problem. Det var oppositionens linje. Den andra linjen var en omedveten, motsägelsefull och vacklande linje, som under trycket från fientliga klasskrafter och under en period av internationell politisk nedgång i en sicksacklinje avvek från leninismen. Det var den officiella ledningens linje. Vid stora vändpunkter är det oftast lättare att överge sina uppfattningar än de inrotade fraserna. Det är en allmän lag för de personer vars ideologiska färger bleknar. Medan ledningen på nästan samtliga viktiga punkter reviderade leninismen, så utgav de felaktigt denna revisionism för att vara en utveckling av leninismen, samtidigt som de kallade leninismens internationellt revolutionära väsen för trotskism. Det gjorde de både för att maskera sig utåt och inåt, och för att ännu lättare anpassa sig till sitt eget ideologiska förfall.

De som vill förstå detta kommer inte att på ett billigt sätt förebrå oss för att vi knyter kritiken av programförslaget till ett avslöjande av legenden om trotskismen. Det nuvarande programförslaget är en produkt av en ideologisk epok som varit genomsyrad av denna legend. Förslagets författare var de som gav mest näring åt denna legend, utgick alltid från den och använde den ständigt som måttstock. Hela förslaget återspeglar denna epok.

Politikens historia har berikats med ett nytt och utomordentligt lärorikt kapitel. Det skulle kunna kallas Sagans Makt, eller helt enkelt Ideologiskt Förtal som Politiskt Vapen. Erfarenheten lär oss att man inte ska underskatta detta vapen. Vi har långt från fullbordat ”steget från nödvändighetens rike till frihetens rike”, och lever fortfarande i ett klassamhälle som är otänkbart utan mörkermän, fördomar och vidskepelse. I ett klassamhälle kan en saga som motsvarar vissa intressen eller traditioner alltid få ett stort genomslag. Men inte ens en välplanerad saga som har en statlig makts alla resurser till sitt förfogande kan ligga till grund för en stor politik, och än mindre en revolutionär politik, i synnerhet under vår epok av snabba förändringar. Oundvikligen trasslar mytologin in sig i sina egna motsättningar. Vi har redan nämnt en liten del av dessa motsättningar, om än kanske de viktigaste. Oavsett om de yttre omständigheterna kommer att förhindra oss att fullborda vår analys, är vi fullt och fast övertygade om att vår subjektiva analys kommer att få stöd av en objektiv analys av de historiska händelsernas.

Det är ett ovedersägligt faktum att de europeiska arbetarmassornas radikaliserings fick ett uttryck i de senaste parlamentsvalen. Men denna radikalisering är bara i sin linda. Faktorer som den kinesiska revolutionens nederlag nyligen motverkar radikaliserings och driver till största delen in den i socialdemokratiska fåror. Vi tänker inte här försöka förutsäga i vilket tempo denna process kommer att fortsätta under den närmaste framtiden. Men hursomhelst är det uppenbart att radikaliserings kan förebåda en ny revolutionär situation först när kommunistpartiets tyngd ökar på bekostnad av socialdemokratins stora reserver. Så är inte fallet ännu. Men det måste med järnhård nödvändighet äga rum.

Kominternledningens nuvarande linje är oklar – det rimmar illa att försöka vrida rodret åt vänster utan att samtidigt förändra hela regimen och upphöra med den organisatoriska kampen mot de mest härdade revolutionära elementen. Denna motsägelsefulla inriktning har inte bara uppstått på grund av Sovjetunionens ekonomiska svårigheter, som fullständigt bekräftar oppositionens förutsägelser. Den motsvarar också fullkomligt det *första* stadiet i de europeiska arbetarmassornas radikalisering. Kominternledningens och programförslagets politiska hopplock är så att säga en ögonblicksbild av den internationella arbetarklassens nuvarande tillstånd. De nio miljoner rösterna till den tyska socialdemokratin visar att utvecklings gång driver den åt vänster men att den ännu inte har antagit en bestämd inriktning.

Det fortsatta verkligt revolutionära uppsvinget kommer att medföra en enorm omgruppering inom arbetarklassens alla organisationer, även Komintern. Det är fortfarande oklart hur fort det kommer att ske, men det går att urskilja längs vilka linjer omgrupperingen kommer att ske. Bit för bit

kommer arbetarmassorna att gå från socialdemokratien till det kommunistiska partiet. Den kommunistiska politiken kommer att gå från höger till vänster. Samtidigt kommer det att uppstå ett allt större behov av en konsekvent bolsjevikisk linje, den linje som upprätthållits av en grupp som kunde simma mot strömmen trots stormen av anklagelser och förföljelser efter det tyska proletariatets nederlag i slutet av 1923.

Med vilka organisatoriska metoder den äkta, oförfälskade leninismen kommer att segra i Komintern och därmed inom hela det internationella proletariatet beror till mycket stor del på Kominterns nuvarande ledarskap och följaktligen direkt på den sjätte kongressen.

Men oavsett vilka beslut kongressen tar – och vi är beredda på det värsta – så visar en allmän bedömning av den nuvarande epoken och dess inre utvecklingstendenser, och i synnerhet en utvärdering av de fem senaste årens erfarenheter, att oppositionen inte behöver några andra kanaler än Komintern. Ingen kommer att lyckas slita oss från den. De idéer vi kommer att försvara är dess idéer. De kommer att få sitt uttryck i Kommunistiska internationalens program.

Kapitel 3. Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen.

Lärdomar för Orientens länder och för hela Komintern.

Bolsjevismen, mensjevismen och den tyska och internationella socialdemokratins vänsterflygel antog en bestämd form på grundval av analysen av erfarenheterna, misstagen och tendenserna under 1905 års revolution. Idag är en analys av den kinesiska revolutionens erfarenheter lika viktig för det internationella proletariet.

Men denna analys har inte ens påbörjats – den är förbjuden. Den officiella litteraturen är sysselsatt med att i största hast välja ut fakta som passar EKKI:s resolutioner, vars ihållighet fullständigt avslöjats. Närhelst det är möjligt slipar programförslaget av de det kinesiska problemets vassaste kanter, men godkänner de viktigaste delarna av EKKI:s ödesdigra linje i den kinesiska frågan. Analysen av denna stora historiska process ersätts med ett litterärt försvar av scheman som är bankrutta.

Om den koloniala borgarklassens natur

Programförslaget säger:

”Tillfälliga överenskommelser med den nationella bourgeoisin är tillåtlig endast i den mån denna inte hindrar arbetarnas och böndernas revolutionära organisation och för verklig kamp mot imperialismen.”
(**KI:s program**, s 82.)

Trots att denna formulering medvetet hängs på som en underordnad uppgift är den en av förslagets centrala grundprinciper, åtminstone för länderna i Orienten. Huvuduppgiften sägs naturligtvis vara arbetarnas och böndernas ”befrielse från den nationella bourgeoisins inflytande.” (**Ibid**, s 82) Men vi dömer inte utifrån grammatisk utan politisk synvinkel, och dessutom på grundval av erfarenheter. Därför säger vi: huvuduppgiften är här bara av underordnad betydelse, medan den underordnade uppgiften innehåller det väsentligaste. Som helhet betraktad är formuleringen en klassisk mensjevnikisk snara för proletariet i Orienten.

Vilka ”tillfälliga överenskommelser” menar man? Inom politiken liksom i naturen är allting ”tillfälligt”. Kanske vi diskuterar rent praktiska överenskommelser *från gång till gång*? Det säger sig självt att vi inte på förhand kan avsäga oss sådana strikt begränsade och praktiska överenskommelser som varje gång tjänar ett helt bestämt syfte. Till exempel överenskommelser med Guomindangs studentungdomar för att anordna anti-imperialistiska demonstrationer, eller att få hjälp från kinesiska handelsmän till strejkande i utländska företag, etc. Sådana fall är ingalunda uteslutna i framtiden, inte ens i Kina. Men varför lägger man då till ett *allmänt* politiskt villkor, nämligen ”... i den mån [bourgeoisin] inte hindrar arbetarnas och böndernas revolutionära organisation och för verklig[!] kamp mot imperialismen”? Det enda ”villkoret” för varje överenskommelse med borgarklassen, för varje enskild, praktisk och ändamålsenlig överenskommelse anpassade till varje speciellt fall, är att inte blanda ihop varken organisationerna eller fanorna, vare sig direkt eller indirekt, en enda dag eller ens en timme. Vi måste skilja på rött och blått¹ och inte för ett ögonblick tro på att borgarklassen kan eller vill leda en *verklig* kamp mot imperialismen eller *inte hindra* arbetarna och bönderna. När det gäller att sluta praktiska och ändamålsenliga överenskommelser har vi absolut ingen användning för det villkor som citeras ovan. Tvärtom kan det bara skada oss och gå mot den allmänna linjen för vår kamp mot kapitalismen,

1 Blått är en av färgerna i Guomindangs officiella fana.

som inte avbryts ens under den korta perioden av ”överenskommelse”. Som det sades redan för längesedan kan rent praktiska överenskommelser, sådana som inte på minsta sätt binder upp oss och inte förpliktigar oss till någonting politiskt, träffas med djävulen själv om det i ett visst ögonblick är till vår fördel. Men det vore absurt att i sådana fall kräva att djävulen i *allmänhet* skulle konvertera till kristendomen, och inte använda sina horn mot arbetarna och bönderna utan bara för fromma gärningar. Att sätta upp sådana villkor är i själva verket att agera som djävulens advokat, och bönfälla honom att låta oss bli hans gudfäder.

Programförslagets absurda villkor, som redan på förhand skönmålar borgarklassen, slår (trots tesernas diplomatiska och underordnade karaktär) klart och bestämt fast att det rör sig om långvariga politiska block och inte praktiska överenskommelser för speciella tillfällen, strikt begränsade till praktiska mål. Men vad betyder i så fall kraven att borgarklassen ska föra en ”verklig” kamp och ”inte hindra” arbetarna? Ställer vi dessa villkor till borgarklassen själv, och avkräver vi dem ett offentligt löfte? Den kommer att ge vilka löften som helst! Den kommer till och med att skicka delegater till Moskva, gå med i Bondeinternationalen, ansluta sig som ”sympatiserande” parti till Komintern,¹ kika in i Fackföreningarnas röda international. Kort sagt kommer den att lova vad som helst för att (med vår hjälp) få chansen att lura arbetarna och bönderna, och ännu effektivare, enklare och mer fullständigt kasta sand i ögonen på dem – ända tills första bästa möjlighet dyker upp, som den i Shanghai.²

- 1 I början av 1926 blev Guomindang antaget som sympatiserande parti i Komintern, med godkännande från SUKP:s politbyrå. Den enda avvikande rösten var Trotskijs. Guomindangs högerledare Hu Hanmin deltog på EKKI:s sjätte plenarmöte i februari 1926, som broderlig delegat från Guomindang. Chiang Kai-sheks hantlangare Shao Lizi var broderlig delegat vid EKKI:s sjunde plenarmöte i november 1926. 1925 valdes Hu Hanmin som representant för Kinas bönder till Bondeinternationalens presidium. Vid den tidpunkten befann sig Hu i själva verket i landsflykt från Kanton, på grund av att han förknippades med mordet på Liao Zhongkai, en av Guomindangs vänsterledare.
- 2 20 mars 1926 slog Chiang Kai-shek till för första gången. Vid en plötslig kupp i Kanton tog han den obestridda politiska och militära kontrollen över den nationalistiska rörelsen, som redan hade antagit massomfattning (strejken i Kanton-Hongkong, bonderörelsen i Kwangtung, etc). Nyheten om kuppen doldes för Kominterns sektioner och förnekades till och med i Kominterns press. En utländsk redogörelse för den fördömdes av *Intercontinental Press Correspondence*, Kominterns officiella organ, som ”en lögnaktig rapport” (engelska utgåvan, 8 april 1926, s 415). Vojtinskij, en av Kominterns funktionärer i Kina, betecknade rapporterna om kuppen i Kanton som ”ett imperialistiskt påhitt” (*Intercontinental Press Correspondence*, 8 maj 1926, s 600). Först mer än ett år senare lade Kominterns press plötsligt märke till kuppen i Kanton, som avslöjade Chiang Kai-sheks roll i den nationalistiska rörelsen. Vid tiden för kuppen gick Borodin och det kinesiska kommunistpartiet med på Chiangs villkor för fortsatt samarbete. Vid mötet med Guomindangs centrala exekutivkommitté i maj 1926 lovade kommunistpartiet högtidligt att inte kritisera Sun Yat-sens klasskampsfientliga teorier och begränsa sitt deltagande i Guomindangs viktigaste byråer och kommittéer till en tredjedel. (Se not nedan.) Chiang valdes till ordförande i Guomindangs centrala exekutivkommitté och den allsmäktiga permanenta kommittén. Han blev överbefälhavare för de nationalistiska arméerna. Och med fullt stöd från de ryska rådgivarna och den enorma propagandamaskin som hade utvecklats och till största delen sköttes av kommunister inledde Chiang i juli Nordexpeditionen. (Se not nedan.) Efter att ha olagligförklarat strejker i Kanton, började Chiang i februari 1927 att undertrycka fackföreningarna och bondeförbunden i Jiangxi. I Shanghai fick arbetarna, som hade erövrat staden i ett segerrikt uppror 21-22 mars, instruktioner om att ta emot Chiang som en revolutionär ledare. Rykten om en förestående kupp fördömdes som ”provokationer” av kommunisterna i Shanghai och utomlands. ”Långt från att splittras, som imperialisterna säger, har Guomindang istället stålsatt sina led.” (*Intercontinental Press Correspondence*, franska utgåvan, 23 mars 1927, s 443.) ”För ögonblicket är det fullständigt uteslutet med en splittring i Guomindang och fientligheter mellan proletariatet i Shanghai och de revolutionära soldaterna... Chiang Kai-shek... har själv förklarat att han kommer att underordna sig partiets beslut... En revolutionär som Chiang Kai-shek kommer inte, som imperialisterna vill få oss att tro, att gå över till Zhang Zuolin [militären i norr] för att bekämpa befrielseörelsen... Den enda faran för proletariatet i Shanghai är en imperialistisk provokation.” (*Ibid*, 30 mars 1927, s 459.) Systematiskt och nästan helt öppet förberedde Chiang sin kupp under tre veckor medan kommunisterna väntade, förlamade av order om att ”inte provocera Chiang” och ”i yttersta nödfall gräva ner sina vapen” (Mandalian, en funktionär från Komintern som var i Shanghai under denna period, *Intercontinental Press Correspondence*, franska utgåvan, 23 juli 1927, s 1028.) Resultatet blev att när Chiang slog till 12 april, var det bara ett fåtal arbetare som mot partiets order gjorde motstånd mot det fysiska

Men det kanske inte handlar om att avkräva borgarklassen politiska åtaganden, en borgarklass som, upprepar vi, omedelbart kommer att gå med på det för att förvandla oss till deras borgensmän inför de arbetande massorna? Kanske det är frågan om en ”objektiv” och ”vetenskaplig” bedömning av en speciell nationell borgarklass, ett så att säga ”sociologiskt” expertutlåtande på förhand av dess förmåga att föra kamp och inte hindra? Som de senaste och nyaste erfarenheterna har visat förvandlar tyvärr sådana förhandsprognoser som regel experterna till idioter. Och det vore inte så illa, om det bara var de som drabbades...

Det kan inte råda minsta tvivel: texten behandlar just långsiktiga politiska block. I ett program är det helt överflödigt att ta med frågan om tillfälliga praktiska överenskommelser. I så fall skulle det räcka med en torr och saklig taktisk resolution ”Om våra nuvarande uppgifter”. Här handlar det om att rättfärdiga och programmatiskt sanktionera gårdagens inriktning mot Guomindang, en inriktning som dömde den andra kinesiska revolutionen¹ till undergång, och som även kan krossa framtida revolutioner.

Enligt den teori som förts fram av Bucharin, som är förslaget verkliga författare, knyts alla förhoppningar till denna allmänna bedömning av den koloniala borgarklassen. Dess förmåga att kämpa och inte hindra kan inte bevisas med hjälp av dess egna löften utan på ett ytterst noggrant ”sociologiskt” sätt, det vill säga med hjälp av tusen och ett pedantiska scheman som anpassats till opportunistiska syften.

Låt oss klargöra detta genom att gå tillbaka till Bucharins bedömning av den koloniala borgarklassen. Efter att ha talat om de koloniala revolutionernas ”anti-imperialistiska innehåll” och (utan något som helst berättigande) ha citerat Lenin, förkunnar Bucharin:

”Den liberala bourgeoisin i Kina spelade under flera år, och inte månader, en objektivt revolutionär roll. Sedan förbrukade den sig själv. Det handlade inte alls om en ’tjugofyra timmars’ politisk semester som den ryska liberala revolutionen 1905.”

krossandet av fackföreningarna och massrörelsen. Under april och maj försvarade Stalin-Bucharin och Komintern denna linje. I sina teser från april frågade Bucharin nonchalant, ”om det inte var bättre att gömma vapnen, inte acceptera strid och på så sätt undvika avvärpning.” (**Problèmes de la Révolution Chinoise**, Paris 1927, s 56.) EKKI:s möte i maj förkunnade att varje plan att gå mot Chiang i Shanghai ”vore absurd”. Arbetarna ”skulle ha utrotats...” (*Intercontinental Press Correspondence*, franska utgåvan, 15 juni 1927, s 885.) ”Chiang Kai-sheks statskupp... kunde inte ha förhindrats.” (*Ibid*, 25 juni 1927, s 932.) Inte förrän efter några månader upptäckte man att kommunistpartiets uppträdande i Shanghai var ett ”opportunistisk förräderi”. Under tiden slaktades blomman av Kinas proletariat av Chiangs ledare på Shanghais gator och de som blev klar demoraliserades och besegrades.

- Den första kinesiska revolutionen ägde rum 1911, och ledde till Manchu-dynastins fall. Denna dynasti hade härskat sedan 1644. Qingkejsarnas makt hade i praktiken vittrat sönder, men den kinesiska borgarklassen hade politiskt och ekonomiskt berövats all makt av imperialismen, och var oförmögen att bygga en demokratisk republik på kejsardynastins ruiner. Makten övergick till regionala militära ståthållare vars förödande inbördeskrig vidmakthöll och fördjupade kaoset och misären på landsbygden. Motsättningarna mellan dem återspeglade ofta konflikter mellan olika imperialistiska makter. Trots monarkins svaghet och splittring efter 1911 gjordes två försök att återupprätta den, men båda misslyckades. Första världskriget skyndade på produktivkrafternas tillväxt kolossalt, och den kinesiska kapitalismens spirande styrkor stack återigen upp sina huvuden. (Enligt en uppskattning av Kinas industriella tillväxt, där 1913 var 100, låg medeltalet för industrins alla områden 1926 på 226,1. På vissa ledande områden, som bomullsvaror och tobak, var ökningen så mycket som 500% under denna 13-års period.) I och med industrins tillväxt gav impulserna från världskriget och oktoberrevolutionen upphov till nationalistiska politiska strömningar. Så tidigt som 1915 intog den nya kinesiska intelligentsian, under ledning av Chen Duxiu, en inriktning som bröt med de gamla traditionerna inom politik, moral, litteratur, filosofi och konst. Industrins sensationella tillväxt förde fram ett modernt kinesiskt proletariat på scenen, och det hamnade nästan omedelbart i centrum för den politiska kampen. Japans försök att efter kriget behålla Shandong ledde till studentupproret 4 maj 1919. Strejker följde. Fackföreningar uppstod. Mekanikernas framgångsrika strejk 1920 var inledningen för den moderna arbetarrörelsen. Samma år grundades det kinesiska kommunistpartiet. Dessa händelser föregick den andra kinesiska revolutionens epok, en epok som slutade med den förödande katastrofen i slutet av 1927.

Detta är fel, från början till slut.

I själva verket lärde Lenin oss att strikt skilja mellan en förtryckt och en förtryckande borgerlig nation. Av detta följer några ytterst viktiga slutsatser. Exempelvis vår inställning till ett krig mellan ett imperialistiskt och ett kolonialt land. För en pacifist är ett sådant krig som vilket krig som helst. För en kommunist är ett kolonialt lands krig mot ett imperialistiskt land ett borgerligt revolutionärt krig. Följaktligen *höjde* Lenin de nationella befrielseörelserna, upproren i kolonierna, och de förtryckta nationernas krig till samma nivå som de borgerligt demokratiska revolutionerna, i synnerhet till den ryska revolutionens nivå 1905. Men Lenin satte på inget sätt de nationella befrielsekrigen *över* de borgerligt demokratiska revolutionerna, som Bucharin nu gör efter sin 180 graders sväng. Lenin vidhöll bestämt att man skulle skilja mellan en förtryckt borgerlig nation och en förtryckande borgerlig nation. Men ingenstans reste Lenin frågan, och inte heller kunde han resa frågan, som om borgarklassen i ett kolonialt eller halvkolonialt land under perioder av kamp måste vara mer progressiv och revolutionär än borgarklassen i ett icke-kolonialt land under den demokratiska revolutionens epok. Det finns ingenting i hans teori som leder fram till denna slutsats. Ingenting i historien talar för den. Oavsett hur ynkelig den ryska liberalismen var, och oavsett vilken osalig blandning dess vänstra hälft var, de småborgerliga demokraterna, socialistrevolutionärerna och mensjevikerna, så är det till exempel ändå svårt att säga att den kinesiska liberalismen och borgerliga demokratin reste sig till en högre nivå eller var mer revolutionär än sina ryska förebilder.

Att lägga fram saken som om det koloniala förtrycket oundvikligen måste leda till att den nationella borgarklassen till sin natur blir revolutionär är att återupprepa mensjevismens grundläggande fel, fast vänt ut och in. De hävdade att feodalismens och enväldets förtryck måste leda till att den ryska borgarklassen blev revolutionär till sin natur.

Frågan om borgarklassens karaktär och politik avgörs av hela den interna klasstrukturen i den nation som för den revolutionära kampen, av den historiska epok under vilken kampen utvecklas, av i hur stor utsträckning den nationella borgarklassen är ekonomiskt, politiskt och militärt beroende av världsimperialismen i sin helhet eller en speciell del av den, och slutligen och allra viktigast av hur aktivt det inhemska proletariatet är, och hur dess band till den internationella revolutionära rörelsen ser ut.

En demokratisk eller nationell befrielseörelse kan ge borgarklassen chansen att fördjupa och bredda sin utsugning. Proletariatets självständiga ingripande på den revolutionära scenen hotar att helt beröva borgarklassen möjligheten till utsugning.

Låt oss närmare gå igenom några fakta.

Kominterns nuvarande inspiratörer har outtröttligt upprepat att Chiang Kai-shek förde krig ”mot imperialismen” medan Kerenskij gick hand i hand med imperialisterna. Alltså: medan vi måste föra en skoningslös kamp mot Kerenskij, var det nödvändigt att stöda Chiang Kai-shek.

Banden mellan Kerenskij och imperialismen var odiskutabla. Man kan gå ännu längre tillbaka och peka på att den ryska borgarklassen ”avsatte” Nikolaus II med den brittiska och franska imperialismens välsignelse. Miljukov-Kerenskij inte bara stödde kriget som Lloyd George-Poincaré förde, utan Lloyd George och Poincaré stödde också Miljukovs och Kerenskij's revolution mot först tsaren och sedan mot arbetarna och bönderna. Detta står utom allt tvivel.

Men hur står det i detta avseende till med Kina? Kinas ”februari”-revolution ägde rum 1911. Denna revolution var en stor och progressiv händelse, trots att den genomfördes med imperialisternas direkta deltagande. I sina memoarer berättar Sun Yat-sen om hur hela hans organisations arbete var beroende av de imperialistiska staternas ”stöd” - vare sig det handlade om Japan, Frankrike eller USA. Om Kerenskij 1917 fortsatte att delta i det imperialistiska kriget, så stödde den

”nationella”, ”revolutionära” etc, kinesiska borgarklassen Wilsons intervention i kriget med förhoppningen att ententen skulle hjälpa till att befria Kina. 1918 vände sig Sun Yat-sen till ententens regeringar med sina planer för Kinas ekonomiska utveckling och politiska frigörelse.¹ Det finns ingen som helst grund för påståendet att den kinesiska borgarklassens kamp mot Manchu-dynastin uppvisade några högre revolutionära kvalitéer än den ryska borgarklassens kamp mot tsarismen. Eller att det finns någon principiell skillnad mellan Chiang Kai-sheks och Kerenskijs inställning till imperialismen.

Men, säger EKKI, Chiang Kai-shek förde trots allt krig mot imperialismen. Att lägga fram saken så är en alltför grov förenkling av verkligheten. Chiang Kai-shek förde krig mot vissa kinesiska militärer, som var agenter för *en* av imperialistmakterna. Det är absolut inte samma sak som att föra krig mot imperialismen. Till och med Tan Pingshan förstod det. Så här karakteriserade han Guomindang-ledningens politik under Chiang i sin rapport till EKKI:s möte (i slutet av 1926):

”På den internationella politikens område intar den en passiv hållning i ordets fulla bemärkelse... Den är bara villig att kämpa mot den brittiska imperialismen. Men under vissa förhållanden är den beredd att kompromissa med den japanska imperialismen.” (**Protokoll från EKKI:s sjunde plenarmöte**, på ryska, band I, s 406.)

Redan från första början var Guomindangs inställning gentemot imperialismen opportunistisk och inte revolutionär. Den försökte krossa och isolera agenter för vissa imperialistmakter för att sedan kunna sluta en överenskommelse med samma eller andra imperialistmakter utifrån bättre villkor för den kinesiska borgarklassen. Det är det hela. Men sakens kärna är att frågan är ställd på ett helt felaktigt sätt.

Man får inte bedöma den aktuella nationella borgarklassens inställning till imperialismen ”i allmänhet”, utan dess inställning till sin egen nations närmast föreliggande revolutionärt historiska uppgifter. Den ryska borgarklassen var borgarklass i en imperialistisk förtryckarstat. Den kinesiska borgarklassen är borgarklass i ett förtryckt kolonialt land. Störtandet av den feodala tsarismen var en progressiv uppgift i det gamla Ryssland. Störtandet av det imperialistiska oket är en progressiv historisk uppgift i Kina. Men den kinesiska borgarklassens agerande gentemot imperialismen, proletariatet och bönderna var inte mer revolutionärt än den ryska borgarklassens politik gentemot tsarismen och de revolutionära klasserna i Ryssland, utan om något mer avskyvärt och reaktionärt. Det är det enda sätt frågan kan ställas på.

Den kinesiska borgarklassen är tillräckligt realistisk och väl införstådd med världsimperialismens natur för att inse, att en verkligt seriös kamp mot imperialismen kräver ett så omfattande uppsving bland de revolutionära massorna att den först och främst skulle bli ett hot mot borgarklassen själv. Om kampen mot Manchu-dynastin var en uppgift av mindre historiska proportioner än störtandet av tsarismen, så är kampen mot världsimperialismen en uppgift i mycket större skala. Och om vi redan från början lärde de ryska arbetarna att inte tro på liberalismens beredskap och den småborgerliga demokratins förmåga att störta tsarismen och krossa feodalismen, så bör vi inte vara mindre energiska att redan från början ingjuta samma misstro hos de kinesiska arbetarna. Stalin-Bucharins nya och fullständigt felaktiga teori om den koloniala borgarklassens ”inneboende” revolutionära anda är i allt väsentligt en översättning av mensjevismen till kinesisk politik. Den tjänar bara till att

1 1919 utarbetade Sun Yat-sen en detaljerad plan där han föreslog stormakterna ett ”ärligt” internationellt samarbete i Kinas utveckling som en ”praktisk lösning på internationella krig, handelskrig och klasskrig.” Han såg framför sig en idyll där alla stormakter deltog i ett nära och vänskapligt och ömsesidigt vinstgivande deltagande i den ekonomiska exploateringen av Kina, och trodde till och med att det utländska kapitalet kunde hjälpa till att bygga upp en icke-kapitalistisk ekonomi i Kina, där det inte skulle finnas några frön till krig, varken internationella, handels- eller klasskrig. Suns plan fick ett kyligt mottagande av stormakterna. Den publicerades 1922 under namnet Kinas internationella utveckling. Se även Sun Yat-sen, **Memoirs of a Chinese Revolutionary**, London 1927.

förvandla Kinas förtryckta ställning till en inrikespolitisk belöning åt den kinesiska borgarklassen, och lägger ytterligare en tyngd i borgarklassens vågskål till det tredubbelt förtryckta kinesiska proletariats nackdel.

Men, säger Stalin och Bucharin, programförslagets författare, Chiang Kai-sheks expedition i norr¹ orsakade en mäktig rörelse bland arbetar- och bondemassorna. Det går inte att förneka. Men spelade inte det faktum att Gutjokov och Sjulgin hade med sig Nikolaus II:s abdikering till Petrograd en revolutionär roll? Väckte det inte befolkningens mest förtryckta, utsugna och försagda skikt? Innebar inte det faktum att Kerenskij, som så sent som igår var trudovik,² blev president för ministerrådet och överbefälhavare att soldatmassorna väcktes? Fick det inte dem till mötena? Fick det inte byarna att resa sig mot godsägarna? Det går att ställa frågan ännu mer allmänt. Väckte inte kapitalismens hela verksamhet massorna, räddade den inte dem, för att använda **Kommunistiska manifestets** ord, från lantlivets förslöande inverkan? Drev den inte ut proletariats bataljoner i strid? Men ska vi ersätta vår aktiva revolutionära klassinställning till kapitalismen eller borgarklassens handlande med en historisk värdering av kapitalismens objektiva roll i sin helhet eller vissa av borgarklassens aktioner? Den opportunistiska politiken har alltid grundat sig på denna sorts icke-dialektiska, konservativa, svansande ”objektivism”. Tvärtom lärde oss marxismen ständigt att de revolutionära resultaten av den ena eller andra av de handlingar som borgarklassen tvingas genomföra på grund av sin ställning, kommer att bli mer fullständiga, bestämda, mindre tveksamma och mer beslutsamma ju mer självständig den proletära förtruppen är i förhållande till borgarklassen, ju mindre benägen den är att sätta fingrarna mellan borgarklassens käftar, skönmåla den, överskatta dess revolutionära anda eller dess beredskap att gå med i en ”enhetsfront” och kämpa mot imperialismen.

Den stalinistiska och bucharinistiska bedömningen av den koloniala borgarklassen klarar varken av en teoretisk, historisk eller politisk kritik. Ändå är det, som vi har sett, just denna bedömning som

- 1 Sedan Chiang Kai-shek hade samlat den politiska och militära kontrollen över Kanton i sina händer efter kuppen 20 mars, drog han i juli 1926 i fält för att erövra centrala och norra Kina. Han hade hjälp av ryska vapen, en stab av ryska militärrådgivare, och en enorm propagandaapparat som smörjdes och sköttes med hjälp av kommunistiska metoder och initiativ, men helt och hållet begränsades till Guomindangs paroller om 25-procentig sänkning av jordarrendet och förbättrade arbetsförhållanden. Marschen mot norr sammanföll med uppkomsten av en utbredd massrörelse i provinserna Jiangxi, Hunan och Hubei, som på våren 1927 drog med sig nästan 10 miljoner bönder och nästan 1 miljon arbetare i Hankou, Shanghai och andra städer. Nationalistarméerna vann lätta segrar tack vare att denna rörelse hjälpte till att svepa undan motståndet i norr. I september 1926 befann sig Yangzi-dalen [Changdalen] i nationalisternas händer. I december flyttade den nationalistiska regeringen från Kanton till Hankou, som tillsammans med städerna Wuchang och Hanyang vid Yangzis sammanflöde med Han-floden bildade staden Wuhan. Chiang Kai-shek förflyttade sig långsammare genom Jiangxi mot Shanghai. I Kanton förbjöds strejker och massrörelsen hölls tillbaka. I oktober 1926 stoppades strejken i Kanton-Hongkong ovillkorligt. Chiang stängde fackföreningar och bondeförbund medan han marscherade norrut. Det hindrade hans framryckning så mycket att han vid ett tillfälle stoppade förtrycket och återkallade kommunisterna för att få hjälp att rycka fram. De kom troget. I februari 1927 befann sig hans trupper inom skotthåll från Shanghai. 18 februari inledde Shanghais arbetare en generalstrejk och gjorde uppror i väntan på nationalisternas ankomst. Chiang beordrade sina trupper att stanna och låta Li Baozhang, Shanghais militärbefälhavare, krossa upproret i en stor slakt. Li kom senare att belönas med en post i Chiangs armé. I mars inledde Chiang sin terror i Nanchang, Jiujiang, Anqing och Wuhu. 21 mars reste sig Shanghais arbetare igen, denna gång framgångsrikt, och drev med sina egna styrkor ut nordborna från staden, för att nästa dag överlämna den till nationalisterna. 26 mars anlände Chiang. Efter att ha slutit ett avtal med utländska och kinesiska bankirer i Shanghai vände han sig tre veckor senare mot arbetarna med en aldrig tidigare skådad grymhet.
- 2 Trudovikerna (”arbetar”gruppen) var den näst största grupperingen i den första kejsrerliga ryska duman. De representerade till största delen den radikala småbourgeoisin och i synnerhet mellanbönderna. Till en början samarbetade trudovikerna med de konstitutionella demokraterna (”kadeterna”) men bröt senare med dem, och samarbetade ofta med den socialdemokratiska fraktionen i duman. Deras ytterst lösliga organisationsstruktur och diffusa sociala sammansättning gick hand i hand med ett ytterligt förvirrat och diffust program och uppträdande. Kerenskij var betecknande för dess ledning.

programförslaget försöker helgonförklara.

* * *

Ett fel som inte uppdragats och fördömts leder alltid till ytterligare fel, eller bereder marken för det.

Om den kinesiska borgarklassen igår värvades till den revolutionära enhetsfronten, så förkunnas den idag ha ”definitivt gått över till det kontrarevolutionära lägret”. Det är inte svårt att visa att dessa övergångar och värvningar saknar grund, utan har genomförts på ett rent administrativt sätt utan någon som helst marxistisk analys.

Det är fullständigt självklart att borgarklassen inte ansluter sig till det revolutionära lägret av en slump, eller lättsinnigt, utan därför att dess egna klassintressen tvingar den till det. Av rädsla för massorna överger borgarklassen därefter revolutionen eller visar öppet sitt dolda hat för revolutionen. Men borgarklassen kan bara ”definitivt gå över till det kontrarevolutionära lägret”, med andra ord befria sig från behovet att ”stöda” revolutionen eller åtminstone flörta med den, om dess grundläggande klassträvanden antingen genomförs med revolutionära medel eller på något annat sätt (till exempel på Bismarcks sätt). Låt oss erinra oss händelserna under perioden 1848-71. Låt oss påminna oss om att den ryska borgarklassen bara kunde vända ryggen så burdust åt revolutionen därför att revolutionen gav den Statsduman, det vill säga den fick de medel med vilka den kunde sätta ett direkt tryck på byråkratin och göra överenskommelser med den. Men när kriget 1914-1917 visade att den ”moderna” regimen inte kunde säkra borgarklassens grundläggande intressen, vände den sig återigen till revolutionen, och på ett ännu skarpare sätt än 1905.

Kan någon hävda att revolutionen 1925-1927 i Kina åtminstone delvis har tillfredsställt den kinesiska kapitalismens grundläggande intressen? Nej. Dagens Kina är lika långt från en verklig nationell enhet och tullfrihet som före 1927.¹ Men för den kinesiska borgarklassen är det en fråga om liv och död att skapa en enad inhemsk marknad som skyddas från billigare utländska varor, och den frågan överskuggas bara av behovet att upprätthålla grunden för sitt klassherravälde över proletariatet och fattigbönderna. Men för den japanska och brittiska borgarklassen är upprätthållandet av Kinas koloniala status lika viktigt som ekonomiskt oberoende är för den kinesiska borgarklassen. Det är därför vi kommer att få se fler politiska vänstersvingar från den kinesiska borgarklassens sida. Det kommer i framtiden inte att saknas frestelser för den ”nationella enhetsfrontens” amatörer. Att idag säga till de kinesiska kommunisterna att deras förbund med borgarklassen mellan 1924 och 1927 var rätt men att den nu är värdelös därför att borgarklassen definitivt har gått över till det kontrarevolutionära lägret, är att än en gång avvärpa de kinesiska

1 Enligt det avtal med Storbritannien som undertecknades ombord på ett brittiskt örlogsfartyg i Nanjing 1842, efter det första engelsk-kinesiska kriget, begränsade Kinas tullar till 5% av värdet. Den klausul om ”mest gynnad nation” som skrevs in i de efterföljande avtalen gjorde att detta tillämpades på Kinas handelsförbindelser med alla stormakter. Avtalen slog också fast de värden på vilka inkomsterna skulle beräknas. De förändrades bara vid två tillfällen, 1902 och 1918, medan nivån på 5% förblev oförändrad. Under Versailles-förhandlingarna krävde Kina tullrevisioner, men dessa krav beaktades inte. Under trycket från den växande nationalistiska rörelsen i Kina kom konferensen i Washington i februari 1922 fram till en överenskommelse mellan nio länder om att hålla en konferens för att ändra de kinesiska tulltarifferna. Denna konferens kom inte till stånd förrän i december 1925, när den stora massrörelsen ställde i utsikt att de kinesiska massorna skulle kunna tvinga fram det stormakterna var så långsamma att ordna. Konferensen sammankallades för att fresta den kinesiska borgarklassen med tullfrihet och få den att vända sig från massrörelsen. Konferensen föreslog att tullfrihet skulle införas 1 januari 1929. Verkställandet av detta löfte, som inte skedde förrän tulltarifferna offentliggjordes 1 januari 1931, var en del av det pris imperialisterna betalade till Chiang Kai-shek för att han krossade den nationellt-revolutionära rörelsen 1927. Den utländska övervakning och strikt utländska kontrollen över de inkomster som var öronmärkta för att betala utländska lån kvarstod. Imperialistiska påtryckningar, speciellt från Japan, tvingade fram tullöverenskommelser som var gynnsamma för utländska varor och katastrofala för den inhemska kinesiska industrin, speciellt inom handeln med bomull. Det gjorde tullfriheten mer formell än reell.

kommunisterna inför de kommande objektiva förändringarna i situationen och den kinesiska borgarklassens oundvikliga vänstersvängar. Chiang Kai-sheks nuvarande krig mot norra Kina kullkastar redan programförfattarnas mekaniska schema.

* * *

Men det principiella felet i det officiella sättet att ställa frågan kommer utan tvekan att framstå mycket mer iögonenfallande, övertygande och odiskutabelt om vi påminner oss det inte oviktiga faktum som är färskt i vårt minne, nämligen att det tsaristiska Ryssland bestod av både förtryckande och förtryckta nationer, det vill säga storryssar och ”utlänningar”, av vilka många hade en kolonial eller halvkolonial status. Lenin inte bara krävde att man skulle lägga ytterst stor vikt vid den nationella frågan för folken i det tsaristiska Ryssland, utan förkunnade också (mot Bucharin och andra) att det var proletariats grundläggande plikt i den dominerande nationen att stöda de förtryckta nationernas kamp för självbestämmande, upp till och inklusive deras avskiljande. Men drog partiet från detta slutsatsen att borgarklassen i de nationaliteter som förtrycktes av tsarismen (polacker, ukrainare, tartarar, judar, armenier, och andra) var mer progressiv, radikal och revolutionär än den ryska borgarklassen? De historiska erfarenheterna visar att den polska borgarklassen, trots att den led under både enväldet och nationellt förtryck, var mer reaktionär än den ryska borgarklassen, och i statsduman drogs den inte till kadeterna utan till oktoberisterna. Samma sak gällde tartarernas borgarklass. Det faktum att judarna inte hade några som helst rättigheter hindrade inte den judiska borgarklassen från att vara fegare, mer reaktionär och uslare än den ryska borgarklassen. Eller kanske den estländska, lettiska, georgiska eller armeniska borgarklassen var mer revolutionär än den storryska borgarklassen? Hur kan någon glömma dessa historiska lärdomar!

Eller kanske vi idag, i efterhand, ska medge att bolsjevismen hade fel när den – i motsats till Bund, Dasjnakerna, PSD-arna,¹ georgiska och andra mensjeviker – på randen till den borgerligt demokratiska revolutionen uppmanade arbetarna i *alla* de förtryckta nationerna, alla koloniala folk i det tsaristiska Ryssland, att avskilja sig och bilda egna oberoende klassorganisationer, skoningslöst bryta alla band med inte bara den liberala borgarklassen utan också de revolutionära småborgerliga partierna, vinna arbetarklassen under kampen mot dessa partier, och genom arbetarna kämpa med dessa partier om inflytandet över bönderna? Gjorde vi då inte ett ”trotskistiskt” misstag? Hoppade vi, i förhållande till dessa förtryckta och i flera fall mycket underutvecklade nationer, inte över den utvecklingsfas som motsvarar Guomindang?

Faktum är att det vore ytterst lätt att konstruera en teori om att PSD, Dasjnak-Tsutiun, Bund, etc var ”speciella” former för det nödvändiga samarbetet mellan olika klasser i kampen mot enväldet och mot nationellt förtryck!² Hur kan man glömma dessa historiska lärdomar?

Redan före de tre senaste årens händelser i Kina var det för marxister uppenbart – och idag borde det stå klart även för en blind – att den utländska imperialismen, som är en direkt faktor i Kinas inre

- 1 PSD (Polens Socialdemokratiska parti), Dasjnak-Tsutiun och Bund var den polska, armeniska respektive judiska småbourgeoisins nationalistiska organisationer med socialistisk färgsättning som verkade i det gamla tsaristiska kejsardömet. Under en kort period ingick Bund i Rysslands socialdemokratiska parti, men lämnade det och förde en självständig tillvaro, precis som i Polen och Litauen. Bund samarbetade ofta med mensjeviker men praktiskt taget aldrig med bolsjeviker. Vad gäller de polska och armeniska organisationerna, så var de aldrig med i det ryska partiet eller någon av dess sektioner.
- 2 ”Guomindang är en speciell sorts organisation, en korsning mellan ett politiskt parti och en organisation som sovjeterna där olika klassgrupperingar går in... Guomindang omfattar den liberala borgarklassen (som hos oss organiserades i kadetpartiet, och som redan under revolutionens tidigare stadier hade blivit kontrarevolutionär), småbourgeoisin och arbetarklassen. Ur organisatorisk synvinkel är inte Guomindang ett parti i ordets vanliga mening.” (N Bucharin, **Problèmes de la Révolution Chinoise**, Paris 1927, s 50.) Vid det åttonde plenarmötet kallade Stalin Guomindang för ”ett revolutionärt parlament”. I sin välkända artikel från *Pravda* 10 april 1927, kallade Martynov det ”ett block av fyra klasser”.

liv, när det kommer till kritan gör Kinas Miljukovar och Kerenskijar ännu mer avskyvärda än sina ryska förebilder. Det var inte för inte som vårt partis allra första manifest förkunnade att ju längre österut vi går, ju tarvligare och mer avskyvärd blir borgarklassen, ju större blir den uppgift som tillfaller proletariatet. Denna historiska "lag" gäller fullt ut även för Kina.

"Vår revolution är en borgerlig revolution, säger vi marxister, *därför* måste arbetarna öppna folkets ögon för de borgerliga politikernas bedrägeri, lära folket att inte tro på ord, utan endast förlita sig på sina *egna* krafter, sin *egen* organisation, sin *egen* sammanslutning, sin *egen* beväpning." (VV10, band 6 s 254.)

Denna leninistiska tes är obligatorisk för Orienten i sin helhet. Den måste med alla medel få en plats i Kominterns program.

Den kinesiska revolutionens stadier

Guomindangs första stadium var perioden för den nationella borgarklassens dominans, och den försvarades ihärdigt under den ursäktande etiketten "fyrrklassblocket". Den andra perioden, som följde på Chiang Kai-sheks statskupp, var ett experiment i den kinesiska kerenskijismens parallella och "oberoende" dominans i form av den "vänstersinnade" Wang Jingweis regering i Hankou (Wuhan).¹ Medan de ryska narodnikerna² och mensjevnikerna gav sin kortlivade "diktatur" formen

- 1 Wuhan-regeringen bestod av en grupp vänsterledare i Guomindang under ledning av Wang Jingwei och med stöd av Tang Shengzhi, en militär från Hunan, och formellt av Feng Yuxiang, den "kristne generalen" i nordväst. Kommunisterna Tan Pingshan och Su Zhaozheng innehade jordbruks- och arbetsmarknadsposterna. I april 1927 betecknade Stalin denna regering som det "revolutionära centrat" som, med kommunisternas nödvändiga samarbete, skulle genomföra jordbruksrevolutionen. "Genom att föra en beslutsam kamp mot militarism och imperialism kommer det revolutionära Guomindang i Wuhan", skrev Stalin, "att i verkligheten bli organ för proletariatets och böndernas revolutionärt-demokratiska diktatur." (Works, band 9, s 229-30.) Vid det åttonde plenarmötet 24 maj sa Stalin: "Den agrara revolutionen utgör den demokratiska revolutionens grundval och innehåll i Kina. Guomindang i Wuhan och Wuhan-regeringen är centrum för den borgerligt-demokratiska revolutionära rörelsen." (Works, band 9, s 314.) Resolutionen från det åttonde plenarmötet förkunnade att Wuhan-regeringen "i praktiken leder den revolutionära kampen mot imperialisterna, feodalherrarna och nu även mot en viktig del av borgarklassen." Denna regering uppmanades att bestämt vända sig till massorna, och "kommunistpartiets uppgift är att garantera en sådan inriktning från Wuhan-regeringens sida." (*International Press Correspondence*, franska utgåvan, 15 juni 1927, s 884.) Trotskijs krav på en paroll om sovjeter förkastades eftersom "det är en kampparoll mot det revolutionära Guomindang." Trotskij förnekade att Wuhan var ett revolutionärt centrum och slog fast att ett sådant måste skapas: "Wuhan-myndigheterna räcker inte till inte för det... Det behövs sovjeter, de arbetandes sovjeter." "Vi säger rättframt till de kinesiska bönderna: Guomindangs vänsterledare av Wang Jingweis och kompanis sort kommer oundvikligen att förråda er om ni följer Wuhan-ledarna istället för att bilda egna självständiga sovjeter... Politiker av Wang Jingweis sort kommer under andra förhållanden att tio gånger enas med Chiang Kai-shek mot arbetarna och bönderna." ("Tal vid det åttonde plenarmötet", **Trotsky on China**, Pathfinder Press, New York 1976, s 234-35.) För att kunna genomföra Kominterns linje och föregripa sovjeter "som skulle påskynda konflikten med generalerna" (*International Press Correspondence*, franska utgåvan, 29 juni 1927, s 949), gav det kinesiska partiet efter för Guomindang-liberalerna och generalerna och försökte hejda arbetarnas och böndernas "överdrifter". Det bara uppmuntrade reaktionen. Medan det åttonde plenarmötet pågick grep generalerna makten i Hunan (21 maj). Till Moskvas stora förvåning träffade Feng Yuxiang en överenskommelse med Chiang Kai-shek (21 juni) och Wuhan-regeringen bröt med kommunisterna (15 juli) och kapitulerade i augusti fullständigt för Chiangs "kontrarevolutionära centrum" i Nanjing. 14 juli rullade redan arbetarnas huvuden på Hankous gator, medan EKKI offentligt förkunnade: "Wuhan-regeringens revolutionära roll har tagit slut." (EKKI:s resolution, *International Press Correspondence*, franska utgåvan, 27 juli 1927, s 1041. Längre utdrag ur de ovan citerade EKKI-resolutionerna finns i **Degras**, band 2, s 382-95.)
- 2 Narodnikerna ("populisterna") var en organiserad rörelse av ryska intellektuella på 1800-talet som lutade starkt åt anarkistiska uppfattningar. Rörelsen var våldsamt monarkifientlig, organiserade sig hemligt och använde ofta terroristiska kampmetoder. De riktade främst sin propaganda mot bönderna, och strävade på ett förvirrat sätt efter en kollektiv samhällsordning. Deras parti, *Narodnaja Volja* (Folkviljan), krossades till sist av den tsaristiska regeringen på 1880-talet med hjälp av spioner. Ur partiet uppstod så småningom två delar, en som närmade sig marxismen och en som sedermera blev det socialistrevolutionära partiet, det vill säga ett småborgerligt bondeparti.

av en öppen dubbelmakt kom den kinesiska ”revolutionära demokratin” inte ens att uppnå det stadiet. Och eftersom historien i allmänhet inte utvecklas på befallning, återstår det bara för oss att förstå att *det finns inte och kommer inte att finnas* någon annan ”demokratisk diktatur” än den diktatur som Guomindang har utövat sedan 1925. Detta förblir sant oberoende av om det halvdana förenande av Kina som Guomindang har genomfört kvarstår i den närmaste framtiden eller om landet åter splittras. Men just när revolutionens klassdialektik, efter att ha uttömt alla sina andra resurser, klart och slutgiltigt satte *proletariatets diktatur* på dagordningen och drog med sig ett oräkneligt antal miljoner förtryckta och utarmade i städer och byar, då förde EKKI fram parollen om arbetarnas och böndernas *demokratiska* (det vill säga borgerligt demokratiska) diktatur. Svaret på denna formel var upproret i Kanton,¹ som trots sin omogenhet, trots ledningens äventyrligheter, lyfte ridån för en ny akt, eller mer korrekt, för den kommande *tredje* kinesiska revolutionen. Det är nödvändigt att dröja vid denna punkt.

I ett försök att gardera sig mot sina forna synder skyndade ledarskapet i slutet av förra året på händelseutvecklingen på ett fullkomligt orimligt sätt och orsakade på så sätt missfallet i Kanton. Men även ett missfall kan lära oss något om moderns organism och havandeskapet. Den kolossala, och från teorins ståndpunkt verkligt avgörande, betydelse som Kantonhändelserna har för den kinesiska revolutionens problem är just det faktum att vi här har ett fenomen som är sällsynt i historien och politiken, ett verkligt *laboratorieexperiment i jätteskala*. Vi har fått betala dyrt för det, men det gör det desto viktigare att vi tillgodogör oss dess lärdomar.

En av kampparollerna i upproret i Kanton var enligt rapporten i *Pravda* (nr 31): ”Ned med Guomindang!” Guomindangs fanor och insignier slets ner och trampades i smutsen. Men till och med efter Chiang Kai-sheks ”förräderi” och Wang Jingweis efterföljande ”förräderi” (inte förräderi mot deras egen klass, utan mot våra ... illusioner) utfärdade EKKI det högtidliga löftet: ”Vi tänker inte överge Guomindangs fana!”² Arbetarna i Kanton förbjöd Guomindang, *och förklarade alla dess grupperingar för olagliga*. Det betyder att inte bara storbourgeoisin utan också småbourgeoisin var oförmögen att skapa en politisk styrka, ett parti eller en fraktion, som kunde lösa de grundläggande nationella uppgifterna, en politisk styrka som tillsammans med proletariatets parti skulle kunna lösa den borgerligt demokratiska revolutionens uppgifter. Nyckeln till situationen ligger just i det faktum att *uppgiften att vinna de fattiga böndernas rörelse redan helt och hållet vilade på*

1 Upproret i Kanton ägde rum 11 december 1927. Det krossades 50 timmar senare och kostade 5.700 proletärer livet, bland dem revolutionens bästa arbetarkadrer. Kommunen i Kanton (se not nedan) var kulmen på den katastrofala äventyrspolitiska period som följde på rörelsens sammanbrott i augusti. (Se not nedan.) Ye Ting, som var den som militärt ledde upproret, anger det faktiska antalet deltagare till 4.200, varav 1.200 militärkadetter och 3.000 arbetare, de flesta av dem dåligt beväpnade. (Chen Shaoyu [Wang Ming], *Historien om Kantonupproret*, i samlingen **Kantonkommunen**, s 142, Shanghai 1930, [på kinesiska].) Dessa styrkor kastades ut i ett frontalangrepp mot 50.000 välbeväpnade Guomindang-soldater antingen i eller inom marschavstånd från Kanton. Bland dessa ”hade vi inte utfört något arbete... Vi organiserade inga kärnor bland dem.” (Lozovskij, *Lärdomar från Kantonupproret*, **ibid**, s 5.) ”Vid tiden för upproret fanns det inga allvarliga revolutionära rörelser bland bönderna i områdena närmast Kanton...”, skrev Heinz Neumann, som hjälpte till att ”leda” resningen. ”Kantonupproret understöddes inte av någon proletär massintervention eller någon revolutionär bonderörelse i de övriga delarna av Kina.” (A Neuberg, **Det väpnade upproret**, s 122.) ”Uppenbarligen”, skrev Lominadze som tillsammans med Neumann var ”rådgivare” åt de kinesiska kommunisterna under denna period, ”överskattade vi alltför mycket bondeupprorets utveckling vid tiden.” (*Kantonkommunens årsdag*, i **Kantonkommunen**, s 205.) I staden Kanton var partiet ”oförmöget att organisera strejker... Först när kanonerna redan mullrade förstod arbetarmassorna att ett uppror pågick... De betraktade det som en plötslig, oväntad sak.” (Lozovskij, **ibid**, s 6.)

2 ”Det vore ett stort misstag att överlämna Guomindangs fana till klicken kring Chiang Kai-shek.” (N Bucharin, **Problèmes de la Révolution Chinoise**, Paris 1927, s 59-60.) ”Kommunistpartiet kommer definitivt inte att låta Guomindangs fana falla i händerna på kontrarevolutionärerna.” (A Stetzi, ”La Dialectique de la Lutte en Chine”, *International Press Correspondence*, franska utgåvan, 7 maj 1927.) ”Guomindangs fana, som var den nationella frihetskampens fana, får inte överlämnas till de som förrådade den.” (Resolution från EKKI:s åttonde plenarmöte, *International Press Correspondence*, franska utgåvan, 11 juni 1927. Även i **Degras**, s 398.)

proletariatets axlar, och mer exakt på kommunistpartiet. För att kunna komma i närheten av en verklig lösning av revolutionens borgerligt demokratiska uppgifter måste all makt samlas i proletariatets händer.

Pravda lämnade följande rapport om den kortlivade sovjetregeringen i Kanton och dess politik:

”I arbetarnas intressen, har Kantonsovjeten utfärdat ett dekret som upprättar ... arbetarkontroll över industrin genom fabrikskommittéer ... nationalisering av nyckelindustrin, transportväsendet och bankerna.”

Vidare nämns sådana åtgärder som: ”Konfiskering av alla storbourgeoisens husegendomar till arbetarnas fördel...”

Alltså var det arbetarna i Kanton som (under en kort period av upproret) hade makten och dessutom befann sig regeringen faktiskt i kommunistpartiets händer. Den nya statsmaktens program bestod inte bara i att konfiskera alla de feodala ägor som fanns i Guangdong (den provins där Kanton är huvudstaden) i allmänhet, inte bara i att upprätta arbetarkontroll över produktionen, utan också nationalisering av storindustrin, bankerna och transportväsendet, och till och med konfiskering av borgarklassens bostäder och all borgerlig egendom till arbetarnas fördel. Frågan uppstår då: om detta är den borgerliga revolutionens metoder, hur ska då den proletära revolutionen i Kina se ut?

Trots att EKKI:s direktiv inte sa någonting om den proletära diktaturen och de socialistiska åtgärderna, och trots det faktum att Kanton är mer småborgerligt till sin karaktär än Shanghai, Hankou och andra industricentra i landet, så ledde den revolutionära revolten *mot Guomindang* automatiskt till proletariatets diktatur. Och redan vid sina första åtgärder tvingade situationen den att tillgripa radikalare medel än de som inledde oktoberrevolutionen. Och detta skenbart paradoxala faktum härstammar helt lagbundet ur de sociala relationerna i Kina och revolutionens hela utveckling.

De stora och mellanstora jordegendomarna (som är omfattande i Kina) är mycket nära förbundna med kapitalet i städerna, inklusive det utländska kapitalet. Det finns ingen kast av feodala godsägare i Kina som står i opposition till borgarklassen. Den mest utbredda, vanligaste och mest hatade utsugaren i byarna är kulaken-ockraren, som är hantlangare för städernas finanskapital. Jordbruksrevolutionen är därför till sin karaktär lika mycket antifeodal som antiborgerlig. I Kina kommer det praktiskt taget inte att finnas något sådant stadium som det första stadiet i vår oktoberrevolution då kulaken marscherade tillsammans med medel- och fattigbönderna, oftast i ledningen för dem, emot jordägarna. Ända från början, liksom därefter, är jordbruksrevolutionen i Kina inte bara ett uppror mot några få verkligt feodala godsägare och byråkratin, utan också mot kulakerna och ockrarna. Om det i vårt land uppstod kommittéer bland fattigbönderna först under oktoberrevolutionens andra skede, i mitten av 1918, så kommer de i Kina tvärtom att uppstå i den ena eller andra formen så fort jordbruksrörelsen åter väcks till liv. Offensiven mot de rika bönderna kommer att vara det första och inte det andra stadiet i Kinas oktober.

Men den nuvarande historiska kampen i Kina består inte bara av jordbruksrevolutionen. Även den mest extrema jordbruksrevolution, en allmän jordfördelning (som naturligtvis kommer att stödas av kommunistpartiet ända tills den har fullbordats), kommer inte ensam att skapa en utväg ur den ekonomiska återvändsgränden. Kina är lika mycket i behov av nationellt enande och ekonomisk självständighet, det vill säga tullautonomi eller mer korrekt, monopol över utrikeshandeln. Och det innebär *frigörelse från världsimperialismen*. För imperialismen förblir Kina den viktigaste framtida källan inte bara för att berika sig utan faktiskt också för att kunna existera. Kina utgör en säkerhetsventil mot de inre explosionerna inom dagens europeiska kapitalism och den amerikanska kapitalismen av imorgon. Det är detta som förutbestämmer den gigantiska omfattningen och enorma skärpan i den kamp som väntar de kinesiska massorna, än mer nu när kampens alla deltagare har

pejlat och känt av hur djupa kampens strömvirvlar är.

Det utländska kapitalets oerhört stora roll i den kinesiska industrin och det direkta sätt på vilket den är beroende av sina egna "nationella" bajonetter¹ för att försvara sin plundring, gör att programmet för arbetarkontroll är till och med mindre realistiskt i Kina än det var i vårt land. Redan dagen efter det segerrika upproret kommer kampens förlopp troligen att framtvunga en direkt expropriering av först det utländska kapitalet och sedan de kinesiska kapitalistiska företagen.

De objektiva samhällshistoriska orsaker som förutbestämde att den ryska revolutionen skulle leda fram till "oktober" existerar i Kina i ännu mer accentuerad form. Den kinesiska nationens borgerliga och proletära poler står om möjligt ännu mer i opposition till varandra än vad de gjorde i Ryssland. Ty å ena sidan är den kinesiska borgarklassen direkt knuten till den utländska imperialismen och dennas militärmaskineri, och å andra sidan har det kinesiska proletariatet ända från första början upprättat nära band med Komintern och Sovjetunionen. Numeriskt utgör de kinesiska bönderna en till och med mer överväldigande massa än de ryska bönderna.² Men i och med att de kinesiska bönderna sitter fast i de globala konflikternas skruvstäd, på vars lösning dess eget öde på det ena eller andra sättet beror, är de till och med mindre förmögna att spela en *ledande* roll än de ryska. För närvarande är detta inte längre en fråga om rent teoretiska prognoser, utan ett faktum som fullständigt har bekräftats i alla dess aspekter.

Dessa den tredje kinesiska revolutionens grundläggande och samtidigt oomtvistliga sociala och politiska förutsättningar, visar inte bara att formeln om den "demokratiska diktaturen" *fullständigt har överlevt sin användbarhet*, utan också att den tredje kinesiska revolutionen, trots Kinas enorma efterblivenhet, eller mer korrekt på grund av denna stora efterblivenhet också i jämförelse med Ryssland, inte kommer att få någon "demokratisk" period, av ens så kort varaktighet som de sex månader oktoberrevolutionen hade (7 november 1917 - juli 1918).³ Ända från första början tvingas

- 1 1931 uppskattades de totala utländska investeringarna i Kina till 3.300 miljoner dollar. Av dessa fanns 78,1% direkt i affärs- och handelsföretag och 21,9% i lån till den kinesiska regeringen. Utländskt kapital kontrollerade nästan hälften av Kinas bomullsindustri. Det kontrollerade omkring en tredjedel av Kinas järnvägar och hade inteckningar på 200 miljoner dollar i resten, med sammanlagda investeringar i järnvägen på 641,3 miljoner dollar. 81,31% av Kinas utlands- och kusthandel gick på utländska fartyg. Sedan 1902 visade handelsbalansen ett underskott på totalt mer än 3.300 miljoner dollar. Som ett resultat av opiumhandeln hade det under 1800-talet skett ett okänt men oerhört stort utflöde av silver. (Se **Problem i världsekonomin historia**, Gleerups, Lund 1970, s 458-75). Intressant i detta sammanhang är att de samlade utländska investeringarna i Ryssland strax innan Första världskriget var 3.882 miljoner dollar. För att skydda sina investeringar hade de imperialistiska staterna militärförläggningar i de viktigaste kinesiska hamnarna. 1927 uppgick de totalt till 11.880 amerikanska, brittiska, japanska, franska och italienska marinsoldater och soldater. Reguljärt stationerade amerikanska, brittiska, japanska, franska och italienska örlogsskepp patrullerade kusterna och floderna. De bestod av kryssare, hangarfartyg, jagare, ubåtar och kanonbåtar. Dessutom var en stor utländsk polisstyrka stationerad i de utländska koncessionerna. Under 1926-27 utökades alla dessa styrkor.
- 2 I avsaknad av en verkligt fullständig befolkningsstatistik i Kina finns bara uppskattningar och delvisa undersökningar. En folkräkning av fabriksarbetare i 29 städer i 9 provinser 1931 gav siffran 1.204.318. En annan uppskattning av antalet transportarbetare, byggnadsarbetare, hamnarbetare och gruvarbetare angav siffran 2.750.000. 1927 uppskattade man antalet hantverkare, kulis i diverse arbete, bärare, butiksanställda och lärlingar till 11.960.000 i hela Kina, vilket ger en totalsiffra på omkring 15 miljoner för proletariatet och halvproletariatet. Det kan jämföras med antalet fabriksanställda i Ryssland 1905 som beräknades till 10 miljoner. De bästa beräkningarna och studierna av klasskiktningen av bönderna, som utgör tre fjärdedelar av hela befolkningen, gjordes av den kände jordbrukskonomen Chan Han-seng. Han fann att fattigbönderna utgjorde 74% av befolkningen men ägde 19% av jorden i Guangdong, en typisk provins i södra Kina. I Wusih i centrala Kina utgjorde de fattiga bondefamiljerna 68,9% och ägde 14,2% av jorden. I Paoting i norr utgjorde fattigbönderna 65,2% och ägde 25,9% av jorden. Professor Chen beräknar att 65% av Kinas bondebefolkning hungrar efter jord. (För en noggrannare redogörelse för dessa siffror, se Isaacs, **The Tragedy of the Chinese Revolution**, Stanford University Press, Stanford, California, kapitel 2.)
- 3 Lenin beskrev skillnaden mellan den ryska bolsjevikiska revolutionens så kallade demokratiska och socialistiska perioder på följande sätt: "Först tillsammans med 'alla' bönder mot monarkin, mot godsägarna, mot de medeltida

den på ett avgörande sätt skaka om och avskaffa de borgerliga egendomarna i städerna och byarna.

Visst, detta perspektiv passar inte de pedantiska och schematiska föreställningarna om hur ekonomi och politik hänger ihop. Men ansvaret för denna disharmoni (som skakar de förutfattade meningar som nyligen slagit rot men som redan oktoberrevolutionen gav ett hårt slag) kan inte läggas på "trotskismen" utan måste tillskrivas *lagen om den ojämna utvecklingen*. Just i detta fall är lagen särskilt tillämplig.

Det vore oklokt pedanteri att hävda att det kinesiska kommunistpartiet *ofelbart* skulle ha kommit till makten om det hade drivit en bolsjevikisk politik under revolutionen 1925-27. Men det vore en föraktfull trångsynthet att hävda att en sådan möjlighet var helt utesluten. Arbetarnas och böndernas massrörelse var tillräckligt omfattande,¹ liksom de härskande klassernas upplösning. Den nationella borgarklassen sände sina Chiang Kai-shekar och Wang Jingweiar som sändebud till Moskva, och knackade genom sina Hu Hanminar på Kominterns dörr, just därför att de var så hopplöst svaga inför de revolutionära massorna. De insåg sin svaghet och försökte gardera sig. Varken arbetarna eller bönderna skulle ha följt den nationella borgarklassen om vi inte hade dragit dit dem i ett rep. Om Komintern hade fört en något snär korrekt politik skulle resultatet av kommunistpartiets kamp om massorna ha varit förutbestämt - det kinesiska proletariatet skulle ha stött kommunisterna, medan bondekriget skulle ha stött det revolutionära proletariatet.

Om vi i början av nordexpeditionen (det vill säga 1926) hade börjat organisera sovjeter i de "befriade" områdena (och massorna strävade allt vad de kunde instinktivt efter detta), då skulle vi ha säkrat en nödvändig bas och en revolutionär inledning, vi skulle ha samlat omkring oss bonde-revolterna, vi skulle ha byggt *vår egen armé*, vi skulle ha upplöst fiendearméerna. Och trots sin ungdom skulle det kinesiska kommunistpartiet under dessa utomordentliga år ha kunnat mogna och (med en riktig ledning från Komintern) ta makten om inte i hela Kina med en gång, så åtminstone i en avsevärd del av Kina. Och framför allt: vi skulle ha haft ett parti.

Men det var just på ledarskapets område som det skedde någonting absolut skandalöst - en verkligt historisk katastrof. Sovjetunionens, bolsjevikpartiets och Kominterns auktoritet användes helt och hållet till att först stödja Chiang Kai-shek emot en självständig politik från kommunistpartiets sida, och sedan till att stödja Wang Jingwei som ledare för jordbruksrevolutionen. Genom att trampa på den leninistiska politikens främsta principer och efter att ha brutit ryggen på det unga kinesiska kommunistpartiet, förutbestämde EKKI den kinesiska kerenskijismens seger över bolsjevismen, de kinesiska miljukovernas seger över kerenskisterna, och den brittiska och japanska imperialismens seger över de kinesiska miljukoverna.

I detta och endast detta ligger betydelsen av händelserna i Kina under åren 1925-27.

förhållandena (och såtillvida förblir revolutionen borgerlig, borgerligt demokratisk). Sedan tillsammans med fattigbönderna, tillsammans med halvproletariatet, tillsammans med alla utsugna mot kapitalismen, däribland mot landsbygdens rika, kulakerna och spekulanterna – och såtillvida blir revolutionen *socialistisk*. Att försöka bygga en konstlad, kinesisk mur mellan den förra och den senare, att skilja dem åt genom någonting annat än graden av proletariatets förberedelse och graden av dess sammanslutning med landsbygdens fattiga, innebär den största förvanskning av marxismen, innebär att den vulgariseras och ersätts med liberalism. Det skulle betyda, att man med hjälp av kvasilärda hänvisningar till bourgeoisins framstegsvänlighet beträffande de medeltida förhållandena skulle smuggla igenom ett reaktionärt försvar av bourgeoisin i förhållande till det socialistiska proletariatet. (Lenin, "Den proletära revolutionen och renegaten Kautsky", **VV10**, band 8, 238-39.)

- 1 De organiserade arbetarna i Kina ökade från 230.000 1923 till 570.000 1925, 1.264.000 1926 och 2.800.000 1927. Mer än 800.000 arbetare deltog direkt i den strejkvåg som följde på den brittiska polisens massaker av studenter i Shanghai 25 maj 1925. Generalstrejken förklarade fullständigt Shanghai och Hongkong, och strejken i Hongkong varade 16 månader. Bonderörelsen som antog moderna organisationsformer först 1922, omfattade genast 9.720.000 bönder i mars 1927 enbart i provinserna Guangdong, Hunan, Jiangxi och Hubei, där bönderna inledde ett självständigt övertagande av jord 1926 och genomförde dem i stor skala på våren 1927, speciellt i Hunan.

Demokratisk diktatur eller proletariatets diktatur?

Men hur utvärderade EKKI:s senaste plenarmöte erfarenheterna från den kinesiska revolutionen, inklusive erfarenheterna från upproret i Kanton? Vilka fortsatta perspektiv skisserade det? Resolutionen från plenarmötet i februari (1928), som är nyckeln till motsvarande delar om detta ämne i programförslaget, säger angående den kinesiska revolutionen:

”Det är felaktigt att karakterisera den som en 'permanent' revolution [ståndpunkten hos EKKI:s representant]. Att förutsätta en tendens hos revolutionen att hoppa över(?) det borgerligt demokratiska stadiet, medan man samtidigt(?) bedömer den som en 'permanent' revolution är ett misstag liknande det Trotskij gjorde 1905(?).” (Degras, s 437.)

Sedan Lenin lämnade Kominterns ledning, det vill säga sedan 1923, har dess ideologiska liv i huvudsak bestått av en kamp mot den så kallade ”trotskismen” och i synnerhet mot den ”permanenta revolutionen”. Hur kommer det sig då att inte bara det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté, utan också Kominterns officiella delegat, det vill säga en ledare som skickades dit med specialinstruktioner, i denna för den kinesiska revolutionen grundläggande fråga begår samma ”misstag” som hundratals män har landsförvisats till Sibirien och fängslats för? Kampen om den kinesiska frågan har rasat i drygt två och ett halvt år. När oppositionen slog fast att det kinesiska kommunistpartiets gamla centralkommitté (Chen Duxiu) på grund av Kominterns felaktiga direktiv förde en opportunistisk politik, så kallades denna bedömning för ”förtal”. Det kinesiska kommunistpartiets ledning förklarades vara oklanderlig. I samband med de allmänna bifallen vid EKKI:s sjunde plenarmöte förkunnade den hyllade Tan Pingshan att:

”Vid första bästa tecken på trotskism antog Kinas Kommunistiska Parti och Kommunistiska Ungdomsförbundet omedelbart en enhällig resolution mot trotskismen.” (Protokoll, s 205, ryska utgåvan.)

Men när händelserna trots dessa ”landvinningar” utvecklades enligt sin tragiska logik, som ledde till först ett och därefter ett andra ännu mer fruktansvärt nederlag för revolutionen, då döptes det kinesiska kommunistpartiets tidigare fläckfria ledning om till mensjeviker, och inom tjugofyra timmar var den avsatt. Samtidigt utfärdades en kungörelse om att den nya ledningen fullständigt återspeglade Kominterns linje.¹ Men knappt hann det uppstå en ny allvarlig prövning förrän det visade sig att det kinesiska kommunistpartiets nya centralkommitté (som vi redan har sett inte i ord utan i handling) var skyldig till att ha avvikit till den så kallade ”permanenta revolutionens” ståndpunkt. Kominterns delegat slog in på samma väg. Detta förvånande och fullkomligt obegripliga faktum kan bara förklaras med det stora gapet mellan EKKI:s instruktioner och revolutionens verkliga dynamik.

Vi kommer här inte att dröja vid myten om 1905 års ”permanenta revolution” som spreds 1924 för att så förvirring och oreda. Vi kommer att begränsa oss till en analys av hur denna myt drabbade frågan om den kinesiska revolutionen.

1 I mitten av juli 1927 avgick Chen Duxiu som centralkommitténs ordförande, när Guomindangs ”vänster” – där kommunisterna trots det blev beordrade av Komintern att stanna – började avrätta kommunister och arbetare i Wuhan. Dessa händelser fick slutligen Chen att kräva att de skulle lämna Guomindang. ”Internationalen”, skrev han, ”vill å ena sidan att vi ska genomföra vår politik, men å den andra låter de oss inte lämna Guomindang.” (Brev till kamraterna i kommunistpartiet. Återgivet i **Trotsky on China**, s 604.) Vid konferensen 7 augusti inrättades en ny ledning med Qu Qiubai, Li Lisan, Zhou Enlai och Zhang Kuotao som främsta företrädare. På order från Komintern slog denna ledning in på en ultravänsteristisk kurs (se not nedan), och den förkunnades ”garantera att det hädanefter kommer att finnas ett riktigt revolutionärt bolsjevikiskt ledarskap”. (Brev till kamraterna vid konferensen 7 augusti.) Det gemensamma mötet mellan SUKP:s centralkommitté och centrala kontrollkommission i Moskva 9 augusti deklarerade att det ”med tillfredsställelse kan slå fast att denna högeravvikelse i det kinesiska broderpartiets ledarskap nu har undanröjts och ledarskapets politik rättats till.” (International Press Correspondence, 18 augusti 1927, s 1074.) Detta ”riktiga” och ”bolsjevikiska” ledarskap ledde partiet – till Kanton-kommunen.

Februari-resolutionens första paragraf, varifrån vi citerade ovan, ger följande bevekelsegrunder till varför den har en så negativ inställning till den så kallade ”permanenta revolutionen”:

”Den kinesiska revolutionens nuvarande period är den borgerligt-demokratiska revolutionens period, som varken är färdig ur ekonomisk synvinkel (jordbruksrevolutionen och avskaffandet av feodala förhållanden) eller ifråga om den nationella kampen mot imperialismen (Kinas enande och nationellt oberoende) eller i fråga om statens klasskaraktär (proletariatets och böndernas diktatur)...” (Degras, s 437.)

Denna presentation är en oavbruten rad av missförstånd och motsägelser.

EKKI lärde oss att den kinesiska revolutionen måste tillförsäkra Kina möjligheter att utvecklas längs vägen mot socialism. Detta mål gick bara att uppnå om revolutionen inte stannade upp vid lösandet av de borgerligt demokratiska uppgifterna, utan fortsatte att utvecklas och gick från ett stadium till nästa, det vill säga fortsatte att utvecklas oavbrutet (*eller permanent*) och på så sätt ledde Kina i riktning mot en socialistisk utveckling. Det var precis vad Marx menade med begreppet ”permanent revolution”. Hur kan vi då å ena sidan tala om en icke-kapitalistisk utvecklingsväg för Kina, och å den andra förneka revolutionens permanenta karaktär i allmänhet?

Men – insisterar EKKI:s resolution – revolutionen är inte fullständig, varken utifrån jordbruksrevolutionens synvinkel eller utifrån den nationella kampen mot imperialismen. Därav drar den slutsatsen om den borgerligt-demokratiska karaktären hos ”den kinesiska revolutionens nuvarande period.” I själva verket är den ”nuvarande perioden” en period av kontrarevolution. Vad EKKI:s resolution utan tvekan vill säga är att den kinesiska revolutionens nya uppsving, eller *den tredje kinesiska revolutionen*, kommer att ha en borgerligt-demokratisk karaktär eftersom den andra kinesiska revolutionen 1925-27 varken löste jordfrågan eller den nationella frågan. Men även om vi på detta sätt korrigerar resonemanget, så grundas det på ett fullständigt missförstånd av både den kinesiska och ryska revolutionens erfarenheter.

Februarirevolutionen i Ryssland 1917 löste inte något av de inrikespolitiska och internationella problem som hade lett fram till revolutionen – livegenskapen i byarna, den gamla byråkratin, kriget och det ekonomiska misslyckandet. Med detta som utgångspunkt försökte inte bara socialistrevolutionärerna och mensjevikerna utan även en betydande del av vår egen partiledning bevisa för Lenin att ”revolutionens nuvarande period är den borgerligt-demokratiska revolutionens period”. Denna grundläggande uppfattning hos EKKI:s resolution är bara en kopia av de invändningar som opportunisterna reste mot Lenins kamp för proletariatets diktatur 1917.

Dessutom verkar det som om den borgerligt-demokratiska revolutionen är ofullständig inte bara utifrån ekonomisk och nationell synvinkel, utan även ”i fråga om statens klasskaraktär (proletariatets och böndernas diktatur)”. Det kan bara betyda en sak: att den kinesiska proletariatet är förbjudet att strida för att erövra makten så länge det inte är en ”verkligt” demokratisk regering som sitter vid rodret i Kina. Tyvärr finns inga instruktioner om var vi kan hitta den.

Förvirringen ökar ytterligare av det faktum att parollen om sovjeter under de senaste två åren har förkastats för Kina på grundval av att sovjeter bara förmodas få upprättas under övergången till den proletära revolutionen (Stalins ”teori”).¹ Men när sovjetrevolutionen bröt ut i Kanton och deltagarna

1 I sitt tal vid Kominterns åttonde plenarmöte i maj 1927 sa Stalin: ”Kan det sägas att situationen i Ryssland från mars till juli 1917 liknar den nuvarande situationen i Kina? Nej det kan inte sägas. Inte bara därför att Ryssland då stod inför den proletära revolutionen medan Kina nu står inför den borgerligt-demokratiska revolutionen, utan också därför att den provisoriska regeringen i Ryssland på den tiden var en kontrarevolutionär och imperialistisk regering medan den nuvarande Wuhan-regeringen är en regering som är anti-imperialistisk och revolutionär i begreppets borgerligt-demokratiska mening... Arbetarsovjeternas historia visar att sådana sovjeter kan existera och utvecklas vidare bara om förutsättningarna är gynnsamma för en direkt övergång från den borgerligt-demokratiska till den

drog slutsatsen att detta var just övergången till den proletära revolutionen, då anklagades de för "trotskism". Ska partiet skolas med sådana metoder? Är det så man hjälper det att lösa sina enorma uppgifter?

För att rädda sig ur en omöjlig situation skyndar EKKI:s resolution (utan något som helst samband med sin tidigare tankegång) i ilfart till sitt sista argument – som tagits från imperialismen. Det förefaller som om tendensen att hoppa över det borgerligt demokratiska stadiet

"... är än mer [!] skadligt eftersom ett sådant sätt att ställa frågan bortser från [?] den kinesiska revolutionens viktigaste nationella särdrag, att vara en revolution i ett halvkolonialt land." (*Ibid*, s 437.)

Dessa meningslösa ord kan bara betyda att det är en sorts icke-proletär diktatur som kommer att kasta av det imperialistiska oket. Men det innebär att detta "viktigaste nationella särdrag" har släpats in i sista minuten för att skönmåla den kinesiska nationella borgarklassen eller den kinesiska småborgerliga "demokratin". Detta argument kan inte ha någon annan innebörd. Men denna enda "innebörd" har vi analyserat tillräckligt ingående i kapitlet "Om den koloniala borgarklassens natur". Det finns ingen anledning att återvända till det ämnet.

Kina har fortfarande en väldig, bitter, blodig och långvarig kamp framför sig för så grundläggande saker som att avskaffa de mest "asiatiska" formerna av slaveri, uppnå nationell frigörelse och ena landet. Men händelseutvecklingen har visat att småbourgeoisin just därför inte kan leda revolutionen, ens till hälften. Kinas enande och frigörelse är idag en internationell uppgift, i lika stor utsträckning som Sovjetunionens existens. Denna uppgift kan bara lösas med hjälp av de förtrampade, svältande och förföljda massornas desperata kamp under den proletära förtruppens direkta ledning – en kamp inte bara mot världsimperialismen, utan även mot dess ekonomiska och politiska företrädare i Kina, mot borgarklassen, inklusive den "nationella" borgarklassen och alla dess demokratiska lakejer. Och detta är inget annat än vägen mot proletariatets diktatur.

Med början i april 1917 förklarade Lenin för sina motståndare, som anklagade honom för att ha antagit den "permanenta revolutionens" ståndpunkt, att proletariatets och böndernas diktatur delvis förverkligades under perioden av dubbelmakt. Senare förklarade han att denna diktatur utvidgades ytterligare under sovjetmaktens första period från november 1917 till juli 1918, när hela bondeklassen tillsammans med arbetarna genomförde jordbruksrevolutionen, samtidigt som arbetarklassen fortfarande inte hade gått vidare och konfiskerat fabriker, utan experimenterade med arbetarkontroll. Vad gäller "statens klasskaraktär" så uppnådde socialistrevolutionärernas och mensjevikernas demokratiska "diktatur" allt den kunde – missfall för dubbelmakten. Vad omvälvningen av jordbruket beträffar så födde revolutionen ett starkt och friskt barn, men det var den proletära diktaturen som fungerade som barnmorska. Med andra ord, det som den teoretiska formuleringen proletariatets och böndernas diktatur hade förenat, skildes åt av den faktiska klasskampens förlopp. Kerenskij-Tsereteli anförtroddes tillfälligt halvmaktens ihåliga skal, medan jordbruksrevolutionens och den demokratiska revolutionens verkliga kärna föll på den segerrika arbetarklassens lott. Detta dialektiska åtskiljande av den demokratiska diktaturen lyckades inte EKKI:s ledare förstå. De försatte sig i en politisk återvändsgränd genom att mekaniskt fördöma varje "överhoppande av det borgerligt-demokratiska stadiet" och genom att försöka styra den historiska processen med cirkulärbrev. *Om vi med det borgerligt-demokratiska stadiet menar genomförandet av jordbruksrevolutionen med hjälp av en "demokratisk diktatur", då "hoppade" oktoberrevolutionen själv djärvt över det borgerligt-demokratiska stadiet. Borde den inte fördömas för det?*

proletära revolutionen, det vill säga om det existerar gynnsamma förutsättningar för övergången från det borgerliga väldet till proletariatets diktatur. Och var det inte just därför att dessa gynnsamma förutsättningar saknades, som arbetarsovjeterna i S:t Petersburg och Moskva gick under 1905, liksom arbetarsovjeterna i Tyskland 1918? Det är möjligt att det inte skulle ha bildats några sovjeter i Ryssland 1905 om det vid den tiden i Ryssland hade existerat en bred revolutionär organisation liknande Guomindangs vänster i Kina idag." (*Works*, band 9, s 305 och 307-8.)

Hur kommer det sig då att den historiskt oundvikliga händelseutveckling som var det yttersta uttrycket för bolsjevism i Ryssland, i Kina måste visa sig vara ”trotskism”? Utan tvekan på grund av samma logik som säger att Martynovs teori passar för Kina, en teori som bolsjevismen under två decennier bekämpade i Ryssland.

Men går det överhuvudtaget att dra en parallell med Ryssland? Vårt svar är att parollen om proletariats och böndernas demokratiska diktatur konstruerades av EKKI:s ledare helt och hållet genom att dra paralleller, men formella och litterära paralleller istället för materialistiska och historiska paralleller. Det är helt tillåtet att göra en jämförelse mellan Kina och Ryssland om vi gör det på rätt sätt, och Lenin använde sådana jämförelser på ett utmärkt sätt. Dessutom gjorde han det inte *efter* händelserna utan före dem, som om han hade förutsett epigonernas framtida misstag. Hundratals gånger tvingades Lenin försvara proletariats oktoberrevolution som var djärv nog att gripa makten *trots det faktum* att de borgerligt-demokratiska uppgifterna fortfarande inte var lösta. Just *på grund av det, och just för att göra det*, svarade Lenin. Mot de pedanter som argumenterade mot maktövertagandet genom att hänvisa till att Ryssland var ekonomiskt omoget för socialismen, vilket Lenin ansåg vara ”obestridligt” (VV10, band 10, s 544), skrev han 16 januari 1923:

”Det faller dem exempelvis inte ens in att Ryssland, som står på gränsen mellan civiliserade länder och länder som genom detta krig för första gången slutgiltigt dras in i civilisationen — alla orientaliska, utomeuropeiska länder — att Ryssland därför kunde och måste uppvisa vissa särdrag som naturligtvis ligger i linje med den allmänna världsutvecklingen men som skiljer den ryska revolutionen från alla föregående revolutioner i Västeuropa och medför en del nyheter i detaljfrågor vid övergången till Österns länder.” (Ibid, s 543.)

Det ”särdrag” som fick Ryssland att *likna* Orientens länder låg enligt Lenin just i det faktum att det unga proletariats redan i ett tidigt skede måste ta tag i kvasten och sopa bort feodalt barbari och allt möjligt annat skräp från sin väg framåt mot socialismen.

Om vi alltså tar den leninistiska parallellen mellan Kina och Ryssland som utgångspunkt, måste vi säga: utifrån ”*statens politiska karaktär*” har allt som den demokratiska diktaturen i Kina kan uppnå redan prövats, först i Kanton under Sun Yat-se, sedan på vägen från Kanton till Shanghai, som fick sin kulmen i kuppen i Shanghai, och sedan i Wuhan där Guomindangs vänster framträdde i kemiskt ren form, det vill säga enligt EKKI:s direktiv som organisatör av jordbruksrevolutionen, men i verkligheten som dess bödel. Men den borgerligt demokratiska revolutionens sociala *innehåll* kommer att genomföras under den inledande perioden av det kinesiska proletariats och fattigböndernas kommande diktatur. Att idag föra fram parollen om proletariats och böndernas demokratiska diktatur, efter att inte bara den kinesiska borgarklassen utan även den kinesiska ”demokratin” har genomgått en grundlig prövning, sedan det har blivit fullständigt omöjligt att bestrida att ”demokratin” kommer att fylla bödelns roll i ännu större utsträckning under de kommande striderna än under de tidigare – att idag föra fram denna paroll är helt enkelt att skapa en täckmantel för nya varianter av Guomindang och förbereda en rännsnara för proletariats.

Låt oss för fullständighets skull påminna oss om vad Lenin kärnfullt sa om de bolsjeviker som vidhöll att man mot erfarenheten med socialistrevolutionärernas och mensjevikernas regering skulle ställa parollen om en ”verkligt” demokratisk diktatur:

”Den som nu endast talar om 'proletariats och böndernas revolutionärt demokratiska diktatur', har livet gått förbi och han har på grund därav de facto gått över till småbourgeoisin mot den revolutionära klasskampen, han hör hemma i ett arkiv för 'bolsjevikiska' förrevolutionära rariteter (de 'gamla bolsjevikernas' arkiv skulle man kunna kalla det).” (VV10, band 6, s 324.)

Dessa ord lyder som om de egentligen uttalats idag.

Det handlar naturligtvis inte om att uppmana det kinesiska kommunistpartiet att omedelbart göra

uppror för att gripa makten. Utvecklingstakten beror helt och hållet omständigheterna. Konsekvenserna av ett nederlag kan inte avlägsnas bara genom att förändra taktiken. Nu avtar revolutionen. EKKI:s halvt förtigande resolution, de svulstiga fraserna om omedelbart förestående revolutionära angrepp, samtidigt som ett oräkneligt antal människor avrättas och en fruktansvärd handels- och industriell kris rasar i Kina, är inget annat än kriminellt lättsinne. Efter tre avgörande nederlag väcks inte proletarietet upp av en ekonomisk kris, utan trycks tvärtom ner ännu djupare. Proletariatet har redan förblött, medan avrättningarna bara ödelägger det politiskt försvagade partiet.¹ Kina går in i en period av tillbakagång, följaktligen en period då partiet bör fördjupa sina teoretiska rötter, skola sig kritiskt, skapa och stärka sina organisatoriska band inom arbetarrörelsens samtliga områden, organisera kärnor på landsbygden, och leda och ena arbetarnas och fattigböndernas delstrider, som till en början är defensiva men så småningom blir offensiva.

Vad kommer att få massrörelsen att vända? Vilka omständigheter kommer att ge den nödvändiga impulsen till den proletära förtruppen i ledningen för de mångmiljonhövdade massorna? Det går inte att förutsäga. Framtiden får utvisa om det räcker med enbart inre processer eller om det kommer att krävas ytterligare en impuls utifrån.

Det finns skäl att anta att krossandet av den kinesiska revolutionen, som skedde direkt på grund av ett felaktigt ledarskap, kommer att tillåta den kinesiska och utländska borgarklassen att i större eller mindre grad övervinna den fruktansvärda ekonomiska kris som nu rasar i landet. Det kommer naturligtvis att ske på arbetarnas och böndernas bekostnad. Denna "stabilisering" kommer återigen att gruppera och svetsa samman arbetarna, återställa klassens självförtroende så att de så småningom kommer att hamna i ännu hårdare motsättning med fienden, men på ett högre historiskt plan. Man kan på allvar tala om ett perspektiv på en jordbruksrevolution först på villkor att det sker en ny uppgång för en offensiv proletär rörelse.

Det är inte uteslutet att det första stadiet i den kommande tredje revolutionen i ytterst förkortad och modifierad form kommer att återupprepa de stadier som redan har passerats, och exempelvis ge upphov till en ny parodi på den "nationella enhetsfronten". Men detta första stadium kommer bara att duga till att ge kommunistpartiet chansen att inför folkmassorna lägga fram och förkunna sina "april"-teser, det vill säga sitt program och sin taktik för maktövertagandet.

Men vad har programförslaget att säga om detta?

"Övergången till proletarietets diktatur är här (i Kina) i regel möjlig först efter en rad förberedande skeden (?), först som resultat av en hel övergångsperiod (?) från borgerligt-demokratisk revolution till socialistisk." (**KI:s program**, s 58.)

Alla de "skeden" som redan har gått igenom ska alltså inte räknas. Programförslaget ser framför oss det som redan ligger bakom oss. Det är precis vad som menas med en svanspolitisk formulering. Den lämnar dörren vidöppen för nya experiment i Guomindang-linjens anda. Att dölja

1 Enligt Chen Duxius organisatoriska rapport till den femte partikongressen hade Kinas Kommunistiska Parti i april 1927 57.967 medlemmar, varav 53,8% arbetare, 18,7% bönder och resten bestod av soldater, studenter, intellektuella och andra. Det har inte publicerats några tillförlitliga eller trovärdiga siffror över medlemsantalet efter 1927, men följande sades om den social sammansättningen: "Partiet har inte en enda sund partikärna bland industriarbetarna." (*Cirkulärbrev från centralkommittén*, 8 november 1928.) "Vid tiden för den sjätte kongressen [juli 1928] var andelen arbetare i partiet... 10%. Nu har den minskat till 3%." (Zhou Enlai, *Organisatoriska frågor i partiet idag*, 15 maj 1929.) "... Industriarbetarna utgör totalt 2,5% av partiet." ("Appell från centralkommittén etc", *Röda Fanan*, 26 mars 1930, Shanghai.) "... nu är andelen mindre än 2%." (Kutjumov från Komintern sekretariat för Fjärran Östern under "Diskussion i EKKI:s presidium om Li Lisans linje", december 1930, återgivet i **Bolsjevik**, Shanghai, 10 maj 1931, på kinesiska.) Samma siffra angav Zhou Enlai i sin rapport till centralkommitténs 3:e plenarmöte i september 1930. (Se Brandt, Schwartz, Fairbanks, **A Documentary History of Chinese Communism**, Atheneum, New York 1973, s 206.)

gamla misstag innebär alltså oundvikligen att bereda vägen för nya fel.

Det nya uppsvinget kommer att utvecklas ojämförligt mycket snabbare än det förra, och om vi går in i det med en plan för en ”demokratisk diktatur” som redan har överlevt sig själv, kan det inte finnas något tvivel om att den tredje kinesiska revolutionen, liksom den andra, kommer att ledas till undergång.¹

Äventyrspolitik som ett resultat av opportunismen

Det andra stycket i samma resolution från EKKI:s plenarmöte i februari säger:

”Den första vågen i arbetarnas och bönderna revolutionära rörelse är över. I huvudsak gick den fram under *kommunistpartiets* paroller, och i avsevärd utsträckning *under dess ledning*. I flera av den revolutionära rörelsens centra slutade den med *mycket svåra nederlag* för arbetarna och bönderna, med fysisk förintelse av en del av den kommunistiska kadern och de revolutionära kadern i arbetar- och bonderörelsen i allmänhet.” (Degras, s 437. Trotskijs kursivering)

När ”vågen” stod på sin höjdpunkt sa EKKI att hela rörelsen befann sig helt under Guomindangs blå fana och ledning, och Guomindang fick till och med inta sovjeternas plats. Just av den orsaken underordnades kommunisterna under Guomindang. Men det är också just därför som den revolutionära rörelsen slutade med ”mycket svåra nederlag”. Nu när nederlagen erkänns försöker man stryka Guomindang ur det förflutna som om det aldrig funnits, som om EKKI inte hade förkunnat att den blå fanan var dess egen.

Det var inte frågan om nederlag i varken Shanghai eller Hunan, det vara bara en övergång av revolutionen ”till ett högre stadium” - det var vad man lärde oss.² Nu förkunnas summan av dessa övergångar plötsligt vara ”mycket svåra nederlag för arbetarna och bönderna”. Men för att i viss mån dölja dessa exempellöst bankrutta politiska framtidsförutsägelser och bedömningar, deklarerar resolutionens avslutande stycke:

- 1 De kupppolitiska stämningarna fortsatte att styra det kinesiska kommunistpartiets inriktning under Li Li-sans ledning i mer än två år efter upproret i Kanton. Genom denna inriktning blev partiet skilsmässa från proletariatet fullständig (se föregående not). Partiet orienterade sig mot grupper av upproriska bönder och före detta soldater i Guomindangs armé i provinserna Jiangxi, Hupei och Hunan. Från dessa styrkor uppstod böndernas Röda armé som mellan 1930-34 försökte genomföra en jordbruksrevolution i några isolerade landsbygdsdistrikt i centrala Kina, avskurna från städerna och arbetarrörelsen. Som ett resultat av nederlaget 1927, Guomindangs efterföljande terror och den stalinistiska ”tredje periodens” politik av ”röda fackföreningar”, befann sig proletariatet i ett tillstånd av missmod och demoralisering. De kvarvarande arbetarorganisationerna stod helt under Guomindangs kontroll. Majoriteten av arbetarna stod helt utan organisationer, till och med de mest elementära. På landsbygden lyckades Guomindangs överlägsna väpnade styrkor, med hjälp från imperialisterna och utan motstånd från en stark arbetarrörelse, till sist besegra bondestyrkorna i centrala Kina. I november 1934 återintog Guomindang samtliga så kallade sovjetdistrikt och tvingade de röda att fly till de fjärran västra och nordvästra provinserna (”Den långa marschen”).
- 2 Efter Chiang Kai-sheks kupp i Shanghai: ”Trots det delvisa nederlaget... har revolutionen övergått till ett högre stadium.” (”Resolution från EKKI:s åttonde plenarmöte”, maj 1927, Degras, s 385.) Efter ”vänsterguomindangs” ”avfall” i Wuhan: ”Revolutionen fortskrider framåt mot sin högsta utveckling, till fasen av direkt kamp om arbetarklassens och böndernas diktatur.” (”Om den internationella situationen”, resolution från SUKP:s gemensamma möte med centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen, 9 augusti 1927, i *International Press Correspondence*, 18 augusti 1927, s 1075.) Efter nederlagen för upproren i Nanchang och Ye-He: ”Den kinesiska revolutionen är inte på tillbakagång, utan har istället gått in i ett nytt, högre stadium... Styrkan hos de arbetande massornas revolutionära rörelse är inte uttömd, utan den har först nu börjat visa sig i ett nytt uppsving för den revolutionära kampen.” (”Resolution från KKP:s centralkommittémöte i november”, i Qu Qiubai, **Den kinesiska revolutionen och kommunistpartiet**, Shanghai 1928, på kinesiska, s 136.) Efter nederlaget för upproret i Kanton: ”Den allmänna situationen i Kina är fortfarande en direkt revolutionär situation... perspektivet på en stabilisering av den kinesiska kapitalismen är inte mer sannolikt efter upproret i Kanton, utan är till och med avsevärt mindre troligt.” (”Resolution från KKP:s politbyrå”, 3 januari 1928, i Qu Qiubai, *ibid*, s 247.)

”EKKI:s gör det till en plikt för Kominterns samtliga sektioner att bekämpa det förtal som sprids av socialdemokraterna och trotskisterna att den kinesiska revolutionen är likviderad[?].” (Degras, s 440.)

I resolutionens första stycke fick vi höra att ”trotskismen” var teorin om den *permanenta* kinesiska revolutionen, det vill säga en revolution som just nu växer över från sitt borgerliga till sitt socialistiska stadium. Från det sista stycket lär vi att enligt ”trotskisterna” ”är den kinesiska revolutionen likviderad.” Hur kan en ”likviderad” revolution vara en *permanent* revolution? Här har vi Bucharin i all sin glans.

Bara en fullständig och lättsinnig ansvarslöshet tillåter sådana motsägelser som fullständigt fräter sönder allt revolutionärt tänkande.

Om vi med ”likvidering” av revolutionen ska förstå det faktum att arbetarnas och böndernas offensiv har slagits tillbaka och dränkts i blod, att massorna befinner sig på reträtt och tillbakagång, att det inte kan bli frågan om ett nytt angrepp förrän det, utöver många andra omständigheter, bland massorna utvecklats en molekylär process som kommer att kräva en viss tid, vars längd inte går att bestämma på förhand – om det är så vi ska förstå ”likvidering”, så skiljer det sig inte på något sätt från de ”mycket svåra nederlag” som EKKI slutligen har tvingats medge. Eller ska vi tolka likvidering bokstavligen, som att den kinesiska revolutionen faktiskt har eliminerats, det vill säga att det inte är möjligt och oundvikligt att den kommer att återfödas på ett nytt plan? Bara i två fall kan man på allvar och utan att skapa förvirring tala om ett sådant perspektiv – om Kina var dömt till att styckas upp och fullständigt utplånas, ett antagande för vilket det inte finns den minsta grund, eller om den kinesiska borgarklassen skulle visa sig vara kapabel att lösa Kinas grundläggande problem på sitt eget icke-revolutionära sätt. Är det inte denna sista variant som ”fyrrklassblockets” teoretiker, som tvingade in kommunistpartiet under borgarklassens ok, nu försöker tillskriva oss?

Historien upprepar sig. De blinda personer som inte insåg omfattningen på nederlaget 1923 anklagade oss under ett och ett halvt år för ”likvidationism” mot den tyska revolutionen. Men inte ens den lärdomen, som stod Internationalen så dyrt, lärde dem någonting. Nu använder de sina gamla klichéer, men ersätter denna gång Tyskland med Kina. Förvisso är de i mer akut behov av ”likvidatorer” idag än för fyra år sedan, ty det är alltför uppenbart att om någon ”likviderade” den andra kinesiska revolutionen så var det ”Guomintang-linjens” upphovsmän.

Marxismens styrka är dess förmåga att förutse. I denna mening kan oppositionen peka på att erfarenheterna fullkomligt har bekräftat dess prognos. Först när det gäller Guomintang i sin helhet, sedan beträffande ”vänster”-Guomintang och regeringen i Wuhan, och slutligen beträffande den ”första avbetalningen” på den tredje revolutionen, det vill säga upproret i Kanton. På vilka ytterligare sätt kan ens teorier riktighet bekräftas?

Samma opportunistiska linje som genom den politiska kapitulationen inför borgarklassen redan hade åsamkat revolutionens två första stadier mycket svåra nederlag, ”övergick” under det tredje stadiet i en politik av äventyrliga räder mot borgarklassen¹ och gjorde på så sätt nederlaget

1 Efter Wuhan-regimens sammanbrott (se not 58) gjorde Komintern en plötslig överhaling åt vänster. ”Kommunisterna måste omedelbart börja propagera idén om sovjeter för att, om kampen att erövra Guomintang misslyckas, kunna uppmana massorna att skapa sovjeter...” (Pravda, 25 juli 1927.) Ett nytt kommunistiskt ledarskap inrättades vid en konferens som hastigt sammankallats ”enligt telegrafiska instruktioner från Komintern och dess nye representant” (Qu Qiubai, **Den kinesiska revolutionen och kommunistpartiet**, s 122) och partiet beordrades ”att organisera arbetarnas och böndernas uppror under vänsterguomindangs revolutionära fana.” (”Resolution från KKP:s konferens 7 augusti”.) Det skedde ett misslyckat militärt uppror i Nanchang den 1 augusti. Tvingade på flykt marscherade trupperna under Ye Ting och He Long till Shantou i Guangdong, där de upplöstes. Samtidigt ägde de så kallade ”Höstskördsupproren” rum i olika utspridda områden på landsbygden. Samtliga krossades skoningslöst. 19 september beslutade den kinesiska politbyrån slutligen att ”upproren under inga omständigheter kan genomföras under Guomindangs fana.” (Qu Qiubai, **ibid**, s 134.) 30 september förkunnade Pravda att ”propagandaparollen

slutgiltigt.

Om inte ledningen igår hade skyndat sig att glömma de nederlag som den själv hade orsakat, så skulle den först av allt ha förklarat för Kinas Kommunistiska Parti att segern inte kan uppnås i ett enda svep, att det på vägen till det väpnade upproret ännu återstår en period av intensiv, oavbruten och hänsynslös kamp om det politiska inflytandet över arbetarna och bönderna.

27 september 1927 sa vi till EKKI:s presidium:

”Dagens tidningar rapporterar att den revolutionära armén har intagit Shantou. He Longs och Ye Tings arméer har redan avancerat under flera veckor. *Pravda* kallar dessa arméer för revolutionära arméer... Men jag frågar er: vilka perspektiv reser den revolutionära arméns rörelse som intagit Shantou för den kinesiska revolutionen? Vilka är rörelsens paroller? Vilket är dess program? Vilka organisatoriska former bör den ta?¹ Vad har hänt med parollen om kinesiska sovjetter som *Pravda* plötsligt reste under en enda dag i juli?” (*Trotsky on China*, Pathfinder press, New York 1976, s 270.)

Utan att först ha ställt kommunistpartiet mot Guomindang i sin helhet, utan partiagitation bland massorna för sovjetter och en sovjetregering, utan en oberoende mobilisering av massorna under paroller om jordbruksrevolution och nationell frigörelse, utan att skapa, bredda och stärka arbetar-, soldat- och bondedeputerades lokala sovjetter, kunde inte He Longs och Ye Tings uppror, även bortsett från deras opportunistiska politik, inte bli annat än ett isolerat äventyr, ett pseudokommunistiskt mästestycke a lá Machno.² Det kunde inte annat än kollidera med sin egen isolering. Och det har kolliderat.

Upproret i Kanton var en mer omfattande och djupgående upprepning av He Longs och Ye Tings äventyr, bara med oändligt mer tragiska konsekvenser.

’Sovjetter!’ nu måste bli en handlingsparoll.” (*International Press Correspondence*, franska utgåvan, 8 oktober 1927, s 1437.) KKP:s novembermöte erkände slutligen ”vänsterguomindangs bankrutt” och försäkrade att Guomindangs blå fana ”hade blivit den vita terrorns fana.” Plenarmötet fastställde därför att ”den centrala parollen för alla uppror ska vara: All makt till konferensen för arbetar-, bonde-, soldat- och fattigfolkets deputerade (sovjetter)” och deklarerade att det trots nederlagen för upproren i Nanchang och Höstskördsupproren ”idag existerar en direkt revolutionär situation i hela Kina.” (Qu Qiubai, *ibid*, s 136.) Detta ledde fram till katastrofen med Kantonkommunen. EKKI:s nionde plenarmöte i februari 1928 fördömde formellt kupppolitiken, men förutsade att en ny revolutionär våg var omedelbart förestående och ställde det kinesiska partiet inför ”den omedelbara taktiska uppgiften att organisera och genomföra väpnade massresningar.” (”Resolutioner från EKKI:s nionde plenarmöte”, i *Degras*, s 438.) Det var med denna inriktning det kinesiska partiet inledde den stalinistiska ”tredje periodens” nya katastrofer. I Kina tog denna period formen av kupppolitik under Li Lisans ledning, vars linje härskade i partiet fram till slutet av 1930.

- 1 Upproret i Nanchang 1 augusti 1927 under ledning av Ye Ting och He Long, genomfördes under Guomindangs fana med en ”revolutionär kommitté” bestående av Song Jingling (madame Sun Yat-sen), Eugene Chen och Deng Yanda, som redan var på väg att lämna Kina till exil i Europa, och andra figurer i vänsterguomindang som också var omedvetna om att de ”ledde” händelserna i Nanchang. Ye-Hes program utlovade konfiskering av jordegendomar större än 200 mow (cirka 13 hektar), vilket innebar att majoriteten av godsägarna i Jiangxi inte drabbades. När de marscherade genom provinsen med sina Guomindang-fanor såg Ye-Hes trupper för massorna ut ”som Chiang Kai-shek den tredjes arméer” (Qu Qiubai, *a.a.*, s 124.) Qu förklarar upprorets nederlag med ”fiendens överlägsna styrka” och tillägger följande ”misstag från ledarskapets sida”: ”(1) Avsaknad av en entydig revolutionär politik. (2) Obeslutsamhet om jordbruksrevolutionen. (3) Bristande band till bondemassorna och underlåtenhet att beväpna massorna. (4) Underlåtenhet att krossa de gamla politiska organisationerna och upprätta nya. (5) Militära missbedömningar.” I september angrep armén Shantou i Guangdong, besegrades och skingrades i bergen. Delar av den blev en kärna i de senare bondearméerna i Jiangxi.
- 2 Nestor Machno ledde ett litet band av bönder i Ukraina under inbördeskriget efter den ryska revolutionen. Han kämpade mot Ukrainas reaktionärer och de tyska ockupanterna. Under inflytande från anarkister och kulaker förkastade han orubbligt alla förslag om att integrera sina styrkor i den centraliserade Röda armén. När den sistnämnda växte både i storlek och effektivitet kom Machnos partisanband allt ofta i konflikt med den både fysiskt och politiskt. Till sist skingrades hans styrkor av de sovjetiska vapnen. Machnoism används som beteckning på ett isolerat, äventyrspolitiskt partisankrig främst på landsbygden.

EKKI:s februariresolution går mot de kupppolitiska stämningarna i Kinas Kommunistiska Parti, det vill säga tendenserna i riktning mot väpnade uppror. Men den säger inte att dessa tendenser är en reaktion på hela den opportunistiska politiken 1925-27, och en oundviklig konsekvens av den rent militära ordern, utfärdad uppifrån, att ”byta tempo” utan att utvärdera det som hade gjorts, utan en öppen omvärdering av taktikens grundvalar, och utan ett klart perspektiv. He Longs fälttåg och upproret i Kanton gynnade kupppolitiken – och kunde under rådande omständigheter inte göra annat.

Det bästa medlet mot kupppolitik och opportunism är en klar förståelse för sanningen att ledningen för arbetarnas och fattigböndernas väpnade uppror, maktövertagandet, och inrättandet av den revolutionära diktaturen hädanefter helt och hållet ligger på det kinesiska kommunistpartiets axlar. Om partiet grundligt genomsyras av detta perspektiv kommer det att vara lika lite benäget att fantisera om militära angrepp på städerna eller gå i fällan av väpnad resning som att undergivet jaga efter fiendens fana.

EKKI:s resolution dömer sig till fullständig maktlöshet bara av det faktum att den i sin abstrakta argumentation om att det inte är tillåtet att hoppa över stadier och det skadliga i kupppolitik, helt bortser från klassinnehållet hos Kanton-upproret och den kortlivade sovjetregim som det gav upphov till. Vi i oppositionen hävdade att upproret var ett äventyr från ledarnas sida i ett försök att rädda sitt ”anseende”. Men för oss är det uppenbart att till och med ett äventyr utvecklas enligt lagar som bestäms av den sociala miljöns struktur. Det är därför vi i Kanton-upproret ser grunddragen hos den kinesiska revolutionens framtida fas. Dessa grunddrag motsvarar helt vår teoretiska analys före upproret i Kanton. Men för EKKI, som hävdar att Kanton-upproret var en korrekt och normal länk i kampens kedja, är det därför ännu mer oavvisligt att göra en klar klasskaraktärisering av detta uppror. Men det finns inte ett ord om det i EKKI:s resolution, trots att plenarmötet hölls omedelbart efter händelserna i Kanton. Är inte detta ett mycket övertygande bevis för att Kominterns nuvarande ledning, på grund av att den envist driver en felaktig linje, tvingas syssla med påhittade misstag 1905 och andra år men inte vågar ge sig i kast med Kanton-upproret 1927, vars innebörd fullkomligt vänder upp och ner på de planer för revolutionen som programförslaget slår fast?

Sovjeterna och revolutionen

I EKKI:s februariresolution görs Kominterns representanter, ”kamrat N¹ och andra”, ansvariga för att ”det inte fanns en *vald* sovjet i Kanton som organ för upproret”. (Kursivering i original.) Bakom denna anklagelse döljer sig i själva verket ett häpnadsväckande erkännande.

I *Pravdas* redogörelse (i nr 31), som skrevs på grundval av förstahandsuppgifter, slog man fast att det hade upprättats en sovjetregering i Kanton. Men inte med ett ord antydde man att sovjeten i Kanton *inte* var ett valt organ, att den inte var en *sovjet* – ty hur kan det finnas en sovjet som inte är vald? Detta får vi veta av resolutionen.² Låt oss för ett ögonblick betänka detta faktum. EKKI berättar för oss att det behövs en sovjet för att genomföra ett väpnat uppror, men på inga villkor före

- 1 ”Kamrat N” var den tyska kommunisten Heinz Neumann, som anslöt sig till Lominadze i Kominterns grupp av delegater till Kina efter att den misskrediterade Borodin hade försvunnit. Neumann deltog direkt i planeringen av upproret i Kanton och befann sig i Kanton när det ägde rum. Ye Ting, som var den som militärt ledde upproret, berättade senare bittert för Komintern i Moskva att Neumann var ”den förste som flydde” när det blev uppenbart att äventyret hade brutit samman.
- 2 ”Kantons råd av arbetar-, bonde och soldatdeputerade”, som grep makten i Kanton 06.00, 11 december 1927, bestod av 15 personer som hade valts vid ett hemligt möte bland upprorets organisatörer 7 december. Nio av dem representerade de 3.000 kommunistinfluerade arbetare som deltog i upproret. Tre var delegater från det kadettregementet om 1.200 man som också deltog i upproret och tre sades företräda bönderna i Guangdong. Två av dessa kom inte fram i tid. Samma möte beslutade att ”sovjeten” på morgonen för upproret skulle utvidgas till 300 personer. Dessa fakta uppges av Huang Ping, som var ledande deltagare i Kommunen och ”utrikesminister” i den kortlivade regeringen, i ”Kantonkommunen och dess förberedelser”, i samlingen **Kantonkommunen**, s 89-90.

den tidpunkten. Men hör och häpna! När datum för upproret slås fast finns det ingen sovjet. Det är inte lätt att skapa en vald sovjet. Massorna måste av egen erfarenhet veta vad en sovjet är, de måste förstå dess form, de behöver ha tidigare erfarenheter som vänjer dem vid en vald sovjetorganisation. Det fanns inte minsta tecken på detta i Kina, för precis under den period då parollen om sovjeterna skulle ha blivit rörelsens hela centrum, slog man fast att det var en trotskistisk paroll. Men när de så för att dölja sina egna nederlag hastigt och lustigt slog fast ett datum för upproret måste de samtidigt *utse* en sovjet. Om inte dessa misstag avslöjas in på bara skinnet kan parollen om sovjeterna förvandlas till en strypsnara för revolutionen.

På sin tid förklarade Lenin för mensjevikerna att sovjeternas historiska uppgift är att organisera, eller hjälpa till att organisera, maktövertagandet för att dagen efter segern bli organ för denna makt. Epigonerna – och inte lärjungarna – drog från detta slutsatsen att sovjeterna kan organiseras först i upprorets tolfte timme. Lenins grova generalisering omvandlas i efterhand till ett litet recept som inte tjänar revolutionens intressen utan tvärtom äventyrar den.

Innan de bolsjevikiska sovjeterna grep makten i oktober 1917 hade socialistrevolutionära och mensjevikiska sovjeterna existerat i nio månader. Tolv år tidigare existerade de första revolutionära sovjeterna i Petersburg, Moskva och ett flertal andra städer. Innan 1905 års sovjet hade utsträckts till att omfatta fabriker och verkstäder i hela huvudstaden, hade det i Moskva under strejken skapats en tryckeriarbetardeputerades sovjet. Flera månader dessförinnan, i maj 1905, upprättades det under masstrejken i Ivanovo-Voznesjensk ett ledande organ som redan innehöll alla de viktiga kännetecknen hos en arbetardeputerades sovjet. Mellan det första experimentet med en sovjet av arbetardeputerade och det kolossala experimentet att upprätta en sovjetregering förflöt mer än tolv år. Övriga länder, inklusive Kina, kommer naturligtvis inte att behöva en sådan period. Men att tro att de kinesiska arbetarna kan bygga sovjeterna på grundval av det lilla recept som har ersatt Lenins allmänna slutsats är att ersätta den revolutionära handlingens dialektik med ett kraflöst och enträget pedanteri. Sovjeterna kan inte upprättas på randen till upproret, inte under parollen om ett omedelbart maktövertagande – för om utvecklingen har nått dithän att det är aktuellt med ett maktövertagande, om massorna är beredda på ett väpnat uppror *utan en sovjet*, då innebär det att det förberedande arbetet för att garantera upprorets framgång har genomförts med hjälp av andra organisatoriska former och metoder. Då blir frågan om sovjeterna en andrahandsfråga, den reduceras till en fråga om organisationsteknik eller helt enkelt en fråga om benämningar. Sovjeterna har inte bara till uppgift att utfärda uppmaningen till uppror eller genomföra det, utan *att leda massorna genom de nödvändiga stegen fram till upproret*. I början samlar inte sovjeterna massorna kring parollen om väpnat uppror, utan kring delkrav, så att massorna senare, steg för steg, förs fram mot parollen om uppror utan att skingras och utan att förtruppen isoleras från klassen. Sovjeterna uppstår oftast och i första hand i samband med strejker som har ett revolutionärt perspektiv, men i det givna ögonblicket bara är begränsade till ekonomiska krav. Massorna måste känna och inse i handling att sovjeterna är *deras* organisation, att den ställer upp styrkorna för strid, för motstånd, självförsvar och för offensiv. De kan inte känna och förstå detta med hjälp av en enda dag av aktioner eller överhuvudtaget inte en enda handling, utan utifrån flera veckor, månader och kanske år av erfarenheter, med eller utan avbrott. Därför är det bara epigonernas byråkratiska ledarskap som kan hindra de vaknande och upproriska massorna från att skapa sovjeterna när landet går igenom en epok av revolutionära omvälvningar och när arbetarklassen och fattigbönderna står inför framtidsperspektivet av att gripa makten. Och det gäller även om perspektivet handlar om ett senare skede, och även om i det givna läget bara en liten minoritet kan tänka sig detta perspektiv. Detta var alltid vår uppfattning om sovjeterna. Vi såg sovjeterna som en bred och flexibel organisationsform som är tillgänglig för massorna som just har vaknat i det allra första stadiet av det revolutionära upproret, en form som kan ena hela arbetarklassen, oberoende av hur stor del som i det givna skedet redan har mognat och

förstått att uppgiften är att gripa makten.

Ska det verkligen behövas bevisas med dokument? Så här, till exempel, skrev Lenin om sovjeterna vid tiden för den första revolutionen:

”... Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti [partiets namn vid den tidpunkten] har aldrig avsvurit sig sin avsikt att, *i perioder av mer eller mindre intensivt revolutionärt uppsving*, använda icke-partiorganisationer, som arbetardeputerades sovjetter, för att öka socialdemokratins inflytande i arbetarklassen och stärka den socialdemokratiska arbetarrörelsen.” (CW, band 12, s 143.)

Det går att citera oerhörda mängder litterära och historiska bevis av denna typ. Men frågan torde vara tillräckligt klar utan dem.

I motsats till detta har epigonerna förvandlat sovjeterna till en organisatorisk paraduniform, som partiet klär proletariatet i på randen till maktövertagandet. Men det är just en tidpunkt då man inte med en order kan improvisera fram sovjeterna inom 24 timmar, i den direkta avsikten att inleda ett väpnat uppror. Sådana experiment kommer med nödvändighet att få en fiktiv karaktär, och frånvaron av de mest nödvändiga villkoren för att gripa makten maskeras med en yttre ritual i form av ett sovjetsystem. Just det hände i Kanton där sovjeten helt enkelt utsågs för att följa ritualen. Dithän har epigonernas sätt att ställa frågan lett.

*

*

*

Under diskussionen om händelserna i Kina anklagades oppositionen för följande skriande mot-sägelse: medan oppositionen från och med 1926 förde fram parollen om sovjetter för Kina, så talade deras representanter mot parollen om sovjetter för Tyskland på hösten 1923. Måhända har det formalistiska politiska tänkandet aldrig uttryckts klarare än i denna anklagelse. Ja, vi krävde att sovjeterna i Kina skulle skapas vid *rätt tid* som *oberoende* arbetar- och bondeorganisationer *när det revolutionära uppsvinget var på uppåtgående*.

Sovjeternas viktigaste betydelse var att de skulle *ställa arbetarna och bönderna mot borgarklassen i Guomindang* och dess förmedlare i vänsterguomindang. Parollen om sovjetter i Kina innebar framförallt ett brott med det skamliga ”fyrklassblockets” självmordspolitik, och att kommunistpartiet drog sig ur Guomindang. Följaktligen låg inte tyngdpunkten bara på de organisatoriska formerna utan på klasslinjen.

I Tyskland på hösten 1923 handlade det bara om organisatoriska former. Som ett resultat av Komintern-ledningens och det tyska kommunistpartiets oerhörda passivitet, efterblivenhet och senfärdighet missade man den lämpliga tidpunkten för att uppmana till bildande av sovjetter. På grund av trycket underifrån och på eget bevåg hade fabrikskommittéerna i Tyskland på hösten 1923 intagit den plats i arbetarrörelsen som utan tvekan skulle ha fullgjorts mycket mer framgångsrikt av sovjetter om kommunistpartiet hade fört en korrekt och djärv politik. Under tiden hade situationen ställts på sin spets. Att förlora ännu mer tid innebar att definitivt missa den revolutionära situationen. Upproret hamnade till sist på dagordningen, och det var inte mycket tid kvar. Att under sådana förhållanden föra fram parollen om sovjetter vore den värsta tänkbara formen av pedantisk dumhet. Sovjeten är ingen amulett med allsmäktiga frälsarkrafter. I den uppkomna situationen skulle ett brådstörtat skapande av sovjetter bara ha inneburit att kopiera fabrikskommittéerna. Det skulle ha blivit nödvändigt att beröva dem deras revolutionära funktioner och överföra dem till de nyskapade sovjeterna som fortfarande saknade all auktoritet. Och när skulle det göras? Under förhållanden där varje dag räknades. De revolutionära aktionerna skulle ha ersatts av en ytterst skadlig lek med organisatoriska struntsaker.

Det är otvivelaktigt så att den sovjetiska organisationsformen kan vara av enorm betydelse, men bara när den i rätt tid återspeglar en korrekt politisk linje. Och omvänt kan den få en inte mindre

negativ effekt om den förvandlas till en konstruktion, en fetisch, en bagatell. Om sovjeterna hade skapats i sista stund på hösten 1923 i Tyskland, så skulle de inte ha tillfört något politiskt, utan bara ha orsakat organisatorisk förvirring. Det som hände i Kanton var ännu värre. Sovjeterna som i all hast skapades för att följa ritualen maskerade bara den adventuristiska kuppen. Därför visade det sig när allt var över att sovjeterna i Kanton var som de gamla kinesiska drakarna, bara ritad på papper. En politik som går ut på att dra i ruttna snören eller rita drakar är inte vår politik. Vi var mot att improvisera fram sovjeterna med hjälp av telegram i Tyskland i september 1923. Vi var för att skapa sovjeterna i Kina 1926. Vi var mot maskeradsovjeterna i Kanton 1927. Det finns inga motsättningar i det. Istället rör det sig om en uppfattning med en djup enhet mellan den revolutionära rörelsens dynamik och dess organisatoriska former.

De senaste årens teori och praktik har förvrängt och förvirrat frågan om sovjeternas roll och betydelse, och den är inte på minsta sätt belyst i programförslaget.

Frågan om den kommande kinesiska revolutionens karaktär

Parollen om proletariats diktatur, som leder bönderna bakom sig, är oskiljaktigt knuten till frågan om den kommande tredje kinesiska revolutionens socialistiska karaktär. Och eftersom inte bara historien upprepar sig utan även de misstag som människor ställer mot dess krav, kan vi redan höra invändningen att Kina inte är moget för en socialistisk revolution. Men det är att ställa frågan på ett abstrakt och livlöst sätt. För var Ryssland, betraktat isolerat, moget för socialismen? Enligt Lenin - NEJ! Det var moget för proletariats diktatur som det enda sättet att lösa de brännande nationella uppgifterna. Men hela diktaturens öde avgörs i sista hand av trender i *världsutvecklingen*. Det utesluter givetvis inte, utan förutsätter snarare, en korrekt politik från den proletära diktaturens sida, att arbetarnas och böndernas förbund befästs och utvecklas, att man å ena sidan på ett allsidigt sätt anpassar sig till de nationella villkoren, och å den andra anpassar sig till världsutvecklingen i sin helhet. Det gäller i lika stor utsträckning för Kina.

I samma artikel, "Om vår revolution" (17 januari 1923), där Lenin slår fast att Rysslands särigheter följer samma linjer som den säregna utvecklingen i Österns länder, brännmärker han den europeiska socialdemokratins argument att "vi inte skulle vara mogna för socialism, att de objektiva ekonomiska förutsättningarna för socialism saknas hos oss, som en del av dessa 'lärdas' herrar uttrycker sig" som "oerhört schablonmässigt". (VV10, band 10, s 543-44.) Men Lenin hånar inte dessa "lärdas" herrar för att han ansåg att det *fanns* ekonomiska förutsättningar för socialism i Ryssland, utan därför att han till skillnad från pedanter och brackor inte anser att avsaknaden av dessa förutsättningar för ett *självständigt* uppbygge av socialism innebär att man ska avstå från att gripa makten. I sin artikel besvarar Lenin för hundrade och första gången, eller snarare tusende och första gången, spetsfundigheterna från Andra internationals hjältar: "... denna obestridliga tes [att Ryssland inte är moget för socialism]... anser [de] är avgörande för bedömningen av vår revolution." (Ibid, s 544.) Det vägrar och kan inte programförslagets författare förstå. I sig själv är tesen om Kinas såväl som Ryssland ekonomiska och kulturella efterblivenhet – Kina givetvis ännu mer än Ryssland – obestridlig. Men av det följer ingalunda att proletariatet måste avstå från att gripa makten, när hela det historiska sammanhanget och den revolutionära situationen i landet gör detta maktövertagande nödvändigt.

Det går inte att begränsa den konkreta, historiska, politiska och verkliga frågan till om Kina har mognat ekonomiskt för "sin egen" socialism, utan frågan handlar om Kina är politiskt moget för proletariats diktatur. Dessa två frågor är inte identiska. Om det inte vore för lagen om den ojämna utvecklingen skulle de kunna betraktas som identiska. Men här finns denna lag på plats och den gäller fullt ut de ömsesidiga förhållandena mellan ekonomi och politik. Är alltså Kina moget för

proletariatets diktatur? Bara erfarenheter från kampen kan ge ett definitivt svar på denna fråga. På samma sätt kan bara kampen avgöra frågan om när och under vilka villkor Kinas verkliga enande, frigörelse och pånyttfödelse kommer att äga rum. Den som säger att Kina inte är moget för proletariatets diktatur förkunnar därmed att den tredje kinesiska revolutionen kommer att dröja många år.

Saker och ting vore naturligtvis helt hopplösa om de feodala kvarlevorna verkligen *dominerade* Kinas ekonomiska liv, som EKKI:s resolution hävdade. Men i allmänhet kan tack och lov inte *kvarlevor* dominera. Inte heller på denna punkt rättar programförslaget till begångna fel, utan bekräftar dem tvärtom med omskrivningar och oklarheter. Förslaget talar om att ”medeltida förhållanden är övervägande, såväl i landets ekonomi som i dess politiska överbyggnad...” (**KI:s program**, s 58.) Detta är helt igenom felaktigt. Vad innebär *övervägande*? Handlar det om hur många människor som är inblandade? Eller den dominerande och ledande rollen i landets ekonomi? Hemindustrins utomordentligt snabba tillväxt på grundval av handels- och bankkapitalets allomfattande roll, de flesta viktiga jordbruksdistrikts fullständiga beroende av marknaden, utrikeshandelns enorma och ständigt växande roll, den kinesiska byns totala underordnande under staden – alla dessa fakta vittnar om de kapitalistiska förhållandenas ovillkorliga och direkta dominans i Kina. Otvivelaktigt är de sociala förhållandena av livegenskap och halv-livegenskap fortfarande mycket starka. Delvis härstammar de från feodalismens dagar, och delvis utgör de en ny bildning, del vill säga ett återskapande av det förgångna på grundval av produktivkrafternas försenade utveckling, befolkningsöverskottet på landsbygden, handelskapitalets och ockrarnas aktivitet etc. Men det är inte de ”feodala” förhållandena (eller mer korrekt livegenskap och överhuvudtaget förkapitalistiska förhållanden) som *dominerar* utan de kapitalistiska förhållandena. Och det är bara på grund av de kapitalistiska förhållandenas dominans som vi på allvar kan tala om framtidsutsikten att proletariatet kommer att leda den nationella revolutionen. Annars får vi det inte att gå ihop.

”Proletariatets styrka är i varje kapitalistiskt land ojämförligt större än proletariatets andel i den totala befolkningen. Detta beror på att proletariatet ekonomiskt dominerar hela det kapitalistiska ekonomiska systemets centrum och livsnerv och även på att proletariatet ekonomiskt och politiskt ger uttryck för det väldiga arbetande folkflertalets intressen under kapitalismen.

Proletariatet är därför, även när det utgör en minoritet av befolkningen (eller när proletariatets medvetna och verkligt revolutionära avantgarde utgör en minoritet av befolkningen), i stånd att såväl störta bourgeoisin som därefter på sin sida vinna över många bundsförvanter ur den massa av halvproletärer och småborgare, som aldrig i förväg uttalar sig för proletariatets herravälde och inte förstår detta herraväldes förutsättningar och uppgifter, utan först på grundval av fortsatta egna erfarenheter blir övertygad om att proletariatets diktatur är oundviklig, riktig och lagbunden.” (**VV10**, band 9, s 263-64.)

Det kinesiska proletariatets roll i produktionen är redan mycket stor. Under de kommande åren kommer den att bli ännu större. Som händelserna har visat kunde dess politiska roll ha varit kolossal. Men ledarskapets linje gick helt och hållet ut på att förhindra proletariatet från att erövra den ledande rollen.

Programförslaget säger att ett framgångsrikt socialistiskt uppbygge bara är möjligt i Kina ”med direkt understöd av den proletära diktaturens länder.” (**KI:s program**, s 58.) För Kina erkänner man här alltså samma princip som partiet alltid erkänt när det gäller Ryssland. Men om Kina saknar tillräckliga inhemska krafter för ett *självständigt* uppbygge av det socialistiska samhället bör det kinesiska proletariatet enligt Stalin-Bucharins teori inte gripa makten i något skede av revolutionen. Eller kanske Sovjetunionens existens löser frågan på rakt motsatt sätt. Alltså att vår teknologi räcker för att bygga ett socialistiskt samhälle inte bara i Sovjetunionen, utan också i Kina, det vill säga i två av världens ekonomiskt mest efterblivna länder med en sammanlagd befolkning på sexhundra

miljoner. Eller kanske den *oundvikliga* proletära diktaturen i Kina är ”otillåten” eftersom den kommer att inlemmas i den världsomfattande kedjan av socialistiska revolutioner, och på så sätt inte bara blir en länk utan dess drivkraft? Men det var just så Lenin formulerade frågan om oktoberrevolutionen, vars ”säregenhet” följer samma utvecklingslinje som Österns länder. Således kan vi se hur den revisionistiska teorin om socialism i ett land, som utvecklades 1925 för att bekämpa trotskismen, förvränger och förvirrar saker och ting varje gång det uppstår ett nytt större revolutionärt problem.

Programförslaget går ännu längre. Det ställer Kina och Indien mot ”Ryssland före 1917” och Polen (”etc”?) som länder med ”ett visst *minimum* av [industriella] förutsättningar som är nödvändiga för uppbyggandet av socialismen” (**KI:s program**, s 57), eller (som det sägs på ett mer definitivt och därmed felaktigt sätt på ett annat ställe) som länder med de ”nödvändiga och tillräckliga materiella förutsättningarna... för fullständigt uppbyggande av socialismen.” (**Ibid**, s 62.) Som vi redan har sett är detta bara en lek med Lenins uttryck ”nödvändiga och tillräckliga” förutsättningar. Och det är ett bedrägligt och otillåtet knep, eftersom Lenin definitivt räknar upp de *politiska och organisatoriska förutsättningarna*, inklusive de *tekniska, kulturella och internationella* förutsättningarna. Men kärnfrågan kvarstår: hur kan man på förhand avgöra vilken ”lägsta industriella nivå” som räcker för att bygga färdigt socialismen, när det handlar om en oavbruten världsomfattande kamp mellan två ekonomiska system, två samhällsordningar, och dessutom en kamp där vår *ekonomiska* grund är oändligt mycket svagare?

Om vi bara betraktar den ekonomiska hävstången, så är det uppenbart att Sovjetunionen, och ännu mer Kina och Indien, har en avsevärt mycket kortare hävarm än världskapitalismen. Men hela frågan får sin lösning genom de två systemens *revolutionära kamp* i världsskala. På den politiska kampens område är den långa hävarmen *på vår sida*, eller rättare sagt den kan och måste visa sig vara i våra händer om vår politik är riktig.

I samma artikel ”Om vår revolution”, tillägger Lenin, efter att ha slagit fast att ”det för upprättande av socialism fordras en bestämd kulturnivå”: ”ehuru ingen kan säga hurdan denna bestämda 'kulturnivå' är”. (**VV10**, band 10, s 544.) Varför kan ingen säga det? Därför att frågan avgörs av kampen, av rivaliteten mellan två samhällssystem och två kulturer, *i internationell skala*. Programförslaget bryter fullständigt med denna Lenins tanke, som härrör ur frågans innersta väsen, och påstår att Ryssland 1917 hade just det ”minimum av teknologi” och följaktligen kultur som krävdes för att bygga socialismen i ett land. Programförslagets författare försöker säga det ”ingen kan säga” på förhand.

Det är otillåtet, omöjligt och absurt att leta efter kriterier för ett ”tillräckligt minimum” inom nationella stater (”Ryssland före 1917”) när hela frågan avgörs av den internationella dynamiken. Detta felaktiga, godtyckliga och isolerat nationella kriterium är den teoretiska grunden till den nationellt politiska inskränkthet, som i sin tur är en grund för *oundvikliga* framtida nationellt reformistiska och socialpatriotiska misstag.

Angående den reaktionära teorin om ”arbetarnas och böndernas tvåklasspartier” för Orienten

Lärdomarna från den andra kinesiska revolutionen är lärdomar för hela Komintern men i första hand för länderna i Orienten.

Om vi ska ta de argument som presenterats till försvar för den mensjevikiska linjen under den kinesiska revolutionen på allvar, måste de gälla tredubbelt mer för Indien. I den klassiska kolonin Indien får det imperialistiska oket mycket mer direkta och påtagliga former. I Indien är de feodala

kvarlevorna och förhållandena av livegenskap oändligt mycket djupare och större. Ändå, eller snarare just därför, kommer de metoder som tillämpades och undergrävde revolutionen i Kina att få ännu mer ödesdigra konsekvenser i Indien. Störtandet av den indiska feodalismen och den engelsk-indiska byråkratin och brittiska militarismen kan bara åstadkommas med hjälp av en gigantisk och okuvlig rörelse bland folkmassorna, och just på grund av sin mäktiga framfart och oemotståndlighet, och sina internationella mål och band, kan den inte acceptera några opportunistiska och kompromissande halvmesyurer från ledningens sida.

Kominterns ledning har redan gjort flera misstag i Indien. Omständigheterna har gjort att dessa misstag inte har avslöjats i samma skala som i Kina. Man kan därför hoppas att lärdomarna från händelserna i Kina kommer att ge möjlighet för ledningen att i tid korrigera linjen i Indien och andra länder i Orienten.

Den avgörande frågan för oss här, liksom överallt och alltid, är frågan om kommunistpartiets fullständiga oberoende och oförsonliga klasskaraktär. Den största faran i detta avseende är att organisera så kallade ”arbetar- och bondepartier” i Orientens länder.

Med början 1924, som kommer att gå till historien som det år då det skedde ett antal öppna revideringar av Marx' och Lenins grundläggande teser, förde Stalin fram formuleringen ”arbetarnas och böndernas tvåklasspartier för Österns länder.” Denna formulering grundades på det nationella förtryck som i Orienten fick fungera som en täckmantel för opportunisten, precis som ”stabiliseringen” gjorde i Västerlandet. Telegram från Indien, liksom Japan där det inte finns något nationellt förtryck, har på senare tid ofta nämnt aktiviteter av lokala ”arbetar- och bondepartier”. Man har hänvisat till dem som närstående eller vänskapligt inställda till Komintern, som om de nästan var våra ”egna” organisationer, men utan att ge någon konkret definition av deras politiska karaktär. Med andra ord skrev och talade man om dem på samma sätt som man för inte så länge sedan skrev om Guomindang.

Om vi går tillbaka till 1924, så rapporterade *Pravda* att: ”Det finns tecken på att den nationella befrielseströrelsen i Korea gradvis tar gestalt i form av att skapa ett arbetar- och bondeparti.” (*Pravda*, 2 mars 1924.)

Och samtidigt lärde Stalin ut till kommunisterna i Orienten att:

”Från den nationella enhetsfrontens politik måste kommunisterna... övergå till politiken att bilda ett revolutionärt block mellan arbetarna och småbourgeoisin. I sådana länder kan detta block anta formen av ett enhetsparti, ett arbetar- och bondeparti, ungefär av samma slag som Kuomintang.” (J Stalin, **Marxismen och den nationella frågan**, Arbetarkulturs förlag, Stockholm 1941, s 286. I den version av artikeln som publicerats i **Works**, vol 7, s 149, har hänvisningen till Guomindang strukits – öa.)

De därpå följande små ”reservationerna” i fråga om kommunistpartiernas oberoende (uppenbarligen ”oberoende” som profeten Jona i valfiskens buk) hade bara till syfte att dölja. Vi är djupt övertygade om att den sjätte kongressen måste slå fast att varje tvetydighet på detta område är ödesdiger och kommer att förkastas.

Här handlar det om en splitter ny, helt igenom felaktig, och djupt anti-marxistisk formulering av den grundläggande frågan om partiet och dess förhållande till sin egen klass och andra klasser.

Att Kinas Kommunistiska Parti måste gå med i Guomindang försvarades på grundval att Guomindang till sin sociala sammansättning var ett arbetar- och bondeparti, att nio tiondelar av Guomindang – dessa siffror upprepades hundratals gånger – tillhörde den revolutionära strömningen och var beredda att marschera hand i hand med kommunistpartiet. Men under och efter kupperna i Shanghai och Wuhan försvann dessa revolutionära nio tiondelar som i ett trollslag. Inte ett spår har återfunnits av dem. Och det kinesiska klassarbetets teoretiker, Stalin, Bucharin och

andra, gjorde sig inte ens omakert att förklara vad som hade hänt dessa nio tiondelar av Guomindangs medlemmar – de nio tiondelarna arbetare och bönder, revolutionärer, sympatisörer som helt och hållet var våra ”egna”. Och ändå är svaret på denna fråga av avgörande betydelse om vi ska förstå hur det har gått för alla dessa ”tvåklass”-partier som Stalin har predikat om, och om vi ska få någon klarhet i begreppet själv, som kastar oss långt bakom inte bara SUKP:s program från 1919 utan också **Kommunistiska Manifestet** från 1847.

Frågan om vart de berömda nio tiondelarna försvann blir klar först när vi för det första inser att det är omöjligt med ett tudelat, det vill säga tvåklassparti, som samtidigt uttrycker två ömsesidigt uteslutande historiska linjer – den proletära och den småborgerliga linjen. För det andra att det i det kapitalistiska samhället inte går att förverkliga ett oberoende bondeparti, det vill säga ett parti som uttrycker böndernas intressen samtidigt som det är självständigt från proletariatet och borgarklassen.

Marxismen har alltid lärt, och även bolsjevismen har alltid accepterat och lärt, att bönderna och proletariatet är två olika klasser, att det är fel att uppfatta deras intressen i det kapitalistiska samhället som på något sätt identiska, och att en bonde kan ansluta sig till det kommunistiska partiet bara om han, ur ägandets synpunkt, antar proletariatets ståndpunkter. Arbetarnas och böndernas förbund under proletariatets diktatur gör inte denna tes ogiltig, utan bekräftar den istället på ett annat sätt, under andra förhållanden. Om det inte fanns *olika* klasser med *olika* intressen kunde det inte vara tal om ett *förbund*. Ett sådant förbund kan bara sammanjämkas med den socialistiska revolutionen i så måtto som den ryms inom den proletära diktaturens järnhårda ramar. I vårt land är diktaturen inte förenlig med det så kallade Bondeförbundets existens just därför att varje ”oberoende” bondeorganisation som strävar efter att lösa alla nationens politiska problem oundvikligen skulle visa sig vara ett verktyg i händerna på borgarklassen.

De organisationer som kallar sig bondepartier i de kapitalistiska länderna är i verkligheten bara en variant på borgerliga partier. De bönder som inte överger sin psykologi som självägande bonde och antar den proletära ståndpunkten kommer oundvikligen att följa borgarklassen när det blir frågan om grundläggande politiska frågor. De borgerliga partier som lutar till eller försöker luta till bönderna och om möjligt arbetarna, måste givetvis kamouflera sig, det vill säga anta två eller tre passande färger. Den berömda teorin om ”arbetar- och bondepartier” verkar ha skapats speciellt för att fungera som förklädnad för de borgerliga partier som måste söka stöd från bönderna men som också är beredda att suga upp arbetare i sina led. Guomindang har för evig tid skrivits in i historiens annaler som urtypen för ett sådant parti.

Som alla vet är det borgerliga samhället uppbyggt på ett sådant sätt att de egendomslösa, missnöjda och vilseledda massorna är på botten medan de nöjda bedragarna är kvar på toppen. Alla borgerliga partier är, om de är verkliga partier, det vill säga omfattar avsevärda massor, uppbyggda enligt denna princip. Utsugarna, bedragarna och tyrannerna är en minoritet i klassamhället. Alla kapitalistiska partier måste därför i sina inre förhållanden på ett eller annat sätt återskapa och återspegla förhållandena i det borgerliga samhället i stort. I alla borgerliga masspartier är därför de gräsrotterna mer demokratiska och längre åt ”vänster” än toppen. Det gäller för den tyska centern, de franska radikalerna och i synnerhet socialdemokratin. Det är därför det är så naivt och oförlåtligt av Stalin, Bucharin och andra att ständigt klaga över att toppen inte återspeglar känslorna hos ”vänsterguomindangs” gräsrotter, den ”överväldigande majoriteten”, de ”nio tiondelarna” etc. Det som de med sina bisarra klagomål framställde som ett tillfälligt, obehagligt missförstånd som skulle elimineras med hjälp av organisatoriska åtgärder, instruktioner och cirkulärbrev, är i själva verket ett väsentligt och grundläggande drag hos de borgerliga partierna, i synnerhet under en revolutionär epok.

Det är utifrån denna synvinkel vi måste bedöma de grundläggande argumenten hos programförslagets författare till försvar för alla möjliga opportunistiska block – både i England och Kina. Enligt dem är de broderliga förbindelserna med toppen helt och hållet i gräsrötternas intressen. Som alla vet yrkade oppositionen bestämt på att partiet skulle lämna Guomindang.

”Frågan uppstår”, säger Bucharin, ”varför? Är det på grund av att Guomindangs ledare vacklar? Och Guomindangs massor, är de bara 'boskap'? Sedan när avgörs inställningen till en massorganisation av vad som händer på 'topp'-nivå!” (**Den nuvarande situationen i den kinesiska revolutionen.**)

Det förefaller otroligt att ett sådant argument kan läggas fram i ett revolutionärt parti. Bucharin frågar, ”Och Guomindangs massor, är de bara 'boskap'?” Givetvis är de boskap. Massorna i alla borgerliga partier är boskap, om än i varierande grad. Men för oss är väl inte massorna boskap? Nej, och just därför får vi inte driva dem i armarna på borgarklassen, *och dölja den med benämningen arbetar- och bondeparti*. Just därför får vi inte underordna det proletära partiet under ett borgerligt parti, utan måste tvärtom vid varje steg ställa det förra i motsättning till det senare. Guomindangs ”topp”, som Bucharin talar så ironiskt om, som om den vore något sekundärt, oväsentligt och tillfälligt är i själva verket Guomindangs själ, dess sociala väsen. Borgarklassen utgör givetvis bara ”toppen” i partiet precis som i samhället. Men denna topp är mäktig med sitt kapital, sina kunskaper och sina kontakter: den kan alltid falla tillbaka på stödet från imperialisterna, och det allra viktigaste är att den alltid kan ta till den verkliga politiska och militära makt som är nära knuten till Guomindangs ledning. Det var just denna topp som skrev lagarna mot strejker, strypte böndernas uppror, sopade undan kommunisterna till ett mörkt hörn, och i bästa fall lät dem bli en tredjedel av partiet, och avtvingade dem en ed att Sun Yat-sens småborgerliga lära har företräde framför marxismen.¹ Gräsrötterna handplockades och utnyttjades av toppen, likt Moskva, som ett stöd från ”vänster”, precis som generalerna, kompradoreorna och imperialisterna fungerade som deras stöd från höger. Detta sätt att betrakta Guomindang inte som ett *borgerligt parti utan som en neutral arena för massornas kamp*, att leka med ord om nio tiondelar av gräsrötternas vänster för att fördunkla frågan om vem som verkligen styrde, innebar att toppens styrka och makt stärktes, att den fick hjälp att förvandla ännu större massor till ”boskap”, och under de för dem mest gynnsamma förhållandena förbereda kuppen i Shanghai. På grundval av den reaktionära teorin om ett tvåklassparti tänkte sig Stalin och Bucharin att kommunisterna tillsammans med ”vänstern” skulle få majoritet i Guomindang och därmed makten i landet, ty i Kina ligger makten i Guomindangs händer. Med andra ord tänkte de sig att *makten med hjälp av vanliga val till Guomindang-kongresser skulle överföras från borgarklassen till proletariatet*. Går det att tänka sig en mer rörande och idealistisk avgudadyrkan av ”partidemokratin”... i ett borgerligt parti? För armén, byråkratin, pressen, kapitalet är alla i borgarklassens händer. Just på grund av detta och endast detta står den vid rodret i det härskande partiet. Den borgerliga ”toppen” tolererar eller tolererade ”nio tiondelar” av vänstern (och *denna sorts vänster*) bara så länge den inte var djärv nog att gå mot

1 Efter kuppen 20 mars 1926, vars existens Kominterns press förnekade (se not ovan), utnyttjade Chiang Kai-shek sitt politiska överläge vid Guomindangs centrala exekutivkommittés plenarmöte i maj. Mötet antog en resolution från Chiang, som krävde att kommunisterna ”inte skulle tvivla på, eller kritisera, dr Sun (Sun Yat-sen) och hans principer.” Kommunistpartiet tvingades överlämna en lista över sina medlemmar i Guomindang till Guomindangs ständiga kommitté. Kommunisterna förbjöds bli ledare i partiavdelningar eller regeringsdepartement. Andelen kommunister i partikommittéer på lokal, provins- eller central nivå begränsades till en tredjedel av det totala antalet medlemmar. Guomindangs medlemmar fick inte gå med i kommunistpartiet. (Hela resolutionstexten finns i T C Woo, **The Kuomintang and the Future of the Chinese Revolution**, London 1928, s 176 f.) Efter mötet var Chiang ordförande för den centrala exekutivkommittén, ordförande i den ständiga kommittén, ordförande i det militära rådet (som ursprungligen leddes av Wang Jingwei och var tänkt att fungera som en civil ”kontroll” av militären) och allena rådande diktator i Kanton med alla regeringsdepartement underordnade generalstabens högkvarter. I utbyte mot Borodins godkännande av dessa villkor ”uteslöt” Chiang några av sina högeranhängare, som inväntade hans ankomst till Shanghai.

armén, byråkratin, pressen och kapitalet. Med hjälp av dessa mäktiga medel höll den borgerliga toppen inte bara de så kallade nio tiondelarna av partimedlemmarnas ”vänster” i schack, utan också massorna i sin helhet. Och teorin om ett block mellan klasser, teorin att Guomindang är ett arbetar- och bondeparti, är bästa möjliga hjälp för borgarklassen. När borgarklassen senare hamnar i en hård konflikt med massorna och skjuter ner dem, under sammandrabbningen mellan två verkliga krafter, borgarklassen och proletariet, hörs inte ens ett bråkande från dessa berömda nio tiondelar. Den ömkliga demokratiska sagan går upp i rök utan minsta spår när den ställs inför klasskampens blodiga verklighet.

Sådant är det verkliga och enda möjliga politiska förloppet för ”arbetarnas och böndernas tvåklasspartier för Orienten”. Det finns inte och kan inte finnas några andra.

* * *

Även om teorin om tvåklasspartier motiveras med att det nationella förtrycket påstås upphäva Marx' lära om klassen, så har vi redan hört om korsningen ”arbetar- och bondepartier” i Japan, där det inte finns något nationellt förtryck alls. Men det räcker inte, frågan är inte bara begränsad till Orienten. ”Tvåklass”-teorin försöker uppnå allmängiltighet. På detta område var det mest groteska inslaget det ovan nämnda amerikanska kommunistpartiets ansträngningar att stöda den borgerliga, ”trustfientliga” senator LaFollettes presidentsvalskampanj, för att på så sätt spänna de amerikanska bönderna framför den sociala revolutionens kärna. Pepper, som var den teoretiker som låg bakom denna manöver, var en av dem som bringade den ungerska revolutionen på fall genom att förbise de ungerska bönderna.¹ Han ansträngde sig ordentligt (utan tvekan som en sorts kompensation) för att bringa det amerikanska kommunistpartiet på fall genom att upplösa det bland bönderna. Peppers teori var att den amerikanska kapitalismens superprofiter förvandlar det amerikanska proletariet till en internationell arbetararistokrati, medan jordbrukskrisen ruinerar bönderna och tvingar in dem på den sociala revolutionens väg. Enligt Peppers uppfattning måste partiet med några få tusen medlemmar, huvudsakligen immigranter, smälta samman med bönderna med hjälp av ett borgerligt parti, och efter att på så sätt ha grundat ett ”tvåklass”-parti skulle man garantera den socialistiska revolutionen trots det av superprofiter korrumpade proletariets passivitet eller neutralitet. Denna vansinniga teori hittade anhängare eller halvt anhängare i Kominterns översta ledning. I flera veckor låg frågan i vågskålen tills man slutligen gjorde en eftergift till marxismens ABC (bakom kulisserna kommenterade man: trotskistiska fördomar). Man tvingades fånga det amerikanska kommunistpartiet med lasso för att få loss det från LaFollettes parti,² som till och med somnade in

- 1 Till skillnad från de ryska bolsjevikerna som inte tvekade att överta det socialistrevolutionära partiets jordbruksprogram och ge mark till de jordhungliga bönderna, skred de ungerska kommunisterna genast till verket med att upprätta en sovjetrepublik och nationalisera all jord och, utan hänsyn till fattig- och mellanböndernas känslor och strävanden, över en natt införa en storskalig socialistisk jordbruksproduktion. Genom att på detta sätt strunta i bondemajoriteten underlättade Bela Kun, Pepper och de andra kommunistledarna kontrarevolutionens arbete inom landsbygdsbefolkningen, och påskyndade därmed sovjetrepublikens fall. ”Om denna lösning av jordbruksfrågan inte lyckades förverkliga förbundet mellan proletariet i städerna och på landsbygden, så stärkte den tvärtom förbundet mellan städernas borgarklass och bönderna, som började strypa proletariets makt... Kontrarevolutionen eggade bönderna till motstånd genom att utan omsvep säga: diktaturen vill bara suga ut bonden, den vill bara att bönderna ska ge den livsmedel i år och därmed stärka diktaturen, så att den nästa år kan fortsätta med nationaliseringarna och stjäla jorden från bönderna.” (Bela Szanto, **Klassenkämpfe und die Diktatur des Proletariats in Ungarn**, Wien 1920, s 83.)
- 2 ”Vi har inga illusioner om LaFollette. Vi vet att han kommer att förråda industriarbetarna och de utsugna bönderna. Även om vi lovar att rösta på honom i valen kommer vi att peka på hans brister och kompromisser och att han förråder industriarbetarnas och fattigböndernas intressen. Vi kan inte stöda LaFollette med entusiasm, men situationen som vi står inför är sådan att vi tvingas ingå en valallians till stöd för LaFollette eftersom massan av bönder och industriarbetare som stöder det klassbaserade Bonde-Arbetarpartiet fortfarande hyser illusioner om att LaFollette är en Moses som kommer att leda dem ut ur öknen. Samtidigt som vi stöder LaFollette är det vår plikt att krossa denna illusion.” (C E Ruthenberg, **The Farmer-Labor United Front**, Chicago 1924, s 27.) Genom ett

innan sin grundare.

Den moderna revisionismens alla påhitt för Orienten har senare överförts till väst. På ena sidan av Atlanten försökte Pepper driva på historien med hjälp av ett tvåklassparti, och de senaste rapporterna i pressen upplyser oss om att erfarenheterna av Guomindang upprepas i Italien, där man uppenbarligen försöker pracka på vårt parti den skandalösa parollen om en ”republikansk församling på grundval av [?!] arbetar- och bondekommittéer.” I denna paroll blandas Chiang Kai-sheks anda samman med Hilferdings. Kommer det verkligen att gå så långt?¹

* * *

Avslutningsvis återstår bara för oss att påminna om att teorin om ett arbetar- och bondeparti sopar undan hela kampen mot populisterna (narodnikerna) från bolsjevismens historia. Utan denna kamp skulle det inte finnas något bolsjevikiskt parti. Vilken innebörd hade denna historiska kamp? 1909 skrev Lenin så här om socialistrevolutionärerna:

”Den grundläggande *tanken* i deras program var inte att det var nödvändigt med ett 'förbund' mellan proletariatets och böndernas 'styrkor', utan att det inte finns en *klassavgrund* mellan dem, att det inte behöver dras någon klasslinje mellan dem, och att den socialdemokratiska teorin om böndernas småborgerliga karaktär, till skillnad från proletariatet, i grunden är felaktig.” (CW, band 15, s 331.)

Med andra ord är arbetarnas och böndernas tvåklassparti en central idé hos de ryska narodnikerna. Bara genom att bekämpa denna tanke kunde den proletära förtruppens parti utvecklas i det bondedominerade Ryssland.

Vid tiden för 1905 års revolution upprepade Lenin ihärdigt och outtröttligt att vi måste:

”vara på vår vakt gentemot bönderna, *organisera oss självständigt*, och vara beredda att bekämpa dem i den utsträckning som bönderna agerar som en reaktionär eller anti-proletär kraft.” (CW, band 8, s 234. Trotskijs kursivering.)

1906 skrev Lenin:

”Det tredje och sista rådet: proletärer och halvproletärer i stad och på land, bilda egna organisationer! Lita inte på några ägare, inte ens om de är små eller 'arbetande'... Vi stöder bonderörelsen helt och fullt, men vi måste komma ihåg att det är en rörelse av en annan klass, *inte den* som kan genomföra och kommer att genomföra den socialistiska omvälvningen.” (VV10, band 3, s 251-52.)

Denna idé uppträder i hundratals av Lenins mindre och större verk. 1908 förklarade han:

”I förbigående vill vi påpeka att ett 'förbund mellan proletariatet och bönderna' under inga omständigheter får uppfattas som en *sammansmältning av olika klasser eller* av proletariatets och böndernas *partier*. Inte bara en sammansmältning utan också *varje långvarig överenskommelse* skulle vara förödande för arbetarklassens socialistiska parti och *försvaga* den revolutionärt demokratiska kampen.” (VV10, band 3, s 351-52. Trotskijs kursivering – utom den sista.)

Går det att fördöma själva tanken på ett arbetar- och bondeparti på ett hårdare, mer skoningslöst och förödande sätt?

Stalin å andra sidan lär oss att

beslut i Kominterns exekutivkommitté samma år (1924) upphävdes Amerikas (kommunistiska) arbetarpartis centrala exekutivkommittés uppfattning att de skulle stöda LaFollettes parti och dess presidentkandidat.

- 1 Under den tyska revolutionens början (1918-1919) föreslog Rudolf Hilferding, en av den tyska socialdemokratins teoretiker, att republikens konstitutionella struktur skulle utgöras av en kombination av arbetarråd och parlamentarisk demokrati, där de förra skulle bära upp den senare, som skulle ha de avgörande juridiska och verkställande rättigheterna. I praktiken visade sig denna ”kombinerade form” i både Tyskland och Österrike vara det enklaste sättet att lösa upp de existerande arbetarråden så att den republikanska parlamentariska demokratin till slut hade den slutgiltiga och odelade makten.

”Detta block (det revolutionära anti-imperialistiska blocket) kan, men måste inte alltid [!] obetingat [!], antaga formen av ett enhetligt arbetar- och bondeparti, vilket formellt [!] sammanhålles genom en enhetlig plattform.” (**Marxismen och den nationella och koloniala frågan**, a.a., s 288.)

Lenin lärde oss att ett förbund mellan arbetare och bönder aldrig och i inget fall får leda till en sammanslagning av partier. Men Stalin gör bara en eftergift till Lenin: även om, enligt Stalin, blocket mellan klasserna måste anta ”formen av ett enhetligt parti”, så är ett arbetar- och bondeparti som Guomindang – *inte alltid obligatoriskt*. Vi bör tacka honom för denna sista eftergift.

Lenin ställde denna fråga lika oförsonligt vid tidpunkten för oktoberrevolutionen. Han gjorde erfarenheterna från de tre ryska revolutionerna allmängiltiga, och med början 1918 missade Lenin aldrig ett tillfälle att upprepa att det finns två avgörande krafter i ett samhälle där kapitalistiska förhållanden dominerar .

”På grund av sin ekonomiska ställning i det borgerliga samhället måste bönderna ofrånkomligen följa antingen arbetarna eller bourgeoisin. *Någon medelväg finns inte.*” (VV10, band 8, s 493.)

Ändå är ett ”arbetar- och bondeparti” just ett försök att skapa en medelväg.

Om det ryska proletariats förtrupp inte hade ställt sig mot bönderna, om det inte hade fört en skoningslös kamp mot de senares allt uppslukande småborgerliga formlöshet, så skulle den oundvikligen ha upplöst sig bland de småborgerliga elementen i det socialistrevolutionära partiet eller något annat ”tvåklassparti”, som i sin tur oundvikligen skulle ha underordnat sig det borgerliga ledarskapet. Får att uppnå ett revolutionärt förbund med bönderna – det uppstår inte opåkallat – måste man först av allt avskilja den proletära förtruppen, och därmed arbetarklassen i sin helhet, från de småborgerliga massorna. Det kan man bara genom att skola det proletära partiet i en anda av orubblig och oförsonlig klasspolitik.

Ju yngre proletariatet är, ju nyare och mer direkta dess ”blodsband” är till bönderna, ju större andel bönderna är av befolkningen i sin helhet, ju viktigare blir kampen mot alla sorters ”tvåklass” politisk alkemi. I väst är tanken på ett arbetar- och bondeparti bara löjlig. I öst är den livsfarlig. I Kina, Indien och Japan är denna tanke ett dödligt hot mot inte bara proletariatets ledarställning under revolutionen utan också mot även det mest elementära oberoende för den proletära förtruppen. Arbetar- och bondepartiet kan bara fungera som bas, fasad och språngbräda för borgarklassen.

Det är ödesdigert att den moderna revisionismen i denna fråga, som är grundläggande för hela Orienten, bara upprepar den gamla socialdemokratiska opportunisten från dagarna före revolutionen. Majoriteten av de europeiska socialdemokratiska ledarna ansåg att vårt partis kamp mot socialistrevolutionärerna var ett misstag och förordade envist att de två partierna skulle slås samman. De hävdade att för det ryska ”östern” var ett arbetarnas och böndernas tvåklassparti helt på sin plats. Om vi hade lyssnat på deras råd skulle vi aldrig ha uppnått varken ett förbund mellan arbetarna och bönderna eller proletariatets diktatur. Socialistrevolutionärernas ”tvåklassers” arbetar- och bondeparti blev, och kunde i vårt land inte undvika att bli, den imperialistiska borgarklassens agenter. De försökte med andra ord utan framgång fylla samma historiska roll som med framgång spelades av Guomindang i Kina på ett annorlunda och ”säreget” kinesiskt sätt, tack vare bolsjevismens revisionister. Om vi inte oförsonligt fördömer själva teorin om arbetar- och bondepartier för Orienten, så finns det inte och kan det inte finnas ett program för Komintern.

De fördelar som uppnåtts med Bondeinternationalen måste undersökas grundligt.

En av de viktigaste, om inte *den* viktigaste anklagelsen som slungades mot oppositionen var att den

”underskattade” bönderna. Även på denna punkt har livet gjort sina tester och avkunnat sin dom på både det nationella och internationella planet. I samtliga fall visade sig de officiella ledarna vara skyldiga till att underskatta proletariats roll och betydelse i förhållande till bönderna. Här skedde de största förändringarna och misstagen, på de ekonomiska och politiska områdena och internationellt. Bakom de inhemska misstagen som gjorts sedan 1923 finns en underskattning av den statliga industrins betydelse under proletariats ledning för hela den nationella ekonomin och för förbundet med bönderna. I Kina dömdes revolutionen av oförmågan att förstå proletariats ledande och avgörande roll för jordbruksrevolutionen.

Utifrån samma ståndpunkt är det nödvändigt att undersöka och utvärdera Krestinterns¹ hela arbete, som ända från början bara var ett experiment – dessutom ett experiment som krävde största försiktighet och en strikt trohet mot principerna. Det är inte svårt att förstå orsaken till det.

På grund av hela sin historia och sina existensvillkor är bönderna den minst internationella av alla klasser. Källan till det som vanligtvis kallas nationella drag finns huvudsakligen hos bönderna. Bland bönderna är det bara de halv-proletära fattigböndernas massor som kan ledas in på internationalismens väg, och bara proletariats ledning kan leda dem. Alla försök till genvägar är bara en lek med klasserna, och det innebär alltid en lek till proletariats nackdel. Bönderna kan lockas till en internationalistisk politik enbart om proletariats ledning löser dem från borgarklassens inflytande, och om de erkänner proletariats ledning inte bara som sin allierade utan också som sin ledare. Och omvänt är alla försök att organisera de olika ländernas bönder i en självständig internationell organisation, över huvudet på proletariats ledning och utan hänsyn till de nationella kommunistpartierna, redan på förhand dömda att misslyckas. När det kommer till kritan kan sådana försök bara skada de olika ländernas proletariat i deras kamp om ledningen över lantarbetarna och fattigbönderna.

Under alla borgerliga revolutioner såväl som kontrarevolutioner, med början i femtonhundralets bondekrig och till och med innan det, har böndernas olika skikt spelat en enormt viktig och ibland till och med avgörande roll. Men de spelade aldrig någon *självständig* roll. Bönderna stödde alltid direkt eller indirekt en politisk kraft mot en annan. Ensamma utgjorde de aldrig en självständig kraft som kunde lösa nationella politiska uppgifter. Under finanskapitalets epok har polariseringen av det kapitalistiska samhället accelererat oerhört jämfört med tidigare skeden i den kapitalistiska utvecklingen. Det innebär att böndernas specifika vikt har minskat och inte ökat. Hursomhelst är bönderna under den imperialistiska epoken mindre förmögna till *självständiga* politiska aktioner i nationell, för att inte tala om internationell skala, än vad de var under den industrikapitalistiska epoken. USA:s farmare är idag ojämförligt mindre förmögna att spela en självständig politisk roll än vad de var för fyrtio eller femtio år sedan, när, som den populistiska rörelsens erfarenheter visar, de inte kunde och inte heller organiserade något självständigt nationellt politiskt parti.

Den ekonomiska nedgången efter kriget innebar en tillfällig men skarp svängning mot jordbruket i Europa, och det gav upphov till illusioner om ”bondens” möjliga roll, det vill säga borgerliga så kallade bondepartier som demagogiskt opponerar sig mot de borgerliga partierna. Om man under efterkrigsperiodens stormiga oro bland bönderna kunde riskera ett experiment med en Bondeinternational för att testa de nya förhållandena mellan proletariats ledning och bönderna och mellan bönderna och borgarklassen, så är det nu hög tid att göra det teoretiska och politiska bokslutet över dessa fem års experimenterande med Bondeinternationalen, för att blottlägga dess förkastliga brister och försöka visa dess positiva sidor.

En slutsats är i alla händelser odiskutabel. Erfarenheterna av ”bonde”-partier i Bulgarien, Polen.

1 **Krestintern** är ett sammansatt ord bestående av förkortningar av de ryska orden för bonde och international. Den bildades under beskydd av Komintern i Moskva i oktober 1923. Det går inte att avgöra exakt när den faktiskt upplöstes, eftersom den kommunistiska pressen aldrig haft någon officiell notis om att den avskaffats.

Rumänien och Jugoslavien (det vill säga de underutvecklade länderna), våra socialistrevolutionärers gamla erfarenheter, och den nya erfarenheten (blodet är fortfarande varmt) av Guomindang, de enstaka experimenten i utvecklade länder, i synnerhet LaFollette-Peppers experiment i USA – har otvivelaktigt visat att det under den kapitalistiska nedgångens epok finns ännu mindre orsak än under den kapitalistiska uppgångens epok att leta efter *självständiga*, revolutionära anti-borgerliga bondepartier.

”Staden kan inte vara landsbygdens jämlike. Landsbygden kan under [denna nuvarande] epoks historiska betingelser inte vara stadens jämlike. Det är ofrånkomligt att staden *drar med sig* landsbygden. Landsbygden *följer* ofrånkomligen *efter staden*. Frågan är bara *vilken klass*, av 'stads'klasserna, som förmår dra med sig landsbygden...” (VV10, band 9, s 247.)

Under revolutionerna i Orienten kommer bönderna att spela en avgörande roll, men ännu en gång, den kommer varken att vara ledande eller självständig. Fattigbönderna i Hubei, Guangdong eller Bengalen kan fylla en roll både i nationell och internationell skala, men bara under förutsättning att de stöder arbetarna i Shanghai, Kanton, Hankou och Calcutta. Det är den enda utvägen för de revolutionära bönderna på en *internationell* väg. Det är hopplöst att försöka smida direkta band mellan bonden från Hubei och bonden från Galicien eller Dobrudja, den egyptiske fellahn och den amerikanske farmaren.

Det ligger i politikens natur att allt som inte fyller ett direkt syfte blir verktyg för andra syften, och ofta motsatsen till det man försökte. Har vi inte haft exempel på borgerliga partier som var beroende av bönderna eller försökte få stöd från dem, och som ansåg det nödvändigt att under en längre eller kortare period använda Bondeinternationalen som en säkerhetsåtgärd, när det inte gick att använda Komintern, mot slag från kommunistpartiet i sitt land? Precis som Purcell på fackföreningarnas område skyddade sig med den engelsk-ryska kommittén? Den enda orsaken till att LaFollette inte försökte ansluta sig till Bondeinternationalen var att det amerikanska kommunistpartiet var så oerhört svagt. Han behövde inte. Frivilligt och oombedd omfamnade Pepper ändå LaFollette. Men Radić, bankiren som ledde de kroatiska bönderna, ansåg det nödvändigt att lämna sitt visitkort till Bondeinternationalen på sin väg mot regeringen. Guomindang gick oändligt mycket längre och ordnade inte bara en plats i Bondeinternationalen och Förbundet mot imperialismen, utan knackade till och med på Kominterns dörr och hälsades välkommen med välsignelse från SUKP:s politbyrå, med en enda avvikande röst.

Det är i högsta grad karakteristiskt för de senaste årens politiskt ledande strömningar, att vid en tidpunkt då det fanns mycket starka stämningar för att lägga ner Profintern [Röda fackföreningsinternationalen] (själva namnet ströks ur de sovjetiska fackföreningarnas stadgar), då har såvitt vi kan påminna oss ingenstans frågan har uppkommit i den officiella pressen om vilka erövringar Krestintern, Bondeinternationalen, har gjort.

Den sjätte kongressen måste på allvar gå igenom Bonde”internationalens” arbete utifrån den proletära internationalismens ståndpunkt. Det är hög tid att göra ett marxistiskt bokslut över detta långdragna experiment. I en eller annan form måste detta bokslut finnas med i Kominterns program. Det nuvarande förslaget andas inte ett ord om varken Bondeinternationalens ”miljoner”, eller för den delen om själva dess existens.

Avslutning

Vi har presenterat en kritik av vissa grundläggande teser i programförslaget. Den enorma tidsbristen förhindrade oss att behandla alla teserna. Vi hade bara två veckor till vårt förfogande för detta arbete. Vi tvingades därför begränsa oss till de mest brännande frågorna, de som var mest knutna till den senaste periodens revolutionära kamp och interna partistrider.

Genom våra erfarenheter av tidigare så kallade ”diskussioner” är vi redan på förhand medvetna om att fraser som slits ur sitt sammanhang och misstag med pennan kan förvandlas till en bubblande källa av nya teorier som ska tillintetgöra ”trotskismen”. En hel tidsperiod har fyllts av triumferande rop av denna sort. Men vi ser med största lugn fram mot möjligheten att billiga teoretiska skorpio- ner även denna gång kan slå sig ner på oss.

Det är för övrigt mycket sannolikt att programförslagets författare kommer att föredra att vidare- utveckla den gamla artikel 58, hellre än att sprida nya kritiska och förklarande artiklar. Självfallet är denna typ av argument ännu mindre giltiga för oss.

Den sjätte världskongressen står inför uppgiften att anta ett program. Genom hela detta arbete har vi försökt visa att det absolut inte går att använda det förslag som Bucharin och Stalin har utarbetat som grund för detta program.

Vi befinner oss nu vid en vändpunkt i SUKP:s och hela Kominterns liv. Det visar sig klart i de senaste besluten och åtgärder från vårt partis centrala exekutivkommitté och EKKI:s februari- plenum.¹ Dessa åtgärder är helt otillräckliga, resolutionerna är motsägelsefulla, och vissa av dem, exempelvis EKKI:s februariresolution om den kinesiska revolutionen, är helt igenom felaktiga. Men i alla resolutioner finns en tendens att göra en vänstersväng. Vi har ingen som helst anledning att överskatta den, än mer som den går hand i hand med en kampanj för att rensa ut revolutionärerna medan högern skyddas. Icke desto mindre har vi inte för ett ögonblick tänkt bortse från denna vänstersväng, som framtvings av den *återvändsgränd* som den gamla inriktningen hamnat i. Varje verklig revolutionär kommer att på sin post göra allt i sin makt för att underlätta för dessa vänster- symptom att utvecklas till en revolutionär leninistisk inriktning, med minsta möjliga svårigheter och omvälvningar i partiet. Men vi är fortfarande långt därifrån. För närvarande genomgår Komintern sin kanske allvarligaste utvecklingsperiod, en period där den gamla linjen är långtifrån undanröjd samtidigt som den nya inriktningen medför att främmande element bryter fram. Programförslaget återspeglar i stort och delvis detta övergående tillstånd. Men genom själva sin karaktär är sådana perioder de minst gynnsamma för att utarbeta dokument som ska avgöra vårt internationella partis verksamhet för flera år framåt. Oavsett hur svårt det är måste vi bida vår tid – trots att så mycket tid redan gått till spillo. Vi måste låta de oroliga vattnen lugna sig. Förvirringen måste försvinna, motsättningarna måste avlägsnas och den nya inriktningen måste få definitiv form.

Det är fyra år sedan den senaste kongressen. Under de senaste nio åren har inte Komintern haft något definitivt program. Den enda utvägen ur detta är: att den sjunde världskongressen samlas om ett år från idag, och en gång för alla gör slut på alla försök att lägga beslag på Kominterns över- höghet. Den normala regimen måste återupprättas, en regim som tillåter en verklig diskussion om programförslaget och låter oss mot detta eklektiska förslag ställa ett annat marxist-leninistiskt förslag. Komintern, sektionernas möten och konferenser, eller dess press kan inte ha några förbjudna frågor. Under detta år måste marken plöjas djupt med den marxistiska plogen. Bara som resultatet av ett sådant arbete kan proletariats internationella parti skaffa sig ett program, en ledstjärna som kommer att lysa med sina genomträngande strålar, och kasta tillförlitliga strålar långt in i framtiden.

Alma Ata, juni 1928.

1 Besluten vid Tredje internationalens exekutivkommittés möte i februari 1928 markerade officiellt inledningen av Internationalens ”vänster”-inriktning. Det behandlas i större detalj i den efterföljande artikeln, ”Och sedan?”

Del II. Och sedan?

Ändamålet med detta brev

Syftet med detta brev är att uppnå klarhet utan att undanhålla eller överdriva någonting. Klarhet är ett oundgängligt villkor för en revolutionär politik.

Detta försök att uppnå en förståelse kan bara bli meningsfullt om det är fritt från all diskretion, dubbelspel och diplomati. Det kräver i sin tur att saker och ting kallas vid sitt rätta namn, även sådana som är ytterst obehagliga och smärtsamma för partiet. I sådana fall har det blivit en vana att upphäva ett ramaskri om att fienden kommer att kasta sig över och utnyttja kritiken. I nuläget vore det klumpigt att fråga sig om klassfienden plockar mest poäng på ledarskapets politik som har lett den kinesiska revolutionen till ett grymt nederlag, eller på oppositionens kvävda protester som har stört ofelbarhetens falska prestige.

Samma sak kan sägas om den engelsk-ryska kommittén, spannmålsinsamlingarna, kulakerna i allmänhet, och den linje som har följts av kommunistpartiernas ledningar. Nej, det är inte oppositionens kritik som har bromsat Kominterns tillväxt under de senaste fem åren. Tveklöst har socialdemokratin vid ett antal tillfällen försökt plocka poäng på oppositionens kritik. Den är fortfarande tillräckligt förnuftig och slug för det. Det hade varit underligt om den inte hade gjort det. Dagens socialdemokrati är ett parasiterande parti, i ordets breda historiska mening. Socialdemokratin fullgör arbetet att skydda det borgerliga samhället underifrån, det vill säga skyddar det från den viktigaste sidan. Under efterkrigsperioden och i synnerhet efter 1923, då den uppenbarligen reducerades till en nolla, har socialdemokratin frodats på kommunistpartiernas misstag och förbiseenden, på deras kapitulation i avgörande ögonblick, eller omvänt deras äventyrliga försök att återuppliva en revolutionär situation som redan passerat. Kominterns kapitulation på hösten 1923, ledarskapets efterföljande envisa vägran att inse betydelsen av detta enorma nederlag, den äventyrspolitiska ultravänsteristiska linjen 1924 till 1925, den skändliga opportunistiska politiken 1926 till 1927 – det var detta som ledde till socialdemokratins pånyttfödelse och gjorde det möjligt för den att få mer än nio miljoner röster i de senaste tyska valen. Att under dessa villkor argumentera att socialdemokratin då och då tar en eller annan av oppositionens kritiska anmärkningar ur sitt sammanhang, dreglar över den och sedan erbjuder den till arbetarna, är egentligen att slösa tid på bagateller. Socialdemokratin vore inte vad den är om den inte skulle gå ännu längre, om den inte under sken av sin vänsterflygel – som är en nödvändig säkerhetsventil i det socialdemokratiska partiet precis som partiet själv är en säkerhetsventil i det borgerliga samhället – från tid till annan uttryckte hycklande ”sympatier” med oppositionen, i så måtto som den är en liten och förtryckt minoritet och försåvitt sådana ”sympatier” inte kostar socialdemokraterna någonting samtidigt som det väcker förståelse bland arbetarna.

Dagens socialdemokrati har inte och kan inte ha någon egen linje i de grundläggande frågorna. På detta område dikteras deras linje av borgarklassen. Men om socialdemokratin bara upprepade allt

som de borgerliga partierna säger, så vore den inte användbar för borgarklassen. I sekundära, abstrakta eller avlägsna frågor inte bara kan utan måste socialdemokratien spela ut regnbågens alla färger, inklusive skarpt rött. Dessutom hoppas socialdemokratien genom att nappa på den ena eller andra av oppositionens bedömningar kunna framprovocera en splittring av det kommunistiska partiet. För var och en som förstår hur denna mekanism fungerar måste försöken att misskreditera oppositionen genom att hänvisa till det faktum att någon skojare från socialdemokratiens höger eller någon spoling från deras vänster talar gillande om en mening ur vår kritik framstå i ett ömkligt ideologiskt ljus. Men i alla på minsta sätt seriösa *politiska* frågor, framförallt i frågorna om Kina och om den engelsk-ryska kommittén, har den internationella socialdemokratiens sympatier legat hos ledarskapets ”realistiska” politik och på intet sätt hos oss.

Men mycket viktigare är borgarklassens egen allmänna bedömning av de tendenser som kämpar i Sovjetunionen och Komintern. Borgarklassen har ingen anledning att undvika eller hyckla i denna fråga. Och det måste klart sägas att världsimperialiserns samtliga – även de minsta – seriösa, viktiga och auktoritativa organ, på båda sidor av Atlanten, ser oppositionen som sin dödsfiende. Under hela den senaste perioden har de antingen direkt uttryckt sitt förbehållsamma och försiktiga gillande av ett antal av det officiella ledarskapets åtgärder, eller så har de uttryckt sig med innebörden att en nödvändig förutsättning för sovjetmaktens ”normala utveckling” mot en borgerlig regim är att oppositionen fullständigt utrotas, fullkomligt tillintetgörs fysiskt (Austen Chamberlain krävde till och med exekutionsplutoner). Utan att ha tillgång till källmaterialet kan vi ur minnet peka på flera sådana tillkännagivande: den franska tunga industrins *Informationsbulletin* (januari 1927), uttalanden i *Times* (London) och *New York Times*, Austen Chamberlains förkunnande, som återgavs i flera tidningar, inklusive den amerikanska veckotidningen *The Nation*, etc. Efter de första inte helt lyckade försöken har detta faktum ensamt tvingat vår officiella partipress att helt upphöra med att återge våra klassfienders bedömning av den kris som vårt parti har genomgått under de senaste månaderna, och fortfarande genomgår. Deras uttalanden har alltför tydligt betonat oppositionens revolutionära klasskaraktär.

Vi tror därför att det för klarhets skull finns mycket att vinna, om det i samband med den sjätte kongressen kunde ges ut två samvetsgrant kollationerade böcker: en **Vitbok** med den seriösa kapitalistiska pressens bedömningar av polemiken i Komintern, och en **Gulbok** med socialdemokratiens motsvarande bedömningar.

Hursomhelst kommer låtsasspöket med socialdemokraternas möjliga försök att blanda sig i våra diskussioner inte på något sätt att hindra oss från att klart och exakt peka ut vad vi anser vara ödesdigert för Kominterns politik, och det som enligt vår uppfattning är välgörande. Det går inte att krossa med hjälp av diplomati, inte genom att leka kurragömma, utan med en korrekt revolutionär politik som det fortfarande återstår att utforma.

* * *

Eftersom programförslaget nu har publicerats måste givetvis den internationella proletära revolutionens alla grundläggande teoretiska och praktiska problem studeras i ljuset av det nya förslaget. I själva verket är det förslagets uppgift att, utöver att ge en teoretisk metod för att ta itu med de problem som ska tas under övervägande, stå till tjänst med en allmän bekräftelse och bedömning av de erfarenheter som Komintern redan gjort. Bara genom att betrakta problemet ur denna vinkel kan vi lyckas undersöka och nå fram till en sund bedömning av själva förslaget, och slå fast i vilken omfattning det har rätt i principiella frågor och i vilken utsträckning det är fullständigt och livskraftigt. I den utsträckning det var möjligt med den mycket begränsade tid som stod till vårt förfogande, har vi formulerat denna kritik i ett dokument som helt ägnas åt programförslaget. De grundläggande problem som vi ansåg vara viktigast att belysa i vår kritik,

samlade vi i tre kapitel: 1) Den internationella revolutionens program eller ett program för socialismen i ett land? 2) Strategi och taktik under den imperialistiska epoken. 3) Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen. Lärdomar för Orientens länder och för hela Komintern.

Vi har bemödat oss om att analysera dessa problem genom att undersöka den internationella arbetarrörelsens, och i all synnerhet Kominterns, levande erfarenheter under de senaste fem åren. Av detta drog vi slutsatsen att det nya förslaget är fullständigt inkonsekvent, dess viktigaste teser är genompyrda av eklecticism, det är osystematiskt, ofullständigt och framställningen är ojämn. Den del som behandlar strategin kännetecknas först och främst av sin tendens att undvika de senaste årens djupa och tragiska revolutionära erfarenheter.

Vi tänker inte här återvända till de frågor som vi redan analyserat i det dokument som vi tillsänt kongressen. Syftet med detta brev är ett helt annat, vilket är lätt att inse utifrån vad som sagts ovan. Det har så att säga att göra med konjunktur och politik: i ett allmänt perspektiv måste vi finna ut vilken plats den nu officiellt genomförda vänstersvingen innehar, för att göra den till utgångspunkt för ett *närmande* mellan de tendenser i Sovjetunionens kommunistiska parti och i Komintern som fram till igår alltmer gled isär. Det kan naturligtvis bara bli fråga om ett *närmande* på grundval av en fullkomlig klarhet i fråga om teorier och inte alls på basis av smicker eller byråkratisk bysantinism.¹

Denna vändning har fått sina ojämförligt största återverkningar på Sovjetunionens inrikespolitiska problem, och det var dessa problem som gav upphov till det tryck som orsakade vändningen. Vi tänker därför huvudsakligen ägna detta brev åt krisen i SUKP, som är ett resultat av krisen för sovjetrevolutionen. Men när vi undersöker de viktigaste frågorna för arbetarstatens utveckling kan vi inte på något sätt "abstrahera oss från den internationella faktorn", som är av *avgörande* betydelse för hela vår inhemska utveckling och alla dess problem. Vi tvingas därför i detta brev också som hastigast karakterisera villkoren och metoderna för Kominterns arbete, genom att upprepa en del av de teser som ägnades programförslaget.

Som avslutning på dessa inledande anmärkningar vill jag uttrycka min starka övertygelse att kritiken av programförslaget, liksom detta brev till kongressen, kommer att läggas fram inför samtliga kongressdelegater.² Det är min omistliga rätt, om så bara på grund av att den femte kongressen valde mig som suppleant till exekutivkommittén. Formellt sett är detta brev en deklARATION av varför jag överklagar de orättfärdiga besluten som har berövat mig de rättigheter och skyldigheter som jag anförtroddes på Kominterns suveräna order.

Varför har det inte sammankallats någon Komintern-kongress på mer än fyra år?

Mer än fyra år har förflutit sedan den femte världskongressen. Under denna tid har ledningens linje förändrats radikalt, liksom sammansättningen av de olika sektionernas ledningar och Kominterns ledarskap i stort. Den ordförande som valdes vid den femte kongressen är inte bara avsatt från denna post utan har till och med uteslutits ur partiet, och sedan tillåtas återinträda i partiet strax

1 Bysantinism = kultur som utmärks av underdånighet och strikta former för uppträdande vanligen med inslag av intriger och liknande. - öa.

2 Visserligen fick en del av delegaterna till den sjätte kongressen Trotskijns kritik av programförslaget i starkt redigerad form (se Inledningen), men dokumentet Och sedan? överlämnades aldrig till någon av kongressdelegaterna, i strid mot den stadgeenliga rätt att överklaga som Trotskij formellt hade. Den blev för första gången tillgänglig i Trotskijns franska utgåva av denna bok (*L'Internationale Communiste Après Lénine*).

innan den sjätte kongressen.¹ Allt detta genomfördes utan att kongressen fick säga sitt, och det trots att inga objektiva hinder fanns för att sammankalla den. Kominterns kongress visade sig vara överflödigt när det gällde den internationella arbetarrörelsens och sovjetrepublikens mest avgörande frågor. Den sköts upp år efter år som om den var ett hinder och en barlast. Den sammankallades först när man dragit slutsatsen att kongressen skulle ställas inför fullbordat faktum.

Enligt den demokratiska centralismens bokstav och andemening ska kongressen ha en avgörande plats i partiets liv. Detta liv har alltid fått sitt främsta uttryck i kongresserna, i förberedelserna inför dem och under deras arbete. Nu har kongresserna blivit en barlast och en betungande formalitet. SUKP:s femtonde kongress sköts godtyckligt upp mer än ett år. Kominterns kongress har sammankallats efter en tidrymd av fyra år. Och vilka år! Under loppet av dessa fyra år, som var fyllda av stora historiska händelser och djupgående meningsskiljaktigheter, fanns det gott om tid för ett oräkneligt antal byråkratiska kongresser och konferenser, för den engelsk-ryska kommitténs ytterst ruttna konferenser, för prydnadskongresser med Förbundet för kamp mot imperialismen, för de teatraliska jubileumskongresserna med Sovjetunionens vänner – det enda man inte hittade tid och plats för var Kommunistiska internationalens tre reguljära kongresser.²

Under inbördeskriget och blockaden, då de utländska delegaterna tvingades övervinna exempellösa svårigheter, och en del av dem förlorade livet under resans gång, sammankallades SUKP:s och Kominterns kongresser regelbundet i enlighet med stadgarna och det proletära partiets anda. Varför sker inte detta nu? Att låtsas som om vi är upptagna med ”praktiskt” arbete är bara att erkänna att partiets tänkande och vilja hindrar ledningens arbete och att kongresserna är en black om foten för allvarligare och viktigare angelägenheter. Det är en väg som leder till en byråkratisk likvidering av partiet.

Under dessa drygt fyra år har alla frågor formellt avgjorts av EKKI eller dess presidium. Men i själva verket har de beslutats av Sovjetunionens Kommunistiska Partis politbyrå, eller snarare för att vara mer exakt, av sekretariatet med stöd av den partiapparaten som är beroende av det. Det handlar naturligtvis inte om SUKP:s ideologiska inflytande. Detta inflytande var oändligt mycket större under Lenin än vad det är idag, och hade en enormt kreativ betydelse. Nej, det handlar istället om SUKP:s centrala exekutivkommittés allsmäktiga sekretariat, som helt och hållet fungerar bakom kulisserna – ett fenomen som det inte fanns minsta tecken av under Lenin och som Lenin strängt varnade för i sitt sista råd till partiet.³

Komintern har utropats till det enda internationella partiet under vilket alla de nationella sektionerna är underordnade. I denna fråga fungerade Lenin ända fram till sin död som medlare. Vid mer än ett tillfälle varnade han mot ledarskapets förkärlek för centralism, och han fruktade att centralismen, om de politiska förutsättningarna saknades skulle förfalla till byråkratism. Utvecklingen av kommunistpartiernas politiska och ideologiska mognad har en egen rytm, som grundas på deras egna erfarenheter. Kominterns existens, och SUKP:s avgörande roll i den, kan skynda på denna rytm. Men detta påskyndande har vissa absoluta begränsningar. Om de överskrids genom att man försöker ersätta en oberoende aktivitet, självkritik och förmåga att själv orientera sig, med strikt administrativa åtgärder, då kan man uppnå helt motsatta resultat, och i en rad fall är det just vad

1 Gregorij Zinovjev, som hade varit Kominterns ordförande sedan den grundades, och som enhälligt återvaldes vid den femte kongressen 1924, avsattes från sin post av den stalinistiska apparaten 1926. Han förbjöds deltaga vid exekutivkommitténs åttonde plenarmöte i maj 1927, och trots att han återupptogs innan den sjätte kongressen inleddes, var han inte med på något av dess sammanträden. Andra medlemmar som valdes in i exekutivkommittén vid den femte kongressen men uteslöts före eller strax efter den sjätte kongressen för ”trotskistiska” eller ”brandleritiska” avvikelser var: Schlecht, Rosenberg, Ruth Fischer, Wynkoop, Roy, Bordiga, Chen Duxiu, Scheflo, Kamenev, Trotskij, Treint, Sellier, Girault, Doriot, Neurath, Höglund, Kilbom, Samuelsson.

2 För datum för Kominterns kongresser och de allt längre intervallerna mellan dem, se tidigare not.

3 Hänvisningen gäller Lenins nedtystade ”testamente”.

som skett. Likväl var det detta ultracentralistiska sätt att hantera frågor som segrade när Lenin slutade arbeta. Exekutivkommittén förkunnades vara en centralkommitté med fullständiga befogenheter i det enade världspartiet, endast ansvarig inför världspartiets kongresser. Men vad händer i verkligheten? Kongressen kallades inte samman just när de behövdes som mest. Enbart den kinesiska revolutionen hade rättfärdigat sammankallande av två kongresser. I teorin är exekutivkommittén den internationella arbetarrörelsens mäktiga centrum. I verkligheten har den under de senaste åren vid upprepade tillfällen möblerats om på det mest skoningslösa sätt. Vissa av de medlemmar som valdes vid den femte kongressen, och hade en ledande roll i den, avsattes. Samma sak hände i Kominterns samtliga sektioner, eller åtminstone i de viktigaste. Vem var det då som möblerade om i exekutivkommittén, som bara är ansvarig inför kongresserna, om inte denna sammankallades? Svaret är uppenbart. Det var den ständigt föränderliga personalen i SUKP:s ledande kärna som varje gång valde nya medlemmar till exekutivkommittén, med fullständigt förakt för Kominterns stadgar och den femte kongressens beslut.

Förändringarna i SUKP:s ledande kärna genomfördes likaledes alltid på oväntade sätt, bakom ryggen på inte bara Komintern utan även SUKP själv. De ägde rum mellan kongresserna och oberoende av dessa, med hjälp av fysiskt våld från apparatens sida.

Ledarskapets ”konst” består av att ställa partiet inför fullbordat faktum. Därefter valdes kongressen, som skjutits upp i enlighet med hur maskineriet verkade bakom kulisserna, ut på ett sätt som strikt motsvarade ledningens nya sammansättning. Samtidigt stämplades gårdagens styrande kärna, som valts av den förra kongressen, helt enkelt som ”mot particentrum”.

Det skulle ta alltför lång tid att räkna upp alla de viktigaste stegen i denna process. Jag ska därför begränsa mig till ett enda faktum, men ett faktum som är värt ett dussin. Inte bara rent formellt utan även faktiskt leddes den femte kongressen av Zinovjavs grupp. Det var denna grupp som slog an tonen under kongressen, med sin kamp mot den så kallade ”trotskismen”. De behov som skapades bakom kulisserna och kampens intriger bidrog i stor utsträckning till att skapa avvikelserna i hela kongressens inriktning. Dessa blev i sin tur källa till de följande årens allvarliga misstag. Dessa misstag diskuteras i detalj på annan plats. Här räcker det att peka på att den femte kongressens ledande fraktion inte lyckades sitta kvar i något av Kominterns partier fram till den sjätte kongressen. Vad gäller den centrala gruppen i denna fraktion, så påstod Zinovjev, Kamenev och Sokolnikov bestämt i sin deklaration från juli 1926 att det ”inte längre [kan] finnas några tvivel om att 1923 års opposition helt riktigt varnade för riskerna med att avvika från den proletära linjen och för den alarmerande tillväxten av apparatens makt”.

Men det är inte allt. Vid tiden för centralkommitténs och den centrala kontrollkommissionens gemensamma möte (14-23 juli 1926) förkunnade den femte kongressens ledare och inspiratör Zinovjev – och denna stenograferade deklaration publicerades en gång till av centralkommittén före den femtonde partikongressen – att han, Zinovjev, ansåg att ”två av [hans misstag] är särskilt viktiga”: hans misstag 1917¹ och hans kamp mot oppositionen 1923.

”Det andra misstaget”, sa Zinovjev, ”anser jag vara farligare, ty det första gjordes på Lenins tid. Misstaget 1917 rättade Lenin till, och med Lenins hjälp gottgjorde vi det på några dagar, men mitt misstag 1923 bestod av...”

1 Tillsammans med Kamenev och flera andra ledare i bolsjevikpartiet var Zinovjev energisk motståndare till Lenins inriktning på ett väpnat uppror på hösten 1917. Efter att centralkommittén, mot Kamenevs och Zinovjavs röster, i hemlighet hade beslutat om att slå fast ett datum för upproret och inrikta alla ansträngningar på att genomföra det, så utfärdade de två ett offentligt uttalande i Maxim Gorkijs tidning *Novaja Zjizn*, där de tog avstånd från Lenins ståndpunkt och öppet väjdade om att man skulle upphäva inriktningen på uppror. Lenin, som fortfarande höll sig under jorden från Kerenskijns politik, angrep de båda offentligt som ”ynkryggar” och ”strejkbrytare”. Han föreslog för centralkommittén att de omedelbart skulle uteslutas ur partiet.

Ordzjonikidze: ”Varför lurade ni då hela partiet?”

Zinovjev: ”... Ja, när det gäller den byråkratiserade apparatens förtryck visade det sig att det var Trotskij och inte vi som hade rätt.”

Men frågan om avfallet, det vill säga den *politiska linjen* och *partiregimen*, utgjorde hela kontentan av meningsskiljaktigheterna. 1926 drog Zinovjev slutsatsen att 1923 års opposition hade rätt i dessa frågor, och att det största fel han gjort i sitt liv, till och med större än sitt motstånd mot omvälvningen i oktober, var sin kamp mot ”trotskismen” 1923-25. Men de senaste dagarna har tidningarna publicerat ett beslut från den centrala kontrollkommissionen om att återuppta Zinovjev och kompani i partiet, eftersom de hade ”avsagt sig sina trotskistiska tokerier”. Hela denna fullkomligt otroliga historia, som för våra barnbarn och barnbarnsbarn kommer att se ut som ett verk av en satiriker – trots att den fullständigt bekräftas i dokumenten – vore kanske inte värd att nämna i detta brev om den bara gällde en person eller en grupp, om inte affären vore intimt förknippad med den ideologiska strid som under de senaste åren har rasat i Komintern, om den inte organiskt hade uppstått ur samma omständigheter som tillät att kongressen sköts upp i fyra år, det vill säga de byråkratiska metodernas obegränsade makt.

För närvarande vägleds inte Kominterns ideologi, utan den tillverkas på beställning. Teorin har upphört att vara ett verktyg till kunskap och framsynthet, och har istället blivit ett administrativt tekniskt instrument. Oppositionen tillskrivs vissa uppfattningar, och på grundval av dessa ”uppfattningar” bedöms oppositionen. Vissa personer förbinds med ”trotskismen” och återkallas sedan som om det var frågan om tjänstemän eller personal på ett kansli. Fallet Zinovjev är absolut inget undantag. Det är bara det mest iögonfallande – det handlar trots allt om ingen mindre än Kominterns före detta ordförande, den femte kongressens ledare och inspiratör.

Denna sorts ideologiska omvälvningar åtföljer osvikligt de organisatoriska omvälvningarna. Och de kommer alltid uppifrån och har alltid redan inrättats i ett system, och utgör på sätt och vis inte bara SUKP:s utan alla Komintern-partiers normala regim. De officiella orsakerna till att en oönskad ledning avsätts sammanfaller sällan med de verkliga motiven. Dubbelspelet på teorins område är ett oundvikligt resultat av regimens totala byråkratisering. Under de senaste åren har ledningarna för kommunistpartierna i Tyskland, Frankrike, England, Amerika, Polen etc mer än en gång tagit till skandalöst opportunistiska åtgärder. Men de fick inga som helst bestraffningar, eftersom de skyddades av ståndpunkter som de intog i SUKP:s interna frågor. Att rösta eller till och med skrika mot oppositionen, är ett sätt att skydda sig från slag uppifrån. Vad gäller eventuella slag nerifrån får de garantier mot det av det faktum att apparaten står utanför all kontroll.

De senaste exemplen är helt färska i allas minne. Fram till alldeles nyligen hade det fullständigt mensjevikiska kinesiska ledarskapet under Chen Duxiu, Tan Pingshan och company EKKI:s totala stöd mot oppositionens kritik. Det är inget förvånande i det. Vid tiden för EKKI:s sjunde plenarmöte svor Tan Pingshan på att:

”... Vid första tecken på trotskism antog det kinesiska kommunistpartiet och den kinesiska kommunistiska ungdomen enhälligt en resolution mot trotskismen.” (*Protokoll*, s 805, på tyska.)

En enorm roll spelas i EKKI själv och i apparaten av de element som så gott de kunde gick emot och hindrade de proletära revolutionerna i Ryssland, Finland, Tyskland, Bulgarien, Ungern, Polen och andra länder, men som i god tid kompenserade detta genom att skaffa sig betyg i kampen mot ”trotskismen”. Tan Pingshan är bara lärjunge till dessa element. Om han blir överöst av skymford, medan hans läromästare undkommer det, så beror det på att den oansvariga regimen då och då behöver en syndabock.

Det är tyvärr inte bara omöjligt att bestrida utan till och med försöka mildra det bestämda

påståendet att de fem senaste årens mest utmärkande, övergripande och samtidigt farligaste kännetecken är den gradvisa och allt snabbare *tillväxten av byråkratismen* och det därav följande godtycket, inte bara i SUKP utan i Komintern i sin helhet.

Att ignorera och trampa på stadgarna, ständiga omvälvningar inom organisationen och på teorins område, skjuta upp kongresser och konferenser och ständigt ställa dem inför fullbordade fakta, det ökande godtycket – allt detta kan inte vara en slump, utan måste ha djupgående orsaker.

Det vore ovärdigt marxismen att förklara dessa fenomen bara eller i huvudsak på personlig grund, som en maktkamp mellan klickar etc. Utan tvivel spelar alla dessa faktorer en viktig roll (se Lenins testamente). Men här handlar det om en så långdragen och djupgående process att orsakerna inte bara kan vara psykologiska. De måste även vara politiska, och visst är de det.

Den viktigaste källan till byråkratiseringen av SUKP:s och Kominterns regim är den allt större klyftan mellan ledningens politiska linje och proletariatets historiska linje. Ju mindre dessa två linjer har stämt överens, desto mer har ledningens linje vederlagts av händelserna, och desto svårare har det varit att tillämpa linjen med hjälp av vanliga partiåtgärder och kritisera den. Följaktligen har den i allt större utsträckning påtvingats partiet uppifrån, med byråkratiska och till och med statliga åtgärder.

Men den ökande klyftan mellan ledningens linje och proletariatets, det vill säga den bolsjevikiska linjen, kan bara komma till stånd genom påtryckningar från de icke-proletära klasserna. Generellt sett har detta tryck vuxit till oerhörda proportioner under de senaste fem åren, och det har skurit tvärsigenom våldsamma svängningar åt båda hållen, i internationell skala såväl som inom Sovjetunionen. Ju mer apparaten har undandragit sig partiets kritik och kontroll, desto mer har ledarskapet blivit mottagligt för och försonligt mot de icke-proletära klassernas strävanden och förslag, som överförs via apparatens förmedling. Det fick till resultat att linjen svängde ännu mer åt höger, och som en konsekvens krävdes allt hårdare byråkratiska åtgärder för att tvinga den på den proletära förtruppen.

Det politiska förfallet kompletterades alltså oundvikligen av ett organisatoriskt förtryck. Under dessa förhållanden vägrade ledningen absolut att längre gå med på någon marxistisk kritik. Den byråkratiska regimen är ”formalistisk”, och den mest passande ideologin är skolasticism. Hela den senaste femårsperioden har ägnats åt en skolastisk förvrängning av marxismen och leninismen, som slaviskt anpassats till det politiska förfallets krav och de byråkratiska inkräktarnas anda. ”Låt kulaken växa till socialism”, ”berika er!”, rådet att ”inte hoppa över stadier”, ”fyrklassblocket”, ”tvåklasspartier”, ”socialism i ett land” - alla dessa centristiska och högertenderande teorier och paroller har oundvikligen framtvingat användandet av strafflagens artiklar mot Marx' och Lenins verkliga lärjungar.

Det säger sig självt att denna marxistiska tolkning av orsakerna till den skolastiska utarmningen, till byråkratismens och godtyckets tillväxt, inte på minsta sätt befriar ledarskapet från sitt personliga ansvar. Tvärtom gör det detta ansvar ännu större.

Politiken 1923-27

Utän tvekan var ett av de viktigaste skälen till att den sjätte kongressen hela tiden flyttades fram en önskan att invänta en stor internationell seger. I sådana fall är människor mer benägna att glömma nyligen inträffade nederlag. Men inga segrar kom till synes, och det är ingen slump.

Under denna period fick den europeiska och världskapitalismen ett nytt och allvarligt menat uppskov. Efter 1923 stärktes socialdemokratins betydelse. Kommunistpartierna växte obetydligt –

åtminstone oändligt mycket mindre än vad som förutsades i de profetior som inspirerade den femte kongressen. Vi måste påpeka att det gäller både Kominterns organisationer och deras inflytande bland massorna. Sammantaget var deras kurva från och med hösten 1923 och under hela den aktuella perioden på nedåtgående. Det är tveksamt om någon är djärv nog att påstå att kommunistpartierna under dessa fyra eller fem år lyckades upprätthålla kontinuerliga och stabila ledarskap. Tvärtom försämrades dessa kvalitéer betydligt, till och med i det parti där de tidigare var mest säkra: i Sovjetunionens Kommunistiska Parti.

Under den senaste perioden har sovjetrepubliken gjort stora framsteg på ekonomins och kulturens område, och har för första gången visat världen styrkan och betydelsen av socialistiska företagsmetoder och i synnerhet vilka möjligheter de rymmer. Men dessa framgångar utvecklades på basis av kapitalismens så kallade stabilisering, som i sig själv var ett resultat av en hel rad nederlag för världsrevolutionen. Detta inte bara avsevärt försämrade sovjetrepublikens yttre situation, utan hade också ett betydande inflytande på de inhemska styrkeförhållandena i en gentemot proletariatet fientlig riktning.

Det faktum att Sovjetunionen med Lenins ord fortsätter att existera som ett ”ensamt gränsland till hela den kapitalistiska världen” (VV10, band 10, s 159), har på grund av ledningens misstag lett till utvecklingsformer i den nationella ekonomin där kapitalistiska krafter och tendenser har fått en allvarlig, eller rättare sagt oroväckande omfattning. Tvärtom de optimistiska påståendena har de inre styrkeförhållandena i ekonomin och politiken förändrats till proletariatets nackdel. Härav den rad av smärtsamma kriser från vilka SUKP fortfarande inte har hämtat sig.

Den *grundläggande* orsaken till oktoberrevolutionens kris är världsrevolutionens fördröjning, som orsakats av en hel rad grymma nederlag för proletariatet. Före 1923 rörde det sig om nederlag för efterkrigstidens rörelser och uppror, som till en början ställdes inför avsaknaden av kommunistpartier och senare inför deras svaghet och ungdom. Från och med 1923 förändrades situationen drastiskt. Det rör sig inte längre bara om nederlag för proletariatet, utan om ett förkrossande nederlag för Kominterns politik. De misstag som denna politik begick i Tyskland, England, Kina, liksom de misstag av mindre omfattning som man gjorde sig skyldig till i en hel rad andra länder, är av en sort som inte kan återfinnas i bolsjevikpartiets historia. För att hitta något liknande måste man studera mensjevismens historia under åren 1905-1917, eller decennierna innan det.

Ett omedelbart resultat av Kominterns felaktiga politik under de senaste fem åren är att dess tillväxt har bromsats. Det går inte att hävda att det beror på ”stabiliseringen”, för såvitt man inte betraktar den på ett rent skolastiskt sätt, och i synnerhet i syfte att försöka smita undan sitt ansvar. Stabiliseringen uppstod inte ur tomma intet. Den är inte frukten av en automatisk förändring av den världskapitalistiska ekonomins levnadsbetingelser. Den är resultatet av en ogynnsam förändring av de politiska styrkeförhållandena mellan klasserna. Proletariatets krafter tömdes av ledarskapets kapitulation i Tyskland 1923. Det lurades och förråddes i England av ett ledarskap som Komintern fortsatte att upprätthålla en allians med 1926. I Kina drev EKKI:s politik in proletariatet i Guomindangs snara 1925-26. Detta är de omedelbara och odiskutabla orsakerna till nederlagen, och inte mindre viktigt är att de är orsaken till misstagens *demoraliserande karaktär*. Att försöka bevisa att nederlagen var oundvikliga även om man hade följt en riktig politik, är att förfalla till demoraliserad fatalism och överge den bolsjevikiska uppfattningen om det revolutionära ledarskapets roll och betydelse.

Dessa proletariatets förkrossande nederlag, som betingades av en felaktig politik, gav borgarklassen ett politiskt andrum. Borgarklassen utnyttjade denna respit för att befästa sin ekonomiska ställning. Dessa orsaker utgjorde utgångspunkten för den period av stabilisering som inleddes i och med det

tyska kommunistpartiets kapitulation i oktober 1923. Förvisso är befästandet av borgarklassens ekonomiska ställning i sin tur en ”stabiliserande” faktor för den politiska omgivningen. Men den grundläggande orsaken till kapitalismens herravälde under de fem senaste årens stabilisering är det faktum att Kominterns ledning inte ur någon synvinkel visade sig vara händelserna vuxen. Det saknades inte revolutionära situationer. Men ledarna var kroniskt oförmögna att dra fördel av dem. Denna brist är inte personlig eller någon slump. Den är en oundviklig konsekvens av den centriska inriktningen, som under lugna perioder kan dölja sina inre motsägelser, men som under de tvära kast som äger rum under en revolutionär period ofrånkomligt orsakar katastrofer.

Sovjetunionens och det ledande partiets interna utveckling återspeglar fullständigt den förändrade internationella situationen. Detta exempel tillbakavisar de nya reaktionära teorierna om en isolerad utveckling och socialism i ett land. Utvecklingen av ledarskapet i Sovjetunionen var naturligtvis densamma som EKKI:s ledarskap: centrism på glid mot höger. På det inrikespolitiska området vållade den samma djupgående skador som på den internationella scenen, och försvagade proletariats ekonomiska och politiska ställning.

För att förstå innebörden i den nuvarande vänstersvängen måste man vara helt och klart medveten inte bara om den övergripande linje som gled över i högercentrism, och som fullständigt avslöjades 1926-27, utan också om inriktningen under den föregående ultravänsteristiska perioden 1925-26, som förberedde förfallet. Det handlar alltså om att bedöma de fem åren efter Lenins död. Under trycket från fientliga klasskrafter och på grund av ledarskapets vacklan och kortsynthet korrigerades, förändrades och reviderades faktiskt leninismen under dessa år i både inrikespolitiska och internationella frågor.

Redan vid SUKP:s tolfte kongress på våren 1923 framträdde två distinkta ståndpunkter i fråga om Sovjetunionens ekonomiska problem. De utvecklades under de fem följande åren, vilket kan kontrolleras i ljuset av krisen för spannsmålsinsamlingarna under den senaste vintern. Centralkommittén hävdade att det främsta hotet mot förbundet med bönderna var att ha alltför bråttom att utveckla industrin. Den tyckte sig se en bekräftelse för denna uppfattning i den påstådda ”försäljningskrisen” på hösten 1923. Trots att krisen var så kortvarig gjorde den ett starkt intryck på den officiella ledningens ekonomiska politik. Min uppfattning vid den tolfte kongressen (våren 1923) gjorde den motsatta bedömningen, nämligen att det största hotet mot ”*smytjkan*” och proletariats diktatur var de ”saxskänklar” som symboliserade skillnaden mellan priset på jordbruks- och industriprodukter, och vilken återspeglade industrins *efterblivenhet*. Om denna skillnad fortlevde, och ännu mer om den förvärrades, så skulle det oundvikligen orsaka en skiktning inom jordbruket och hantverkssektorn och en allmän tillväxt av de kapitalistiska krafterna.¹ Så tidigt som vid den tolfte kongressen hade jag redan utvecklat denna uppfattning mycket klart. Vid den tiden formulerade jag bland annat också teorin att *om industrin fortsatte att vara underutvecklad*, skulle goda skördar bli en drivfjäder för kapitalistiska och inte socialistiska tendenser. De skulle ge de kapitalistiska elementen ett verktyg för att ställa till oreda i den socialistiska ekonomin.

1 Trotskijs envishet på denna punkt, och hans förslag om en långsiktig plan för industrialiseringen som skulle ge industrin övertaget i landets ekonomiska liv och göra det möjligt för den att leda jordbruket ur dess efterblivenhet och fram mot en nationaliserad, mekaniserad nivå, bemöttes fientligt eller hånfullt av de övriga partiledarna. I ett tal inför EKKI 6 januari 1924, som han höll å den ryska partiledningens vägnar, förklarade Zinovjev diskussionen inom det ryska partiet på följande sätt: ”För mig, kamrater, verkar det som om detta istadiga framhårdande av en vacker plan egentligen inte är något annat än en avsevärd eftergift till den gammaldags uppfattningen att en bra plan är en patentmedicin, det yttersta tecknet på visdom. Trotskijs ståndpunkt har imponerat många studenter. 'Centralkommittén har ingen plan, och vi måste verkligen ha en plan!' hör vi idag vissa grupper av studenter skrika. Återuppbygget av ekonomin i ett land som Ryssland är förvisso vår revolutions allra svåraste problem... Vi vill att transportererna sköts av Dzerzjinskij, ekonomin av Rykov, finanserna av Sokolnikov. Trotskij, å andra sidan, vill att allt ska skötas med hjälp av en 'statlig plan!'” (*Daily Worker*, 12 april 1924.)

Dessa två grundläggande recept som de två sidorna lade fram kom att skära tvärs igenom de fem efterföljande årens kamp. Under dessa år upprepades ständigt absurda och reaktionära anklagelser mot oppositionen, att ”den är rädd för muzjiken”, att ”den är rädd för en god skörd”, att ”den räds berikandet av byn”, eller ännu bättre, att ”den vill plundra bönderna”. Redan så tidigt som vid den tolfte kongressen, och speciellt under diskussionen på hösten 1923, förkastade alltså den officiella fraktionen klasskriterierna, och använde begrepp som ”bönder” i allmänhet, ”god skörd” i allmänhet, ”berikande” i allmänhet. Redan detta sätt att behandla frågan visade på trycket från nya borgerliga skikt, som formerade sig på grundval av NEP, skaffade sig band till statsapparaten, gjorde motstånd mot förtrycket och försökte undvika det leninistiska sökarljusets strålar.

Händelser i internationell skala fick en avgörande betydelse för denna process. Den andra halvan av 1923 var en period av spänd förväntan på en proletär revolution i Tyskland.

Situationen utvärderades alltför sent och på ett tvekanande sätt. Det uppstod stora slitningar inom Stalin-Zinovjevs officiella ledarskap. De stannade förvisso kvar inom den gemensamma centriska linjens ram. Trots alla varningar förändrades takten först i sista stund. Alltihopa slutade i en skrämmande kapitulation från det tyska kommunistpartiets ledarskap, som utan kamp gav upp de avgörande positionerna till fienden.

I sig självt var detta nederlag oroande. Men det blev än mer smärtsamt eftersom EKKI:s ledning, som i mycket hög grad låg bakom nederlaget genom att i sin politik släpa efter händelseutvecklingen, inte förstod omfattningen av det förkrossande nederlaget, inte fattade hur djupgående det var, helt enkelt inte lyckades inse det.

Ledningen hävdade envist att den revolutionära situationen fortsatte att utvecklas och att avgörande strider skulle stå inom kort. *Det var på grundval av denna ytterst felaktiga bedömning som den femte kongressen slog fast sin inriktning i mitten av 1924.*

Mot detta varnade oppositionen under andra halvan av 1923 för den politiska *upplösning* som närmade sig, krävde en inriktning som verkligen inriktades på ett väpnat uppror, och varnade enträget för att under sådana historiska ögonblick kan några få veckor, och ibland några få dagar, avgöra revolutionens öde för flera år framåt. Under de följande sex månaderna innan den femte kongressen upprepade å andra sidan oppositionen envist att man redan hade missat den revolutionära situationen, att man måste ta ner seglen i väntan på ogynnsamma och motsatta vindar, att det inte var uppror som stod på dagordningen utan försvarsstrider mot en fiende som gått på offensiven – att det var frågan om att ena massorna kring delkrav, skapa stödjepunkter i fackföreningarna etc.

Men en klar förståelse att vad som hade hänt och vad som var nära förestående brännmärktes som ”trotskism” och fördömdes som ”likvidationism”. Den femte kongressen inriktade sig demonstrativt på uppror under en politisk nedgångsperiod. I ett enda slag vilseledde den samtliga kommunistpartier genom att sprida förvirring bland dem.

År 1924, då det skedde en plötslig och klar svängning mot stabilisering, blev ett år av äventyr i Bulgarien och Estland, överhuvudtaget en ultravänsteristisk inriktning, som alltmer gick tvärs emot händelseutvecklingen. Det är från denna tidpunkt som sökandet efter färdigtillverkade revolutionära krafter utanför proletariatet daterar sig. Av detta följde idealisering av föregivna bondepartier i olika länder, flörtande med Radič och LaFollette, överskattning av Bondeinternationalens roll till förfång för den Röda fackföreningsinternationalen, en felaktig värdering av den engelska fackliga ledningen, vänskap ovanför klasserna med Guomindang, etc. De kryckor som den ultravänsteristiska politiken på ett äventyrligt sätt försökte stöda sig på, blev sedan viktiga stöttepelare till den öppna högerpolitik som ersatte ultravänsteristerna när dessa inte längre kunde hantera de situationer som uppstod vid kraschen med stabiliseringsprocessen 1924-25.

Det tyska proletarietets nederlag var en chock som på hösten 1923 plötsligt framkallade en diskussion som, enligt uppfattningen hos SUKP:s officiella ledarskap, hade till uppgift att godkänna en inrikespolitik vars inriktning var att passivt anpassa sig till den spontana ekonomiska utvecklingen (kamp mot ”super-industrialisering”, förlöjligande av planeringsprincipen, etc.). Vad gäller de internationella frågorna handlade det framförallt om att dölja att man hade missat de mest betryggade revolutionära situationer.

Men det tyska proletarietets förkrossande nederlag hade genomsyrat massornas medvetande, som 1923 hade blivit spänt till bristningsgränsen av otålig förväntan. Inte bara i Tyskland utan även i Sovjetunionen och andra länder innebar det tyska ledarskapets kapitulation att det inom arbetarnas led smög sig in element av bitter skepsis mot världsrevolutionen överhuvudtaget. Till detta kom nederlagen i Bulgarien och Estland. Framemot mitten av 1925 tvingades man till sist offentligt medge att det ägt rum en stabilisering (ett och ett halvt år efter att den tydligt inletts). Detta skedde när det redan började uppstå tydliga sprickor i stabiliseringen (i England och Kina). Även massorna greps delvis av en viss besvikelse på världsrevolutionen, och det drev det centriska ledarskapet mot strikt nationalistiska perspektiv, som inom kort på ett erbarmligt sätt kröntes med teorin om socialism i ett land.

Den ultravänsteristiska politiken 1924-25 var oförmögen att förstå situationen, och blev än mer brutalt ersatt av en högersväng, som med teorin om att ”inte hoppa över stadier” som ledstjärna innebar en politik av anpassning till den koloniala borgarklassen, den småborgerliga demokratin och fackföreningsbyråkratin, till kulakerna, som döptes till ”mäktiga mellanbönder”, och till funktionärerna, i namn av ”ordning” och ”disciplin”.

Den höger-centriska politiken, med sitt yttre sken av bolsjevism i mindre viktiga frågor, rycktes med av de stora händelserna, och fick en rent mensjevistik och förödande kröning i frågan om den kinesiska revolutionen och den engelsk-ryska kommittén. Aldrig tidigare i den revolutionära historien hade centrismen beskrivit en så perfekt uppåt- och nedåtgående kurva. Det är tveksamt om den någonsin mer kommer att kunna göra det, ty i detta fall hade den Kominterns mäktiga både materiella och teoretiska resurser till sitt förfogande. Dessutom kunde den på förhand gardera sig mot allt motstånd och all kritik med hjälp av alla de resurser som den proletära staten hade till sitt förfogande.

De objektiva konsekvenserna av EKKI:s politik blev att tillhandahålla nya drivfjädrar som gav stabiliseringen ny näring, försenade revolutionen ytterligare, och försämrade Sovjetunionens internationella ställning ännu mer.

* * *

Under loppet av kampen mellan de två tendenserna som inleddes 1923 var frågan om tempot i det socialistiska uppbygget, ur teoretisk synvinkel den fråga som knöt samman meningsmotsättningarna i inrikespolitiska och internationella frågor.

Illusionerna under återuppbyggnadsperioden (1923-1927), som kom till stånd på grundval av kapital som redan fanns till hands och togs från borgarklassen, lurade det officiella ledarskapet som mer och mer gled mot en ståndpunkt av isolerad ekonomisk utveckling som ett mål i sig själv. På basis av just detta det värsta av fel och på grund av slagen från de internationella nederlagen, uppstod så småningom teorin om socialism i ett land. Just vid en tidpunkt när avslutningen av återuppbygget gjorde det alltmer tvingande med band till världsekonomin, predikade man istället för en brytning med den.

Det officiella ledarskapet ställde överhuvudtaget inte frågan om tempot i vår ekonomiska utveckling. Ledarskapet förstod inte alls att ju mer sovjetekonomin tvingades anknyta till

världsmarknaden genom export- och importhandel desto hårdare reglerades den av denna marknad.

När vi enträget påpekade att tempot i det sovjetiska uppbygget bestäms av världsekonomin och världspolitiken, svarade de personer som ledde och inspirerade den officiella linjen: ”Det finns ingen anledning att föra in den internationella faktorn i vår socialistiska utveckling” (Stalin), eller å andra sidan: ”Vi kommer att bygga socialismen, även om det bara sker med snigelfart” (Bucharin). Om man inte är rädd för att följa denna tankegång till sin logiska slutsats, det vill säga att det inte finns någon ”anledning att föra in den internationella faktorn” i frågan om tempot för vår ekonomiska utveckling, kommer man att inse att det innebär att det inte finns någon anledning att ”föra in” Komintern i oktoberrevolutionens öde, ty Komintern är ingenting annat än ett revolutionärt uttryck för den ”internationella faktorn”. Men kruxet är att centrismen aldrig driver sina teorier till sitt slut.

Uppenbarligen är frågan om tempo av avgörande betydelse inte bara inom ekonomin utan speciellt i politiken, som är ”koncentrerad ekonomi”.

Om vi inom landet släpade efter på grund av ett felaktigt sätt att ta itu med ekonomin, och detta förstärktes ännu mer av rädsla för att gå för fort fram, så berodde tvärtom den internationella revolutionens ständiga förlust av tempo på centrismens oförmåga att till fullo värdera den revolutionära situationen och i de avgörande ögonblicken dra fördel av den. Det vore givetvis fåfängt pedanteri att påstå, att om det tyska proletariet hade letts av ett korrekt ledarskap, så skulle det *med säkerhet* ha erövrat och behållit makten, eller att det engelska proletariet om ledarskapet hade fört en riktig politik *med säkerhet* skulle ha störtat General Council och på så sätt hade skyndat på den proletära segern, eller att det kinesiska proletariet, om det inte hade blivit lurat och tvingats in under Guomindangs fana, skulle ha fört jordbruksrevolutionen till seger och med säkerhet skulle ha gripit makten genom att leda bönderna bakom sig. *Men dörren stod öppen till dessa möjligheter* – och i Tyskland vidöppen. I dessa frågor gick ledarskapet mot klasskampen, stärkte fienden på sin egen klass bekostnad och gjorde allt det kunde för att garantera nederlag.

Frågan om tempo är avgörande under all kamp, och än mer så under kamp i världsskala. Sovjetrepublikens öde kan inte skiljas från världsrevolutionens öde. Ingen har givit oss århundraden eller ens flera decennier, och låter oss använda dem hur vi vill. Frågan avgörs av kampens dynamik, och fienden utnyttjar varje misstag, varje förbiseende, och intar varje tum territorium som inte försvaras. Utan en korrekt ekonomisk politik kommer den proletära diktaturen i Sovjetunionen att vittra sönder, den kommer inte att kunna klara sig länge nog för att räddas utifrån, och kommer på så sätt att orsaka oändlig skada för det internationella proletariet. Utan en korrekt politik från Kominterns sida kommer världsrevolutionen att fördröjas för en obestämd historisk period. Men det är tiden som avgör. Det som den internationella revolutionen förlorar erövrar borgarklassen. Uppbygget av socialismen är inte bara en strid mellan Sovjetstaten och den inhemska borgarklassen, utan också med den internationella borgarklassen, en strid som förs på grundval av den världsomfattande klasskampen. Om borgarklassen lyckas avtvinga världsproletariatet en ny långvarig historisk period, så kommer den med hjälp av sin våldsamt överlägsna teknologi, sin rikedom, sin armé och sin flotta, att störta sovjetdiktaturen. Om de kommer att uppnå det med ekonomiska, politiska eller militära medel, eller en kombination av alla tre, är av underordnad betydelse.

Tiden är avgörande, inte bara viktig. Det är inte sant att vi kommer att kunna bygga ”en fullständig socialism” om Komintern fortsätter med den politik som fick sitt uttryck i det tyska partiets kapitulation 1923, i kuppen i Estland 1924, i de ultravänsteristiska misstagen 1924-25, i den ökända komedin med den engelsk-ryska kommittén 1926, i den oavbrutna raden tabbar som dömde den kinesiska revolutionen 1925-27. Teorin om socialism i ett land vänjer oss att betrakta dessa misstag

med överseende, som om vi hade all tid i världen till vårt förfogande. Ett allvarligt misstag! Tiden är en avgörande faktor inom politiken, i synnerhet under perioder med tvära historiska kast, när två system för en kamp på liv och död. Vi måste vara rädd om tiden: Komintern kommer inte att överleva fem år till med misstag av den typ som dess ledning har gjort sedan 1923. Tack vare oktoberrevolutionens dragningskraft på massorna håller Komintern fortfarande fast vid Marx' och Lenins fana. Men under den senaste perioden har den levt på sitt reservkapital. *Kommunistiska internationalen kommer inte att överleva fem år till med misstag av denna typ.* Men om Komintern faller samman kommer inte heller Sovjetunionen att bestå särskilt länge. De byråkratiska psalmerna som kungör att socialismen till nio tiondelar har förverkligats i vårt land (Stalin) kommer då att framstå som idiotiskt svammel. Även i detta fall kommer förvisso den proletära revolutionen till sist att öppna nya vägar till seger. Men när? Och till priset av vilka uppoffringar och oräkneliga offer? En ny generation internationella revolutionärer kommer att tvingas att på nytt knyta ihop den brutna kontinuiteten och på nytt erövra massornas tilltro till historiens mäktigaste fana, som kan vara komprometterad av en oavbruten rad misstag, omvälvningar och förfalskningar på teorins område.

Vi måste klart och tydligt säga detta till den internationella proletära förtruppen, utan att på minsta sätt frukta de oundvikliga vrålen, skriken och förföljelserna från personer vars optimism bara överlever därför att de blundar av feghet för att inte se verkligheten.

Det är därför för oss Kominterns politik dominerar alla andra frågor. Utan en riktig internationell politik kommer inte ens alla möjliga tänkbara ekonomiska framgångar i Sovjetunionen att rädda oktoberrevolutionen, och de kommer inte att leda till socialismen. För att vara mer exakt: utan en riktig internationell politik kan det inte finnas en riktig inrikespolitik, för linjen är en. Det felaktiga sätt på vilket ordföranden i en sovjetisk distriktskommitté närmar sig kulaken är bara en liten länk i den kedja vars största länkar utgörs av de Röda fackföreningarnas inställning till General Council, eller SUKP:s centralkommittés inställning till Chiang Kai-shek och Purcell.

Den europeiska borgarklassens stabilisering, stärkandet av socialdemokratien, kommunistpartiernas minskande tillväxt, stärkandet av de kapitalistiska tendenserna i Sovjetunionen, högervändningen av SUKP-ledningens och Kominterns politik, byråkratiseringen av hela regimen, de ursinniga kampanjerna mot vänstern, som drivits i opposition – alla dessa processer är olösligt sammanbundna, och betecknar en visserligen tillfällig men djupgående försvagning av den proletära revolutionen, en period av tryck från de fientliga krafternas sida mot den proletära förtruppen.

Radikaliseringen av massorna och frågor om ledarskapet

EKKI:s februarimöte (1928) försökte otvivelaktigt göra en vänstersväng i två frågor av avgörande betydelse, det vill säga i riktning mot de uppfattningar som oppositionen försvarade: nämligen i fråga om de engelska och franska kommunistpartiernas politik. Trots svängningens motsägelser skulle man kunna lägga avgörande och inte bara symptomatisk vikt vid den, om den hade åtföljts av en tillämpning av den grundläggande regeln i Lenins strategi: *fördöm en felaktig politik för att bana vägen för en riktig politik.* Enhetsfronten i Frankrike, Tyskland och andra länder fördes längs samma linjer som den engelsk-ryska kommittén. Och denna linje var nästan lika katastrofal för det engelska kommunistpartiet som Guomindang-linjen var för det kinesiska kommunistpartiet.

Resolutionen om den kinesiska frågan inte bara rättfärdigar de misstag som begåtts, utan förbereder också nya och inte mindre grova misstag.

Februarimötets resolution om den ryska frågan återspeglar Kominterns regim mycket bättre än någon annan politisk linje. Det räcker att slå fast att denna resolution innehåller följande påstående:

”Tillsammans med socialdemokratien satsar trotskisterna på att störta sovjetmakten.” (*Pravda*, 19 februari

1928.)

Människor som, utan att tro på ett ord (för bara fullständiga idioter kan *tro* att oppositionen satsar på att störta sovjetmakten), av foglighet höjer handen för att rösta på sådana påståenden, sådana personer är, som erfarenheterna visar, inte alltid modiga nog att höja handen i beslutsam kamp mot klassfienden.

I det stora hela symboliserar februarimötet ett motsägelsefullt försök till en vänstersväng. Ur politisk synvinkel är detta försök avhängigt den obestriddliga omsvängning som äger rum i de stora arbetarmassornas stämningar, främst i Europa och i synnerhet i Tyskland. Det kan inte vara tal om ett riktigt ledarskap om det inte har en klar förståelse av karaktären på denna omsvängning och de perspektiv den öppnar.

I sitt tal vid EKKI:s februarimöte, eller snarare i den breddsida av oförskämdheter som han slungade mot oppositionen, slog Thälmann fast:

”Trotskisterna inser inte den internationella arbetarklassens radikalisering och märker inte att situationen blir mer och mer revolutionär.” (*Pravda*, 17 februari 1928.)

Sedan övergår han, som brukligt är, till en rituell uppvisning som försöker bevisa att vi tillsammans med Hilferding försöker begrava världsrevolutionen. Man skulle kunna ignorera dessa barnsliga sagor, om det inte handlade om Kominterns näst största parti, som i EKKI representeras av Thälmann. Vad är det för radikalisering av arbetarklassen som inte oppositionen inser? Det är samma sak som Thälmann och många andra likt honom hade kallat ”radikalisering” 1921, 1925, 1926 och 1927. Kommunistpartiets minskande inflytande efter kapitulationen 1923 och socialdemokratins tillväxt existerade inte för dem. De frågade sig inte ens vad orsaken var till dessa fenomen. Det är inte lätt att tala med en person som inte vill lära sig de första bokstäverna i det politiska alfabetet. Tyvärr handlar det inte bara om Thälmann, han är inte ens viktig i sig själv. Inte heller Semard är det. Den tredje kongressen var en verklig skola i revolutionär strategi. Den lärde hur man ska *skilja på saker och ting*. Det är det första villkoret, oavsett vilket jobb det handlar om. Det finns perioder av flod och perioder av ebb. Men de förra och de senare genomgår i sin tur olika utvecklingsfaser. Ur taktisk synvinkel måste man anpassa politiken till vart och ett av dessa stadier, samtidigt som man upprätthåller den allmänna linjen och inriktningen mot att erövra makten, och ständigt är beredd så att man inte överrumplas om situationen genomgår en kraftig förändring. Den femte kongressen vände upp och ner på den tredje kongressens lärdomar. Den vände ryggen åt den objektiva situationen. Den ersatte en analys av händelserna med en agitatorisk stämpel: ”Arbetarklassen blir mer och mer radikaliserad, situationen blir mer och mer revolutionär.”

I själva verket är det först under det senaste året som den tyska arbetarklassen har börjat återhämta sig från konsekvenserna av 1923 års nederlag. Oppositionen märkte det först. I ett dokument som vi publicerat, och som Thälmann citerade ur, slår vi fast följande:

”Det äger rum en obestriddlig vänstersväng inom den europeiska arbetarklassen. Den visar sig i en skärpning av strejkkampen och ett ökande antal kommunistiska röster. Men det är bara det första steget i denna vändning. Jämsides med ökningen i antalet kommunistiska röster ökar antalet socialdemokratiska röster, och de överträffar delvis kommuniströsterna. Om denna process utvecklas och fördjupas kommer vi att gå in i nästa stadium, då övergången från socialdemokratien till kommunismen kommer att inledas.” (Trotsky, **The Challenge of the Left Opposition 1926-27**, sid 502.)

Såvitt vi kan döma av data från de senaste valen i Tyskland och Frankrike är ovanstående bedömning av tillståndet inom den europeiska arbetarklassen, särskilt den tyska, närmast odiskutabel. Tyvärr erbjuder inte Kominterns, inklusive SUKP:s, press några som helst seriösa, grundliga, och med siffror dokumenterade analyser av de stämningar och strävanden som existerar inom proletariet. I den mån det lägga fram någon statistik så anpassas den till någon speciell tendens som har

till syfte att bevara ledningen ”prestige”. De förbigår med tystnad de oerhört viktiga faktiska data som avgör arbetarrörelsens utveckling under perioden 1923-28, om dessa data talar mot felaktiga bedömningar och instruktioner. Allt detta gör det mycket svårt att bedöma dynamiken hos massornas radikalisering, dess tempo, omfattning och möjligheter.

Thälmann hade inte minsta rättighet att vid EKKI:s februarimöte säga att ”...[t]rotskisterna [inte] inser den internationella arbetarklassens radikalisering och [inte] märker att situationen blir mer och mer revolutionär.” Vi hade inte bara insett det *europiska* proletariats radikalisering, utan hade så tidigt som förra året slagit fast vår konjunkturbedömning. Den bekräftades fullkomligt av riksdagsvalen i maj (1928). Radikaliseringen genomgår sin första fas och leder fortfarande in massorna i socialdemokratiska kanaler. I februari vägrade Thälmann se detta, och hävdade envist: ”Situationen blir mer och mer revolutionär.” I denna allmänna form är ett sådant uttalande bara en tom fras. Kan man säga att ”situationen blir mer och mer[?] revolutionär” om socialdemokratin, den borgerliga regimens främsta stöd, växer?

För att nalkas en revolutionär situation måste massornas ”radikalisering” hursomhelst genomgå en första fas där arbetarna strömmar från socialdemokratin till kommunistpartiet. Detta äger förvisso redan rum i viss mån. Men det är ännu inte alls den huvudsakliga riktningen. Om man blandar ihop radikaliseringsens första stadium, som fortfarande är till hälften pacifistisk, till hälften klassarbetande, med det revolutionära stadiet, så är det med säkerhet bäddat för allvarliga misstag. Man måste lära sig att skilja på saker och ting. Den som år efter år bara upprepar att ”massorna radikaliserar, situationen är revolutionär” är inte en bolsjevikisk ledare utan en skrånande agitator. Han kommer säkert inte att märka revolutionen när den verkligen nalkas.

Socialdemokratin är den borgerliga regimens främsta stöd. Men detta stöd har inneboende motsättningar. När arbetarna går från kommunistpartiet till socialdemokratin kan man med absolut säkerhet tala om att den borgerliga regimen befästs. Det var fallet 1924. Vid den tidpunkten kunde inte Thälmann och den femte kongressens övriga ledare förstå det. Det var därför de besvarade våra argument och råd med förolämpningar. För närvarande är situationen en annan. Kommunistpartiet växer *jämsides* med socialdemokratin, men ännu inte på den senares *bekostnad*. Massorna rör sig i två parallella rader till de två partierna. Hittills har tillflödet till socialdemokratin varit större. Det faktum att bakgrunden till denna process är att arbetarna överger de borgerliga partierna och är på väg att vakna ur sin politiska likgiltighet innebär uppenbarligen att den inte stärker borgarklassen. Men inte heller utgör socialdemokratins tillväxt en revolutionär situation. Man måste lära sig att skilja på saker och ting. Hur ska man då karakterisera den nuvarande situationen? Det är en övergångssituation med inneboende motsättningar, ännu inte utkristalliserad, ännu med olika möjligheter. Den fortsatta utvecklingen måste följas noga, man får inte låta sig berusas av stereotypa fraser, och hela tiden vara beredd på plötsliga omkastningar i situationen.

Socialdemokratin är inte bara glad åt det växande antalet röster. Den följer floden av arbetare med stor oro, ty de skapar stora svårigheter. Innan arbetarna i stora massor börjar övergå från socialdemokratin till kommunistpartiet (och ett sådant ögonblick måste oundvikligen komma) kan vi förvänta oss nya och stora motsättningar inom socialdemokratin själv, uppkomsten av mer djupgående grupper och splittringar, etc. Det kommer med stor sannolikhet att öppna möjligheter för aktiva, offensiva, taktiska operationer från kommunistpartiets sida för att med hjälp av ”enhetsfronts”-taktiken påskynda den revolutionära skiktningen av massorna, det vill säga i första hand att slita arbetarna från socialdemokratin. Men ve oss om ”manövrerna” begränsas till att kommunistpartiet än en gång tittar i munnen på ”vänster”-socialdemokraterna (och de kan ännu röra sig långt åt vänster), och väntar på att deras visdomstånd ska växa. Vi såg denna sorts ”manövrar” praktiserar i liten skala i Sachsen 1923, och i större skala i England och Kina 1925-27. I samtliga

dessa fall ledde de till att man missade de revolutionära situationerna och till stora nederlag.

Thälmanns bedömning är inte hans egen. Det kan vi se i programförslaget, som slår fast:

”Den växande radikaliseringsprocessen bland massorna, de kommunistiska partiernas ökande inflytande och auktoritet... allt detta pekar tydligt på att ett nytt revolutionärt uppsving växer fram inom imperialismens centra.” (**KI:s program**, s 29-30.)

I så måtto att detta är en programmatisk generalisering är den i grunden felaktig. Imperialismens och den proletära revolutionens epok har redan upplevt och kommer i framtiden återigen att få uppleva inte bara ”en växande radikaliseringsprocess” utan också perioder där massorna går åt höger. Inte bara perioder av ökande inflytande för de kommunistiska partierna utan också tillfälliga nedgångar i detta inflytande, speciellt i händelse av misstag, tabbar, kapitulationer. Om det handlar om en bedömning utifrån *konjunkturen*, som under den givna perioden är mer eller mindre sann för vissa länder, men ingalunda för hela världen, då borde denna bedömning finnas i en resolution och inte i ett program. Ett program skrivs för hela den proletära revolutionens epok. Under loppet av de senaste fem åren har tyvärr inte Kominterns ledning visat prov på någon dialektisk förståelse i fråga om hur revolutionära situationer uppstår och försvinner. I dessa frågor har de blivit kvar i en ständig skolasticism, och har behandlat ”radikaliserings” utan att på ett grundläggande sätt studera de levande stegen i världsproletariatets kamp.

På grund av Tysklands nederlag i kriget utmärkte sig landets politiska liv genom att dess kriser fick en speciell karaktär. Det ställde det tyska proletariatet inför ansvarsfyllda situationer. Under de fem efterkrigsåren berodde det tyska proletariatets nederlag direkt på det revolutionära partiets oerhörda svaghet. Under de efterföljande fem åren berodde nederlagen på ledarskapets misstag.

1918-19 stod den revolutionära situationen helt utan ett revolutionärt proletärt parti. När nedgången startade 1921 försökte det redan ganska starka kommunistpartiet framprovocera en revolution trots att de omedelbara förutsättningarna saknades. Det därefter följande förberedande arbetet (”kampen om massorna”) ledde till en högeravvikelse i partiet. Ledarskapet hade berövats allt revolutionärt spelrum och initiativ och led skeppsbrott under den vänstersvängning av hela situationen som ägde rum på hösten 1923. Högern avlöstes av vänstern, men dess uppgång sammanföll redan med den revolutionära nedgången. Men vänstern vägrade inse det, och bibehöll envist ”inriktningen på uppror”. Ur detta uppstod nya misstag som försvagade partiet och ledde till att vänsterledningen störtades. Den nuvarande ledningen lutade sig i hemlighet på delar av ”högern” och kämpade hela tiden skoningslöst mot vänstern, samtidigt som de hela tiden mekaniskt upprepade att massorna radikaliserades, att revolutionen var nära.

Det tyska kommunistpartiets utveckling består av fraktioner som snabbt avlöser varandra vid makten beroende på svängningarna i den politiska kurvan: vid varje plötslig upp- eller nedgång av den politiska kurvan, det vill säga antingen mot en tillfällig ”stabilisering” eller tvärtom mot en revolutionär kris, led den styrande gruppen skeppsbrott och lämnade plats åt den rivaliserande gruppen. Det föll sig så att högerns svaghet var att de inte visste hur man, när situationen förändrades, skulle inrikta all verksamhet mot en revolutionär kamp om makten. I gengäld berodde vänsterns svaghet på det faktum att de varken kunde inse eller förstå behovet av att mobilisera massorna kring de övergångskrav som uppstod ur förberedelseperiodens objektiva situation. Den ena gruppens svaga sida kompletterades av den andra gruppens svagheter. Eftersom ledarskapet byttes ut vid varje förändring av situationen kunde inte partiets ledande kadrer få några bredare erfarenheter, och utvidga dessa under framsteg och tillbakagångar, under flod och ebb, under reträtter och angrepp. Ett verkligt revolutionärt ledarskap kan inte skolas om det inte inser att vår epok är en epok av tvära kast och skarpa svängar. Ett slumpmässigt urval av ledare som utsetts uppifrån, bär oundvikligen inom sig en latent fara för att ledarskapet återigen lider skeppsbrott vid

första bästa allvarligare samhällskris.

Att leda är att förutse. Det är nödvändigt att snart sluta smickra Thälmann bara för att han rotar i rännstenen efter de mest nedriga skymforden att slunga mot oppositionen, precis på samma sätt som man kelade med Tan Pingshan vid det sjunde plenarmötet bara därför att han översatte Thälmanns oförskämdheter till kinesiska. Det tyska partiet måste få veta att Thälmanns bedömning av den politiska situationen i februari är tarvlig, godtycklig och felaktig. Det är nödvändigt att öppet erkänna de strategiska och taktiska tabbar som begåtts under de senaste fem åren och noggrant studera dem innan såren från dem har hunnit läka: strategiska lärdomar kan bara slå rot om de steg för steg följer händelserna. Man måste sluta att ersätta partiledare som straff för misstag som begåtts av EKKI, eller därför att de håller med GPU när de straffar proletära internationalister (Belgien).¹ De unga kadreerna måste få stå på egna ben, de ska få hjälp och inte beordras hit och dit. Det är nödvändigt att sluta att "utse" ledare bara på grundval av intyg om gott uppträdande (det vill säga att de är mot oppositionen). Det är nödvändigt att en gång för alla överge systemet där centralkommittéerna erbjuder beskydd.

Hur den nuvarande vänstersvängen i SUKP förbereddes

Det är helt nödvändigt att i denna sammanfattning i korthet skissa Kominterns politik och regim, för att rätt kunna placera in ledarskapets vänstersväng. Eftersom denna sväng *direkt* härstammade ur de villkor som orsakade den ekonomiska krisen i Sovjetunionen, och eftersom den utvecklas längs en linje som speciellt rör inrikespolitiska frågor, måste vi definitivt närmare och i större detalj analysera hur dessa frågor lades fram förr, fram till helt nyligen, och vad som är nytt i de senaste resolutionerna och åtgärderna från SUKP:s centralkommitté. Bara på detta sätt kan den framtida korrekta politiska linjen skisseras.

* * *

De fullständigt exceptionella svårigheter som vi upplevde under spannsmålsinsamlingarna i år (1928) har en oerhörd betydelse, inte bara på ekonomins område utan också inom politiken och i partiet. Det är ingen slump att dessa svårigheter har utlöst en vänstersväng. Å andra sidan utgör dessa svårigheter i sig själva balansräkningen över en väldig ekonomisk och politisk period.

Övergången från krigskommunismen till en socialistisk ekonomi kunde bara ha genomförts utan *omfattande* reträtter om den proletära revolutionen omedelbart hade utsträckts till de *utvecklade* länderna. Det faktum att denna utvidgning fördröjdes under flera år ledde fram till den stora reträtten med NEP, en djupgående och långvarig reträtt på våren 1921. Omfattningen på denna oundvikliga reträtt slogs inte bara fast i teorin utan också genom att känna sig fram i praktiken. Redan på hösten 1921 blev det nödvändigt att ytterligare fördjupa reträtten.

29 oktober 1921, det vill säga sju månader efter övergången till NEP, slog Lenin fast vid Moskvakommitténs distriktskonferens:

"Är vår övergång till den Nya Ekonomiska Politiken, som verkställdes i våras,... tillräcklig för att göra det

1 27 november 1927 antog det belgiska kommunistpartiets centralkommitté, med 15 röster mot 3, en resolution som noterade uteslutningen av Kamenev, Rakovskij, Smilga, Jevdokimov och Avdejev från centralkommittén, uteslutningen av Muralov, Bakajev, Sokolovskij, Peterson, Solovjev och Lisdin från den centrala kontrollkommissionen, och uteslutningen av Trotskij och Zinovjev från partiet. Belgarna krävde att Kominterns exekutivkommitté skulle rösta för ett upphävande av dessa åtgärder och omedelbart sammankalla en världskongress för att bedöma situationen. På order från stalinisterna manipulerades den belgiska partikongressen i mars 1928, och den gamla ledningen inklusive Van Overstraeten, Hennaut, Lesoil, Lootens, Cloosterman och andra avsattes från sina poster och uteslöts ur partiet. Gruppen kring Van Overstraeten bildade omedelbart en ny organisation som stödde den ryska oppositionens uppfattningar, och gav ut veckotidningen *Kommunisten* på franska och flamländska

möjligt för oss att avsluta reträtten och förbereda offensiven? Nej, den är fortfarande inte tillräcklig... Och om vi inte vill sticka huvudet i sanden, om vi inte vill vara som de som inte vet när de är slagna, om vi inte är rädda för att se faran i ögonen, måste vi nu erkänna det. Vi måste erkänna att vi inte har retirerat tillräckligt, att vi måste genomföra ytterligare en reträtt, från statskapitalism till skapandet av ett statligt reglerat köpande och säljande, till ett valutasystem... Det är därför vi befinner oss i en situation där vi måste retirera ytterligare för att så småningom åter kunna gå på offensiven.” (CW, vol 33, s 95-96.)

Och senare i samma tal:

”Om vi för oss själva, arbetarklassen och massorna, skulle dölja att vi på våren 1921 retirerade på det ekonomiska området, och att vi nu på hösten-vintern 1921-22 fortsätter reträtten, så skulle vi avslöja vår egen bristande politiska medvetenhet. Det skulle visa att vi inte hade mod att se situationen som den är. Det skulle inte vara möjligt att arbeta och kämpa under sådana omständigheter.” (Ibid, s 97.)

Först på våren följande år, 1922, beslutade Lenin sig för att sätta stopp för reträtten. Den första gången han talade om det var 6 mars 1922, vid ett sammanträde för fraktionen vid metallarbetarkongressen:

”... vi kan nu säga att *denna reträtt, evad det gäller eftergifter åt kapitalisterna, är avslutad...* och jag hoppas och är övertygad om att också partikongressen kommer att säga det officiellt i Rysslands ledande partis namn...” (Lenin, **Samlade verk i urval**, Arbetarkultur Stockholm 1942, band 16, s 20.)

Och han tillade omedelbart en öppen och ärlig, typiskt leninistisk förklaring:

”Man får således inte förstå uttrycket 'att inställa reträtten' på så sätt att vi redan anser, att vi lagt grundvalen (till den nya hushållningen [i engelska texten står 'economy', dvs ekonomi – öa]) och att vi nu kan vara lugna. Nej, grundvalen har ännu inte lagts.” (Ibid, s 21.)

På grundval av Lenins rapport antog den elfte kongressen följande resolution i denna fråga:

”Kongressen noterar att det totala antalet åtgärder som tillämpats och beslutats under det senaste året uttömmar de eftergifter som partiet behöver göra till privatkapitalismen, och anser att reträtten i denna mening är fullbordad.” (Protokoll, på ryska, s 143.)

Denna noggrant övervägda, och som vi har sett noggrant förberedda resolution, förutsatte följaktligen att partiets *nya* utgångspunkter skulle ge möjligheten att inleda en socialistisk offensiv, långsamt men *utan nya reträtter*.

Men dessa förhoppningar från den sista kongress som Lenin ledde infriades inte. På våren 1925 blev det nödvändigt att göra ännu en reträtt, och ge de rika klasserna i byarna rätt att exploatera de lägre skikten genom att anställa arbetare och arrendera jord.

Denna nya reträtt, som hade oerhörda konsekvenser och inte hade förutsetts i Lenins strategiska plan från 1922, framtvängades inte bara av det faktum att gränsen för reträtten hade satts ”för tidigt” (den mest grundläggande försiktighet gjorde det absolut nödvändigt), utan också därför att ledningen under 1923-24 varken förstod situationen eller vilka uppgifter den gav upphov till, och under villfarelsen att ”vinna” tid förlorade de istället tid.

Men det är inte allt. Det nya smärtsamma återtalet i april 1925 kallades inte, som Lenin skulle ha kallat det, för ett svårt nederlag och en reträtt. Istället beskrevs det som en framgång för *smytjkan*, som blott en länk i det vanliga arbetet att bygga socialismen. Det var mot just sådana tillväggångssätt Lenin varnade hela sitt liv, och speciellt på hösten 1921, då vi tvingades fortsätta och fördjupa den reträtt som påbörjats på våren:

”..., vi måste säga att det inte är nederlaget som är det farliga”, sa Lenin i det tidigare citerade talet inför Moskvadistriktets konferens, ”utan rädslan att erkänna sitt nederlag, rädslan att dra alla logiska slutsatser från det... Var inte rädd för att erkänna nederlag. Lär av nederlagen... Om någon av oss skulle säga att man genom att erkänna nederlag, eller ge upp positioner, skulle orsaka missmod och minskad kampglöd,

då måste vi säga att de är revolutionärer som inte är värda ett dyft... Vår styrka har varit och kommer att vara vår förmåga att kyligt bedöma även de svåraste nederlag och från dem lära oss vad vi behöver ändra i vårt arbete. Det är därför vi måste tala öppet. Det är intressant och viktigt inte bara ur teoretisk utan också ur en praktisk synvinkel. *Vi kan inte lära oss lösa dagens problem med nya metoder om inte gårdagens erfarenheter har öppnat våra ögon för de fel som behäftade de gamla metoderna.*” (CW, vol 33, s 94. Trotskijs kursivering.)

Men denna beaktansvärda varning glömdes helt bort dagen efter att Lenin försvunnit ur ledningen. Den har faktiskt inte funnits i åtanke en enda gång fram till nu.

Eftersom besluten i april 1925 godkände att det uppkom skiktningar i byarna och öppnade flodluckorna för det, så innebar *smytjkan* därefter ett allt större varuutbyte mellan arbetarstaten och kulakerna. Istället för att erkänna denna fruktansvärda fara skapades omedelbart den krypande teorin om att inlemma kulaken i socialismen. Första gången presenterades denna process i sin helhet för partikonferensen, i partiets namn, som ”att bygga socialismen i ett land” självständigt från världsekonomin och världsrevolutionen. Följaktligen beror uppkomsten av denna småborgerliga, reaktionära teori inte på det socialistiska uppbyggets verkliga och obestridliga framgångar. Den härstammar istället ur de bakslag som drabbat uppbygget. Det har bland ledarna uppstått ett behov att ge proletariatet ”moralisk” tröst som en motvikt till de nya materiella eftergifterna till kapitalismen.

Den fjortonde kongressens resolution (januari 1926) om industrialiseringen gav uttryck åt en hel rad riktiga teser, och upprepade nästan ord för ord vissa av de idéer som oppositionen hade utvecklat i denna fråga under åren 1923-25. Men jämsides med denna resolution fördes en kampanj mot de så kallade ”super-industrialisterna” inom vänstern, det vill säga de som inte ville att de antagna besluten bara skulle stanna på pappret. Vår varning för kulakfaran betecknades absurt nog som ”panik”. Antagandet att det ägde rum en klasskiktning i byarna bestraffades som sovjetfientlig propaganda. Kravet att pressa kulaken hårdare och gynna industrin stämplades som en tendens att ”plundra bönderna” (Stalin-Rykov-Kujbysjevs manifest).¹ Resolutionen om industrialisering fick till sist lika lite inflytande över den verkliga ekonomiska processen som den fjortonde kongressens andra resolutioner om partidemokratien och Kominterns kollektiva ledarskap.

1926 beskrev oppositionen diskussionen om *smytjkan*, som påbörjades så tidigt som på våren 1923, på följande sätt:

”FRÅGA: Är det sant att oppositionens politik riskerar att riva upp *smytjkan* mellan proletariatet och bönderna?”

SVAR: Denna anklagelse är helt igenom felaktig. *Smytjkan* hotas idag av å ena sidan eftersläpningen inom industrin, och å den andra av kulakens tillväxt. Bristen på industriprodukter driver in en kil mellan stad och landsbygd. På det politiska och ekonomiska området börjar kulaken dominera över mellan- och fattigbönderna, och ställa dem mot proletariatet. *Denna utveckling är fortfarande i sin linda.* Det är just

1 I ett uttalande utfärdat i Moskva 6 augusti 1926, och undertecknat av A I Rykov, i egenskap av ordförande för Folkkommisariernas råd, J V Stalin, i egenskap av kommunistpartiets sekreterare, och V V Kujbysjev, i egenskap av ordförande för partiets kontrollkommission, lade det officiella ledarskapet fram sina uppfattningar angående ”Framgångarna och bristerna hos Sovjetunionens ekonomiska kampanj”. Med hänvisning till ekonomins behov i syfte att spara på de medel som behövdes för att industrialisera landet, angreps den trotskistiska oppositionen, trots att uttalandet i kraft av Rykovs signatur åtminstone delvis hade regeringskaraktär. Oppositionens plan för att få ihop de medel som behövdes kritiserades, eftersom de påstods vilja ”ta så mycket som möjligt från bönderna, och använda de på detta sätt införskaffade medlen till industrins behov. Vissa av våra kamrater uppmanar oss att slå in på denna väg, men vi kan inte göra det, ty det skulle leda till en spricka mellan arbetarna och bönderna, ett sammanbrott för förbundet mellan arbetare och bönder, underminering av proletariatets diktatur, att döma bönderna till fattigdom, och därmed försvaga industrin.” (*International Press Correspondence*, vol 6, nr 60, s 1021. 2 september 1926.)

detta som hotar *smytjkan*. Underskattandet av industrins eftersläpning och kulakens tillväxt bryter det riktiga, leninistiska ledarskapet över förbundet mellan de två klasserna, grundvalen för diktaturen under de omständigheter som råder i vårt land.” (”Frågor och svar”, i Trotsky, **The Challenge of the Left Opposition, 1926-27**, s 104.)

Låt oss här understryka att oppositionen, trots kampens bitterhet, inte heller i denna fråga överdrev någonting när vi 1926, mot den revisionistiska teorin om att inlemma kulaken i socialismen – som bara kunde tjäna till att bereda vägen för vårt inlemmande i kapitalismen – slog fast att kulakfaran ”fortfarande var i sin linda”. Med början 1923 hade vi pekat varifrån faran kom. I varje skede hade vi beskrivit hur den tillväxte. Vad annat är konsten att leda, om inte förmågan att inse faran i tid, när den fortfarande är ”i sin linda”, och förhindra att den utvecklas vidare? *Att leda är att förutse* – inte att straffa de som kan förutse.

Till partiets stora olycka fick vi inte offentliggöra de ovan citerade raderna. De bästa medlemmarna uteslöts ur partiet för att ha spridit dem, av funktionärer utan en tanke i huvudet, som inte ville tänka på morgondagen, och som dessutom var oförmögna att göra det.

Vid EKKI:s sjunde plenarmöte 9 december 1926 fördömde Bucharin oppositionen på följande sätt, i frågan om *smytjkan* och spannmålsinsamlingarna:

”Vilket var vår oppositions bästa argument mot partiets centralkommitté (jag tänker här på hösten 1925)? Vid den tidpunkten sa de: motsättningarna är fruktansvärda och centralkommittén förstår inte det. De sa: kulakerna, som har kontrollen över nästan hela spannmålsöverskottet, har organiserat 'spannmålsstrejken' mot oss. Det är därför det kommer in så lite spannmål. Alla hörde detta... Oppositionen gjorde bedömningen att allt annat bara är ett politiskt uttryck för detta grundläggande fenomen. Följaktligen ingrep samma kamrater och hävdade: kulaken har förskansat sig ännu mer, faran är ännu större. Kamrater, om det första och andra påståendet hade varit sant, skulle vi fått en ännu större 'kulakstrejk' mot proletariet i år... Oppositionen förtalar oss genom att säga att vi bidrar till kulakernas tillväxt, att vi ständigt gör eftergifter, att vi hjälper kulakerna att organisera spannmålsstrejken. De verkliga resultaten är bevis på motsatsen...” (Protokoll, på ryska, vol II, s 118.)

Visar inte detta enda citat från Bucharin att ledarskapet var fullständigt blint i denna nyckelfråga för vår ekonomiska politik?

Men Bucharin var inget undantag. Han bara gav en teoretisk ”generalisering” av ledarskapets blindhet. Partiets och ekonomins mest ansvarsfulla ledare tävlade om att förkunna att vi hade övervunnit krisen (Rykov), att vi behärskade bondemarknaden och att frågan om spannmålsinsamlingarna hade blivit en strikt organisatorisk fråga för sovjetapparaten (Mikojan). Resolutionen från centralkommitténs julmöte 1927 förkunnade att den ekonomiska utvecklingen under året på det hela taget hade försiggått utan några kriser. Samtidigt försäkrade den officiella pressen med en röst att bristen på varor i landet hade, om inte försvunnit fullständigt, så åtminstone lindrats avsevärt.

Som motvikt till detta skrev oppositionen återigen i sina teser till den femtonde kongressen:

”Den minskade totala mängden insamlat spannmål är å ena sidan ett direkt bevis på att förhållandena mellan stad och landsbygd är allvarligt störda, och å den andra att det är en källa till nya svårigheter som hotar oss.” (**The Challenge of the Left Opposition, 1926-27**, s 457.)

Vari låg roten till våra svårigheter? Oppositionen svarade:

”Under de senaste åren utvecklades industrin alltför sakta, och höll inte jämna steg med den nationella ekonomins utveckling i sin helhet... På grund av det ökar den statliga ekonomins beroende av kulaken och kapitalistiska element, i fråga om råvaror, exportvaror och livsmedel.” (**Ibid**, s 459.)

Låt oss också påminna om att oppositionen gjorde sitt tydligaste ingripande i samband med

demonstrationerna på årsdagen 7 november 1927. De skarpaste parollerna i detta ingripande lät: ”Låt oss vända eldgivningen åt höger: mot kulakerna, profithajarna och byråkraterna. Mot kulakerna och profithajarna som saboterar insamlingen av spannmål. Mot byråkraterna som organiserade eller sov under Donetz-rättegången.” Denna inte oviktiga diskussion, under vilken revolutionens ledning stod på spel, avslutades på vintern 1927-28 åtföljd av hot från GPU-agenter, medan man snabbt skrev under besluten om att, i enlighet med artikel 58, med landsförvisning bestraffa de ”avvikelser” som gick mot den allmänna centristiska blindheten, och i synnerhet Bucharins blindhet.

Om det inte hade varit för oppositionens hela tidigare arbete med början i 1923 års teser och avslutning med plakaten 7 november 1927, om inte oppositionen på förhand hade presenterat en riktig prognos, och slagit ett berättigat larm i partiet och inom arbetarklassen, så skulle krisen med spannmålsinsamlingarna bara ha skyndat på högerns utveckling mot att släppa loss ännu fler kapitalistiska krafter.

Mer än en gång tidigare i historien har den proletära förtruppen, eller till och förtruppens förtrupp, med sin egen undergång fått betala priset för ett nytt steg framåt för sin klass eller för att stoppa fiendens offensiv.

Ett steg framåt, ett halvt steg tillbaka

Till skillnad mot den kinesiska, engelsk-ryska eller andra kriser kunde inte krisen för spannmålsinsamlingarna förbigås med tystnad, och det gav en impuls till en ny politisk fas. Det fick omedelbara återverkningar inte bara i hela ekonomin utan också i arbetarnas dagliga liv. Det är därför den nya politiska perioden går tillbaka till spannmålsinsamlingarna.

Utan något som helst samband med historien serverades partiet 15 februari 1928 en ledarartikel i *Pravda*, som kunde tagits för en ny version, och delvis nästan bokstavlig återgivning, av *Oppositionens plattform* till den femtonde kongressen.

Denna helt oväntade artikel, som skrevs under direkt påverkan från krisen för spannmålsinsamlingarna, tillkännagav:

”Bland en hel rad orsaker som har avgjort de svårigheter som vi har upplevt under spannmålsinsamlingarna, måste vi peka ut den följande. Byn har vuxit och berikat sig. Framförallt är det kulaken som har vuxit och berikat sig. Tre års goda skördar har inte gått spårlöst förbi.”

Byns vägran att ge staden spannmål beror alltså på det faktum att ”byn har berikat sig”, det vill säga har gjort sitt bästa för att förverkliga Bucharins paroll ”Berika er!” Men varför undergräver då berikandet av byn *smytjkan* istället för att stärka den? Därför att, svarar artikeln, ”Framförallt är det kulaken som har vuxit och berikat sig.” Teorin som hävdade att mellanbönderna under dessa år hade vuxit på bekostnad av kulakerna och fattigbönderna förkastades alltså plötsligt som värdelös. ”Framförallt är det kulaken som har vuxit och berikat sig.”

Men inte ens berikandet av kulakerna i byarna förklarar i sig själv det kaos som har drabbat utbytet mellan stad och landsbygd. Förbundet med kulaken är inte ett socialistiskt förbund. Men spannmålskrisen består av det faktum att till och med denna *smytjka* saknas. Alltså: kulaken har inte bara vuxit och berikat sig, han anser det inte ens nödvändigt att byta sina lager av råvaror mot *tjervonetzer*.¹ Vad gäller de varor han vill ha och kan få från staden, betalar han med en mängd spannmål som är helt otillräcklig för staden. *Pravda* ger också den andra bakomliggande orsaken

1 **Tjervonetzen** var den första guldvaluta som infördes efter den ryska revolutionen under dåvarande finanskommisariern, Sokolnikov. Den motsvarade ungefär ett amerikanskt femdollars guldmünt. Dess ryska motsvarighet var tio rubel.

till spannmålskrisen.

”Böndernas ökande inkomster... tillsammans med den relativa efterblivenheten i tillgången på industriprodukter gör det möjligt för bönderna i allmänhet och kulakerna i synnerhet att hamstra spannmål.”

Nu är bilden klar. Den grundläggande orsaken är eftersläpningen inom industrin och bristen på industriprodukter. Under dessa förhållanden misslyckades man inte bara att upprätta ett socialistiskt *smytjka* till kooperativens mellan- och fattigbönder, utan det fanns inte ens ett kapitalistiskt *smytjka* med kulaken. Om dessa två citat från *Pravda* jämförs med de oppositionsdokument som presenterades i förra kapitlet, så måste man medge att *Pravda* praktiskt taget ord för ord upprepar uttrycken och tankarna i min ”Frågor och svar”, för vilken straffet blev uteslutning ur partiet.

Men artikeln i *Pravda* stannar inte där. Samtidigt som den fortfarande reserverar sig och säger att kulaken inte är ”den viktigaste spannmålssamlaren”, erkänner artikeln att han är byns ekonomiska auktoritet, att ”han har upprättat ett *smytjka* med spekulanter i staden som betalar högre pris för spannmål”, att ”han [kulaken] har möjlighet att dra mellanbonden efter sig.” Denna beskrivning, som exakt beskriver de förhållanden som existerar i byn, har ingenting gemensamt med de senaste årens officiella sagor om mellanbondens dominerande och ständigt växande ekonomiska roll. Men den stämmer helt överens med vår plattform, som betraktades som ett partifientligt dokument. Efter elva års proletär diktatur verkar det som om kulaken är ”byns ekonomiska auktoritet”, att ”han har möjlighet att dra mellanbonden bakom sig” - den mellanbonde som, samtidigt som han antalsmässigt fortfarande är byns centralgestalt, finner sig tyglad av kulakens ekonomiska koppel. Reservationen att kulaken inte är ”den viktigaste spannmålssamlaren” mjukar ingalunda upp bilden utan gör den bara dystrare. Om vi godtar att den ganska tveksamma siffran 20% är den andel av spannmålshandeln som kulaken står för, så sticker det faktum att han kan dra mellanbonden ”bakom sig” på marknaden, det vill säga få honom att sabotera den statliga spannmålsinsamlingen, ut ännu tydligare. Bankerna i New York äger inte heller alla varor som cirkulerar, och ändå är det de som dominerar dem. Den som försöker använda dessa ”blygsamma” 20% som bevis, betonar bara att det räcker att kulaken har en femtedel av spannmålet för att få en dominerande roll på marknaden. Så svagt är statens inflytande över landsbygdens ekonomi när industrin sackar efter.

En annan oundviklig reservation, nämligen att kulakens ”ledande” roll bara finns i vissa enskilda regioner och inte i alla, är inte heller det någon förmildrande omständighet. Tvärtom skärper det bara den alarmerande innebörden i det som händer. Dessa ”enskilda” regioner räckte till för att skaka *smytjkan* mellan stad och landsbygd i grundvalarna. Vad hade hänt om denna process hade utsträckts i samma omfattning till samtliga regioner?

Det handlar om en levande ekonomisk process och inte ett fast statistiskt medelvärde. Det är inte alls frågan om att kvantitativt och med exakthet mäta denna ytterst komplicerade och omfattande process medan vi marscherar framåt, men däremot är det nödvändigt att avgöra dess kvalitet, det vill säga visa *i vilken riktning fenomenet växer*. Idag har vi 20%, imorgon kan det vara mycket mer. Vissa regioner ligger före, andra sackar efter. I själva verket är inte kulakens auktoritet i byn och möjligheten för honom att dra mellanbonden bakom sig en direkt kvarleva från det förgångna. Nej, på senare tid har nya fakta uppstått på grundval av NEP, efter undertryckandet av kulaken. I denna mening visar de regioner där fenomenet framstår tydligare bara vägen framåt för de mer ”efterblivna” regionerna, naturligtvis under förutsättning att den ekonomiska politik som har förts de fem senaste åren, speciellt sedan april 1925, kommer att fortsätta.

På vems bekostnad har den nya ”sovjetiska” kulaken fått auktoritet i byn? På bekostnad av den dominerande arbetarstaten och dess verktyg, den statliga industrin och kooperativen. Om kulaken har fått möjlighet att dra mellanbonden bakom sig, mot vem kommer han att leda honom? Mot

arbetarstaten! Däri ligger den allvarliga och djupgående *brytningen* av den *ekonomiska smytjkan*, vilket är en förutsättning för en annan mycket allvarligare fara, nämligen *brytningen av det politiska förbundet*.

Idag är det inte, som var fallet på våren 1923, frågan om att förutsäga händelser eller göra teoretiska överväganden, utan nu handlar det om noggrant bekräftade fakta. Trots proletarietets diktatur, trots jordnationaliseringarna, trots de statligt skyddade kooperativen, har industrins eftersläpning på några få år lagt makten över byn i händerna på det socialistiska uppbyggets dödsfiender. Det bestyrktes av *Pravda* för första gången 15 februari 1928.

Av detta måste man inte alls dra några förtvivlade slutsatser. Men före allting annat måste den klara och fullständiga sanningen läggas fram inför partiet. Inget får underskattas eller förskönas. Det är därför som artikeln i *Pravda*, trots sina småaktiga, tvetydiga reservationer, utgör ett viktigt steg framåt. Enbart med hjälp av detta minskar den i denna fråga avsevärt skillnaden mellan oppositionens linje och ledarskapets inriktning under de senaste fem åren. Oppositionens medlemmar kan bara välkomna detta. Men efter detta steg framåt följde åtminstone ett halvt steg bakåt. Så fort situationen ur spannmålsinsamlingens synvinkel tack vare administrativa akutåtgärder blev mindre akut, startade den officiella optimismens maskin återigen.

Centralkommitténs senaste programmatiska manifest från 3 juni 1928, säger:

”Kulakernas motstånd växte på grundval av en allmän ökning av landets produktivkrafter, *trots en ännu större ökning av ekonomins socialistiska sektor.*”

Om det är fallet, om det är sant, finns ingen anledning till oro. Då återstår bara att lugnt fortsätta att bygga ”socialism i ett land” utan att störa handlingslinjen. Om de kapitalistiska elementens, det vill säga speciellt kulakernas, vikt hela tiden årligen minskar i ekonomin, varför då sådan ”panik” inför kulaken? Frågan löses av de dynamiska förhållandena mellan två kämpande krafter: socialism eller kapitalism – vem kommer att besegra vem? Kulaken är antingen ”skrämmande” eller ”harmlös” helt och hållet beroende på åt vilket håll detta förhållande utvecklas. Centralkommitténs manifest söker med detta rädda den femtonde kongressens resolution, som utgick från de socialistiska elementens påstått ständigt växande dominans över de kapitalistiska elementen i ekonomin. Men artikeln i *Pravdas* 15 februari-nummer är verkligen ett offentligt vederläggande av denna felaktiga tes som har tillbakavisats i praktiken av hela den handlingslinje som blev nödvändig under spannmålsinsamlingarna. Hur stämmer detta logiskt?

Om den socialistiska sektorn hade vuxit snabbare än den icke-socialistiska under dessa tre år av goda skördar, hade vi kanske fortfarande haft en handels- och industriell kris, som hade visat sig i ett överskott av industriprodukter som inte kunde finna sin motsvarighet inom jordbruket. Istället har vi en kris för spannmålsinsamlingarna, som *Pravda* 15 februari helt riktigt förklarar som ett resultat av att bönderna och speciellt kulakerna hade hamstrat jordbruksprodukter, för vilka det saknades motsvarande industriprodukter. Den förvärrade krisen för spannmålsinsamlingarna, det vill säga för *smytjkan*, som ett resultat av tre bra skördar, kan bara innebära att den socialistiska sektorn har blivit *svagare* i den ekonomiska processens allmänna dynamik, jämfört med den kapitalistiska och privata varusektorn i allmänhet.

De administrativa påtryckningar som gjorts för att förbättra detta förhållande – absolut oundvikliga eftersom ledarskapet visade sig vara blint – förändrar inte på något sätt denna grundläggande slutsats. Det handlar om en politisk kraft där kulaken redan deltar, om än bara delvis. Men själva det faktum att man måste tillgripa tvångsåtgärder ur krigskommunismens arsenal är bevis just för att det ägt rum en ogynnsam förändring av styrkeförhållandena på det ekonomiska området.

Men det finns ytterligare en lika avgörande och ännu viktigare måttstock: arbetarklassens materiella

villkor. Om det stämmer att nationens ekonomi växer (och det är rätt), om det stämmer att den socialistiska ackumulationen växer snabbare än den privata ackumulationen (som centralkommittén förkunnar i strid med verkligheten), då är det helt obegripligt varför arbetarklassens villkor har försämrats under den senaste perioden, och varför de senaste kollektivavtalen orsakade svåra störningar och bitter kamp. Inte en enda arbetare kan anta att denna sorts socialistiska element "dominerar" den växande kapitalismen när de icke-proletära elementens levnadsstandard ökar medan de proletära elementens levnadsstandard minskar. Denna praktiska måttstock påverkar arbetaren på ett livsavgörande sätt, ligger helt i linje med de teoretiska kriterierna och tillbakavisar centralkommitténs ytliga och formella optimism.

Inför denna objektiva bekräftelse från ekonomins och själva livets sida, blir det absurt att "statistiskt" försöka bevisa att den socialistiska sektorns tillväxt är större. Det vore liktydigt med att arméledningen efter att ha givit upp viktiga positioner och tvingats retirera med svåra förluster, med hjälp av sluga statistiska koefficienter skulle försöka bevisa att det var de som var överlägsna. Nej, kulaken har bevisat (och hans argument är mer övertygande än statistiska sammanställningar, som bara skapats för att bifalla optimismen) att, i den utsträckning kampen fördes med *ekonomiska* vapen, låg övermakten i denna mycket viktiga strid på kulakens sida. Även arbetarkvinnans hushållsbudget vittnar om det. Frågan om vem som kommer att besegra vem kommer att lösas med hjälp av ekonomins levande dynamik. Om siffrorna talar mot kampens obestridliga resultat och vittnesmålen från livet självt, då ljuger siffrorna, eller besvarar i bästa fall en helt annan fråga.

Förvisso hade vi redan 1927 exempel på inte bara helt otillåtna administrativa ingripanden i spannmålsinsamlingarna, utan också på helt otillåten manipulering av statistiken. Strax innan den fjortonde kongressen "absorberades" kulaken nästan fullkomligt i de statistiska siffror som putsats upp av centralkommitténs sekretariat. Det behövdes bara några få dagar för denna socialistiska seger.

Men även om vi skulle bortse från statistikens fogliga karaktär, som liksom alla andra saker lider av apparatens godtycklighet, kvarstår det faktum att statistik alltid är försenad, på grund av den, speciellt hos oss, oerhörda uppsplittringen av alla processer. Statistik ger en ögonblicksbild av processerna, utan att fånga deras utveckling. Här måste teorin komma till vår hjälp. Vår korrekta teoretiska bedömning av processens dynamik förutsade på förhand att eftersläpningen inom industrin till och med skulle vända de goda skördarna mot det socialistiska uppbygget och föda kulakens tillväxt i byn och brödköerna i städerna. Fakta kom och gav sin obestridliga bekräftelse.

Lärdomarna från krisen för spannmålsinsamlingarna, som sammanfattades i *Pravdas* artikel i februari, ger en framtvängad och därmed ännu mer odiskutabel bekräftelse av den allt större obalansen, med minustecknet på den statliga ekonomins sida, det vill säga att den specifika vikten hos den proletära diktaturens ekonomiska grund minskar. Jämsides med detta får vi en bekräftelse på att det finns en skiktning bland bönderna som redan är så uttalad att ödet för spannmålsinsamlingarna, det vill säga ödet för *smytjkan*, hamnar under kulakens omedelbara och direkta kontroll, kulaken som leder mellanbonden efter sig.

Om vi har ärvt obalansen mellan stad och landsbygd från vårt förflutna, och en viss tillväxt av de kapitalistiska krafterna är en oundviklig konsekvens av själva karaktären på vår nuvarande ekonomi, så är det faktum att denna obalans har förvärrats under det senaste året och styrkeförhållandena har förskjutits till kulakens förmån helt och hållet ett resultat av ledarskapets felaktiga politik, som inte klarade av att styra fördelningen av nationalinkomsten på ett metodiskt sätt, utan antingen släppte tyglarna helt lösa eller slet i dem hysteriskt.

I motsats till detta har oppositionen ända sedan 1923 bestämt hävdad, att bara en orubbligt planerad inriktning som baseras på av att vi systematiskt år från år övervinner obalansen kan göra det möjligt

för oss att ge den statliga industrin en verkligt ledande roll visavi byn. Och att tvärtom industrins eftersläpning oundvikligen skulle öka klassmotsättningarna i landet och minska den specifika vikten hos den proletära diktaturens ekonomiska grund.

Följaktligen närmade vi oss inte kulaken som ett isolerat fenomen, som Zinovjev och Kamenev försökte göra vid den fjortonde kongressen, utan på grundval av den avgörande balansen mellan den statliga industrin och den privata varuformen hos landsbygdsekonomin i sin helhet. Inom ramen för ekonomin i byarna betraktade vi återigen inte kulaken som ett isolerat fenomen, utan utifrån hans ekonomiska inflytande över mellanböndernas mer välbärgade skikt och byn i sin helhet. Slutligen betraktade vi inte dessa två grundläggande inhemska processer isolerat, utan i förhållande till världsmarknaden, som via export och import utövar ett alltmer avgörande inflytande på tempot i vår ekonomiska utveckling.

Med allt detta som utgångspunkt skrev vi i våra teser till den femtonde kongressen:

”Eftersom det överskott av spannmål och råvaror som vi kan exportera i första hand kommer från byns välbärgade skikt, och eftersom det är just dessa skikt som hamstrar mest spannmål, visar det sig att vi genom utrikeshandeln i första hand 'regleras' av kulakerna och de välbärgade bönderna.” (Trotsky, **The Challenge of the Left Opposition, 1926-27**, s 461.)

Men man kan invända att oppositionen ”alltför tidigt” ställde frågor som ledarskapet redan hade satt datum för någon gång i framtiden. Efter allt som sagts är det knappast nödvändigt att ödsla tid på detta barnsliga stalinistiska argument, som partiet matas med varje gång man behöver hämta igen tid som förlorats. Låt oss lägga fram ett enda talande bevis. Vid ett möte med Moskvavojeten 9 mars 1928 sa Rykov så här i fråga om spannmålsinsamlingarna:

”Denna kampanj bär otvivelaktigt en chockattacks alla karakteristiska kännetecken. Om jag skulle bli tillfrågad om det inte hade varit bättre att sköta det på ett mer normalt sätt, det vill säga utan att behöva ta till denna chocktaktik för att få bukt med krisen för spannmålsinsamlingarna, skulle jag ärligt ha svarat att det hade varit bättre. Vi måste erkänna att *vi har förlorat tid, vi sov när svårigheterna för spannmålsinsamlingarna började, vi försummade att i tid vidta en hel rad åtgärder* som var nödvändiga för att spannmålsinsamlingarna skulle lyckas.” (*Pravda*, 11 mars 1928.)

Om dröjsmålet här i första hand erkänns utifrån en administrativ synvinkel, så är det lätt att komplettera den politiskt. För att i tid ha kunnat tillämpa de oundgängliga administrativa åtgärderna, skulle partiet, som inspirerar och leder statsapparaten, i god tid ha behövt få en allmän orientering åtminstone i grova drag, likt den som fanns i ledartikeln i *Pravda* 15 februari. Följaktligen är dröjsmålet inte administrativt utan partipolitiskt. Man borde ha lyssnat på oppositionens principiella varningar i tid, och de praktiska åtgärder vi föreslog borde ha diskuterats på ett affärsmissigt sätt.

Förra året föreslog oppositionen bland annat att man skulle driva igenom ett obligatoriskt lån på mellan 150 och 200 miljoner *pod* spannmål från 10% av bondeföretagen, det vill säga de mest välbärgade. Vid den tiden hudflängdes detta förslag som en krigskommunistisk åtgärd. Partiet upplystes om att det inte gick att klämma ur kulaken något utan att skada mellanbonden (Stalin vid den fjortonde kongressen), eller att kulaken inte utgör någon fara eftersom, förstår ni, han på förhand är begränsad inom den proletära diktaturens ramar (Bucharin). Men i år måste man ta till artikel 107 (det vill säga tvångsåtgärder i samband med spannmålsinsamlingarna). Varefter centralkommittén tvingades förklara att allt tal om krigskommunism är kontrarevolutionärt förtal, trots att centralkommittén själv kort dessförinnan hade stämplat oppositionens mycket mer försiktiga och metodiska förslag som krigskommunism.

Så länge vitt kallas vitt och svart kallas svart kommer den riktiga ståndpunkten att vara den som gör det möjligt att förstå vad som händer och förutse framtiden. Oppositionens ståndpunkt stämmer

med denna definition, men det gör aldrig det officiella ledarskapets uppfattning. När det kommer till kritan står fakta över även de mest högtstående institutioner. Bara i ett anfall av hierarkisk hysteri kan någon idag, *efter* förra vinterns spannmålsinsamlingar, och den därpå följande akuta krisen för den officiella politiken och ideologin, kräva att oppositionen erkänner sitt ”misstag”. Sådana villkor har aldrig lett till något gott.

Det är inte frågan om *vem som hade rätt*. Den frågan har bara en innebörd i samband med frågan om *vilken linje som var riktig*. Att, efter de första tecknen på att ledarskapet tänker göra en sväng, bagatellisera denna fråga vore ett föraktligt och skamligt brott mot partiet. Partiet har hittills inte fått chansen att utröna den. Alla åtgärder, diskussioner och steg får ett verkligt värde bara om partiet har fått klarhet eller ej. Vi har fortfarande inte uppnått en principiell ståndpunkt. Framtiden är inte säkrad. För varje steg framåt följer ett halvt steg bakåt.

En manöver eller en ny inriktning?

Hur ska den nuvarande vänstersvängen tolkas? Ska vi betrakta den som en manöver eller som en allvarligt menad ny inriktning, det vill säga ett återupplivande av en proletär linje och en internationell politik? Det är helt i sin ordning att hysa tvivel.

Beslutsfattande som ett sätt att avleda partiets uppmärksamhet – det har varit en av det nuvarande ledarskapets grundläggande metoder. I frågan om industrialiseringen, fattigbönderna, den kinesiska revolutionen antog de den ena resolutionen efter den andra, inte i syfte att klargöra, förklara och leda, utan tvärtom för att dölja och maskera vad som egentligen hade hänt. Lenin har sagt att inom politiken tror bara idioter på ord. Under perioden efter Lenin måste även idioter lära sig att inte vara så lättrogna.

Frågan om detta är en manöver eller en ny inriktning omfattar även förhållandena mellan klasserna och hur de återspeglas inom SUKP. I egenskap av landets enda parti reagerar det på de olika klassernas påtryckningar genom de olika grupperna inom sig.

Den tidigare citerade ”historiska” artikeln i *Pravda* 15 februari innehåller ett anmärkningsvärt erkännande i denna fråga, det vill säga hur nya klassgrupperingar återspeglas i vårt parti. Det är kanske den mest slående delen av artikeln. Den lyder så här:

”Under den senaste perioden har det i våra organisationer, både i partiet och på andra ställen, dykt upp vissa element som är främmande för partiet. De ser inte några klasser i byn, inser inte grunderna för vår klasspolitik och försöker arbeta på ett sådant sätt att ingen i byn ska bli förnärad. De försöker leva i fred med kulaken, och överhuvudtaget bli populär inom 'alla skikt' i byn.”

Även om man här åsyftar medlemmar i partiet, utgör ovanstående ord ett hart när perfekt porträtt av den nyborgerliga, termidorianska,¹ realistiska politikern, i motsats till kommunisten. Men *Pravda* förklarar inte med ett ord hur dessa element kom in i partiet. De har ”dykt upp” - och det är allt! Varifrån har de kommit, genom vilka grindar kom de in? Trängde de in i partiet utifrån? Och hur trängde de sig in? Eller spirade de på insidan, och i så fall i vilken sorts jordmån? Och märk väl, allt detta har ägt rum samtidigt som det skett en oavbruten ”bolsjevisering” av partiet på grundval av bondefrågan. Artikeln förklarar inte hur partiet trots upprepade varningar kunde förbise ustrjalovisterna² och termidorianerna fram tills dess de visade sin *administrativa makt* i politiken för spann-

- 1 Nionde **termidor** (27 juli 1794) var det datum i den franska revolutionens kalender då kontrarevolutionen genomförde sin dramatiska kupp genom att avrätta de revolutionära jakobinerna Robespierre, Saint-Just, Couthon, Lebas och andra, och därmed inledde den termidorianska reaktionsperioden. Trotskij använde denna term på motsvarande samhällsförhållanden under den ryska revolutionen, och menade med det den ökande sociala, ekonomiska och politiska reaktion som ägde rum under de gamla strukturerna och fanorna.
- 2 Efter den ryske professorn och ekonomen N **Ustrjalov** som övergick från att stödja en intervention mot sovjeterna

målsinsamlingarna, eller hur partiet kunde tillåta sig att tappa kulaken ur sikte fram tills dess han fick makt, ledde mellanbonden efter sig och saboterade spannmålsinsamlingarna. *Pravda* förklarar inget av detta. Varför bry sig! I februari 1928 fick vi för första gången höra från vårt centrala organ något som vi kände till sedan länge och som vi hade givit uttryck för mer än en gång, nämligen att det i Lenins parti inte bara hade ”dykt upp” utan också formerats en stark högerflygel som drar i riktning mot ett nytt NEP, det vill säga mot en gradvis kapitalism.

Så här skrev jag i detta ämne i slutet av 1927:

”Den officiella kampen mot oppositionen förs utifrån två paroller: *mot ”två partier”* och *mot ”trotskismen”*. Stalinisternas påhittade kamp mot två partier döljer att det har uppstått en dubbelmakt i landet och att det har bildats ett borgerligt parti inom kommunistpartiets högerflygel, med partiets fana som kamouflage. I en hel rad regeringsorgan och på partisekreterarnas kontor håller man hemliga möten för partiets apparatmän och ”specialister”, med andra ord ustrjalovitiska professorer, där man utarbetar metoder och paroller för kampen mot oppositionen. Detta är *verkligen* att bilda ett andra parti, som med alla krafter försöker underkuva partiets proletära kärna – och dessutom delvis lyckas med det – och radera ut dess vänsterflygel. Apparaten döljer detta bildande av ett andra parti och anklagar oppositionen för att försöka inrätta ett andra parti – just därför att oppositionen försöker slita partiets proletära kärna från borgarklassens ökande tryck och inflytande. Om det inte lyckas är partiets enhet räddningslöst förlorad. Tanken att proletariats diktatur kan upprätthållas enbart med hjälp av besvärjelser om partiets enhet är en ren illusion. Frågan om ett eller två partier i materiell klassmening, och inte bara med den officiella propagandans ord, avgörs av huruvida och i vilken utsträckning motståndskrafterna inom partiet och proletariatet kan väckas upp och mobiliseras.” (*”Ett nytt skede”*, på marxistarkiv.se.)

I juni gav Stalin följande förklaring till studenterna vid de högsta instituten i Moskva angående ett andra parti:

”Det finns personer som tycker sig skönja en utväg ur detta läge i återgång till kulakjordbruket, i kulakjordbrukets utveckling och utbredning. Dessa personer dristar sig inte att tala om återgång till godsjordbruket, ty de inser tydligen att det är farligt att i våra dagar prata om sådana saker. Så mycket hellre talar de i stället om nödvändigheten att på alla sätt utveckla kulakjordbruket i... sovjetmaktens intresse. Dessa personer menar att sovjetmakten samtidigt skulle kunna stödja sig på två motsatta klasser: på kulakklassen, vars ekonomiska princip är arbetarklassens utsugning, och på arbetarklassen, vars ekonomiska princip är tillintetgörandet av varje utsugning. Detta är ett konststycke värdigt reaktionärer. Det behöver inte ens bevisas att dessa reaktionära planer inte har någonting gemensamt med arbetarklassens intressen, med marxismens principer och med leninismens uppgifter.” (**Leninismens problem**, s 280.)

Dessa ord utgör en något förenklad framställning av en del av inledningen till första kapitlet i *Oppositionens plattform*. Vi berättar det bara på grund av att Stalin enligt vår uppfattning *ännu* inte hotas av landsförvisning. Förvisso nämns inte formeringen av ett andra parti öppet i Stalins tal. Men om det i det proletära partiet finns ”personer” (vilka personer?) som styr mot ett kapitalistiskt kulakjordbruk, och som avstår från att tala om godsjordbruk i stor skala bara av försiktighet, om dessa ”personer”, vars adress inte nämns, är sammanknutna av denna sorts plattform och vägleds av den under spannmålsinsamlingarna, under utarbetandet av industrins planer, löneskalor etc, etc, då handlar det just om medlemmar i ett nyborgerligt, det vill säga termidorianskt parti. Man kan vara med i ett bolsjevikiskt parti och *inte* närma sig Chiang Kai-shek, Purcell, kulaken och byråkraten, eller snarare är detta det enda villkor under vilket man kan vara med i ett bolsjevikiskt parti. Men det är omöjligt att vara med i ett bolsjevikiskt parti och styra mot en kapitalistisk utveckling. Det är den enkla idé som uttrycks i vårt dokument, ”Om det nya skedet”.

Denna högerflygel som ”dök upp” av okänd anledning noterades alltså officiellt för första gången

till att arbeta för sovjetregeringen i en av dess institutioner i Harbin. Ustrjalov menade att man genom att arbeta inom sovjetregimen kunde återupprätta kapitalismen genom att gradvis breda ut den inom den sovjetiska organismen. I kampen mellan Stalin och Trotskij stödde Ustrjalov den förre som ett steg i riktning mot sitt mål.

under spannmålsinsamlingarna. Dagen efter den som vanligt hundraprocentigt monolitiska femtonde kongressen, upptäckte man att kulaken inte lämnade sitt spannmål på marknaden, bland annat därför att det i partiet fanns inflytelserika grupper som ville leva i fred med alla klasser, i enlighet med Dai Jitaos, det vill säga Chiang Kai-sheks hovfilosof, lära. Dessa inhemska guomindangelement gjorde sig inte hörda under varken de så kallade diskussionerna eller vid kongressen. Dessa tappra "partimedlemmar" var givetvis bland de första att rösta för att utesluta oppositionen som en "socialdemokratisk" avvikelse. De röstade också för alla vänsterresolutioner, ty de har för längesedan lärt sig att resolutioner inte räknas. Partiets termidorianer är inte frasmakare utan män av handling. De upprättar sin egen speciella *smytjka* med de nya ägarna, de småborgerliga intellektuella och byråkratin. Och de styr ekonomins, kulturens och till och med partiverksamhetens viktigaste grenar från "nationalstatlig" ståndpunkt. Men kan högern vara så svag att den inte behöver bekämpas?

Ett klart svar på denna fråga är av avgörande betydelse för hur det ska gå med hela den nuvarande vänstersvängen. Det första intrycket är att högern är ytterst svag. Det räckte med ett rop uppifrån för att spannmålsinsamlingarna och delvis den övergripande bondepolitiken omedelbart skulle styras längs "vänster"-kanaler. Men just den oerhörda lätthet med vilken man uppnådde dessa resultat bör vara en varningssignal mot förhastade slutsatser om högerns svaghet.

Högerflygeln är en småborgerlig, opportunistisk, byråkratisk, mensjevnikisk, klassamarbetande flygel som drar mot borgarklassen. Det vore ett helt obegripligt fenomen om högerflygeln, i ett parti som innehåller bolsjevismens revolutionära kadrer och hundratusentals arbetare, inom loppet av några få år skulle bli en självständig kraft och öppet tillämpa sina strävanden och mobilisera arbetarmassorna. En sådan situation existerar naturligtvis inte. Högerflygeln är stark i egenskap av en *apparat som överför trycket från de icke-proletära klasserna till arbetarklassen*. Det betyder att partihögerns styrka finns *utanför* partiet, bortom dess begränsningar. Den är den byråkratiska apparatens, de nya ägarnas, den internationella borgarklassens kraft. Följaktligen är den en enorm kraft. Men just därför att högerflygeln återspeglar trycket från andra klasser i partiet är den ännu så länge oförmögen att öppet lägga fram sin plattform och mobilisera partiopinionen. Den behöver en täckmantel, och den måste lugna vaksamheten hos partiets proletära kärna. Apparatregimen tillhandahåller både det förra och det senare. Partiapparaten utnyttjar partiets uppblåsta monolitism för att dölja högerflygeln för de revolutionära arbetarna, och samtidigt terroriserar den arbetarna genom att utdela slag mot oppositionen, som bara är ett medvetet uttryck för arbetarnas oro för den proletära diktaturens öde.

Den nuvarande brytningen mellan apparaten och högerflygeln tvingar den senare att förminska sina frontlinjer, slå till medan den drar sig tillbaka och tillfälligt bida sin tid. Högern förstår mycket väl att om apparaten verkligen uppmanade partiet att analysera situationen, att rena sig genom att rensa ut termidorianerna, så skulle högerflygeln fullständigt svepas undan av gräsrötterna, som inte skulle behöva ta till gäng av splittrare och gangsters. På detta sätt skulle det inte längre finnas en hävstång i partiet som den inhemska och internationella borgarklassen kan utnyttja. Förvisso skulle inte borgarklassens angrepp försvinna med en gång eller ens minska. Men den skulle tvingas agera öppet mot partiet, som därmed skulle stå ansikte mot ansikte med fienden och kyligt kunna bedöma hans styrkor och avsikter. Borgarklassens hemliga och underjordiska påtryckningar, som verkar med hjälp av infiltration av partiet och sovjetmakten, skulle inte längre vara möjliga. I sig själv vore det en halv seger.

Högern inser vilken situation de befinner sig i. Men de tar också hänsyn till ett annat faktum, nämligen att det inte går att uppmana partiet att verkligen rensa upp bland sina på senare år avsevärt rostangripna teorier och medlemmar genom att anta några andra paroller eller sträva efter några

andra mål än de som hittills lagts fram av bolsjevik-leninisterna (oppositionen). Men i så fall skulle det bli nödvändigt att drastiskt förändra inställningen till oppositionen själv, ty annars skulle den centristiska apparatens cyniska brist på principer framstå i all sin nakenhet. Högerflygeln tror, inte utan orsak, att centern inte kommer att våga att djärvt byta fasad. Högerflygeln biter ihop tänderna och retirerar, och visar därmed att de inte vill ha en strid som är lika farlig för dem som för centern. Samtidigt ställer de krav till centern: att inte rubba *status quo* i partiet, det vill säga att inte bryta blocket mellan högern och centern mot vänstern, att inte luta längre åt vänster än vad som absolut krävs av det nuvarande nödläget, med andra ord att behålla möjligheten att återvända till den gamla vägen, och därifrån slå in på vägen mot det nya NEP.

Högerflygeln inser att de för tillfället måste vika sig för vänstersvingen så tyst som möjligt. Hursomhelst, *för dem är det en manöver*. De håller tyst och förbereder sig. De förväntar sig att vänsterexperimentet ska misslyckas, tack vare de klassmässiga svaren utifrån, tack vare inhemska motsättningar, den byråkratiska apparatens hemliga motstånd, och framförallt tack vare centrismens inneboende benägenhet för sicksackmanövrar. Högerflygeln känner sina allierade. Samtidigt komprometterar den ivrigt centern, och visar åt alla håll och kanter att centern inte har uppfunnit något utan bara upprepar vad oppositionen sa ända från början.

För att inte hamna i ett besvärligt läge fortsätter centern å sin sida att slänga oppositionsanhängare i fängelse. Högern inser att ju fler slag apparaten riktar mot vänster, desto mer blir apparaten beroende av högern. De siktar på att övergå från defensiven till offensiven och ta sin hämnd när vänsterexperimentet avslutas med ett misslyckande (och under de nuvarande förhållandena räknar högern bestämt med det). Kommer det att hända? Det är inte alls uteslutet med en sådan eventualitet. Den är möjlig så länge vändningen grundar sig på ett *status quo* i partiet. Den är inte bara möjlig, *utan* den är till och med trolig, än mer den är oundviklig.

Innebär det att det är uteslutet att den nuvarande sicksacksvängen utvecklas till en vänsterlinje? Låt oss vara ärliga: det är inte bara ledarskapets politik under de senaste åren som gör oss skeptiska till att svara jakande på denna fråga, utan också dess nuvarande hållning, såtillvida som frågan beror på ledarskapets förutseende och konsekvens. Men kärnan är just det faktum att den inledande manövern har vuxit över i en djupgående politisk svängning, som fångar allt större delar av partiet och bredare klasskikt i sitt skruvstäd. Dessa klasskikt är inte intresserade av hur manövern går till, av den ledarskapets konst som ledarskapet praktiserar för konstens skull, utan snarare i svängningens objektiva ekonomiska och politiska resultat. På detta område har saker och ting nått en punkt där den goda viljan, konsekvensen och överhuvudtaget intentionerna hos svängningens initiativtagare blir allvarligt förändrade av mycket vidare kretsars vilja och intressen. Därför vore det felaktigt att förneka *möjligheten* att den nuvarande sicksacksvängen utvecklas i riktning mot en konsekvent proletär linje.

Hursomhelst måste oppositionen i kraft av sina uppfattningar och syften göra allt i sin makt för att se till att den nuvarande sicksacksvängen utvecklas till en verklig sväng upp på den leninistiska vägen. Ett sådant resultat vore det mest hälsosamma, det vill säga skulle innebära de minsta omvälvningarna för partiet och diktaturen. Det vore en *väg av djupgående partireformer, ett oundgängligt löfte om en reform av sovjetstaten*.

Den nuvarande krisens samhälleliga grundval

Ljuden från kampen i partiet är bara ett eko från ett mycket mer omfattande tumult. Det har hopat sig förändringar inom klasserna som, om de inte i tid översätts till bolsjevismens språk, kommer att ställa oktoberrevolutionen i sin helhet inför en smärtsam kris.

Ledarskapets brådska att, knappt två månader efter den femtonde kongressen, bryta med en inriktning som vid tiden för kongressen ansågs vara riktig, är i sig själv ett osvikligt symptom på det faktum att den process av klassförändringar som äger rum i landet, tillsammans med hela den internationella situationen, har nått ett kritiskt skede där den ekonomiska kvantiteten övergår i politisk kvalitet. Vid flera tillfällen sedan 1923 har vi presenterat en prognos av denna art. Den uttrycktes på följande sätt i oppositionens teser vid tiden för den femtonde kongressen:

”I ett land med en överväldigande andel små och till och med mycket små bönder och småägare i allmänhet, äger de viktigaste processerna till en viss punkt rum på ett uppsplittrat och underjordiskt sätt, bara för att till sist bryta fram i det öppna på ett 'oväntat' sätt.”

Givetvis bara ”oväntat” för de som inte kan göra en marxistisk bedömning av de processer som pågår när de ännu befinner sig i början av sin utveckling.

Kulakernas spannmålsstrejk, som drog mellanbönderna efter sig, Sjachty-specialisternas överenskommelser med kapitalisterna, skyddet eller det halva skyddet för kulakstrejken från en inflytelserik del av stats- och partiapparaten, det faktum att kommunisterna kunde blunda för teknikernas och tjänstemännens kontrarevolutionära hemliga manövrar, det skamliga lättsinnet från skurkar i Smolensk och på andra ställen,¹ under täckmantel av ”järndisciplin” - alla dessa odiskutabla fakta är av yttersta betydelse. Ingen kommunist som resonerar på ett friskt sätt skulle våga hävda att det är tillfälliga och inte typiska fenomen, som inte har ökat i omfattning tack vare ekonomiska och politiska processer och tack vara partiledningens politik under de fem senaste åren. Dessa fakta kunde och borde ha förutsetts. De teser som oppositionen publicerade vid den femtonde kongressen, och som är tillgängliga för alla, konstaterar:

”Sammangående mellan kulaken, ägaren och den borgerligt intellektuella å ena sidan, och å den andra talrika band inom inte bara stats- utan även partibyråkratin, utgör den mest obestridliga och samtidigt mest oroande processen i vårt sociala liv. Därur uppstår de frön till *dubbelmakt* som hotar proletariats diktatur.”

Det manifest eller cirkulärbrev som centralkommittén gav ut 3 juni 1928, medgav att det existerade den ”mest fruktansvärda byråkratism” i statsapparaten liksom i partiet och fackföreningarna. Cirkulärbrevet försöker förklara byråkratismen så här:

1) kvarlevor av det byråkratiska arvet från det förflutna, 2) en produkt av massornas efterblivenhet och upplysningsfientliga inställning, 3) deras ”otillräckliga administrativa kunskap”, 4) underlåtenhet att snabbt nog dra in massorna i den statliga administrationen.

Dessa fyra omständigheter existerar faktiskt. I viss mån kan de alla förklara byråkratismen. Men ingen av dem kan förklara dess våldsamma och ohämmade *tillväxt*. Massornas kulturella nivå borde ha ökat under de senaste fem åren. Partiapparaten borde ha lärt sig hur man snabbare ska dra in massorna i det administrativa arbetet. De gamla funktionärerna borde i stor utsträckning ha bytts ut mot en ny generation funktionärer, utbildade under sovjetiska förhållanden. Som en konsekvens av detta borde byråkratismen ha minskat. Men pudelns kärna är just det faktum att den har vuxit något ofantligt, den har blivit den ”mest fruktansvärda byråkratism”, den har satt i system sådana administrativa metoder som undertryckande med hjälp av order uppifrån, hot, förtryck med hjälp av ekonomiska åtgärder, gunstlingssystem, hemligt samförstånd mellan tjänstemän med hjälp av ömsesidiga överenskommelser, eftergifter till de starka, förtryck av de svaga. Att det, trots sovjetekonomin tillväxt och massornas kulturella utveckling, har skett en extremt snabb pånyttfödelse av dessa den gamla klassapparats böjelser har *klassmässiga* orsaker, nämligen det sociala befäst-

1 I slutet av 1927 och under hela 1928 och 1929, avslöjades ett stort antal fall av sabotage, byråkratism, korruption, svågerpolitik och terrorisering av arbetare i flera regioner i landet. Bland de mest anmärkningsvärda av dessa händelser var affärerna i Don-bäckenet (”Sjachty-rättegången”), Smolensk och Artemovsk.

det av ägarna av egendom, deras sammanflätning med statsapparaten, och den press de utövar mot partiet via apparaten. Om man inte förstår de klassmässiga orsakerna till regimen's ökande byråkratisering, så liknar kampen mot det onda alltför ofta en väderkvarn som viftar med vingarna utan att lyckas mala något mjöl.

Industrins försenade tillväxt har skapat en oacceptabel "prissax". Den byråkratiska kampen att sänka priserna har bara skakat om marknaden, tagit från arbetarna utan att ge något till bönderna. De enorma fördelar som bönderna fick av den jordbruksrevolution som oktoberrevolutionen åstadkom äts upp av priset på industrivaror. Det undergräver *smytjkan*, och tvingar breda skikt i byn till kulakens sida med dennes paroll om fri inrikes- och utrikeshandel. Under dessa villkor hittar den inhemska köpmannen en gynnsam jordmån och täckmantel, medan den utländska borgarklassen får en stödjepunkt.

Proletariatet marscherade naturligtvis till revolutionen med de ojämförligt största förhoppningarna, och den överväldigande massan med stora illusioner. Den fördröjda utvecklingstakten och den oerhört låga materiella levnadsstandarden, måste oundvikligen leda till minskade förhoppningar om sovjetmaktens förmåga att inom en mer eller mindre omedelbar framtid i grunden förändra hela det samhällseliga systemet.

Världsrevolutionens nederlag, i synnerhet under de senaste åren när ledningen låg i Kominterns händer, har pekat i samma riktning. De förde med nödvändighet in en ny stämning i arbetarklassens inställning till världsrevolutionen: allt större förbehåll i förhoppningarna, skepsis bland de trötta, direkt misstänksamhet och till och med vresigt ursinne bland de omogna.

Dessa nya tankar och nya bedömningar sökte vägar att uttrycka sig. Om de hade funnit dem i partiet kunde kanske de mest avancerade skikten ha intagit en annan hållning till den internationella revolutionen, och framförallt till revolutionen i sitt eget land. Den kanske hade blivit mindre naiv och hänförd och mer kritisk, men i gengäld mer balanserad och stabil. Men de nya tankarna, bedömningarna, önskingarna och oron tvingades inåt. Under fem år levde proletariatet under den gamla och välkända parollen: "Tänk inte! De i toppen har en bättre hjärna än ni." I början gav detta upphov till ilska, sedan passivitet och till sist en kringsekuren tillvaro, som tvingade människor att dra sig in i sitt politiska skal. Från alla håll blev arbetaren tillsagd att säga, tills han slutligen sa själv: "Du där! Det här är inte 1918."

Klasser och grupper som är fientligt inställda till proletariatet tar med i beräkningen att proletariatet fått en lägre specifik vikt, vilket inte bara märks i statsapparaten och fackföreningarna, utan även i det dagliga ekonomiska livet och den dagliga tillvaron. Härur uppkommer det växande självförtroende som har visat sig bland de politiskt aktiva delarna inom småbourgeoisin och den växande mellanbourgeoisin. De har återupprättat sin vänskap och återskapat sina nära band och familjeband till hela "apparaten", och är av den bestämda uppfattningen att deras tid nalkas.

Sovjetunionens försämrade internationella ställning, världskapitalismens ökande fientliga tryck, under ledning av den erfarna och rabiata brittiska borgarklassen – allt detta gör att den inhemska borgarklassens mest oförsonliga delar på nytt kan sticka upp huvudet.

Dessa är de viktigaste delarna i oktoberrevolutionens kris. Den visade sig delvis i kulakernas och byråkraternas nyligen inträffade spannmålsstrejk. Krisen i partiet är dess mest generella och farligaste återspeglning.

Av detta följer att det ännu så länge, åtminstone på håll, naturligtvis är omöjligt att förutsäga när och i vilken form dessa ännu halvt underjordiska processer mot dubbelmakt kommer att försöka skaffa sig ett öppet politiskt uttryck. Det beror till stor del på internationella omständigheter och inte bara på inrikespolitiken. En sak är klar: den revolutionära linjen består inte av att vänta och

gissa tills den ständigt växande fienden griper ett gynnsamt tillfälle att gå på offensiven, utan istället att själva gå på offensiven innan fienden, som det tyska ordspråket säger, tornar upp sig över träden. Det går inte att ta tillbaka de förlorade åren. Det är bra att centralkommittén till sist har slagit larm om de illavarslande fakta, som till stor del beror på deras egen politik. Men det räcker inte med att bara slå larm och utfärda allmänna appeller. Redan innan den femtonde kongressen, när den ledande fraktionen fortfarande gav parollen om att klämma åt kulaken en rent litterär karaktär, skrev oppositionen i sina teser:

”Om man tar parollen om att klämma åt kulaken och NEP-mannen... på allvar, så förutsätter det en förändring av hela politiken, en ny inriktning för alla statliga organ. Vi måste säga detta precist och klart. Ty varken kulakerna eller fattigbönderna har glömt att centralkommittén under de senaste två åren (mellan den fjortonde och femtonde kongressen) har haft en helt annan politik. Det är helt uppenbart att författarna till teserna, genom att tåga om sina tidigare ståndpunkter, utgår från tanken att det förmodligen räcker att utfärda ett nytt påbud för att genomföra en förändring av politiken. Men den nya parollen kan inte förverkligas, i handling och inte i ord, utan att övervinna vissa klassers bittra motstånd och mobilisera andra klassers krafter.”

Dessa ord bibehåller än idag sin fulla kraft. Det var inte lätt att vända partiet från den leninistiska till den högercentristiska vägen. För att kunna skapa och befästa en inflytelserik flygel i bolsjevikpartiet som inte ”erkänner” klasser, för att partiet officiellt inte skulle lägga märke till denna flygels existens, och för att ledningen under flera år skulle kunna förneka dess existens, för att denna flygel, som inte demaskerades vid den femtonde kongressen, skulle visa sig officiellt *inte genom partiet utan genom... spannmålsutbytet* – krävdes fem års oavbruten propaganda för den nya inriktningen, plus tusentals stalinistiska och bucharinistiska fusklappar om hur kulaken inlemmades i socialismen och hånfulla tillmälen om hungriga personers parasiterande psykologi, plus förföljelser av de statistiska byråerna bara på grund av att de märkte att kulaken existerade, plus att försumliga tjänstemän segrade över hela linjen, plus att det bildades en ny *katedersocialistisk*¹ propagandaskola av spetsfundiga marxister, och många fler saker. Men framförallt krävdes det en brutal, oövertänkt, hänsynslös, illojal och godtycklig förföljelse av den proletära vänstern. Under tiden uppkom och befäste sig de termidorianska elementen i partiet (”dök upp” enligt *Pravdas* bevingade ord), arbetade upp förbindelser, kontakter och sympatier, och skickade ut sina rötter långt utanför partiet och djupt ner i de stora klassernas jord. Allt detta kan inte avskaffas med hjälp av ett litet cirkulärbrev, oavsett hur kvick stil det har. Det krävs omskolning. Det krävs en översyn. Det krävs omgrupperingar. Vi måste plöja det ogräsbevuxna fältet med marxismens djupa plog.

Försöken att lugna sig och partiet med föreställningen att oppositionen är svag och kraftlös rimmar illa med att det förs en rabiats kamp mot den. Oppositionen har ett handlingsprogram som har prövats av händelseutvecklingen och medlemmar som har härdats i förföljelsernas skärselfeld och som inte vacklar i sin lojalitet mot partiet. Sådana medlemmar ger uttryck för den uppåtstigande linjen, och kan inte utrotas eller krossas. Oppositionen utgör den vassa eggen på partiets svärd. Att bryta denna egg är detsamma som att göra svärdet som höjs mot fienden slöare. Frågan om oppositionen är kärnpunkten i hela vänsterkursen.

Bara en segerrik utveckling av världsrevolutionen kommer att verkligen och fullständigt befria oss från inte bara yttre utan även inhemska kriser. Det är ABC för en marxist. Men det finns en oöverstiglig avgrund mellan detta och den hopplösa fatalism som vi serveras av de bucharinistiska skolastikerna. Det finns kriser och kriser. Genom själva sin natur kan inte det kapitalistiska

1 Termen **katedersocialister** användes av en tysk författare 1871 för att beskriva ekonomiprofessorer med måttfullt socialistiska böjelser. Begreppet ”spreds snabbt till andra länder för att beskriva personer som var för en måttlig utvidgning av förmyndarstaten, med minsta möjliga ingrepp i de befintliga institutionerna. Deras filosofi, som i bästa fall är en utspädd form av statssocialism, kallas i allmänhet 'akademisk socialism' eller 'professorssocialism'.”

samhällets befrias från kriser. Det innebär ingalunda att den härskande borgarklassens politik är oviktig. En riktig politik höjde de borgerliga staterna, en felaktig politik antingen ruinerade eller hämmade dem.

Den officiella skolastiken är helt oförmögen att förstå att det mellan den mekaniska determinismen (fatalismen) och det subjektiva egensinnet finns en materialistisk dialektik. Fatalismen säger: ”Ingenting kommer någonsin att kunna komma ur en sådan efterblivenhet.” Den vulgära subjektivismen säger: ”Det är en enkel match! Vi ville det och vi bygger socialismen!” Marxismen säger: ”Om man är medveten om sitt beroende av de internationella förhållandena och sin inhemska efterblivenhet, då kan man med en riktig politik resa sig, förskansa sig och förena sig med den segerrika världsrevolutionen.”

Det är oundvikligt med kriser i den sovjetiska övergångsregimen, ända tills proletariatet i de framskridna länderna på ett bestämt och avgörande sätt har gripit makten. Men politikens uppgift är att hindra sovjetregimens kriser från att samlas på hög till en punkt då de blir kriser för regimen i sin helhet. Ett första villkor för det är att proletariatets ställning och självmedvetande som härskande klass bevaras, utvecklas och stärks. Och det enda verktyget för det är ett självverkande, flexibelt och aktivt proletärt parti.

Partikrisen

En riktig ekonomisk politik eller en allmän politik är inte säkerställd bara genom att frågorna ställs korrekt, något som man inte lyckats med sedan 1923. Den proletära diktaturens politik kräver att man ständigt känner samhällets alla klasskikt på pulsen. Det går dessutom inte att göra med hjälp av en senfärdig, på många punkter otillräcklig, rigid och okänslig byråkratisk apparat. Det måste genomföras med hjälp av ett levande och aktivt proletärt parti, med hjälp av kommunistiska spejare, pionjärer och byggare av socialismen. Innan kulakernas växande roll kan uppfattas statistiskt, innan teoretikerna kan generalisera det, och politikerna översätta det till direktiv, måste partiet kunna *känna* det med sina oräknliga tentakler och slå larm. Men då måste partiet i sin helhet vara känsligt och flexibelt, och framförallt får det inte vara rädd för att leta, förstå och tala.

Trots att den statliga industrin är så enormt uppsplittrad: med konkurrens mellan de olika trusterna och fabrikerna, en besvärlig materiell situation för arbetarmassorna, och en otillräcklig kulturell nivå bland viktiga grupper bland arbetarna – bestäms och säkerställs dess socialistiska karaktär i avgörande grad av partiets roll, den proletära förtruppens frivilliga interna sammanhållning, den medvetna disciplinen hos administratörerna, de fackliga funktionärerna, fabrikskärnornas medlemmar, etc. Om vi tar i betraktande att detta nät försvagas, löses upp och slits sönder, då blir det självklart att det inom kort inte kommer att finnas kvar något av den statliga industrins, transporterens etc socialistiska karaktär. Trusterna och de enskilda fabrikerna kommer att börja leva ett självständigt liv. Inte ett spår kommer att återstå av de ännu så svaga inledande planerna. Arbetarnas ekonomiska kamp kommer bara att begränsas av styrkeförhållandena. Det statliga ägandet av produktionsmedlen kommer först att förvandlas till en juridisk konstruktion, och senare kommer även den att svepas bort. Även här inskränker sig alltså frågan till den proletära förtruppens medvetna sammanhållning, till att byråkratismens rost och ustrjalovismens var försvagar den.

En korrekt politisk linje i egenskap av ett system, går inte att tänka sig utan att partiet har korrekta metoder för att utarbeta och tillämpa den. Även om det byråkratiska ledarskapet under inverkan av vissa impulser i den ena eller andra frågan kan snubbla över spår till en riktig linje, finns det absolut inga garantier för att denna linje faktiskt kommer att följas upp och inte bryts på nytt imorgon.

Under de nuvarande förhållandena av partiets diktatur har ledarskapet koncentrerat en större makt i

sina händer än vad någon enskild politisk organisation tidigare utövat i mänsklighetens historia. Under dessa förhållanden är det mer än någonsin tidigare livsnödvändigt att upprätthålla de proletära, kommunistiska ledningsmetoderna. Varje byråkratisk förvridning, varje felaktigt steg får omedelbara återverkningar inom hela arbetarklassen. Samtidigt har ledarskapet efter Lenin gradvis fått till vana att utsträcka den proletära diktaturens avoga inställning till den borgerliga pseudo-demokratin till de livsnödvändiga garantier för den medvetna proletära demokratin som partiet behöver för att blomstra, och som är oundgängliga för att leda arbetarklassen och arbetarstaten.

Detta var ett av de viktigaste problem som rörde sig i Lenins tankar under den sista perioden av hans liv. Han begrundade det i hela dess historiska omfattning, och i alla konkreta dagliga aspekter. När Lenin återvände till arbetet efter sin första sjukdom blev han förfärad över byråkratismens tillväxt, speciellt inom partiet. Det var därför han föreslog bildandet av den centrala kontrollkommissionen, givetvis inte en sådan som existerar nu, och som representerar raka motsatsen till vad Lenin tänkte sig. Lenin påminde partiet om att det inte saknades exempel i historien på segrare som hade urartat och tagit över de besegrades moral. Han kokade av ilska över alla nyheter om godtyckliga orättvisor eller brutalt beteende från makthavande kommunister gentemot sina underordnade (episoden med Ordzjonikidzes knytnävar).¹ Han varnade partiet för Stalins *grovhet* och mot intern moralisk *brutalitet*, som är blodssystem med förräderiet, och som när det har all makt blir ett fruktansvärt instrument för att förstöra partiet. Det är också bakgrunden till Lenins lidelsefulla appeller för kulturen och den kulturella utvecklingen – inte i betydelsen av Bucharins nuvarande billiga små scheman, utan i betydelsen av en kommunistisk kamp mot den asiatiska moralen, mot arvet från feodalismen och tölpaktigheten, och mot ämbetsmännens utnyttjande av massornas oskuld och okunskap.

Men under de senaste fem åren har partiapparaten drivit en rakt motsatt linje. Den har blivit helt genomsyrad av statsapparaten byråkratiska förvridningar, och har påtvingat den de speciella avvikelser som den borgerligt parlamentariska ”demokratin” har utarbetat – bedrägeri, förklädning, dubbelspel. Som ett resultat av det har det uppstått ett speciellt ledarskap som istället för en medveten partidemokrati tillhandahåller: en förfalskning och bearbetning av leninismen, ämnad att stärka partibyråkratin, ett oerhört och oacceptabelt maktmissbruk i förhållande till kommunisterna och arbetarna, ett svekfullt användande av partiets hela valapparat, diskussionsmetoder som kanske en borgerligt fascistisk makt skulle kunna skryta om, men aldrig ett proletärt parti (utvalda gangstergång, beordrade busvisslingar och spydigheter, kasta talare från talarstolen, och liknande avskyvärda metoder), och sist men inte minst en fullständig brist på kamratlig sammanhållning och hederlighet i relationerna mellan apparaten och partiet.

Partipressen har offentliggjort händelserna i Artemovsk, Smolensk och andra fall och kallat dem sensationella avslöjanden. Centralkommittén har utfärdat upprop om att bekämpa korruptionen. Och med det verkar de ha uttömt frågan. I själva verket har de inte ens ställt den.

För det första kan inte breda partikretsar undgå att känna till att det bara är en liten del som har offentliggjorts – för att inte tala om det som hänt i allmänhet, utan bara det som har avslöjats. Nästan varenda provins har haft sin egen ”Smolensk”-affär i större eller mindre omfattning, och dessutom inte bara de senaste dagarna eller ens det senaste året. Långt innan perioden av ”självkritik” blossade det upp affärer i Tjita, Chersonsk, Vladimirsk och på många andra ställen, bara för

1 I samband med diskussionen om den nationella frågan i Georgien (1922-23) skrev Lenin flera gånger till Trotskij och vädjade till honom att de gemensamt skulle ingripa å georgiernas vägnar mot Stalin, Dzerzjinskijs och Ordzjonikidzes politik. I samband med ett möte där diskussionen blev hetsig slog Ordzjonikidze en ung georgisk motståndare i ansiktet. 30 december 1922 skrev Lenin i en av sina konfidentiella noter: ”Om det hade gått så långt att Ordzjonikidze kunde glömma sig till den grad att han brukade fysiskt våld, vilket kamrat Dzerzjinskij informerade mig om, då kan man föreställa sig vilket trask vi hamnat i.” (VV10, band 10, s 521.)

att omedelbart tystas ner. Hundraprocentiga sekreterare i distriktskommittéerna avslöjades med att i hemlighet och utan kontroll ha slösat bort enorma summor i underhåll till sina familjer. Varje gång en sådan affär avslöjades slog man på ett odiskutabelt sätt att fast att hundratals, ibland tusentals, partimedlemmar kände till brotten men höll tyst. Ofta höll de tyst i ett, två eller till och med tre år. Ibland nämndes dessa omständigheter till och med i tidningarna. Men ingen drog några slutsatser. Det hade räckt att bara upprepa vad som finkänsligt och milt hade slagits fast i oppositionens dokument. Om man inte drar de nödvändiga slutsatserna av Smolensk och andra avslöjanden, så förblir de sensationer som retar partiet. De lär inte partiet något utan distraherar snarare dess uppmärksamhet.

Den springande punkten är det faktum att ju mer oberoende apparaten blir från partiet, desto mer beroende blir apparatens följe av varandra. *Ömsesidiga återförsäkringar är inte en lokal "detalj" utan den byråkratiska regimens grundläggande drag.* Vissa personer i apparatens följe hänger sig åt vedervärdigheter, medan resten håller tyst. Partimassorna då? Partiets stora massa är skräckslagen. Ja, arbetarkommunisten i Lenins parti, det parti som genomförde oktoberrevolutionen, är rädd för att öppet säga att den eller den hundraprocentiga apparatlakejen är en skurk, en förskingrare, en översittare. Det är den grundläggande lärdomen från "Smolensk-avslöjandena". Och den som inte rodnar av skam över denna lärdom är inte revolutionär.

Vem är i ordets samhälleliga betydelse hjälten i affärerna i Artemovsk, Smolensk, etc? Hjälten är en byråkrat som har befriat sig från partiets aktiva kontroll, och som har slutat att vara den proletära diktaturens fanbärare. Ideologiskt är han tom, moraliskt är han utan skrupler. Han är en privilegierad, ansvarslös ämbetsman, i de flesta fall ytterst okultiverad, ett fyllo, en lymmel, och en tyrann, kort sagt den gamla välkända *Dzerzjimorda*-typen¹ (se Lenins brev om den nationella frågan, som fortfarande döljs för partiet). Men vår hjälte har sina egna "egenheter": när den sovjetiska *Dzerzjimorda* delar ut sparkar och råsopar, slösar bort naturresurser eller tar mutor, svär han inte vid "Guds vilja" utan till "uppbygget av socialismen". När det underifrån görs försök att peka ut honom tjuter han inte det gamla "Myteri!", utan "trotskist!" - och med framgång.

I en artikel i *Pravda* från 16 maj, drar av en av den centrala kontrollkommissionens ledare följande sensmoral av affären i Smolensk:

"Vi måste på ett avgörande sätt ändra vår inställning till de partimedlemmar och klassmedvetna arbetare som är medvetna om missförhållandena och håller tyst."

"Ändra vår inställning"? Kan man alltså ha två olika inställningar i denna fråga? Ja. Det erkänner Jakovlev, medlem i den centrala kontrollkommissionens presidium, suppleant i Arbetar- och bondeinspektionens folkkommissariat. Folk som känner till brott och håller tyst anses själva vara brottslingar. Den enda förmildrande omständigheten är att de inte kände till, eller att de hotades. Men Jakovlev avser inte okunniga personer utan "partimedlemmar och klassmedvetna arbetare". Vilka sorts påtryckningar och terror är det som tvingar partiets arbetarmedlemmar att på ett skamligt sätt hålla tyst om brott som begås av individer som de själva antas ha valt och som antas vara ansvariga inför dem? Kan det verkligen vara den proletära diktaturens terror? Nej, eftersom den riktas mot partiet, mot proletariatets intressen. Innebär det alltså att det är tryck och terror från andra klasser? Uppenbarligen, för det finns inget tryck som står ovanför klasserna. Vi har redan tidigare definierat klasskaraktären på det förtryck som tynger vårt parti: det hemliga samförståndet mellan partiapparaten följeslagare, sammansmältningen mellan många delar av partiapparaten och den statliga byråkratin, den borgerliga *intelligentsian*, småbourgeoisin, och kulakerna i byarna, den

1 Namnet på inspektören i Gogols klassiker **Generalinspektören**. Det betyder ordagrant "Håll truten!" och har i den ryska jargongen kommit att användas som ett delvis skämtsamt, delvis föraktfullt, delvis hatiskt ord för polis eller gendarm.

internationella borgarklassens tryck mot de inhemska krafterna – allt detta ger tillsammans upphov till element av dubbelmakt, som via partiapparaten utövar ett tryck på partiet. Det är just detta under senare år ökande samhällsliga tryck, som har utnyttjat apparaten till att terrorisera partiets proletära kärna, förfölja oppositionen, och med hjälp av organisatoriska metoder tillintetgöra den fysiskt. Denna process är en och odelbar.

Inom vissa begränsningar innebar detta tryck från främmande klasser att apparaten höjdes ovanför partiet, stärktes och fick självförtroende. Apparaten brydde sig inte om att redovisa drivfjädrarna bakom sin egen ”makt”. Självelåtet tillskrev de segrarna över partiet, över den leninistiska linjen, till sitt eget skarpsinne. Men eftersom trycket inte har mött något motstånd, så har det gått utöver den gräns där det bara hotar apparatens dominans. Det hotar något avsevärt mycket viktigare. Svansen börjar utdela slag mot huvudet.

En situation där den överväldigande delen av partimedlemmarna och de klassmedvetna arbetarna är rädda för att berätta om de brott som begås av partiapparaten följer uppstår inte av en slump eller över en natt, och inte heller kan den avskaffas med ett penndrag. Vi står inte bara inför en apparat som domineras av byråkratismens mäktiga slentrian, utan också ett kraftigt nät av intressen och kontakter som omger apparaten. Och vi har ett *ledarskap som är maktlöst inför sin egen apparat*. Här har vi också något som liknar en historisk lag: ju mindre ledarskapet är beroende av partiet, desto mer är det apparatens fånge. Alla påståenden om att oppositionen vill försvaga det centrala ledarskapet är absurda och fantasifulla. Det går inte att tänka sig en proletär linje utan en järnhård centralism. Men det olyckliga är att det nuvarande ledarskapet är allsmäktigt bara tack vare sin byråkratiska styrka, det vill säga det är mäktigt i förhållande till den konstgjort uppsplittrade partimassan, men är maktlöst i förhållande till sin egen apparat.

I försöken att fly undan konsekvenserna av sin egen politik har centristerna fört fram ”självkritikens” homeopatmedicin. Helt oväntat hänvisade Stalin till Marx, som hade talat om ”självkritiken som ett sätt att stärka den proletära revolutionen”. Men med detta citat närmar sig Stalin en gräns som han inte kan överträda. Ty med självkritik menade Marx i verkligheten framförallt alla de illusioner **proletariatet** måste göra sig av med, såsom ”fyrklassblocket”, socialism i ett land, de konservativa fackföreningsledarna, parollerna ”Vi får inte skrämja borgarklassen”, ”tvåklasspartier” för Orienten, och annan reaktionär smörja som Stalin och Bucharin har begagnat sig av under den senaste perioden, för att i tre år hugga mot den kinesiska revolutionen med mensjevismens lie, och slutligen slakta den. Där borde verkligen den marxistiska självkritikens skalpell komma till användning!

Men precis som tidigare är det just här som det är förbjudet att använda den. Än en gång hotar Stalin att ”av all makt och med alla medel som står till vårt förfogande” kämpa mot denna sorts självkritik. Han kan inte förstå att det inte finns några krafter eller medel som kan hindra den marxistiska kritiken från att segra inom den internationella proletära förtruppen.

* * *

Molotov sa vid ett plenarmöte 1927, som svar på ett av oppositionens tal som hävdade att oppositionen hade rätt att vädja till partiet mot ledningen: ”Detta är myteri!” Och Stalin klargjorde sin inställning genom att säga, ”Dessa kadrer kan bara avlägsnas med hjälp av ett inbördeskrig.” Detta var den mest fulländade och öppenjärtiga formulering som den självtillräckliga, ”över partiet och klasserna” stående, härskande apparaten någonsin yttrat i kampens hetta. Denna tanke är raka motsatsen till den tanke som finns fastslagen i partiets och sovjetssystemets grundvalar. *Tanken att byråkratin består av övermänniskor är grunden till det övertagande som nu sker i liten skala, och ett omedvetet förberedande av ett övertagande i full skala*. Denna ideologi har tagit form under de senaste fem åren under loppet av oupphörliga, falska ”omvärderingar”, åtstramningar uppifrån,

utnämningar uppifrån, förföljelser uppifrån, riggade val, framflyttning av kongresser och konferenser i ett, två eller fyra år... kort sagt en kamp ”av all makt och med alla medel som står till vårt förfogande”.

I toppen innebar det en desperat kamp mellan olika åsikter som i allt större utsträckning kom i konflikt med livet självt, i basen rörde det sig i majoriteten av fallen om ett ursinnigt spel om poster, om rätten att bestämma, om en privilegierad ställning. Men i båda fallen är fienden densamma: oppositionen. Argumenten och metoderna är desamma: ”av all makt och med alla medel som står till vårt förfogande”. Självfallet är de flesta av apparatens följeslagare ärliga och hängivna personer som är förmögna till uppoffringar. Men alltihopa ligger i systemet. Och systemet gör att Smolensk-affärer blir oundvikliga.

Välmenande ämbetsmän ser lösningen på de stora historiska uppgifterna i formuleringen: ”Vi måste göra genomgripande förändringar.” Som svar på detta måste partiet säga: ”Ni får inte genomföra förändringarna, utan det är *ni själva* som på ett genomgripande sätt måste förändras, och i majoriteten av fallen förflyttas och ersättas.”

12 juli 1928.